

กระบวนการใช้ละครสร้างสรรค์ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ศิลปะการแสดงนิพนธ์

ของ

นางสาวเพ็ญพุด นิตยวรรณนะ

หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต

คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2544

ศิลปะการแสดงนิพนธ์เรื่อง
กระบวนการใช้ละครสร้างสรรค์ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ของ
เพ็ญพุด นิตยวรรณะ

คณะกรรมการศิลปะการแสดงนิพนธ์

.....ประธานที่ปรึกษา
(อาจารย์ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์)

.....กรรมการที่ปรึกษา
(อาจารย์รพีพร ฅนกลาง)

สารบัญ

บทนำ	2
1. ภูมิหลัง	2
2. วัตถุประสงค์	5
3. ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า	5
4. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	5
บทที่ 2 ข้อมูลสัมพัทธ์	6
1. การปฏิรูปการเรียนการสอน	7
2. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก	12
- ความหมายของละครสร้างสรรค์	14
- ประโยชน์ของละครสร้างสรรค์	15
- กระบวนการในละครสร้างสรรค์	17
- ขั้นตอนการทำกิจกรรม	20
- บทบาทและทักษะของผู้นำกิจกรรม	24
3. ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง	26
3.1 พัฒนาการของเด็กวัยตอนกลาง	26
- พัฒนาการด้านร่างกาย	26
- พัฒนาการด้านจิตใจ	27
- พัฒนาการทางสังคม	27
- พัฒนาการด้านสติปัญญา	27
3.2 ความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก	28
4. ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง	31
4.1 โรงเรียนราชบพิศ	31
- ประวัติโรงเรียน	31
- วิสัยทัศน์ของโรงเรียนราชบพิศ	33
- เป้าหมายของโรงเรียน	33
- แผนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร	35
- แนวทางดำเนินงานตามแผนการจัดการเรียนตามหลักสูตร	36
- การวัดและประเมินผล	36
4.2 โรงเรียนปัญจทรัพย์	37
- ประวัติโรงเรียน	37
- วิสัยทัศน์ของโรงเรียนปัญจทรัพย์	38
- เป้าหมายของโรงเรียน	39
- วิธีวัด / ประเมินผล และการกำหนดอัตราส่วนคะแนน	39

5. แผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์	42
บทที่ 3 การพัฒนาสร้างสรรค์งาน	47
1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทำกิจกรรม	47
3. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	48
3.1 วางแผน	48
- กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะนำมาจัดทำเป็นกิจกรรม	48
3.2 ปฏิบัติ	50
- ข้อมูลเพิ่มเติมก่อนกำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรม	50
- กำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรมในหัวข้อที่เลือก	50
- การคัดเลือกผู้นำกิจกรรมหรือพี่เลี้ยง	53
- ตารางเวลาการทำกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์	54
บทที่ 4 สรุปผล	56
1. จุดมุ่งหมาย	56
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	56
3. เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม	56
4. วิธีการดำเนินงาน	57
5. สรุปผลการดำเนินงาน	57
6. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม	64
7. ข้อเสนอแนะ	66
บรรณานุกรม	68
ประกาศคุณประการ	70
ภาคผนวก	71

บทนำ

1. ภูมิหลัง
2. วัตถุประสงค์
3. ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า
4. วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาบุคคลให้มีศักยภาพ เป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถ และดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ บุคคลที่มีศักยภาพทางด้านความคิดที่ดีและสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างมีคุณภาพตามความเหมาะสมนั้น ก็จะสามารถช่วยพัฒนาสร้างสรรค์สังคม ประเทศชาติที่พวกเขาอาศัยอยู่ให้เจริญก้าวหน้า มีระเบียบ และมีกฎเกณฑ์ที่ดี ทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมที่น่าอยู่ยิ่งขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาทางด้านความคิดควรทำควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านจิตใจด้วยการคิดเป็น ทำเป็นอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอแต่ต้องคิดดีและทำดีด้วย

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมให้มีความรู้ มีคุณธรรม สามารถพึ่งตนเองได้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง การศึกษาในฐานะที่เป็นกลไกพื้นฐานของการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งที่สังคมหวังพึ่งพาให้เป็นเครื่องเตรียมคนและสังคมให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความสามารถในการร่วมมือและแข่งขันกับนานาประเทศ มีความจริงจังยั่งยืนในการพัฒนาเป็นกำลังปัญญาช่วยให้ประเทศหลีกเลี่ยงภัยคุกคามต่างๆได้อย่างทันการ ในขณะที่หลายๆประเทศมองเห็นความสำคัญและมุ่งมั่นทุ่มเททรัพยากรเพื่อปรับปรุงการศึกษาให้เข้ากับสภาพชีวิตสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ปรากฏว่าการศึกษาในฐานะคลังปัญญาของสังคมไทยกลับถูกละเลย ด้วยการศึกษที่ผ่านมาของเรามักถูกผลักดันให้มองคนเป็นเพียงทรัพยากรมนุษย์มากกว่าที่จะมองคนเป็นคนที่มีความคิด คักดีศรี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของตนเอง การศึกษาของเราจึงเอนเอียงไปในการทำให้คนเป็นเพียงปัจจัยการผลิตที่มีคุณค่ามากกว่าจะเคารพในคุณค่าของความเป็นคน การศึกษาจึงมิได้ส่งเสริมให้คนรอบรู้และเข้าใจชีวิต หรือแม้แต่เข้าใจตนเองเพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนที่เหมาะสมอย่างสมบูรณ์

การศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนรุ่นใหม่จะต้องส่งเสริมให้กำลังคนมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา ต้องทำให้คนรู้เท่าทันความเจริญแต่ไม่ลืมความเป็นตัวเอง มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจและสามารถดำรงตนอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข มีชีวิตที่เป็นชีวิตแห่งการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้ใหม่ๆเพื่อพัฒนางานและคุณภาพชีวิตของตนเอง ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ ทำให้การศึกษาเป็นการศึกษาที่ให้ทั้งวิธีเรียนรู้ และความสุขในการเรียนรู้แก่บุคคลสามารถศึกษาและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ไม่เพียงแต่เด็กรุ่นใหม่ของเราต้องเรียนรู้และเข้าใจตนเองให้ดีขึ้น พวกเขายังควรที่จะได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและความเป็นไปในโลกนี้ให้มากขึ้น ทั้งในส่วนของวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษาที่จะทำให้เด็กพร้อมที่จะเปิดใจ มีน้ำใจให้แก่เพื่อนมนุษย์ต่างเชื้อชาติต่างเผ่าพันธุ์ ไปจนถึงการเรียนรู้ถึงสิ่งต่างๆที่เป็นปัญหาร่วมของมนุษยชาติ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความไม่เท่า

เทียมกันในสิทธิมนุษยชน ปัญหาสงครามและการใช้กำลังเข้าแก้ปัญหาต่อกัน แม้สิ่งเหล่านี้อาจดูเป็นเรื่องหนักสำหรับเด็ก แต่ด้วยการกำหนดสาระและวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมก็จะช่วยเร่งเร้าให้เด็กสนใจ และไม่ปิดตัวเองจากความเป็นจริงของสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมไทยหรือสังคมนานาชาติ ส่งเสริมให้เด็กมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำหน้าที่เพื่อสังคม และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมอย่างเต็มที่

กระบวนการศึกษาที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้ให้สัมฤทธิ์ผลดียิ่งขึ้น การปรับปรุงประยุกต์รูปแบบ หรือการปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มผู้เรียน) ทั้งพัฒนาการด้านร่างกายและจิตใจในแต่ละวัย มิได้เน้นแต่การเร่งเรียนเพื่อการแข่งขันและเอาชนะ แต่เน้นการให้รากฐานความเป็นมนุษย์ที่รู้จักคิด รู้จักพอ และรู้จักให้ เพื่อการเติบโตเป็นคนที่มีความสุขกับตนเองและผู้อื่น เห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ระบบ “บอกหนังสือ” ในแบบเดิมที่เน้นให้เด็กท่องจำบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับเด็ก หรือผู้เรียนที่อยู่ในสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนไป รวมถึงพัฒนาการของเด็กวัยต่างๆ เช่น เด็กวัยปฐมวัยยังต้องการที่จะเล่น มีสมาธิสั้น สนใจอยู่กับความคิดของตัวเองเป็นหลัก ถ้าเราจะจับเขามานั่งเฉยๆ ฟังครูสอน อธิบายบนกระดานเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้เขาได้ลงมือคิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง ไม่ได้กระตุ้นความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก ประกอบกับเนื้อหาสาระที่เราพยายามจะป้อนให้แก่เด็กก็อาจไม่บรรลุตตามเป้าหมายของเรา และอาจกลายเป็นสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ให้กับเขา ส่งผลให้เขาปิดกั้นตัวเองในการใฝ่หาความรู้ ไม่มีความกระตือรือร้นอยากที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพิ่มเติม การริเริ่มในการปฏิวัติหลักสูตรและกระบวนการการเรียนรู้นั้นเราควรเริ่มตั้งแต่ขั้นต้นของการเรียนรู้ มีการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กทั้งความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการของวัยต่างๆ เพื่อเป็นฐานชีวิตที่ดี ส่งผลให้การศึกษาต่อไปในอนาคตสัมฤทธิ์ผลเต็มที่

มีผู้ที่ศึกษาค้นหาทฤษฎีทางการศึกษาแนวใหม่มากมาย ที่พยายามหาวิธีให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ จากประสบการณ์ (ทำให้การเรียนรู้กับการเล่นเป็นสิ่งเดียวกัน) เพื่อการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพในตัวของเด็ก เป็นการ “ปฏิรูปการศึกษา” (หลักสูตร) โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่让孩子ได้สัมผัสกับสมรรถนะชีวิต เพื่อให้เด็กได้ความรู้ที่ติดตาม ติดใจ นำไปใช้ได้จริง กระตุ้นให้เด็กมีพลังในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีพัฒนาการที่ดีในทุกๆ ด้าน มิใช่แค่เรื่องเรียนหรือเนื้อหาวิชาการเพียงอย่างเดียว เด็กทุกคนควรมีลู่วิ่งและเส้นชัยของตนเอง ไม่ต้องไปแข่งแข่งดีกับใคร แต่เติบโตและพัฒนาไปในแบบของเขาเอง ตามศักยภาพของเขาเอง และได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง

การปฏิรูปหลักสูตรนั้นต้องมุ่งเน้นให้เกิดองค์รวมของความรู้ ระหว่างวัตถุประสงค์ต่างๆ นั่นคือทำให้เนื้อหาสาระที่เป็นความรู้กับเนื้อหาสาระส่วนที่เป็นโลกทัศน์ ทัศนคติ และบุคลิกภาพของเด็กให้ผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกันและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อีกทั้งผสมผสานทุกวิชาในหลักสูตรให้เกื้อกูลและเสริมซึ่งกันและกัน ต้องสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนจากความรู้ติดกระดานมาเป็นความรู้ที่ติดตาม ติดใจแก่เด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ด้วยการรับด้วยใจมากกว่าจะท่องจำไปวันๆ ให้เขาสนใจในสิ่งที่รู้ รู้ในสิ่งที่สนใจ และนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิต ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนการสอนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และหนึ่งในวิธีการนั้นคือการใช้ “ละครสร้างสรรค์” เข้ามาประยุกต์

“ละครสร้างสรรค์” (Creative Drama) เป็นแนวทางหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาคนให้สมบูรณ์ โดยมีผู้นำกิจกรรมทำหน้าที่ช่วยเหลือและชี้นำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นสำรวจข้อมูล พัฒนาวิธีการแสดงออกเพื่อสื่อสารความคิดและความรู้สึก โดยการใช้ละครซึ่งเกิดจากการด้นสด (Improvisation) ด้วยท่าทางและคำพูด ใช้จินตนาการในการเล่นบทบาทสมมติที่ได้จัดเตรียมข้อมูลและวางแผนให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อที่จะค้นหาความหมาย หรือสัจธรรมอันเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิต ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เรียนรู้ที่จะคิด แก้ปัญหา และสามารถทำงานหรือร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสามารถในการเรียนรู้หรือปัญญาของมนุษย์ครบทั้ง 8 ด้าน (พหุปัญญา - multiple intelligences) คือ 1. ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ 2. ด้านภาษา 3. ด้านดนตรี 4. ด้านมิติสัมพันธ์ 5. ด้านการเคลื่อนไหว 6. ด้านการเข้าใจผู้อื่น 7. ด้านการเข้าใจตนเอง 8. ด้านความเข้าใจในธรรมชาติ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่เป็นของตนเองและยังสอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของชาติอีกด้วย

การที่เราจะนำกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านการใช้ละครสร้างสรรค์มาประยุกต์ปรับเปลี่ยนพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เด็กๆทุกคนในประเทศจำเป็นต้องเรียนรู้ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับการศึกษาในประเทศของเรา

การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นฝึกการอ่าน เขียน และคำนวณ ครูส่วนใหญ่ มักไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เด็กจึงขาดโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการแสดง ถ้าครูเห็นประโยชน์ของการแสดง ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสแสดงออกแล้วเด็กจะมีความสามารถทางด้านความเข้าใจ และการแสดงออกทางความคิด การใช้ภาษา ท่าทาง และมีบุคลิกภาพที่ดี

ในการทำศิลปะการแสดงนิพนธ์นี้มุ่งเน้นไปที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มต้นหลักสูตรภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มมีตารางเรียนที่แน่นอน มีการแบ่งการเรียนการสอนเป็นคาบ ซึ่งในบางครั้งเด็กวัยนี้ยังไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ในลักษณะเช่นนี้ ถึงแม้ว่าเขาจะได้เตรียมความพร้อมมาแล้วในระดับชั้นอนุบาลก็ตาม สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เป็นเวลานานนับชั่วโมง แต่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ สนใจ ใฝ่รู้เป็นอย่างมากโดยธรรมชาติของเขาเอง เพราะเขายังต้องการที่จะสั่งสมประสบการณ์ชีวิตให้เพิ่มพูนมากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีในการเติบโตขึ้นเป็นคน ที่สมบูรณ์ และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในภายภาคหน้า ดังนั้นถ้าเราจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเขา จะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เขามีทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้ ส่งผลให้เขาเป็นคนใฝ่หาความรู้ให้กับตัวเองตลอดเวลา โดยที่ไม่จำเป็นต้องมาจากการอบรมสั่งสอนจากครู หรือพ่อแม่เท่านั้น ที่สำคัญที่สุดคือทำให้เขาได้เรียนรู้ตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเองอีกทางหนึ่งซึ่งจะทำให้เด็กๆ แต่ละคนสามารถพัฒนาศักยภาพในตัวเขาเองได้อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นพื้นฐานอันดีในการเข้าใจคนอื่น รู้ถึงความเหมือน ความต่างและยอมรับได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การศึกษาที่ดีควรเป็นการศึกษาที่กระตุ้นให้ผู้เรียนช่างสังเกต รู้จักตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆรอบตัว โดยไม่ลืมนึกที่จะกล่อมเกลาด้านคุณธรรมควบคู่ไปด้วย มิใช่เป็นฝ่ายรับเพียงอย่างเดียว เพราะในโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนขึ้นเช่นนี้ การที่เด็กรู้จักคิด รู้จักตั้งคำถาม รู้จักสังเกต และใช้เหตุผลกับสิ่งต่างๆรอบตัว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เขาเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชาญฉลาดทุกเมื่อ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นอีกกระบวนการหนึ่งของการศึกษาที่เชื่อมโยงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนมากที่สุด ตามความต้องการและพัฒนาการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
2. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการทางความคิด ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพในตัวของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งด้านความคิดและจิตใจ
4. เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระเสรีทางความคิด กล้าคิดและกล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม
5. ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความสุขในการเรียนรู้ เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีในการเรียนส่งผลให้มีความใฝ่รู้ อยากที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่างๆอย่างต่อเนื่อง

3. ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นที่หลักสูตรระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยเฉพาะวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
2. ศึกษาแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน
3. ศึกษากระบวนการของละครสร้างสรรค์
4. ค้นหาวิธีการที่จะประยุกต์ผสมผสานการใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์ให้เข้ากับหลักสูตรการศึกษาในรายวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
5. ทดลองนำไปใช้จริงกับเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

4. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร วารสารวิชาการ
2. รวบรวมข้อมูล คิด วางแผน ประยุกต์หาวิธีการผสมผสานกระบวนการใช้ละครสร้างสรรค์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
3. ปรับปรุง แก้ไข พัฒนางิจกรรมให้ดีที่สุด
4. ทดลองกิจกรรมต่างๆที่เราได้เตรียมขึ้นเป็นอย่างดีกับกลุ่มเป้าหมาย
5. สรุปผล

บทที่ 2

ข้อมูลสัมพันธ

1. การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน
2. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก
 - ความหมายของละครสร้างสรรค์
 - ประโยชน์ของละครสร้างสรรค์
 - กระบวนการในละครสร้างสรรค์
 - ขั้นตอนการทำกิจกรรม
 - บทบาทและทักษะของผู้นำกิจกรรม
3. ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.1 พัฒนาการของเด็กวัยตอนกลาง
 - พัฒนาการทางด้านร่างกาย
 - พัฒนาการด้านจิตใจ
 - พัฒนาการทางสังคม
 - พัฒนาการด้านสติปัญญา
 - 3.2 ความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก
4. ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง
 - 4.1 โรงเรียนราชบพิธ
 - ประวัติโรงเรียน
 - วิสัยทัศน์ของโรงเรียนราชบพิธ
 - เป้าหมายของโรงเรียน
 - แผนจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 - แนวทางดำเนินงานตามแผนการจัดการเรียนตามหลักสูตร
 - การวัดและประเมินผล
 - 4.2 โรงเรียนปัญจทรัพย์
 - ประวัติโรงเรียน
 - วิสัยทัศน์ของโรงเรียนปัญจทรัพย์
 - เป้าหมายของโรงเรียน
 - วิธีวัด / ประเมินผล และการกำหนดอัตราส่วนคะแนน
5. แผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์

1. การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน

เนื่องจากการศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญมากที่จะช่วยให้คนมีความรู้ความสามารถ กล่อมเกลาคิดใจคนให้เข้าใจชีวิต เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และเป็นส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ดังนั้นแนวทางหรือหลักการในการให้การศึกษาแก่คนในประเทศจึงเป็นส่วนสำคัญที่ควรจะต้องจัดให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน เป็นการให้ความรู้ที่ยั่งยืน พัฒนาคนให้สามารถเผชิญชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

กระบวนการเรียนการสอนเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นกลไกที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เป็นคนดี พร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มีความรู้ ความคิด ความสามารถ ทั้งในการพัฒนาตนเองและอาชีพงานในสังคมอย่างมีความสุข เราทุกฝ่ายจึงจำต้องเร่งพัฒนา ค้นหารูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโลกยุคใหม่ ปรับกระบวนการเรียนรู้ให้มีความเป็นองค์รวมหรือเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้เกิดคุณภาพในการพัฒนาคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง นอกจากเราจะต้องพัฒนารูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยแล้ว เรายังต้องส่งเสริมและปลูกฝังให้ทุกคนในชาติตื่นตัวที่จะเรียนรู้ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ใช่แค่หาความรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้การเรียนนั้นจำเป็นต้องทำให้ได้ทำให้เป็นด้วย ไม่ใช่เรียนให้รู้อย่างเดียว

เป้าหมายของการศึกษานั้นมิใช่การสร้างคนเพื่อไปแข่งขัน แต่เป็นการสร้างความสามารถทางปัญญา ซึ่งประกอบด้วยการเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสมรรถนะในการเรียนรู้อย่างรอบด้านเป็นองค์รวม ทั้งด้วยตนเองและจากสื่อรอบๆตัวอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาจึงต้องครอบคลุมทุกมิติที่เราสัมผัส เพราะเด็กๆเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างผ่านทางประสบการณ์จริงที่เขาสัมผัสกับโลก และเขาจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาใช้หัวใจและความรู้สึก และต้องสอนให้เด็กๆเข้าใจความสัมพันธ์ที่ตัวเด็กจะต้องเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทั้งโลกภายนอกและโลกภายในของตัวเอง เรียกว่า The Four Harmonies (แม่ส้ม 2543 : 20 - 21) ซึ่งประกอบด้วย

1. ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของจักรวาล ต้องรู้ว่าดาวเคราะห์ที่เราอยู่ (โลก) ซึ่งเป็นบ้านของเรา สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับจักรวาลที่กว้างใหญ่ไพศาลนี้อย่างไร
2. ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมแต่ละวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
3. ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ของกาลเวลา เข้าใจความเป็นมาของอดีต ความเป็นปัจจุบัน และความน่าจะเป็นในอนาคต
4. ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ภายในตัวเอง เข้าใจว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตแห่งปัจเจกชีวิต มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ เราต้องพยายามเรียนรู้ให้ศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ของเราฉายแสงออกมา

มีข้อมูลที่น่าสนใจจาก *Holistic Education Philosophy Records* ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า "การศึกษาแบบองค์รวมคือ กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงตัวเองเข้ากับโลก ความสัมพันธ์นี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายหรือกายภาพ (physical body) ด้านจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก (mind) ตลอดจนด้านจิตวิญญาณ (spiritual) โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับ *being in light* ซึ่งเน้นคุณภาพของความรัก ความเบิกบาน ความเมตตา ความจริง ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกัน และความซื่อสัตย์ คุณภาพเหล่านี้เป็นคำสอนพื้นฐานของทุกศาสนาอยู่แล้ว การศึกษาแบบองค์รวมจะต้องไม่ยึดติดกับเทคนิคหรือหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งอย่างตายตัว ในรายงานดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กในฐานะที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ไม่ต้องการพัฒนาเด็ก

เพื่อรับใช้ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมอีกต่อไป ดังนั้นครูจะต้องยอมรับศักยภาพที่แตกต่างของเด็กแต่ละคน จะต้องไม่พยายามใช้มาตรฐานเดียวในการตัดสินเด็กอีกต่อไป เพราะเด็กเป็นผลผลิตที่มีชีวิตจากธรรมชาติ ไม่ใช่วัตถุที่ผลิตจากโรงงานซึ่งต้องการให้เหมือนกันทุกชิ้น" (แมล์ม 2543 : 18 - 19)

การเรียนรู้แบบองค์รวมนี้นี้นมีหลากหลายแนวทางที่นักการศึกษาใช้อยู่ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง 4 ตัวอย่าง

“ Whole - Brain Learning ” หมายถึงการเรียนรู้ด้วยสมองทั้งสองซีก (ซ้าย – เหตุผล การพูด การเขียน , ขวา – จินตนาการ)

“ Multiple intelligences ” การเพิ่มพูนสติปัญญา 8 ด้าน (พหุปัญญา) คือ

1. ด้านการพูดและการเขียน
2. ด้านตรรกะและคณิตศาสตร์
3. ด้านจินตนาการและมโนภาพ
4. ด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว
5. ด้านดนตรีและจังหวะ
6. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
7. ด้านการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง
8. ด้านความเข้าใจในธรรมชาติ

“ Life – Long Learning ” การศึกษาแบบองค์รวมต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ไม่จำกัดด้วยสถานที่และเวลา

“ Knowledge of Whole System ” เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ถือว่าธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ และมนุษย์ ล้วนมีความเกี่ยวข้องโยงใยสัมพันธ์กัน

นอกจากการปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นองค์รวมแล้ว เรายังต้องปรับกระบวนการคิด และความรู้ สึกให้เป็นองค์รวมด้วย มิใช่คิดเพียงเพื่อประโยชน์ต่อตนเองอย่างเดียว ดังนั้นการศึกษาจึงไม่ใช่เพียงเพื่อความ สุขของตัวเองเท่านั้นแต่ยังต้องเป็นการศึกษาเพื่อความสุขของผู้อื่นด้วย เพราะสรรพสิ่งบนโลกนี้ล้วนเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง และสัมพันธ์กันทั้งสิ้น

การเข้าหาความรู้ (Education Approaches) ของเด็กมีหลากหลายหนทาง เด็กแต่ละคนจะมีวิธี การเข้าหาความรู้ที่ต่างกัน และมีวิธีคิดต่างกัน ส่วนหนึ่งมาจากความต่างกันด้วยวัย และด้วยวิธีการเฉพาะของ ตัวเด็กเองอีกส่วนหนึ่ง บางคนเรียนรู้ได้ดีจาก การฟัง (Auditory Learner) ช่างซักช่างถาม ชอบนั่งร่วมวง สนทนากับผู้ใหญ่ บางคนเรียนรู้ได้จาก การอ่านและการสังเกต (Visual Learner) และเด็กบางคนชอบที่จะ เรียนรู้ผ่าน การเคลื่อนไหว (Kinesthetic Learner) ดังนั้นการที่เราจะจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะเกิดประโยชน์ สูงสุดแก่เด็กนั้น นอกจากเราจะคำนึงถึงพัฒนาการ ความต้องการโดยรวมแล้ว เรายังต้องเข้าถึงความเป็น ปัจเจกบุคคลของเด็กด้วย และให้โอกาสทางการเรียนรู้แก่เขาตามลักษณะเฉพาะ

การเรียนรู้จากการสอน ทำได้ดีในบางเรื่อง แต่การเรียนรู้จากการค้นพบด้วยตนเองจะก่อให้เกิดความ เข้าใจที่แท้จริง และในวัยเด็ก กระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคงหนีไม่พ้นวิธีการและกระบวนการเล่นเพื่อให้สนุก และได้เรียนรู้ไปด้วย เพราะเด็กกับการเล่นนั้นเป็นของคู่กัน แยกกันไม่ออกหรือไม่สามารถแยกจากกันได้ การให้ เวลาไปกับอะไรก็ตามย่อมเป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ ที่สำคัญก็คือ การเล่นเป็นกระบวนการศึกษาที่

เด็กเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง การบวนการทำ การได้ปฏิบัติ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความรู้ เป็นความรู้ที่ติดตา ติดใจ และจะติดตัวเขาตลอดไป การเรียนรู้ของแต่ละคนนั้นไม่ได้รู้อย่างลอยๆ แต่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เสมอ ต่างคนก็ต่างประสบการณ์ ต่างความรู้ ประสบการณ์ต่างๆที่ได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้ได้รู้จักแก้ปัญหา รู้จักคิด (คิดอย่างสร้างสรรค์ , คิดดัดแปลง) รู้จักหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ (ด้วยความสนใจของตัวเอง โดยไม่มีใครมาบังคับ) ได้ทักษะชีวิต ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถซื้อหาหรือสอนกันได้

คนเรานั้นมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้หลายทิศทางหลายลีลา ไม่ใช่ผ่านวิธีการและกระบวนการแบบฉบับเดียวกันหมด ถ้าเราลองสังเกตการเล่นของเด็กๆ เราจะเห็นได้ว่า การเล่นของเด็กเริ่มจากความสนุกสนาน แล้วจึงเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ยิ่งได้มีการจัดสถานการณ์ให้เขาอย่างเหมาะสมด้วยแล้วก็ยิ่งเป็นการตอบสนองความต้องการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องของเด็กได้เป็นอย่างดี คุณสมบัติของเด็กในอนาคตต้องไม่ใช่ช่างท่องข้อสอบ แต่ต้องเป็นนักค้นคว้า ต้องมีบุคลิกภาพที่สนุกสนานต่อการเรียนรู้อย่างไร้ขีดจำกัด แม้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็ควรเป็นผู้ใหญ่ที่ตื่นตัวและสนุกสนานที่จะเรียนรู้เรื่องใหม่ที่เขาสนใจอย่างไม่สิ้นสุด เขาจะไม่เบื่องาน เพราะเขาถูกฝึกมาให้เห็นการเล่นเป็นการเรียน และการเล่นเป็นการทำงาน ทั้งเล่น - เรียน - ทำงาน มีคุณค่าเท่ากัน เป็นกิจกรรมที่มีความหมายต่อชีวิต เป็นกิจกรรมที่นำความสุขมาให้มนุษย์

ระบบการศึกษาและโรงเรียนส่วนใหญ่ในประเทศเรามักจะเน้นการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ ซึ่งนำไปสู่การมีความสามารถหรือที่เรียนว่า “เก่ง” แต่เราไม่ค่อยสอนหรือให้โอกาสเด็กๆในการเรียนรู้ที่จะรู้จักตนเอง ซึ่งมีความหมายและสำคัญอย่างยิ่งต่อตัวเขาเอง การศึกษาที่มีคุณภาพจึงต้องก่อให้เกิดทั้งความสามารถด้านความรู้ และทักษะเกี่ยวกับตัวเราหรือในตัวเรา ซึ่งช่วยแต่ละคนพัฒนาศักยภาพในตัวออกมาได้ โดยเฉพาะศักยภาพด้านบวกที่ไม่เป็นการทำร้ายตนเองหรือผู้อื่น แต่คนจะต้องรู้จักทั้งตนเองและผู้อื่นด้วย

การศึกษาแบบเดิมมักคิดว่า ความรู้คือจุดมุ่งหมาย นั้นเพราะยังมองความรู้แบบแยกส่วน มองความรู้เป็นสิ่งตายตัว เป็นสัจจะที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง ผู้ใหญ่หลายคนยังคิดว่า “ความรู้” จะได้มาก็ด้วยวิธีเดียว คือไปโรงเรียนให้ครูบอกเท่านั้น แต่จริงๆแล้วความรู้ไม่ใช่หลักสูตรตายตัวหรือหลักสูตรสำเร็จรูป ความรู้สามารถเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นการศึกษาที่ดีต้องเป็นการศึกษาที่ เปิด ให้เด็กๆมีการเรียนรู้ทั้งหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ในความหมายที่แท้จริง คือ เปิดโอกาส และ เปิดทางเลือก ให้มากและหลากหลายที่สุดเท่าที่จะทำได้

เมื่อมีความคิดเกี่ยวกับสติปัญญา และความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่มองว่า ผู้เรียน เป็นเพียงผู้รับความรู้ แต่เปลี่ยนมุมมองใหม่ โดยมีการตระหนักในความหลากหลายของสติปัญญา และความถนัด มีศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อเปลี่ยนมุมมองผู้เรียนแล้ว จึงต้องพิจารณาทบทวนกระบวนการเรียนการสอนใหม่ ต้องเปลี่ยน กระบวนการเรียนรู้ ด้วย การศึกษาในรูปแบบเดิมเป็นการสอนแบบครูบอกให้ท่องจำ ไม่ได้รู้ด้วยความเข้าใจ ความรู้ที่ได้จึงไม่ติดใจ ท่องแล้วก็ลืม แต่แนวคิดใหม่คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ สามารถรวบรวมความรู้ต่างๆมาสะสมบูรณาการเข้าด้วยกัน สร้างเป็นองค์ความรู้ ทดลอง และนำไปใช้ จนเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยครูให้ความช่วยเหลือเฉพาะบางส่วน กิจกรรมการเรียนการสอนกว่าร้อยละ 80 จึงเปลี่ยนมาเป็นของผู้เรียน และจำต้องออกแบบกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ให้สอดคล้องกับแนวความคิดนี้ เพื่อให้เรียนแล้วรู้จริงและปฏิบัติได้ เรียนอย่างมีความสุข และรักที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต

สำหรับผู้สอนนั้น เดิม ครู เป็นผู้ผูกขาดองค์ความรู้ เป็นผู้บอก เป็นผู้ถ่ายทอด ต้องตะโกนสอนเด็กที่นั่งเรียนเป็นรายชั้น แต่แนวคิดใหม่คือ เปลี่ยนเป็นการเรียนรายบุคคลหรือกลุ่มเล็กๆ ครูเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้

อำนวยความสะดวก (Facilitator) เป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการเรียน ช่วยนักเรียนในเรื่องการวางแผนในเรื่องการแสวงหาความรู้ ให้ข้อมูลสารสนเทศ กระตุ้นและเสริมพลังให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

ครอบครัว เป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา แต่ถูกละเลยมานาน ดังนั้นจึงต้องเพิ่มบทบาทในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น ครอบครัวที่มีความพร้อม อาจจะจัดการเรียนการสอนเองทั้งหมด หรือแบ่งความรับผิดชอบในการสอนระหว่างโรงเรียนกับบ้าน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารโรงเรียน

การศึกษาไทยมุ่งเน้นให้เรียนเรื่องที่ห่างไกล ไม่ได้เรียนเรื่องที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชน การเรียนจึงไม่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนใหม่นี้ได้กำหนดให้ **ภูมิปัญญาไทย** เป็นส่วนสำคัญสำหรับการเรียนรู้โดยเปลี่ยนแนวคิดอย่างน้อยครั้งหนึ่งของเนื้อหาที่เรียน ต้องเป็นภูมิปัญญาไทย ถ้าสามารถพัฒนาและถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนได้ จะสร้างความสมดุลให้กับสังคมไทยได้มากกว่าการศึกษาแต่ภูมิปัญญาที่นำเข้ามาจากต่างประเทศล้วนๆ เราต้องคืนการศึกษาให้ชุมชนได้มีบทบาทเป็นผู้จัดมากขึ้น การที่ต้องใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนมากและงบประมาณไม่เคยเพียงพอ นั้นเป็นเพราะเราได้ดึงทุกสิ่งทุกอย่างเข้าไปไว้ในโรงเรียน เป็นการเรียนเรื่องสมมติ ไม่ใช่เรื่องจริง เรียนเฉพาะทฤษฎี แนวความคิด การอ่านและการเขียนเท่านั้น การเรียนที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นก็คือ การเรียนจากของจริง การเรียนโดยการปฏิบัติ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน และค่าใช้จ่ายไม่แพงด้วย ซึ่งหาได้โดย การศึกษาจากชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนไม่จำเป็นต้องอยู่ที่โรงเรียนตลอดวัน และจะได้เรียนจากของจริงมากกว่าของเทียมที่โรงเรียน

ส่วนของเนื้อหาของ **หลักสูตร** ในฐานะที่ปัจจุบันโครงสร้างของหลักสูตรเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้อย่างแยกไม่ออก เนื่องจากหลักสูตรคือเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน ลักษณะหรือโครงสร้างจึงมีผลโดยตรงต่อการทำงานของระบบการเรียนรู้ หากลักษณะทางโครงสร้างขัดแย้งกับเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ ก็ต้องมีการทบทวนหรือออกแบบโครงสร้างของหลักสูตรเสียใหม่ให้สอดคล้อง เชื้ออำนาจ และส่งเสริมเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่า อะไรบ้างคือหลักการที่สอดคล้องกับเป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่

หลักของกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ (ศ.ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2541 : 452 – 454)

1. หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้รอบอย่างมีบูรณาการ (Integrated Holistic Learning Curriculum – IHLC) จะต้องไม่แยกส่วน ไม่ตัดเป็นท่อนๆ ไม่แบ่งแยกระหว่าง หลักสูตร (curriculum) กับกิจกรรมนอกหรือเสริมหลักสูตร (extra - curriculum activities) หากถือว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่กิจกรรมทางวิชาการกับกิจกรรมทางด้านต่างๆ คือ ศิลปะ ดนตรี กีฬา จริยธรรม และทักษะชีวิตทางสังคม เป็นส่วนย่อยของส่วนใหญ่นี้ด้วยกันต้องประสานส่งเสริมซึ่งกันและกันมีความสำคัญเสมอกัน

2. หลักสูตร IHLC จะต้องเชื่อมโยงทักษะ (skills) และ สารหรือสารถะ (substance) ที่จำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ให้ได้ประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้โดยมุ่งให้เกิดดุลยภาพระหว่าง ทักษะและสารที่เป็นเทคนิคและวิธีการ กับ ทักษะและสารที่เป็นคุณค่าและเป้าหมาย

3. หลักสูตร IHLC จะต้องคำนึงถึง พหุปัญญา (Multiple Intelligences) และลีลาการเรียนรู้อันหลากหลายตลอดจนความถนัด ความสามารถของผู้เรียนรู้ซึ่งมีแตกต่างกันไป และมีการพัฒนาเป็นขั้นๆไปตามการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางจิตภาพ

4. หลักสูตร IHLC จะต้องเปิดโอกาส และทางเลือกให้ผู้เรียนรู้ให้กว้าง และลุ่มลึกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้การเปิดโอกาสและทางเลือกดังกล่าวจะต้องนำไปสู่การรู้จักเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเรื่อยๆตลอดชีวิต

5. หลักสูตร IHLC จะต้องส่งเสริมเป้าหมายร่วมกันของมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศิลธรรม – จริยธรรมพื้นฐาน สันติภาพ การดำรงไว้ซึ่งการเป็นสังคมเปิด การร่วมรักษาสีงแวดล้อม การเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายทางเพศ ภาษา เชื้อชาติ ขนบประเพณี และวัฒนธรรมของมนุษย์ในสากลโลก ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดศรัทธาความเชื่อมั่น และการภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ชาติ

6. หลักสูตร IHLC จะต้องช่วยเกื้อหนุนมิใช่จำกัดหรือบดขยี้การพัฒนาอุปนิสัยจิตใจ และบุคลิกภาพของผู้เรียนรู้

7. หลักสูตร IHLC จะต้องไม่ตึงตังจนเกินไป แต่ก็ไม่ใช่หย่อนหรือกระจัดกระจายมากจนเกินไป หากจะต้องมุ่งประสานเป้าหมายอันหลากหลายของการศึกษาแบบทั่วด้านอย่างมีบูรณาการกับการจัดแบ่งเวลาที่จะให้แก่ส่วนย่อยต่างๆอย่างเหมาะสม ทั้งนี้โดยมีความยืดหยุ่นพอที่จะปรับเปลี่ยนสัดส่วน จุดเน้น และการจัดทรัพยากรทางการศึกษาให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง และสภาวะการณ์ – สถานการณ์ เฉพาะของแต่ละสถานศึกษาและชุมชน

8. หลักสูตร IHLC จะต้องมียระบบการตีค่า (assessment system) ให้สอดคล้องกับการศึกษาแบบทั่วด้านอย่างมีบูรณาการ ทั้งนี้โดยนำข้อดีของการประเมินผลหลายๆแบบมาใช้ให้เหมาะสม

9. หลักสูตร IHLC จะต้องมีมาตรฐานที่ต้องการบรรลุถึง (benchmarks) หลักเกณฑ์ (criteria) ในการตรวจสอบ วัด และประเมินผล ดัชนี (index) ตัวชี้วัด (indicators) และการให้ค่า (scoring) ทั้งที่เป็นค่าเชิงคุณภาพ (qualitative) ทั้งนี้โดยมีระบบและกระบวนการที่สามารถนำผลการประเมินมาประกอบ การเรียนรู้ของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้จัดการบริหารสถานศึกษาตลอดจนผู้สนใจในการพัฒนาหลักสูตรอื่นๆเพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

นอกจากเราจะให้ความสนใจในวิธีหรือกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับเด็กมากที่สุดแล้ว ข้อสำคัญที่เราไม่ควรละเลยเนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับเด็กๆคือ การรู้จักตนเอง การเข้าใจตนเอง เพราะคนเรานั้นจะเรียนรู้อะไรก็ไม่สำคัญเท่ากับเรียนรู้จัก - เข้าใจตนเอง และต้องควบคู่ไปกับการเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม ศิลธรรมอันดีงามเป็นเครื่องประกอบความรู้ และทักษะตลอดเวลา เพื่อให้เด็กของเราเติบโตขึ้นเป็นคนดีมีความสามารถ รู้จักคิดเอง โดยมีสติรู้เห็นความคิดนั้น อย่าปล่อยยให้คนอื่น สังคมอื่นผลิตความคิดมาให้ แล้วเรารับเอาจนเกิดความเคยชิน เพราะการรับการถ่ายทอดหรือโอนความคิดโดยคนรับไม่รู้ตัว จะทำให้เรา กลายเป็นคนมีปัญญาแต่ขาดสติ มีแต่ความคิดเห็น โดยที่ไม่รู้ไม่เข้าใจถึงความคิดนั้น

จากแนวคิดทั้งหมดนี้ เราควรเริ่มการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนด้วยการสอนลูกหลานเราให้รู้จัก รักตนเอง รักผู้อื่น รู้จักให้ มิใช่เรียนหนังสือเพื่อเพิ่มปัญญาให้สามารถจะไปเอาชนะผู้อื่นได้ เพราะเราไม่ต้องการการศึกษาไปเป็นเพียงเพื่อการแข่งขันในสงครามการค้า เพื่อให้ทัดเทียมประเทศเศรษฐกิจในเอเชีย เราไม่ต้องการเป็นชาติที่สักแต่ร่ำรวย แต่ผู้คนในชาติปราศจากจิตวิญญาณแห่งการเป็นมนุษย์และความอาทรต่อกัน ไม่รู้จักการให้เท่าๆกับที่ไม่รู้จักคำว่าพอ แต่เรายังต้องการเป็นประชาชาติที่มีความพอดีระหว่างการแสวงหาความมั่งคั่ง มั่นคงทางวัตถุ ตามความจริงแห่งการอยู่รอดของโลกยุคปัจจุบันเท่าๆกับการสงวนรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิตแบบไทย การรักษาสายใยผูกพันและความปรองดองในสังคม การรักษาความ

เป็นมิตรที่กตัญญูต่อธรรมชาติ เราเชื่อมั่นว่าการเสริมสร้างความกล้าแข็งทางภูมิปัญญาของคนไทยเช่นนี้ จะทำให้บ้านที่เรารัก เมืองที่เราห่วงแหน แผ่นดินที่เราผูกพัน จะดำรงอยู่อย่างมีเอกลักษณ์และมีศักดิ์ศรี ในประชาคมนานาชาติได้ชั่วกาลนาน

2. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก

ข้อมูลจาก : ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ. 2544

จากที่ได้กล่าวไว้ใน การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนว่า การเล่นของเด็กนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เป็นเรื่องจริงจังสำหรับเด็กทุกวัย เด็กสามารถเรียนรู้ที่จะเล่นได้เองตามธรรมชาติ การเล่นทำให้เด็กได้ใช้ความสามารถทางด้านสติปัญญา ทักษะ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และยังสามารถพัฒนาการเล่นให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่ลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพในตัวเด็กโดยตรง ส่งผลทำให้เขาสามารถเติบโตและใช้ชีวิตอยู่บนโลกได้ อย่างมีความสุข ดังคำกล่าวที่ว่า

“การเล่น เป็นกุญแจสำคัญในการเติบโต หากไม่มีการเล่น เด็กก็จะไม่สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสติปัญญาปกติ หากไม่มีการเล่น เด็กก็จะไม่มีการพัฒนาไปสู่การใช้ชีวิตอย่างเข้าอกเข้าใจเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่ หากไม่มีการเล่น เด็กก็จะไม่มีการพัฒนาการของกำลังใจในการต่อสู้กับชีวิตเมื่อเขาโตขึ้น...”

Richard Courtney (Play Drama and Thought 1974 : 204)

มีการศึกษาเรื่อง “การเล่น” จากผู้ที่สนใจและให้ความสำคัญกับการเล่นของเด็กอย่างจริงจัง จนเกิดเป็นทฤษฎีว่าด้วยการเล่นขึ้นมาหลายทฤษฎี เช่น นักจิตวิทยามองว่า การเล่นเป็นวิธีปลดปล่อยความกดดันในใจเด็กวิธีหนึ่ง และเป็นกระบวนการการสร้างสรรค์ที่ช่วยให้เด็กเข้าใจความเป็นมาเป็นไปของสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัวเขา นักการศึกษามองว่า การเล่นเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการหลีกหนีจากโลกแห่งความจริงไปสู่อีกโลกหนึ่งที่ต้องอาศัยจินตนาการและความเข้าใจ อย่างไรก็ตามเราสามารถสรุปได้ว่า การเล่นเป็น “งาน” ที่สำคัญในกระบวนการเจริญเติบโตของมนุษย์ (ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์ 2544 : 12)

เมื่อการเล่นมีความสำคัญถึงเพียงนี้ ผู้ใหญ่จึงไม่ควรมองข้ามกิจกรรมสำคัญอันเป็นประโยชน์ยิ่งนี้ไป แต่ควรเรียนรู้ที่จะพัฒนากิจกรรมการเล่นของเด็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรคำนึงว่าเราจะสามารถช่วยส่งเสริมหรือจะช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้กับเด็กได้อย่างไร จึงจะช่วยให้เด็กเรียนรู้อย่างสนุกสนาน มีความสุข ผ่านการเล่น โดยไม่จำเป็นต้องทำให้เป็น 2 สิ่งที่แยกออกจากกัน และคอยดูแลให้เด็กได้เล่นตามขีดความสามารถในแต่ละช่วงวัย

สมาคมการละครเพื่อการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา (American Alliance for Theatre and Education) ได้ให้นิยามหรือคำจำกัดความความหมายของละครสร้างสรรค์ในปี ค.ศ. 1966 ว่า

“ ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) เป็นลักษณะการแสดงออกแบบละคร หรือเป็นรูปแบบละครชนิดหนึ่ง ที่เกิดจากการด้นสด (Improvisation) โดยไม่มีการซ้อมมาก่อน วัตถุประสงค์การจัดละครสร้างสรรค์มิใช่เป็นการแสดงออกเพื่อให้เกิดความบันเทิงแก่ผู้ชมเหมือนการจัดละครโดยทั่วไป แต่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมใช้ความสามารถของตนเองในการใช้ความคิด ท่าทางและภาษา โดยมีผู้นำ (หรือครู) เป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวก ชี้นำ แนะนำแนวทางให้เกิดจินตนาการ กระตุ้นให้เกิดการแสดงออกเพื่อสื่อสารความคิดและความรู้สึก ซึ่งสะท้อนถึงประสบการณ์ของมนุษย์ ความคิดเกี่ยวกับชีวิตและสังคม ”

ละครสร้างสรรค์ จึงเป็นรูปแบบของการเล่นสมมติที่ได้ผ่านกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการเล่นให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถรับประโยชน์สูงสุดจากการเล่นโดยที่ยังรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติของการเล่นเอาไว้เป็นอย่างดี กล่าวคือ การเล่นละครสร้างสรรค์นั้นจะต้องเล่นในสถานที่ที่ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกปลอดภัย ไม่เครียด ไม่กังวลใจ และสามารถแสดงออก (ภายใต้เงื่อนไขที่ตกลงร่วมกัน) อย่างเสรี โดยมุ่งประโยชน์ไปที่พัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นหลัก

ในบางครั้งละครสร้างสรรค์ก็ใช้ “เรื่อง” หรือ “นิทาน” เป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการแสดง เพราะใน “เรื่อง” ที่ดีนั้น จะต้องมีการสร้างของเรื่องที่ดีด้วย นั่นก็คือมีการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งช่วยเป็นกรอบสำหรับการแสดงที่มีทิศทางและมีความหมาย แต่บางครั้งละครสร้างสรรค์ก็เริ่มจากแรงจูงใจอื่นๆ เช่น ข้อเท็จจริง รูปภาพ วัตถุสิ่งของ เสียงต่างๆ ดนตรี บทเพลง บทกวี ปริศนาคำทาย หรือธรรมชาติรอบๆ ตัว แต่ไม่ว่าจะเริ่มต้นมาจากอะไร ผู้นำกิจกรรมจะสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทำการสำรวจข้อมูล วิจัยข้อมูล ตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ ทดลองสมมติฐานด้วยประสบการณ์สมมติ แสดงออกทางความคิดด้วยกาย วาจา ใจ จนกว่าจะค้นพบคำตอบที่เชื่อมโยงกับความเข้าใจโลกและชีวิต โดยมีผู้นำกิจกรรมหรือครูทำหน้าที่เสมือนเป็นพี่เลี้ยงในการตั้งคำถามและให้ความสะดวกในการเรียนรู้สำหรับผู้ร่วมกิจกรรม

การเล่นสมมติ (Pretend Play , Dramatic Play)

เด็กเรียนรู้ด้วยการเล่น แต่ไม่จำเป็นว่าการเล่นทุกครั้งจะเป็นการเล่นที่สร้างสรรค์และนำไปสู่การเรียนรู้เสมอไป การเล่นของเด็กมีมากมายหลากหลายรูปแบบ แต่การเล่นที่เป็นพื้นฐานนำไปสู่ละครสร้างสรรค์ คงหนีไม่พ้นการเล่นสมมติ การเล่นสมมติเป็นการเล่นที่เด็กชื่นชอบมากประเภทหนึ่ง เพราะทำให้เขาได้ใช้จินตนาการ ได้เปลี่ยนบทบาท เรียนรู้บทบาท หน้าที่ของอาชีพ บุคคลอื่นที่เขาสนใจ เด็กเล่นสมมติด้วยวิธีที่ต่างกันไป โดย

1. การเล่นกับของเล่นโดยใช้สถานการณ์สมมติ (Toy Play) เช่น สมมติให้ตุ๊กตาเป็นตัวละครต่างๆ หรือ ใช้ของเล่นมาเล่นสมมติเป็นของจริง เช่น แข่งรถ ทำอาหาร สร้างบ้าน แต่งบ้าน เป็นต้น
2. การทดแทนสิ่งที่มีอยู่จริงด้วยสิ่งสมมติที่มีลักษณะใกล้เคียง หรือ การแปลงสิ่งหนึ่งให้เป็นอีกสิ่งหนึ่ง (Substitution) หรือ (Transformation) เช่น สมมติแปรงลบกระดานให้เป็นเครื่องบิน สมมติกล่องใบหนึ่งให้เป็นตุ๊กตไฟ สมมติเศษกระดาษแทนเงิน สมมติผ้าห่มเป็นเสื้อคลุม เป็นต้น
3. การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) หมายถึงการสมมติตัวเองให้เป็นตัวละครต่างๆ เช่น สมมติให้ตัวเองเป็นหมอ พยาบาล นักร้อง นักบิน ตำรวจ ตัวละครในการ์ตูน หรือตัวละครจากภาพยนตร์ สัตว์ชนิดต่างๆ และบุคคลที่มีชื่อเสียง การเล่นบทบาทสมมตินี้ มีลักษณะใกล้เคียงกับการแสดงละครมากที่สุด เด็กๆสามารถใช้คำพูดและท่าทางแสดงออกถึงความเป็นตัวละครนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องท่องจำจากบทที่เขียนเอาไว้ กล่าวคือ เด็กสามารถ “ด้นสด” (improvise) คำพูดและท่าทางของตัวละครนั้นๆ ได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

การเล่นบทบาทสมมติของเด็กนั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ จึงอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ใช้การสมมติในการเรียนรู้และทำความเข้าใจกับเหตุและผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวเพื่อที่จะปรับตัวในชีวิตจริงโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีใครสอนให้สมมติ บางครั้งการเล่นสมมติก็เป็นการพยายามหาวิธีแก้ไขปัญหบางอย่างที่ตัวเองยังไม่

สามารถเข้าใจได้ในชีวิตจริง นอกจากนั้นการเล่นสมมติยังเป็นการเล่นที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะละครไปด้วยโดยไม่รู้ตัว เด็กๆได้เป็น “ผู้กำกับ” ตั้งแต่เริ่มเล่นด้วยการกำหนดเรื่องราว วางแผนว่าจะเล่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะไร ใช้อุปกรณ์อะไรบ้างและจะเล่นอย่างไร ในขณะที่เล่นเขาก็จะได้เป็น “นักแสดง” ที่ดีเยี่ยมรวมถึงได้เป็น “ผู้เขียนบท” ด้วยการคิดคำพูดและท่าทางแทนตัวละคร

ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama)

การเล่นสมมติของเด็กๆโดยทั่วไปนั้นเป็นไปแบบไร้กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน เป็นการเล่นแบบเสรีตามใจชอบ จึงเป็นเรื่องปกติที่เด็กจะเปลี่ยนการเล่นจากแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่ง หรือบางครั้งก็ดูเหมือนว่าเด็กๆเล่นเรื่องเดิมซ้ำๆกันแต่ไม่มีการดำเนินเรื่องอย่างชัดเจน บ่อยครั้งที่การเล่นสมมติเป็นเพียงกิจกรรมสมมติเลียนแบบสิ่งที่พวกเขาได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน ไม่ได้มีการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากไม่มีการพัฒนาในเชิงเนื้อเรื่อง เนื้อหา หรือตัวละคร ดังนั้นหากผู้ใหญ่สามารถที่จะจัดประสบการณ์ในการเล่นสมมติของเด็กให้กลายเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ด้วย อีกทั้งช่วยอำนวยความสะดวกให้เด็กสามารถเล่นได้เต็มที่และเชื่อมั่น ก็นับเป็นการช่วยให้การเล่นสมมติมีทิศทางและสร้างสรรค์มากขึ้น การใช้เทคนิคละครสร้างสรรค์จึงสอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี เนื่องจากเด็กต้องใช้ทักษะทางด้านร่างกาย (การแสดงท่าทางการเคลื่อนไหว) ด้านเสียง (การสื่อสารด้วยภาษาทั้งการฟังและการพูด) ด้านสติปัญญา (การคิดและการแก้ปัญหา) และด้านจิตใจ (การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น) เพื่อที่จะค้นพบคำตอบด้วยตัวเอง

แม้ว่ากิจกรรมบางอย่างที่ใช้ในละครสร้างสรรค์อาจมีส่วนคล้ายกับการฝึกหัดสำหรับนักแสดงอยู่บ้าง แต่จุดมุ่งหมายของละครสร้างสรรค์ไม่ได้ต้องการฝึกให้ผู้ร่วมกิจกรรมไปเป็นนักแสดง เทคนิคที่ใช้ในละครสร้างสรรค์นั้น เป็นเทคนิคที่เกิดจากการใช้ “ธรรมชาติ” ที่อยู่ภายในความเป็นมนุษย์เป็นที่ตั้ง ดังนั้นหากผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความเข้าใจในธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมาย (ผู้ร่วมกิจกรรม) เป็นอย่างดี ก็จะสามารถใช้เทคนิคและวิธีการของละครสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายกลุ่ม แม้ว่าละครสร้างสรรค์จะเป็นกิจกรรมที่นิยมใช้กับเด็กและเยาวชนเป็นหลัก แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า กิจกรรมละครสร้างสรรค์นั้นจะเหมาะสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น เพราะลักษณะของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ในแบบของละครสร้างสรรค์ เป็นวิธีที่สอดคล้องต่อธรรมชาติของการเรียนรู้ในมนุษย์ทุกคน จึงเหมาะที่จะใช้กับทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ บุคคลพิเศษ (ที่มีความพิการ) หรือแม้แต่ผู้สูงวัย

การเล่นและการประเมินผลการเล่น เป็นขั้นตอนที่ควบคู่กันเสมอในละครสร้างสรรค์ การประเมินผลช่วยให้เด็กคิดอย่างมีวิจารณญาณ เด็กๆอาจจะอยากเล่นละครสร้างสรรค์เรื่องเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่เป้าหมายในการเล่นซ้ำของเด็กนั้นไม่ได้มุ่งเน้นให้เกิดความสมบูรณ์แบบหรือความลงตัวในผลงาน แต่มีจุดมุ่งหมายไปที่การพัฒนาตัวผู้ร่วมกิจกรรม เด็กๆอาจจะสลับสับเปลี่ยนบทบาทกันโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์แบบของการแสดง หรือในบางครั้งอาจจะมีการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงรวมถึงเครื่องแต่งกายอยู่บ้าง แต่จุดมุ่งหมายก็เป็นเพียงเพื่อส่งเสริมจินตนาการ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการแสดงแบบละครเวทีที่เป็นทางการองค์ประกอบทางเทคนิคต่างๆของละครเวที เช่น ฉาก แสง เสียง การแต่งหน้า และเครื่องแต่งกายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับกิจกรรมละครสร้างสรรค์เลย

ประโยชน์ของละครสร้างสรรค์

ละครสร้างสรรค์มีองค์ประกอบของการสร้างความเป็นมนุษย์อย่างครบถ้วน อาจจัดเป็นหมวดหมู่แบบกว้างๆได้ดังนี้

1. ละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้พัฒนาจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ให้กว้างไกล ซึ่งในเบื้องต้นผู้นำอาจมีการฝึกใช้จินตนาการให้กับผู้ร่วมกิจกรรม เริ่มจากจินตนาการในสิ่งที่เด็กเคยมีประสบการณ์มาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจินตนาการจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อช่วยให้เด็กเกิดจินตภาพ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของการขยายจินตนาการให้กว้างไกลและลึกซึ้งต่อไป ขยายผลไปสู่ความคิดหรือการกระทำใหม่ๆที่ไม่ซ้ำแบบหรือเลียนแบบใคร และยังทำให้เด็กได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินอีกด้วย

“จินตนาการ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญก่อนจะไปถึงขั้นตอนการลงมือ “สร้างสรรค์” จินตนาการ คือความสามารถในการข้ามพ้นขอบเขตและสถานะแห่งปัจจุบัน คือความสามารถที่จะมองเห็นตัวเองในสถานการณ์ใหม่ๆ หรือมองเห็นตัวเองในชีวิตของผู้อื่น” (McCaslin 1984 : 8)

2. ละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการคิดของตนเอง เช่น บางครั้งเรานำนิทานมาประกอบกิจกรรม เมื่อครูหรือผู้นำ อ่านนิทานจบ ผู้ร่วมกิจกรรมก็ต้องคิดวางแผนต่างๆนานาเพื่อนำมาทำเป็นละคร หลังจากการแสดงละครจบลงก็ยังมีคำถามที่สร้างสรรค์เป็นคำถาม “ชวนคิด” ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องการให้ผู้ร่วมกิจกรรมแสวงหาคำตอบ ดังนั้นกระบวนการคิดหลากหลายแบบจึงเกิดขึ้นตลอดเวลาในละครสร้างสรรค์

3. ละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารกับผู้อื่น ช่วยส่งเสริมให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีลักษณะท่าทางการพูดที่ดี และส่งเสริมให้ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักที่จะทำงานร่วมกัน เพราะในกิจกรรมละครสร้างสรรค์เด็กต้องทำงานกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือช่วยกันวางแผนในแต่ละขั้นตอน เด็กทุกคนต้องระดมความคิด ระดมสมอง รู้จักแก้ปัญหา เสนอ และแลกเปลี่ยนความคิด หัดรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สร้างข้อตกลงร่วมกัน ฝึกฝนร่วมกัน จนกระทั่งนำเสนอออกมาเป็นชิ้นงานที่สามารถสื่อสารกับเพื่อนๆกลุ่มอื่นได้ และในกระบวนการละครสร้างสรรค์นั้น ผู้สวมบทบาทสมมติก็ต้องตั้งใจฟังเพื่อนที่ร่วมแสดงคนอื่นๆด้วย เพื่อที่จะสามารถโต้ตอบกลับไปได้ (เด็กต้องตั้งใจฟังเป็นพิเศษ เพราะไม่มีการเขียนบทไว้ล่วงหน้า ถ้าเขาไม่ตั้งใจฟัง เขาก็จะไม่รู้เรื่องราวเพื่อนๆพูดกันถึงไหน และไม่สามารถโต้ตอบกับเพื่อนได้ เป็นการฝึกสมาธิไปด้วยในตัว)

4. ละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะในการใช้ร่างกายและการใช้ภาษา เกมส์ และกิจกรรมของละครสร้างสรรค์ที่จัดเตรียมขึ้นอย่างดี ให้ความรู้สึกปลอดภัยกับผู้ร่วมกิจกรรม มักเป็นสิ่งที่ใจที่ดีเยี่ยมที่ช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความต้องการที่จะแสดงออกด้วยร่างกาย ท่าทาง และด้วยการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ชัดเจน

5. ละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่าน เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่ มักมีจุดเริ่มมาจากนิทาน คำกลอน บทกวี เรื่องสั้น สารคดี ฯลฯ เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมได้อ่านหรือฟังเรื่องราวแล้วจินตนาการต่อไปจนกลายเป็นละครสร้างสรรค์ เรื่องราวเหล่านั้นก็มักจะสร้างความประทับใจที่ดีให้กับผู้ร่วมกิจกรรม เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมมีประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับการอ่าน ก็จะเป็นการปลูกฝังให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีนิสัยรักการอ่านได้อีกทางหนึ่ง

6. ละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม ทุกครั้งที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การเรียนรู้เกี่ยวกับสมาชิกในกลุ่มย่อมเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เด็กๆเริ่มเรียนรู้ที่จะต้องเปิดใจให้กว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักที่จะเสียสละ หรือเป็นผู้ให้แก่กลุ่ม ทำให้เด็กรู้จักและเข้าใจ

ความหมายของการฟังพากันและกัน ซึ่งเป็นการฟังพาที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกเท่าเทียมกัน และเป็นไปเพื่อผลงานของกลุ่ม ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น

7. ละครสร้างสรรค์พัฒนาการมองคุณค่าเชิงบวกในตัวเอง พัฒนาการที่เกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าของตนเอง เป็นพื้นฐานสำคัญต่อความมั่นคงในจิตใจ และต่อบุคลิกภาพของบุคคลผู้นั้น กระบวนการละครสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การแสดงความคิดเห็น การวางแผน การมีปฏิสัมพันธ์ และการได้แสดงออกอย่างเป็นตัวของตัวเองภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัยและเป็นกันเอง บวกกับปฏิริยาในเชิงบวก คำชื่นชม การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง

8. ละครสร้างสรรค์พัฒนาการรับรู้และสร้างความเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงในสังคมและช่วยให้ตระหนักถึงปัญหาที่มีอยู่ในสังคม ละครสร้างสรรค์ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจในบทบาท ความรู้สึกของคนในสังคม เนื่องจากผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสลองสวมบทบาทเป็นตัวละครต่างๆ ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับตัวละคร ผู้ร่วมกิจกรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงเหตุผลที่ตัวละครตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุผลที่ตัวละครแสดงท่าทางลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าใจในสภาพของตัวละครอย่างลึกซึ้งด้วยตัวเอง การที่เด็กๆ ได้มีโอกาสเข้าไปอยู่ในประสบการณ์ของตัวละครต่างๆ นั้น เป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เด็กๆ ได้มีความเข้าใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับผู้คน ชีวิต และสังคม ไม่ใช่เพียงเด็กเท่านั้น ในผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นผู้ใหญ่ก็สามารถใช้ละครสร้างสรรค์เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาต่างๆ ในสังคม เชื่อมโยงความคิดที่อาจจะมึนมองที่แตกต่างกัน ช่วยกันหาความกระจ่างในปัญหา ทำให้เราเข้าใจปัญหาและความรู้สึกของผู้ที่ประสบกับปัญหาได้ถ่องแท้และลึกซึ้งยิ่งขึ้น

9. ละครสร้างสรรค์เป็นจุดเริ่มต้นไปสู่ความเข้าใจในศิลปะที่แท้ของละคร กิจกรรมละครสร้างสรรค์ช่วยปูพื้นฐานความเข้าใจในศิลปะการละครได้เป็นอย่างดี แม้ว่าละครสร้างสรรค์จะไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกให้ผู้ร่วมกิจกรรมไปเป็นนักแสดง ไม่ได้มุ่งเน้นถึงภาพรวมและความสมบูรณ์ของละคร แต่อย่างไรก็ดีละครสร้างสรรค์ก็มีลักษณะบางประการที่เหมือนกับละครเวที นั่นคือ ละครสร้างสรรค์เสนอบรรยากาศของการสมมติที่อยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงร่วมกัน ดังนั้นการแสดงที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะของ "โลกสมมติ" ที่ผู้ชมและผู้เล่นเชื่ออย่างจริงจัง เด็กที่นั่งชมละครสร้างสรรค์ในชั้นเรียนก็ได้เรียนรู้บทบาทของการชมที่ดี บทบาทของการเป็นนักแสดงที่ดี และเรียนรู้ถึงบทที่ดีด้วย การเรียนรู้เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญต่อความเข้าใจในศิลปะของละครเวทีต่อไป

10. ละครสร้างสรรค์พัฒนาจิตใจให้ละเอียดอ่อน สร้างเสริมจริยธรรมในจิตใจ การที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสใช้กิจกรรมต่างๆ ในละครสร้างสรรค์เพื่อที่จะเข้าใจถึงประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 การใช้จินตนาการ การทดแทนความรู้สึกของผู้อื่นด้วยความรู้สึกของตัวเอง การทำสมาธิเพื่อการเคลื่อนไหวอันละเอียดอ่อน เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการสร้างความละเอียดอ่อนให้กับจิตใจไปที่ละน้อย และนำไปสู่วุฒิภาวะทางอารมณ์และทางความคิดได้ในที่สุด

11. ละครสร้างสรรค์เป็นเทคนิคการสอนได้ในวิชาอื่นๆ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ดีมาก ดังนั้นถ้าครูนำเอาละครสร้างสรรค์เข้ามาเป็นเทคนิคช่วยในการสอนโดยยึดเนื้อหาเป็นแกนกลาง และนำเอาละครสร้างสรรค์มาเป็นส่วนประกอบ ก็นับว่าเป็นการใช้เทคนิคละครให้เกิดประโยชน์ ช่วยให้เด็กเรียนรู้เนื้อหาเรื่องราวที่บางครั้งอาจจะเป็นเรื่องยาก หรือเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยน่าสนใจ ได้อย่างมีความ

สุขและสนุกกับการเรียนโดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ให้ผู้เรียนเรียนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนรู้ที่ได้ผลดีเลิศและเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

จากประโยชน์ทั้งหมดที่ได้กล่าวข้างต้น ทำให้ละครสร้างสรรค์เป็นแนวทางหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาคนให้สมบูรณ์ สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของชาติเป็นอย่างมาก และเป็นกระบวนการการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม เรียนรู้ที่จะคิด และแก้ปัญหา ทำให้เกิดทักษะการพึ่งตนเองและสามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมละครสร้างสรรค์ให้เด็กถือว่าการดึงเอาความสามารถที่มีอยู่แล้วโดยธรรมชาติของเด็กออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเด็กเอง กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทและเรื่องราวที่เขาสนใจ บทบาทเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยให้เด็กปรับตัวและมีความรู้ในสังคมรอบตัวได้ดียิ่งขึ้น รู้ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร และได้เรียนรู้ประสบการณ์ในแง่ต่างๆมากขึ้นด้วย โดยเด็กไม่ต้องรอที่จะพบปัญหาในชีวิตจริง

กระบวนการในละครสร้างสรรค์ (Creative Drama Process)

กิจกรรมในละครสร้างสรรค์นั้นเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน การทำกิจกรรมโดยให้ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางมักเริ่มจากสิ่งที่ผู้ร่วมกิจกรรมมีความรู้หรือคุ้นเคยอยู่แล้ว จากนั้นผู้นำจึงจัดประสบการณ์เชื่อมโยงจากสิ่งที่ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักอยู่แล้วไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆที่กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้น และมุ่งหวังที่จะพัฒนาการทำงานของสมองทั้งสองซีกไปพร้อมๆกัน

ขั้นตอนแรกเริ่มในการทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์มักเริ่มด้วยการใช้ประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (sensory recall) การใช้ความทรงจำ (memory recall) นำไปสู่จินตนาการ (imagination) และความคิดสร้างสรรค์ (creativity) เพื่อการสวมบทบาทสมมติ (role play) ภายใต้สถานการณ์และกติกาที่ตกลงร่วมกัน ก่อให้เกิดการแสดงแบบไม่มีการเขียนบทมาก่อนหรือแบบด้นสด (improvisation) ซึ่งต้องใช้จินตนาการผนวกกับการใช้ปฏิภาณ จนกระทั่งความเข้าใจในสถานการณ์นั้นๆมากขึ้นในที่สุด และกระบวนการประเมินผลในตอนท้ายของการทำกิจกรรมก็จะเป็นการช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ สิ่งสำคัญที่ผู้นำกิจกรรมควรต้องทำก่อนเริ่มกิจกรรมเสมอ คือ การเตรียมความพร้อม (warm – up) ร่างกายและสมาธิให้กับผู้ร่วมกิจกรรม

1. ประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 (Sensory Recall)

มนุษย์มีวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 แต่ในชีวิตประจำวันของเรานั้น เรามักที่จะละเลย ไม่ให้ความสนใจหรือมีสติ มีสมาธิอยู่กับการดู การฟัง การลิ้มรส การดมกลิ่น และการสัมผัสเท่าที่ควร หลายครั้งที่เราใช้เพียงตาหูเท่านั้นแต่ไม่ได้ใช้ประสาทสัมผัสส่วนอื่น ทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เราได้รับมีรายละเอียดเพียงเลือนลาง การฝึกฝนการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จะช่วยให้เราเป็นผู้ที่มีความช่างสังเกตในธรรมชาติของสรรพสิ่ง และมีความเข้าใจในลักษณะรายละเอียดของสิ่งของต่างๆได้มากขึ้น ประสบการณ์จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 นี้ มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เราสามารถสร้างจินตภาพซึ่งจะนำไปสู่การจินตนาการได้ดีในที่สุด ดังนั้นผู้ร่วมกิจกรรมจึงควรที่จะได้ฝึกให้มี “สติ” กับการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความละเอียดอ่อนของประสบการณ์ชีวิต

2. การใช้จินตนาการ (Imagination)

การใช้จินตนาการนั้นต้องมีการปลดปล่อยความคิดให้เป็นอิสระ จึงมีความซับซ้อนกว่าการคิดเป็นภาพทั่วไปที่เราบันทึกไว้ในความทรงจำ เวลาที่เราคิดภาพต่างๆ เราได้พยายามเคลื่อนไหวภาพเหล่านั้นด้วยความคิดของเราเอง แต่เมื่อการคิดภาพได้ขยายผลไปเป็นจินตนาการแล้ว ภาพต่างๆ จะสามารถเคลื่อนย้ายตัวของมันเองได้โดยปราศจากการควบคุมทางความคิดที่ตายตัวของตัวเราเอง หากเรามีจินตนาการที่ดี ในการจินตนาการบางครั้งของเราอาจกว้างไกลจนเกิดเป็นเรื่องราวสามารถเขียนออกมาเป็น วรรณกรรม บทละคร หรืองานประพันธ์ที่น่าสนใจได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นการถ่ายทอดแบ่งปันจินตนาการของเราให้ผู้อื่นร่วมรับรู้ร่วมสัมผัสจินตนาการของเราได้อีกด้วย เช่น หนังสือของโรอัลด์ ดาห์ล ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีจินตนาการกว้างไกล และเป็นเลิศมาก งานเขียนของเขานอกจากจะส่งเสริมจินตนาการให้กับผู้อ่านแล้วยังสอดแทรกแง่คิด คติเตือนใจ และคำสอนไว้ในเนื้อเรื่องเดียวกันได้อย่างกลมกลืน ทำให้ผู้อ่านติดใจพร้อมทั้งสามารถซึบซับแง่คิดต่างๆ โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการสอนหรือเป็นการยัดเยียดให้แก่เขา นอกจากนั้นยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กๆ มีนิสัยรักการอ่านเนื่องจากพวกเขาอ่านเรื่องราวต่างๆ ที่เขาเขียนอย่างสนุกสนาน ตัวอย่างวรรณกรรมสำหรับเด็กที่เขียนโดยโรอัลด์ ดาห์ล ได้แก่เรื่อง “ยักษ์ใจดี” “แม่มด” “โรงงานช็อกโกแลต” เป็นต้น ดังนั้นเราจึงต้องฝึกให้ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักที่จะจินตนาการ เพื่อเกิดความก้าวหน้าทางด้านความคิด

3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การกระทำที่เกิดจากความคิดของตัวเอง เป็นตัวของตัวเองไม่เลียนแบบใคร และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าไปในเชิงบวก

ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลที่เกิดมาจากจินตนาการที่ดี คือ เมื่อเราจินตนาการไปในเรื่องต่างๆ แล้วเรามีความคิดที่จะแสดงออกถึงจินตนาการนั้นๆ เราก็จะสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อใช้เป็นสื่อให้บุคคลอื่นรู้จักกับจินตนาการของเรา

เด็กๆ มักชอบที่จะทดลองคิด ทดลองทำอะไรใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากจินตนาการของตัวเอง แต่ก็ชอบที่จะเลียนแบบในบางเรื่อง ซึ่งพฤติกรรมทั้งสองอย่างนี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กเท่าๆ กันขึ้นอยู่กับกาลและเทศะ แต่การเลียนแบบนั้นเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการสร้างสรรค์ ดังนั้นเราควรจะต้องปลูกฝังคุณค่าของจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กๆ เพื่อให้เขาได้เห็นคุณค่าของพลังแห่งความคิดสร้างสรรค์ เมื่อเขาเห็นถึงคุณค่านี้แล้วก็จะทำให้แนวโน้มที่อยากจะลอกเลียนแบบน้อยลง วิธีที่จะช่วยปลูกฝังความคิดนี้ให้ได้ผลดีก็คือการให้พวกเขาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์นี้ด้วยตัวเอง นอกจากเด็กจะได้รับความสนุกสนานแล้ว เด็กๆ ยังได้เรียนรู้ที่จะเคารพความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ว่าจะเหมือนหรือต่างก็ตาม

4. การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ (Creative Movement)

การเคลื่อนไหวร่างกายเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็น การตอบสนองสิ่งที่เข้ามากระตุ้นประสาทสัมผัสต่างๆ เด็กทุกคนชอบที่จะเคลื่อนไหว ถ้าลองสังเกตเด็กระดับอนุบาล - ประถมต้น ในชั้นเรียน จะเห็นได้ว่าเด็กมักจะนั่งไม่ติดที่ มีการเคลื่อนไหวขยับเขยื้อนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการจับให้เด็กนั่งนิ่งๆ ในชั้นเรียนจึงไม่สัมพันธ์กับธรรมชาติของเด็ก และน่าจะเป็นการดีกว่าถ้าหากการเรียนการสอนในชั้นสามารถที่จะผสมผสานธรรมชาติของเด็กไปกับการเรียนรู้ เพราะจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้ง่าย และมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น

การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์คือการที่ผู้ร่วมกิจกรรมใช้ร่างกายของตัวเองในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกและจินตนาการเพื่อที่จะสื่อสารกับผู้อื่น เด็กทุกคนล้วนมีแรงกระตุ้นโดยธรรมชาติต่อการเคลื่อนไหวตามจังหวะต่างๆ อยู่แล้ว ดังนั้น หากผู้นำกิจกรรมสามารถสร้างโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมเคลื่อนไหวตามจินตนาการในจังหวะต่างๆ อย่างเสรี ก็จะเป็นการปลุกสัญชาตญาณของเสรีภาพในการแสดงออกให้กลับคืนมาอีกครั้ง (เนื่องจากปัจจุบันนี้ คนเรามีโอกาสที่จะเคลื่อนไหวร่างกายน้อยลง เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เด็กๆ แทนที่จะวิ่งเล่นกันในสนาม ก็เปลี่ยนไปเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ดูโทรทัศน์แทน) การเริ่มกิจกรรมละครสร้างสรรค์ด้วยการเคลื่อนไหวนั้นเป็นเรื่องที่สอดคล้องต่อธรรมชาติของเด็ก แต่ในเวลาเดียวกันก็เป็นกรอบที่ช่วยให้เด็กสามารถแสดงออกได้อย่างมีวินัย ซึ่งทั้งสองอย่างเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการที่เด็กจะพัฒนาต่อไปเพื่อเรียนรู้วิธีการทำงานอย่างมีวินัยและมีเสรีภาพในการแสดงออกในตนเอง

5. การใช้ท่าไม้ (Pantomime)

การใช้ท่าไม้ หมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิดบางอย่างด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย หรือใช้ท่าทางโดยไม่ใช้คำพูด เป็นการสร้างความเชื่อด้วยการเคลื่อนไหวร่างกายและการใช้ท่าทางสร้างภาพมายาที่เกิดจากการสมมติขึ้น ทำให้ผู้ชมเกิดความเชื่อว่ามีสิ่งของ หรือวัตถุอยู่จริง ผู้นำกิจกรรมสามารถแนะนำทักษะการใช้ท่าไม้ไปพร้อมๆ กับการฝึกฝนด้านอื่นๆ กิจกรรมการใช้ท่าไม้กับการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์สามารถใช้กิจกรรมหรือแบบฝึกหัดเดียวกันได้ เพียงแต่การใช้ท่าไม้จะมีรายละเอียดที่ชัดเจนมากกว่า

การใช้ท่าไม้ในละครสร้างสรรค์นั้นมีความเป็นอิสระและเรียบง่ายกว่าการแสดง "ศิลปะละครไม้" (Mine) อยู่มาก ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนสามารถทำได้ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เนื่องจากการใช้ท่าไม้อยู่บนพื้นฐานของการใช้จินตนาการและการสมมติ ดังนั้นการใช้ท่าไม้ในการแสดงออกทางความคิดจึงเป็นการลดความกดดันในการที่จะต้องคิดบทสนทนา การใช้ท่าไม้สามารถที่จะให้ความหมายของเหตุการณ์ได้เด่นชัดขึ้น โดยดูที่การกระทำและถูกกระทำของตัวละคร ในบางครั้งเรายังสามารถบอกได้อีกว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาและสถานที่ใด เช่น สมมติว่ามีนักแสดงคนหนึ่งเดินเข้ามาในห้องๆ หนึ่ง แล้วเปลี่ยนเสื้อผ้าเข้าไปในห้องอีกห้องหนึ่ง เริ่มเปิดน้ำ บ้วนปาก แปรงฟัน แล้วกลับมาที่เดิม ไปที่โต๊ะเครื่องแป้ง ทาครีม แล้วเดินไปที่เตียงเริ่มจัดเตียง จัดหมอนให้เข้าที่ ทั้งหมดนี้จินตนาการแล้วแสดงออกมาด้วยท่าทางโดยไม่มีอุปกรณ์และผู้ชมก็สามารถรู้ได้ว่า ตัวละครอยู่ในห้องนอน เข้าไปแปรงฟันในห้องน้ำ แล้วกลับมานอน และผู้ชมก็พออนุมานได้ว่าเป็นเวลากลางคืน ยิ่งตัวละครให้รายละเอียดกับการกระทำมากเท่าไรก็ยิ่งให้ความหมายที่ชัดเจนกับผู้ชมมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การแสดงมีความน่าเชื่อถือและน่าสนใจมากขึ้นด้วย นอกจากนั้นในบางครั้งการใช้ท่าไม้ยังสามารถบอกถึงความเป็นตัวละครได้ด้วย เช่น มีนักแสดงคนหนึ่งเดินเข้ามา ถืออุปกรณ์บางอย่างเข้ามาด้วย เริ่มไต่ขึ้นที่สูง แล้วแสดงท่าทางเดินด้วยความไม่ปกติ ใช้อุปกรณ์ที่ถือเข้ามาตอนแรกช่วยในการทรงตัวด้วยความยากลำบาก มีสีหน้าหวาดกลัวเล็กน้อย เมื่อเห็นแล้วผู้ชมก็สามารถรู้ได้ว่าตัวละครตัวนี้เป็นนักกายกรรม หรือนักไต่ลวด แล้วเรายังรู้อีกว่าตัวละครตัวนี้อาจเพิ่งเริ่มฝึก เนื่องจากยังไม่มี ความชำนาญ และยังมี ความกังวลอยู่ จะเห็นได้ว่าการใช้ท่าไม้สามารถให้ความหมายต่างๆ ได้อย่างชัดเจนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อละครสร้างสรรค์

6. การพูดต้นสด (Verbal Improvisation)

โดยทั่วไปแล้ว คำว่า "ต้นสด" (Improvisation) หมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยฉับพลัน ภายใต้เงื่อนไขบางอย่างที่ถูกกำหนดขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากความประทับใจที่ได้เห็น หรือได้ฟัง

อะไรบางอย่าง และการแสดงออกนี้อาจเป็นการแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหว การใช้วาจา การวาดภาพ การ ประพันธ์ หรือการบรรเลงดนตรีก็ได้ โดยมีเงื่อนไขว่าเป็นการแสดงออกที่เกิดขึ้นแบบสดๆจับพลัน ไม่ได้แสดง ออกตามสิ่งที่ถูกบันทึกมาก่อนล่วงหน้านั่นเอง เช่น แสดงละครโดยไม่ได้ใช้การท่องจำบท บรรเลงดนตรีโดย ไม่อาศัยคีตนิพนธ์ เป็นต้น

การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์และการใช้ท่าไม้เท้าก็เป็นการฝึกการตัดสินใจโดยไม่ใช้คำพูดอยู่แล้ว และเป็นชั้น ตอนสำคัญก่อนที่ผู้ร่วมกิจกรรมจะมีความพร้อมที่จะตัดสินใจด้วยคำพูด และเมื่อผู้ร่วมกิจกรรมใช้คำพูดที่คิดขึ้น มาเองเพื่อใช้ประกอบท่าทางต่าง ๆ นั้น จึงเรียนว่าเป็นการตัดสินใจด้วยคำพูด หรือ พูดตัดสินใจ (improvise verbally) นั่นเอง

ดังนั้นการพูดตัดสินใจในละครสร้างสรรค์ จึงหมายถึง การสร้างบทสนทนาของตัวละครที่ใช้ประกอบการ แสดงท่าไม้เท้า โดยใช้สถานการณ์ที่ถูกกำหนดให้เป็นกรอบในการแสดงเพื่อให้การแสดงนั้นมีความสมจริง

การพูดตัดสินใจในละครสร้างสรรค์นั้น เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดการสื่อสารประเด็นทาง ความคิดที่ไม่สามารถทำได้โดยการใช้ท่าทางเพียงอย่างเดียว หากการพูดตัดสินใจมีคุณภาพ คือ เป็นการตัดสินใจ ที่ไม่ได้เกิดจากการลอกเลียนแบบ แต่เกิดจากความเข้าใจในตัวละครและมีสมาธิอยู่กับสถานการณ์ของตัวละคร จริงๆ สิ่งที่มาตามก็คือ “บทสนทนา” ที่สะท้อนให้เห็นถึง “ความจริง” หรือ “สัจธรรม” ในเหตุการณ์นั้นๆ

ขั้นตอนการทำกิจกรรม (แผนการสอน)

เนื่องจากกิจกรรมละครสร้างสรรค์เป็นไปเพื่อพัฒนาผู้ร่วมกิจกรรม จึงเกิดเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับเป้าหมายในการทำละครสร้างสรรค์ แนวทางคือ

1. การทำละครสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือประเด็นความคิดใหม่ (Learning new knowledge or concept through drama) เช่น การทำละครสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าใจถึง กระบวนการในการทำนา คุณค่าของชาวนา ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการขายข้าว หรืออาจเป็นความรู้ด้าน ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม

2. การทำละครสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะของละคร (Learning about drama) เช่น การเล่นละครสร้างสรรค์เพื่อการศึกษาถึงคุณสมบัติของการแสดง หรือบทที่ดี มีคุณภาพ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับ องค์ประกอบของนาฏการในละคร (dramatic action) ผลพลอยได้ที่เกิดจากการเรียนรู้ในข้อนี้ก็นำไป สู่พัฒนาการในการสร้างงานละครเวทีต่อไปในอนาคต

3. การทำละครสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเอง (Learning about self through drama) เช่น การใช้ละครในการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน และศักยภาพของตัวผู้ร่วมกิจกรรมเอง เพื่อช่วยให้ผู้ร่วมกจิ กรรมรู้จักตัวเองดีขึ้น การรู้จักตัวเองอย่างมีสติที่รอบคอบนั้นนับว่าเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญ

ผู้นำกิจกรรมจะจัดกิจกรรมเพื่อเป้าหมายใดเป้าหมายหลักข้อใดข้อหนึ่งโดยเฉพาะ หรือจะให้ครอบคลุมมากกว่า 1 แนวทางก็เป็นไปได้ทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ทำและวิธีการประเมินผลว่าเน้นการคิดในเรื่องใด เป็นประเด็นสำคัญ ถึงแม้จะมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบวิธีการอยู่หลายทฤษฎี แต่ขั้นตอนพื้นฐานในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์นั้นเป็นขั้นตอนทำนองเดียวกันไม่ว่าจะเป็นรูปแบบวิธีการใดก็ตาม ซึ่งสามารถแบ่งกว้างๆได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)

ขั้นที่ 2 การแสดง (Drama Playing)

ขั้นที่ 3 การประเมินผล (Evaluation)

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)

ก่อนที่ผู้นำกิจกรรม หรือครู จะคิดแผนการสอนใดก็ตาม สิ่งสำคัญประการแรกคือการทำทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเป็นผู้ร่วมกิจกรรม ผู้นำกิจกรรมควรจะเข้าใจถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย สมรรถภาพ อารมณ์ พื้นความรู้และประสบการณ์ของผู้ร่วมกิจกรรม เพื่อที่จะได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อที่จะได้สามารถวางแผนเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในแต่ละครั้งได้อย่างถูกต้อง

เป้าหมาย (goal) ในที่นี้หมายถึง ทักษะ ความรู้ หรือความเข้าใจหลักที่ผู้นำกิจกรรมคาดหวังว่าผู้ร่วมกิจกรรมจะต้องมีหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการของละครสร้างสรรค์ไปเรียบร้อยแล้ว การที่ผู้นำกิจกรรมจะวางแผนเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้นำกิจกรรมจำเป็นต้องตอบให้ได้ว่า อะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้ร่วมกิจกรรมจะต้องเข้าใจ รู้สึก หรือเกิดทักษะหลังจากที่ได้ร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ในครั้งนี้ และด้วยข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาในการทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ซึ่งมักจะใช้เวลาตั้งแต่ 30 นาที ถึง 3 ชั่วโมง การวางแผนเป้าหมายจึงต้องชัดเจนและเลือกเป้าหมายที่เป็นหลักได้จริงๆ

ขอบเขตของการวางแผนเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับ ความรู้ ทักษะ หรือจิตสำนึกที่ผู้นำกิจกรรมต้องการให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้บรรลุ ซึ่งควรจะอยู่ในความสนใจตามวัย และความพร้อมของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นหลัก ดังนั้น หากผู้นำกิจกรรมคือ ครูสอนชั้นประถมต้น ครูอาจจะต้องการวางแผนเป้าหมายตามหลักสูตรในวิชาเรียนเป็นหลัก และพยายามสอดแทรกการเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงละครและการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองเข้าไปเป็นระยะ ในทางตรงข้ามหากโรงเรียนนั้นๆมีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ครูหลายๆวิชาอาจจะวางแผนร่วมกันในเรื่องของเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อนำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ไปเป็นแรงกระตุ้นในการเรียนรู้เพิ่มเติมในวิชาต่างๆ

วัตถุประสงค์ (Objectives) ในที่นี้หมายถึง รายละเอียดของทักษะ ความรู้ หรือความเข้าใจที่สอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่ผู้นำกิจกรรมคาดหวังว่าผู้ร่วมกิจกรรมจะต้องมีหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการของละครสร้างสรรค์ไปเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น วัตถุประสงค์จึงอาจมีได้หลายข้อ เช่น ถ้าหากเป้าหมายหลักคือต้องการให้ผู้ร่วมกิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะของการละคร วัตถุประสงค์ก็ควรจะมียละเอียดที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการแสดง การดำเนินเรื่องราว การวางโครงเรื่อง การคิดบทต้นสุด เป็นต้น

ในขั้นตอนการวางแผนนี้ ผู้นำกิจกรรมควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ร่วมกิจกรรม กิจกรรมการเตรียมความพร้อมนี้ มี 2 ขั้นตอน คือ

1. กิจกรรมจูงใจ (motivation) หมายถึง การใช้การเคลื่อนไหว¹ การใช้ภาษา² หรือการใช้สื่อประเภทต่างๆในการกระตุ้นความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้

¹ การเคลื่อนไหว (Movement and Games) ได้แก่ การใช้ท่าไม้ (Pantomime) การเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ (Creative Movement) การเล่นเกม (Games) การทำท่าทางการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะดนตรี หรือ เพลง (Movement with music and song)

² การใช้ภาษา (Language or Word Games) ได้แก่ การถามคำถาม การเล่านิทาน (Story Telling) ด้วยเทคนิคต่างๆ การร้องเพลง (Song) การอ่านบทกลอน , สุภาษิต , คำร้องในการละเล่น การใช้ปริศนาคำทาย (Riddles)

หรือทำความเข้าใจกับประเด็นที่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมา ขั้นตอนในการสร้างแรงจูงใจนี้ อาจเริ่มต้นด้วยการถามคำถามที่เร้าปฏิกิริยาการตอบสนอง เพื่อดึงดูดให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก จากนั้น ผู้นำกิจกรรมอาจจะนำเสนอข้อมูลที่จะจำเป็นต่อการแสดงละครในช่วงท้าย “ข้อมูล” ที่ว่านี้หมายถึง สื่อที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่จะนำไปสู่การอภิปราย หรือการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ สื่อที่ว่านี้มีหลายรูปแบบ เช่น เกมสันิทาน บทกวี บทเพลง วิดีทัศน์ บทสัมภาษณ์ ข่าวสาร บทความ เรื่องสั้น ภาพจำลอง แผนผัง ฯลฯ ผู้นำต้องพิจารณาตามความเหมาะสมเองว่า จะใช้ข้อมูลและเวลาเท่าไร อย่างไร เพื่อที่จะเป็นการปูพื้นฐานและสร้างแรงจูงใจในการแสวงหาคำตอบให้กับผู้ร่วมกิจกรรมให้ได้มากที่สุด

2. ฝึกความพร้อมก่อนแสดงละคร (pre – drama) ในขั้นตอนนี้ นอกจากผู้นำกิจกรรมจะต้องเข้าใจในจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถของผู้ร่วมกิจกรรมแล้ว ผู้นำควรวางแผนไว้ว่าจะเตรียมความพร้อมให้กับผู้ร่วมกิจกรรมในเรื่องใดบ้างก่อนการแสดงละคร ผู้นำกิจกรรมจำเป็นต้องจินตนาการไปล่วงหน้า ให้เป็นภาพของการแสดงละครในห้องทำกิจกรรมนั้นภายในระยะเวลาและองค์ประกอบทางเทคนิคที่จำกัด ความสามารถที่จะจินตนาการไปได้ล่วงหน้านี้ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้นำกิจกรรมตัดสินใจได้ว่า จะต้องเตรียมความพร้อมให้กับผู้ร่วมกิจกรรมอย่างไรบ้าง เช่น การอบอุ่นร่างกาย การทำความเข้าใจกับละครที่จะแสดง การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับแสดง การคัดเลือกผู้แสดง ตลอดจนการฝึกซ้อมบทบาทในบางอนตามความจำเป็นเพื่อให้พวกเขาได้แสดงละครที่ใช้การตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายตามประสงค์

ขั้นที่ 2 การแสดง (Drama Playing)

ผู้นำกิจกรรมควรสร้างบรรยากาศที่ ปลอดภัย อบอุ่น เป็นกันเอง แต่จริงจัง เพื่อที่จะให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมซึ่งเป็นผู้ร่วมกิจกรรมมาด้วยกันนั้น สามารถทุ่มเทสมาธิให้กับละครต้นสดที่กำลังจะเกิดขึ้นภายในห้องทำกิจกรรมให้ได้ สังเกตได้ว่า ในการแสดงละครสร้างสรรค์นั้น จะไม่มีการอนุญาตให้บุคคลที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมมาโดยตลอดเข้าชม เนื่องจากผู้ชมที่เป็นคนอื่น ที่มีใบบุคคลที่ได้ผ่านกระบวนการกลุ่มมาพร้อมๆกันนั้น มักจะสร้างความ “แปลกแยก” ให้เกิดกับผู้ร่วมกิจกรรม และเป็นสาเหตุแห่งความรู้สึกที่ไม่ปลอดภัยในการแสดง ทำให้ผู้แสดงเกิดอาการประหม่าและเกร็ง ส่งผลให้กระบวนการละครสร้างสรรค์เกิดการสะดุดและอาจจะไม่สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผู้นำควรทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจที่ถูกต้องว่าการแสดงละครสร้างสรรค์นั้นไม่ใช่การแสดงละครเวที ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องกังวลใจว่าการแสดงจะออกมาสมบูรณ์แบบหรือไม่ ไม่ต้องคำนึงถึงความสมบูรณ์แบบของละคร แต่ต้องเข้าใจว่าการแสดงละครสร้างสรรค์ในแต่ละครั้งนั้น จะนำไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างไร ผู้นำกิจกรรมต้องรู้จักเลือกเฟ้นและจินตนาการว่าจะให้ผู้ร่วมกิจกรรมแสดงละครเรื่องอะไร ตอนไหน เพื่อที่จะนำไปสู่การประเมินผลที่มีคุณภาพ แต่ผู้ร่วมกิจกรรมจะแสดงออกอย่างไรนั้น ผู้นำควรปล่อยให้ผู้แสดงมีอิสระในการแสดงอย่างเต็มที่ตามกติกาที่ตกลงกันไว้

³ การใช้สื่อต่างๆ ได้แก่ การใช้หุ่น การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง การใช้หนังสือ สิ่งพิมพ์ การใช้ภาพแบบต่างๆ (เช่น ภาพเขียน ภาพถ่าย ภาพแผ่นพับ ภาพแขวน ฯลฯ) การใช้สื่อวีดิทัศน์

ขั้นที่ 3 การประเมินผล (Evaluation)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นขั้นตอนที่ผู้ร่วมกิจกรรมและผู้นำกิจกรรมต้องใช้ความเป็นกลางในการมองผลงานที่เกิดขึ้นจากการแสดงละคร การประเมินผลนั้นผู้นำกิจกรรมควรพิจารณาว่าผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดตรงกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ข้อสรุปว่าแผนการเรียนรู้ที่วางไว้นั้นบรรลุหรือไม่จึงเป็นทักษะที่สำคัญและละเอียดอ่อนเป็นอย่างยิ่ง แนวทางการถามคำถามนั้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายหลักของการเรียนรู้ คือ

1. การทำละครสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ หรือประเด็นความคิดใหม่ (Learning new knowledge or concept through drama) ผู้นำควรใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามเปิด “คำถามชวนคิด” กระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้หรือประสบการณ์เดิม แล้วโยงไปสู่ความรู้ใหม่ ตัวอย่างคำถามเช่น

- 1.1 “ผู้ร่วมกิจกรรมเคยได้ยินข่าวหรือพบเห็นประสบการณ์เกี่ยวกับ...หรือไม่ สามารถเล่าให้เพื่อนๆ ฟังได้หรือเปล่า”
- 1.2 “ผู้ร่วมกิจกรรมคิดอย่างไรต่อปัญหา...”
- 1.3 “สมมติว่าถ้าตัวละครไม่ได้ตัดสินใจแบบนี้ จะเกิดอะไรขึ้น”
- 1.4 “ผู้ร่วมกิจกรรมคิดว่ามีทางเลือกอื่นอีกไหมสำหรับตัวละคร ถ้ามีคืออะไร”
- 1.5 “อะไรเป็นสาเหตุของ...”
- 1.6 “ผู้ร่วมกิจกรรมคิดว่าปัญหานี้แก้ไขได้ด้วยวิธีใด”
- 1.7 “จากละครที่แสดงไปนั้น ผู้ร่วมกิจกรรมได้ค้นพบอะไรบ้างเกี่ยวกับ...”

2. การทำละครสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะของละคร (Learning about drama) ผู้นำควรใช้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมคิดถึงประสิทธิภาพของการแสดงละครสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบของละคร เช่น การแสดง (acting) การเป็นตัวละคร (characterization) การพูดฉันท (verbal improvisation) การใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหว (movement) การใช้ท่าไม้ (pantomime) การใช้พื้นที่ที่เป็นเวทีการแสดง การแสดงปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่นๆ สมาธิ พลังงาน จังหวะ และปฏิภาณ เป็นต้น ตัวอย่างคำถามเช่น

- 2.1 “ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกอย่างไรต่อการแสดงที่เพิ่งจบไป”
- 2.2 “มีอะไรบ้างที่ผู้ร่วมกิจกรรมชอบ หรือประทับใจ เพราะอะไร”
- 2.3 “ผู้ร่วมกิจกรรมบอกได้ไหมว่าจะอะไรทำให้ตัวละคร...มีความน่าเชื่อถือ”
- 2.4 “บทพูดส่วนไหนที่ผู้ร่วมกิจกรรมชอบ หรือประทับใจ เพราะอะไร”
- 2.5 “หากมีโอกาสแสดงใหม่อีกครั้ง เราควรปรับปรุงแก้ไขในจุดไหนบ้าง”
- 2.6 “หากเราต้องการให้ผู้ชมในห้องมองเห็นนักแสดงได้ชัดเจนขึ้น นักแสดงควรยืนอย่างไรในพื้นที่การแสดง”

3. การทำละครสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเอง (Learning about self through drama) ผู้นำควรถามคำถามที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมทบทวนถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมของตนเองต่อกิจกรรมต่างๆ เพื่อที่จะเข้าใจในบทบาท วิธีคิด วิธีการทำงาน จุดอ่อน จุดแข็ง และศักยภาพของตัวเองมากขึ้น ตัวอย่างคำถามเช่น

- 3.1 "ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกอย่างไรต่อการแสดงที่เพิ่งจบไป"
- 3.2 "ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกอย่างไรต่อการมีส่วนร่วม (หรือการแสดง) ของตัวเอง"
- 3.3 "ผู้ร่วมกิจกรรมค้นพบ (ความสามารถ) อะไรที่เกี่ยวกับตัวเองบ้าง"
- 3.4 "ผู้ร่วมกิจกรรมค้นพบ (ความสามารถ) อะไรที่เกี่ยวกับเพื่อนร่วมชั้นบ้าง"

หลังจากที่ผู้นำกิจกรรมได้ประเมินผลร่วมกับผู้ร่วมกิจกรรมไปเรียบร้อยแล้ว ผู้นำกิจกรรมควรประเมินผลรวมของกิจกรรมทั้งหมดด้วย โดยวัดจากการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการเรียนรู้ เพื่อที่จะเป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้อีกทางหนึ่ง

บทบาทและทักษะของผู้นำกิจกรรม

แม้ว่าครูหรือผู้นำกิจกรรมอาจจะไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในด้านการสร้างงานละครเวทีมาก่อน แต่ประสบการณ์ในด้านนี้ก็เป็นสิ่งเกื้อหนุนที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้นำกิจกรรมสามารถตัดสินใจในหลายๆเรื่องได้ เริ่มตั้งแต่ผู้มีประสบการณ์ทางละครเวทีมานั้นอาจจะมีทัศนคติในแง่ของการการเลือก "เรื่อง" ที่จะนำมาใช้แสดงให้เหมาะสมกับความเป็นไปได้ของกลุ่ม หรืออาจจะมีทักษะกลวิธีการให้คำสั่ง แก่คำสั่ง หรือไขปัญหาในการแสดง ผู้มีประสบการณ์จะสามารถเห็นถึงศักยภาพที่ซ่อนอยู่ภายใต้การแสดงซึ่งมีอยู่มากมาย สามารถให้คำแนะนำในเชิงโครงสร้างของการแสดง เช่น การปรับโครงเรื่อง (plot) การตัดแต่งการแสดงให้กระชับขึ้น การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างโครงเรื่องใหม่ๆขึ้นมาให้เหมาะสมกับประเด็นที่กำลังศึกษา ตลอดไปจนถึงการประเมินผลกิจกรรม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลทั่วไปจะไม่สามารถฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้นำที่ดีในกิจกรรมละครสร้างสรรค์ได้ หากว่าบุคคลนั้นมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปรัชญา แนวทาง และกลวิธีต่างๆในการทำกิจกรรมละครสร้างสรรค์ และการฝึกปฏิบัติกับผู้ที่มีประสบการณ์ย่อมจะช่วยให้ผู้นั้นมีความมั่นใจมากขึ้นในการเป็นผู้นำกิจกรรม

บทบาทของผู้นำกิจกรรมมีหน้าที่ช่วยผู้ร่วมกิจกรรมกำหนดกรอบของโครงเรื่อง ตัวละคร ความขัดแย้ง และวิธีการดำเนินเรื่อง พร้อมทั้งฝึกฝนให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีความพร้อมในการแสดงในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการใช้ร่างกาย เสียง ปฏิภาณ การแสดงอย่างมีเอกภาพ การใช้อุปกรณ์ประกอบฉาก เป็นต้น

ทักษะที่สำคัญยิ่งสำหรับการเป็นผู้นำกิจกรรม คือ

1. ทักษะในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator)

คุณสมบัติของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ คือจะต้องเป็นบุคคลที่ชอบการกระจายอำนาจในห้องเรียนไปสู่ผู้เรียน เห็นศักยภาพในการแสวงหาคำตอบของผู้เรียน มีจิตใจเมตตา เปิดกว้าง มีทักษะการฟังที่ดีเยี่ยม เพราะผู้นำต้องสามารถฟังเพื่อตั้งคำถามเชื่อมโยงและสรุปประเด็นให้ได้ นอกจากนี้ผู้นำกิจกรรมจำเป็นต้องเท่าทันกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เพื่อที่จะได้ทราบว่ามีความจำเป็นต้องตอบสนองสถานการณ์เหล่านั้นอย่างไร เช่น จะต้องให้คำสั่งในการปฏิบัติที่ชัดเจน หรือคอยดูต่อไป หรือจะต้องเข้าไปช่วยให้ "คำสั่งข้างเคียง"⁴ การเป็น "พี่เลี้ยง" (side coach) นี้เป็นทักษะที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากการทำแบบฝึกหัดที่เกี่ยวข้องกับการใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวไปจนถึงการแสดงนั้น ผู้ร่วมกิจกรรมอาจจะต้องการความช่วยเหลือ

⁴ การให้คำสั่งข้างเคียง (side coach) เป็นคำสั่งที่ใช้เฉพาะในยามจำเป็นเท่านั้น มักใช้เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมยังขาดประสบการณ์อยู่ ซึ่งผู้ร่วมกิจกรรมยังต้องการคำสั่งในการปฏิบัติที่มีความชัดเจน และเฉพาะเจาะจง (ไม่ใช่คำสั่งลอยๆหรือกว้างเกินไป) และเมื่อกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรมมีประสบการณ์มากขึ้น ผู้นำกิจกรรมก็อาจจะใช้คำสั่งประเภทนี้น้อยลง

ที่เฉพาะเจาะจง หรือช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่ผู้ร่วมกิจกรรมไม่สามารถคิดเองได้ และอาจต้องการทั้งความเห็นและกำลังใจจากผู้นำกิจกรรม ผู้นำกิจกรรมไม่ควรเสนอทางออกให้กับผู้ร่วมกิจกรรมแบบสำเร็จรูป แต่ควรจะใช้วิธีการ “แนะ” เกี่ยวกับ “ขั้นตอน” หรือ “กระบวนการ” ที่จะช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมไปถึงคำตอบ ตัวอย่างเช่น ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการผ่อนคลาย ผู้นำกิจกรรมอาจจะกล่าวว่า “หายใจเข้าช้าๆ หายใจออกช้าๆ เวลาหายใจเข้านั้น กระบังลมจะพองขึ้น เวลาหายใจออก กระบังลมจะยุบลง หายใจเข้า หายใจออก ต่อเนื่องกันไปเป็นจังหวะสม่ำเสมอ...” ก็จะช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมเริ่มผ่อนคลายได้เอง

2. ทักษะการถาม

“การถาม” เป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับวิธีการเรียนรู้ด้วยละครสร้างสรรค์ ผู้นำกิจกรรมใช้ “การถาม” เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดกระบวนการคิดและมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจในทุกขั้นตอน คำถามที่ดีคือคำถามที่มีความชัดเจน ชวนให้ผู้ร่วมกิจกรรมต้องการตอบ มีคำตอบที่เป็นไปได้หลายคำตอบ เป็นคำถามที่ไม่นิยมใช้คำตอบเพียงคำตอบเดียว (เช่นตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ ดี หรือ ไม่ดี แต่ผู้ร่วมกิจกรรมจะต้องพยายามหาเหตุผลมาอธิบายความคิดของตัวเองด้วยว่า ถ้าดี ดีอย่างไร แล้วถ้าไม่ดี ไม่ดีอย่างไร) และที่สำคัญคือ เป็นคำถามที่เปิดความคิดให้กับผู้ตอบ เพื่อที่ผู้ตอบจะไม่พยายามตอบเพื่อเอาใจหรือเพื่อให้ถูกใจผู้ถาม

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการถามคำถาม คือ ผู้นำกิจกรรมจะต้องให้เวลากับผู้ร่วมกิจกรรมในการค้นหาคำตอบ ให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีโอกาสได้คิดอย่างจริงจัง ไม่บีบบังคับให้ผู้ร่วมกิจกรรมตอบคำถาม เพื่อที่จะได้คำตอบที่มีคุณภาพ นอกจากเรื่องของการถามคำถามแล้วตัวผู้นำกิจกรรมควรใช้น้ำเสียง กิริยาท่าทางที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมต้องการมีส่วนร่วม สีหน้าที่ยิ้มแย้มแต่แฝงด้วยความจริงจัง ตลอดจนการพยักหน้า และคำชมต่างๆล้วนมีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น ผู้นำกิจกรรมยังจำเป็นต้องฟังผู้ร่วมกิจกรรมอย่างตั้งใจ เพื่อที่จะตั้งประเด็นคำถามที่มีคุณภาพจากข้อมูลที่ได้รับต่อไป จนกว่าจะนำไปสู่ข้อสรุปที่น่าพอใจ

ผู้ร่วมกิจกรรมทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ย่อมคิดว่าความคิดเห็นของตัวเองนั้นสำคัญ ดังนั้นการให้เกียรติแก่การตอบของทุกๆคนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก หากผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกว่าการแสดงความคิดเห็นของเขานั้นมีความหมายต่อกลุ่ม เขาก็จะกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นต่อไป ดังนั้นเมื่อผู้ร่วมกิจกรรมตอบคำถามไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้นำต้องการ ผู้นำกิจกรรมก็ไม่ควรที่จะเพิกเฉยหรือปฏิเสธการแสดงความคิดเห็นนั้น แต่ผู้นำควรที่จะมีความยืดหยุ่นและยอมรับในความคิดเห็นนั้นแล้วตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. ทักษะในการแสดงบทบาทสมมติ

บางครั้งผู้นำกิจกรรมก็จำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงกับผู้ร่วมกิจกรรมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ร่วมกิจกรรมยังขาดประสบการณ์ในการเดินสัด หรือยังต้องการ “แกนนำ” ในการแสดงละคร เพื่อให้ละครสามารถดำเนินไปได้ถูกทาง ช่วยให้ละครเกิดบรรยากาศที่น่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้นำกิจกรรมไม่จำเป็นจะต้องแสดงเป็นตัวเอก แต่จำเป็นที่จะต้องแสดงบทบาทที่สามารถเชื่อมกับตัวละครหลักได้ทุกตัว ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการที่ผู้นำกิจกรรมจะสามารถช่วย “จูงมือ” ผู้ร่วมกิจกรรมอื่นๆให้แสดงไปด้วยกันได้

ผู้นำกิจกรรมสามารถที่จะสลับบทบาทระหว่างการเป็นตัวละครกับการเป็นผู้นำกิจกรรมได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์กลุ่ม ดังนั้น ผู้นำกิจกรรมจึงจำเป็นจะต้องมีความสามารถในการ “อ่านพฤติกรรมของกลุ่ม” เพื่อจะได้สามารถตัดสินใจในบทบาทของตัวเองได้อย่างเหมาะสม การสลับบทบาทของผู้นำกิจกรรมนี้ มักใช้ได้ดีกับผู้ร่วมกิจกรรมวัย 3 – 11 ปี โดยเฉพาะในระยะแรกเริ่มของการฝึกฝนการแสดง และเมื่อผู้ร่วมก

กรรมมีทักษะความชำนาญในการแสดงมากขึ้น ผู้นำกิจกรรมก็สามารถลดบทบาทในการแสดงลงไป จนกระทั่งถึงจุดที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถแสดงได้ด้วยตนเองทั้งหมด

3. ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในศิลปะการแสดงเรื่องนี้ คือ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนราชบพิธ และโรงเรียนปัญจทรัพย์ โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน สุ่มจากกลุ่มประชากร คือ จำนวนห้องเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทั้งหมดของแต่ละโรงเรียน (โรงเรียนราชบพิธมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 2 ห้องเรียน แต่ละห้องมีนักเรียนประมาณ 40 คน / โรงเรียนปัญจทรัพย์มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 ห้องเรียน แต่ละห้องมีนักเรียนประมาณ 50 คนแต่มีการคัดเด็กที่เรียนเก่ง มีคะแนนหรือเกรดเฉลี่ยสูงๆไว้ 1 ห้องเรียน เราจึงตัดห้องนั้นออกจากกลุ่มประชากร เพราะเป็นห้องพิเศษที่มีความแตกต่างจากห้องอื่นๆมาก) ซึ่งมีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 6 – 7 ปี ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย

ในการที่เราจะจัดกิจกรรมต่างๆให้กับเด็ก เราจำเป็นต้องศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติของเด็กก่อนว่าเด็กในช่วงอายุที่เราเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างนี้ มีพัฒนาการทางด้านต่างๆอย่างไร ต้องการอะไร เพื่อที่เราจะได้จัดกิจกรรมได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ พัฒนาการ และความต้องการของเขา เป็นผลทำให้กิจกรรมต่างๆของเรามีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3.1 พัฒนาการของเด็กวัยตอนกลาง (Middle Childhood : 6 – 12 ขวบ)

เด็กวัย 6 – 12 ขวบ (วัยตอนกลาง หรือ วัยเรียน) เป็นวัยที่มีพัฒนาการสำคัญมาก เพราะเป็นวัยที่อยู่ช่วงรอยต่อระหว่างเด็กวัยก่อนเข้าเรียน กับวัยรุ่น เป็นวัยที่มีความพร้อมมากขึ้น เด็กเริ่มเรียนรู้อย่างมีระบบ และสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้นและกว้างขวางกว่าเดิม นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของเด็ก เพราะเขาเริ่มมีโอกาสออกสู่สังคมนอกบ้านคือการไปโรงเรียน ทำให้ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ และเป็นช่วงเวลาที่ความเพื่องานของเด็กเริ่มเข้าสู่โลกแห่งความจริง

พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เด็กวัยนี้จะเติบโตอย่างรวดเร็ว พลังงานจะเริ่มหมดเมื่ออายุ 6 ขวบ ความสูงจะเพิ่มขึ้นปีละ 5 – 6 เซนติเมตร เด็กผู้หญิงจะเติบโตเร็วกว่าเด็กผู้ชาย เด็กวัยนี้เริ่มที่จะช่วยเหลือตัวเอง เช่น อาบน้ำ แต่งตัวได้ดีขึ้น มีช่วงเวลาคความสนใจหรือมีสมาธิในการทำงานมากขึ้น (15 – 20 นาที) เด็กวัยนี้ถือเอาการเล่นเป็นชีวิตจิตใจ ชอบเล่นหรือออกกำลังกายกลางแจ้ง ชอบกีฬาที่ต้องการความแข็งแรง ความคล่องแคล่วว่องไวของกล้ามเนื้อใหญ่ต่างๆ เช่น วิ่งไล่จับ วาดน้ำ ขี่จักรยาน เป็นต้น ขณะเดียวกันเด็กในวัยนี้ก็เริ่มจะมีทักษะการใช้กล้ามเนื้อเล็ก เช่น มือ ประสานสัมพันธ์กับตามากขึ้น สามารถทำงานที่มีความละเอียดอ่อนได้มากขึ้น สามารถใช้กล้ามเนื้อหลายๆกลุ่มไปพร้อมๆกัน เช่น เขียนหนังสือ วาดภาพ เล่นดนตรี การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆของร่างกายจะประสานกันดีขึ้นเมื่ออายุ 10 – 12 ขวบ สามารถเล่นกีฬา และเกมต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเล่นของเด็กเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานโดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทน การเล่นจึงเกิดจากความสมัครใจ และความสนใจของตัวเอง ลักษณะการเล่นของเด็กวัย 6 – 12 ขวบ เป็นทั้งการหาความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการระบายพลังที่เหลือในตัว เพราะเด็กยังไม่ต้องทำงานหนัก ชอบเล่นเป็นกลุ่มไม่แบ่งแยกชาย – หญิง และการเล่นยังแสดงออกถึงความรู้สึก ประสบการณ์ อารมณ์ต่างๆ เช่น ความ

ซับซ้อนใจ ความสงสัย ความต้องการ ฯลฯ ดังนั้นถ้าเราสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กแต่ละคนให้ดีเราก็จะเข้าใจในตัวเด็กแต่ละคนได้มากขึ้น

พัฒนาการทางด้านจิตใจ

พัฒนาการทางด้านจิตใจเป็นเรื่องสำคัญสำหรับเด็กวัยนี้ เพราะเป็นวัยที่เริ่มแสดงบุคลิกภาพของตัวเองออกมา พ่อ – แม่ ครู และคนใกล้ชิดมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทางจิตใจที่มั่นคง เพื่อที่จะเติบโตเป็นวัยรุ่นที่ดี ไม่มีปัญหาการปรับตัว เด็กในวัยนี้ต้องการการยอมรับในความเป็นตัวเขา การที่เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตัวเองจะทำให้เขามีความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่เกิดความวิตกกังวลง่าย มองคนอื่นในแง่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียน เด็กวัยนี้เริ่มรู้จักมองตัวเองและวิเคราะห์ตัวเองได้ โดยอาศัยท่าทีและวิธีที่คนอื่นปฏิบัติกับตัวเอง ดังนั้นเมื่อผู้ใหญ่ชมเขาในการกระทำที่เหมาะสมถูกต้อง จะช่วยให้เขารู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี เมื่อเขาโตขึ้นก็จะรู้จักชื่นชมตัวเอง ไม่ต้องทำความดีเพื่อให้คนอื่นชม หากเด็กรู้สึกดีต่อตนเอง เขาก็จะมีความเคารพในตัวเอง เชื่อถือตัวเอง กล้าทำในสิ่งที่แปลกใหม่ที่ไม่เคยมีใครคิดมาก่อน กล้าริเริ่ม กล้าเผชิญความล้มเหลว ในทางตรงกันข้าม เด็กที่ขาดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง จะเป็นเด็กที่ไม่มีความสุข ขาดความพอใจในชีวิต ห่อเหี่ยว เบื่อหน่าย ไม่ต่อสู้ปัญหา ขี้กังวล หงุดหงิด และมีแนวโน้มว่าจะก้าวร้าวได้ง่าย การที่เด็กได้มีโอกาสที่จะแสดงออกในด้านใดด้านหนึ่ง ย่อมเป็นโอกาสที่เขาควรจะได้รับความชื่นชมด้วย เด็กวัยนี้ต้องการทำอะไรด้วยตนเอง มีความอยากรู้ อยากลอง แต่ยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เขาอยากจะมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้คนรอบตัว การมีสัมพันธภาพที่ดีจะทำให้เขารู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญในกลุ่ม เป็นที่รักของเพื่อนๆ เขาจะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

พัฒนาการทางสังคม

เด็กวัยนี้อยากที่จะมีอิสระแต่ก็ยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เริ่มมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น เริ่มรู้จักคบเพื่อน และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เช่น ครู ญาติผู้ใหญ่ ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่ม มักชอบรวมกลุ่มกันเล่น การเล่นเป็นแบบเพื่อนมากกว่าแข่งขัน เช่น เล่นตำรวจจับผู้ร้าย เล่นบ้านตุ๊กตา มักไม่ชอบทำอะไรคนเดียว ชอบที่จะให้คนอื่นชื่นชม ยอมรับ มิตรภาพในวัยนี้สำคัญมากกว่าช่วงวัยอนุบาล แต่ความสัมพันธ์ก็ยังไม่มากหรือลึกซึ้งเท่าช่วงวัยรุ่น เด็กในวัยนี้มักมีเพื่อนมากเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนตัว ที่อยากให้เพื่อนหรือคนอื่นยอมรับ เด็กจะพยายามทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม การอยู่ในกลุ่มทำให้เด็กเรียนรู้คำว่า “พวกเรา” (In – group) “พวกเขา” (Out – group) การเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี เริ่มมีทักษะทางสังคม เช่น รู้ว่า ทำอย่างไร เพื่อนจึงจะพอใจหรือจะยอมรับ เข้าใจการให้และการรับ การเสียสละ รู้จักควบคุมอารมณ์และความต้องการของตัวเอง รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รู้จักการประนีประนอม เรียนรู้กฎของสังคมโดยไม่รู้ตัว และยังสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตและมาตรฐานของสังคมด้วย ทำให้เด็กมีประสบการณ์ทางสังคมมากขึ้น แม้ว่าเด็กวัยนี้จะเริ่มเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้บ้างแล้ว แต่ก็ยังมุ่งไปที่การทำเพื่อให้ตัวเองเด่นไม่ใช่เพื่อกลุ่ม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กวัยเรียนจะเจริญเพิ่มขึ้นมากกว่าวัยอนุบาลในหลายๆด้าน **ฌอง เปียเจต์ (Jean Piaget)** นักจิตวิทยาพัฒนาการชาวสวิสกลุ่มที่เน้น “ความรู้ความเข้าใจ” (Cognitive)⁵ จัด

⁵ Cognitive Development หมายถึง พัฒนาการในแง่ของการรับรู้ เริ่มตั้งแต่การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมไปถึงการรับรู้ อันเกิดจากกระบวนการต่างๆ เช่น การนัดหมาย (perceiving) การยอมรับรู้ (recognizing) การสร้างมโนภาพ (conceiving) การวินิจฉัย (judging) การคิดหาเหตุผล (reasoning) รวมกันเป็นกระบวนการรับรู้ (พจนานุกรมศัพท์การศึกษา 2540 : 47)

เด็กวัย 7 – 12 ขวบ อยู่ในขั้นพัฒนาการ “ขั้นรูปธรรม” (Concrete Operational Stage) คือเด็กสามารถคิดได้อย่างมีเหตุผล ตรงไปตรงมา เช่นเรื่องคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ ข้อเท็จจริงกับเรื่องสมมติ สามารถเชื่อมโยงความคิดกับความทรงจำส่วนตัวได้ รู้จักเปรียบเทียบและวิเคราะห์กับประสบการณ์ในอดีต เด็กวัยนี้เริ่มเข้าใจในเรื่องของเวลา สามารถบอกเวลาได้ เข้าใจความหมายของอดีตและอนาคต รู้จักแก้ปัญหาในสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ เข้าใจในเรื่องการคงตัว การคิดย้อนกลับ รู้จักจัดกลุ่มและแบ่งหมวดหมู่อย่างมีหลักเกณฑ์ จัดประเภทของสิ่งของที่มีลักษณะคล้ายๆกัน เริ่มเข้าใจและสามารถเปรียบเทียบในเรื่อง ปริมาณ น้ำหนัก ส่วนสูง และสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งยังสามารถมองสิ่งต่างๆได้สองลักษณะในเวลาเดียวกัน เช่น สามารถคิดถึงปริมาตร และน้ำหนักในเวลาเดียวกันได้ (พรณี ชูทัย, 2522 : 59) เด็กเริ่มมีความสามารถในการประเมินความคิดและความรู้สึกของผู้อื่น เริ่มจะรู้ว่าเหตุการณ์ต่างๆทำให้ตัวเองมีความรู้สึกอย่างไร และสามารถคาดเดาได้ว่าคนอื่นจะรู้สึกอย่างไร ความสามารถในการ “ทดแทนความรู้สึก” ของผู้อื่นนี้จะทำให้เด็กเข้าใจ และรู้จักเห็นใจผู้อื่นเป็นบ่อเกิดแห่งความเมตตา – กรุณาต่อผู้อื่น

พัฒนาการทางภาษาของเด็กในวัยนี้จะเป็นไปอย่างรวดเร็ว เด็กเริ่มเข้าใจว่าคำหนึ่งๆอาจมีได้หลายความหมาย สามารถเข้าใจในความหมายของประโยคได้ยาวขึ้น แต่จะเข้าใจเฉพาะสิ่งที่มีความหมายชั้นเดียว ยังไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็น “ความหมายแฝง” หรือ “นัย” ที่ซับซ้อนของสิ่งต่างๆได้ (ถ้ามีความหมายหลายชั้นเด็กจะสับสนและงง) เด็กในวัยนี้ยังไม่เข้าใจเรื่องสุภาษิต คำพังเพยต่างๆ จะเข้าใจเมื่อเริ่มเข้าวัยรุ่น คือช่วงอายุ 12 ปีขึ้นไป

นอกจากพัฒนาการโดยรวมที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เด็กแต่ละคนก็ยังมีพัฒนาการที่แตกต่างกันอีกด้วย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กจึงต้องคำนึงถึงหลักธรรมชาติตามวัย และความเป็นปัจเจกในตัวเด็ก เพื่อให้ได้กระบวนการการเรียนรู้ที่เด็กสนใจและสามารถทำให้เด็กมีสมาธิอยู่กับสิ่งนั้นได้

3.2 ความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก

การเจริญเติบโตของเด็ก ยังเป็นสิ่งมหัศจรรย์และเป็นสิ่งเร้าสำหรับมนุษย์ เพราะเราไม่สามารถมองเห็นการเจริญเติบโตนั้นได้ในขณะที่เด็ก “กำลังเจริญเติบโต” ทว่าสิ่งที่เรารู้ เราเห็นและเราวัดผลได้คือผลของการเจริญเติบโต อย่างไรก็ตามปัจจุบันเรามีการเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยต่างๆอย่างมาก และเรายอมรับโดยทั่วกันว่าเด็กจะสามารถเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่สมบูรณ์แบบ หากเขาได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีต่อความต้องการในด้านต่างๆ ตามพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย

ความต้องการขั้นพื้นฐานที่เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับ นั่นก็คือ ความต้องการทางกายภาพ ความต้องการด้านจิตใจ ซึ่งรวมถึงความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านอารมณ์ และความต้องการทางจิตวิญญาณ อันที่จริงความต้องการเหล่านี้เป็นความต้องการพื้นฐานตลอดช่วงอายุของคนทุกเพศทุกวัย เพียงแต่มีความลึกซึ้งหรือมีปริมาณมากน้อยต่างกันออกไปตามแต่อายุ วุฒิภาวะ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่บุคคลเหล่านั้นจะได้รับ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการแรกเริ่มและจำเป็นที่สุดสำหรับการมีชีวิตอยู่ของเด็ก เพราะมนุษย์ทุกคนที่เกิดขึ้นมาบนโลกย่อมต้องการปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้เขาสามารถดำรงชีวิตอยู่บนโลกนี้ได้ ทำให้เขามีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมวัย นอกจากปัจจัย 4 แล้ว เด็กๆยังต้องการกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทางด้านร่างกายของเขาให้ใช้การได้อย่างเต็มที่ หรือเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย ซึ่งผู้ใหญ่ควร

จะดูแล จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงวัย เช่น ให้เด็กเล่นปั้นดินน้ำมัน เพื่อเป็นการฝึกการใช้กล้ามเนื้อมือ การออกกำลังกาย บริหารร่างกาย เพื่อให้อวัยวะได้ทำงานสัมพันธ์กัน ช่วยให้กล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้น และทำให้ร่างกายทำงานได้อย่างเป็นปกติ กระฉับกระเฉง คล่องแคล่ว การที่เด็กได้วิ่งเล่นกับเพื่อนๆ ในสนาม หรือเล่นเครื่องเล่นก็เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายได้อย่างดี เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เด็กปลดปล่อยพลังในตัวเองอย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังมีผลเชื่อมโยงไปสู่ด้านจิตใจ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน เรียนรู้ในการเข้าสังคม และรู้จักที่จะแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อมก็เป็นอีกส่วนที่สำคัญต่อการพัฒนาทางด้านร่างกายที่เราต้องคำนึงถึง เด็กๆ ควรจะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เช่น เด็กอยากที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือช่วยส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการที่สมบูรณ์แบบที่สุด เช่น ควรจัดให้เด็กอยู่ในห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวกและเป็นอากาศบริสุทธิ์ มีที่ให้วิ่งเล่น มีของเล่นที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการ ที่สำคัญเด็กต้องได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอ เพื่อให้เด็กได้เติบโตและมีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์ที่สุดในแต่ละช่วงวัย

2.ความต้องการด้านจิตใจ เป็นความต้องการที่มองเห็นยากขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง แต่ก็ยังเป็นความต้องการที่เป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและครูส่วนใหญ่ เป็นต้นว่า ทุกๆ ครั้งที่เด็กต้องการการออกกำลังกาย กล้ามเนื้อทุกชิ้นของเขา เด็กก็ต้องการการออกกำลังกายภายในจิตใจด้วยเช่นกัน นอกจากมองเห็นยากแล้ว ความต้องการด้านจิตใจยังเป็นความต้องการที่ไม่สามารถแยกให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเกิดจากความต้องการด้านจิตใจ อารมณ์ จิตใต้สำนึก หรืออื่นๆ เพราะความต้องการด้านนี้ส่วนใหญ่มักมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอยู่ เราคงไม่ปฏิเสธว่าทุกคนเกิดมามีความต้องการด้านจิตใจที่แตกต่างกัน และในความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นก็มีความหลากหลาย มันเป็นเรื่องที่ซ่อนอยู่ภายในตัวของเรา ซึ่งแต่ละคนก็จะมีวิธีการแสดงออกหรือการสนองตอบความต้องการของตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ความต้องการด้านจิตใจนี้รวมไปถึง ความนึกคิด สิ่งที่เราใคร่อยากรู้ อารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ และความเป็นตัวของตัวเรา

ความต้องการที่เป็นพื้นฐานของความต้องการด้านจิตใจก็คือ “ความรัก” เด็กทุกคนเกิดมามีความต้องการความรักความอบอุ่นจากพ่อ – แม่ และรู้จักที่จะเรียกร้องในสิ่งที่ตนต้องการตามสัญชาตญาณของมนุษย์ เด็กต้องการเป็นที่รัก เขาต้องการรู้ว่ามิใครบางคนคอยห่วงใยเขาอย่างแท้จริง และเขาเองก็ต้องการที่จะห่วงใยใครบางคนด้วยเช่นกัน ความต้องการนี้จะยังคงอยู่กับตัวเราไปตลอดชั่วชีวิต แต่เมื่อเราเติบโตขึ้น ความลึกซึ้งในรายละเอียดก็จะแตกต่างออกไป สามารถแบ่งได้อีกว่าเราต้องการความรักแบบไหน หรือเรามีความรักแบบไหนให้กับใคร ผู้ที่ไม่ได้รับการสนองตอบความต้องการทางด้านนี้อาจเต็มที่ (โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็ก) มักจะทำให้เขาใช้การกระทำเป็นการเรียกร้องความรักเพื่อให้พ่อ – แม่ หรือคนใกล้ชิดหันมาสนใจเขา ทำให้บางครั้งกลายเป็นปัญหา

“การยอมรับ” เป็นอีกความต้องการหนึ่งที่ทุกคนอยากจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการยอมรับจากพ่อ – แม่ พี่ น้อง กลุ่ม บุคคลรอบข้าง ฯลฯ เด็กทุกคนต้องการพิสูจน์ตัวเองว่าเป็นที่ยอมรับ ซึ่งก็หมายถึงว่าเป็นที่รักด้วย และแต่ละคนก็มีการกระทำที่ทำให้เกิดการยอมรับที่แตกต่างไป ขึ้นอยู่กับว่า เขาจะรู้จักตัวเอง เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงในตัวเอง หรือมีจุดยืนที่แท้จริงและมั่นคงหรือไม่ การกระทำเหล่านี้ก็เป็นผลมาจากการได้รับการปลูกฝัง การสนองตอบความต้องการของเขาในวัยเด็กด้วยเช่นกัน คนบางคนจะให้การยอมรับที่ฐานะ บางคนยอมรับคนที่การศึกษา ไม่ค่อยมีใครใจกว้างพอที่จะยอมรับว่าทุกคนเกิดมาแตกต่างกัน มีความสามารถ ความถนัดที่ไม่เหมือนกัน ค่านิยมในสังคมปัจจุบันทำให้เรายอมรับคนที่แปลกนอกมากกว่าแก่นแท้ของเขา ทำให้ผู้ที่

ยังหลงอยู่ในสังคมที่มีค่านิยมแบบนี้ต้องพยายามหาเปลือกที่สวงามมาประดับให้ตัวเอง เช่น เรื่องของการแต่งกาย การเลือกใช้ของใช้ การแก่งแย่งกันทางการศึกษา เป็นต้น และคนที่ตกเป็นเหยื่อมากที่สุดก็มักจะเป็นกลุ่มวัยรุ่น (แต่ในกลุ่มผู้ใหญ่ก็มีมาก) ซึ่งถ้าเขายังมัวหลงมกมายอยู่กับวัตถุ จมอยู่กับสิ่งฟุ้งเฟ้อ ก็น่าเป็นห่วงอนาคตของเขา และอนาคตของชาติบ้านเมืองด้วย บางคนทำได้เพราะฐานะทางบ้านดี แต่บางคนก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้นไม่ได้มีเงินมากมายพอที่จะจับจ่ายใช้ของฟุ่มเฟือย เมื่อไม่มีเงินแต่มีความต้องการ ถ้าไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจก็จะทำให้เขาตัดสินใจผิดพลาด ทำทุกทางให้ได้เงินมาสนองความต้องการของตนเอง ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆตามมามากมาย ดังนั้นเราควรหันกลับมามองย้อนดูตัวเอง เชื่อมั่นในคุณความดี เชื่อมั่นในคุณค่าของตัวเอง เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เราไม่ไขว่เขว ไม่หลงไปตามกระแส ผู้ใหญ่ควรที่จะปลูกฝังให้เด็การู้สึกภูมิใจในตัวเขา เริ่มจากการชื่นชมเล็กๆน้อยๆ ให้รางวัลแก่เขาบ้างเมื่อเขาทำสิ่งที่ดีน่าชื่นชม อย่าได้ละเลยเพราะสิ่งเล็กน้อยเหล่านี้จะเป็นภูมิคุ้มกันอันสำคัญที่จะช่วยให้เขาหลงใหลในวัตถุตามกระแสค่านิยมที่เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้

คนส่วนใหญ่ยังต้องการที่จะมีอำนาจเพราะเป็นเครื่องพิสูจน์การยอมรับจากบุคคลอื่น มากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลและแต่ละคนก็จะแสดงอำนาจแตกต่างกันด้วย บางคนแสดงออกมาโดยใช้ความรุนแรง ใช้กำลัง ก้าวร้าว ข่มเหง ข่มขู่ผู้อื่น แต่บางคนก็ใช้อำนาจที่มีอยู่ในตัวเองในทางที่ถูกควรและสร้างสรรค์ เช่น เป็นผู้นำกลุ่มทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกรอบบรรทัดศีลธรรม การถูกปลูกฝัง สิ่งแวดล้อมที่เขาได้ซึมซับมาตั้งแต่เล็ก รวมถึงการได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างไร เด็กๆจำเป็นจะต้องรู้จักความรู้สึกทุกๆชนิดของมนุษย์ว่าเป็นธรรม แต่เขาจะต้องเรียนรู้ถึงช่องทางในการปลดปล่อยความรู้สึกนั้น ด้วยวิถีทางที่เป็นที่ยอมรับจากทั้งตัวเขาเองและผู้อื่น ในบางครั้งเด็กเล็กๆยังไม่สามารถที่จะระงับอารมณ์ ยับยั้งชั่งใจตัวเองได้ดีพอ เราจำเป็นที่จะต้องคอยดูคอยช่วยเหลือให้เขาได้ปลดปล่อยอารมณ์ความรู้สึกเหล่านั้นออกมาอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น แปรเปลี่ยนอารมณ์ความรุนแรงที่มีในตัวเขาไปใช้ในการออกกำลังกาย เล่นกีฬา พุดคุย อธิบาย ให้เหตุผล ให้เขาเข้าใจและรู้เท่าทันอารมณ์ของตัวเอง เราควรจะเริ่มปลูกฝังตั้งแต่เขายังเล็ก เพื่อให้เขาเป็นคนที่ควบคุมอารมณ์ได้ดี ไม่ก้าวร้าว เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ทำร้ายตัวเองและผู้อื่น รู้ขอบเขตและรู้จักที่จะระบายออกในทางที่สร้างสรรค์ไม่เก็บเอาไว้คนเดียว

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในความต้องการด้านจิตใจคือ สิ่งที่อยู่ในตัวเด็กแต่ละคนหรือที่เรียกกันว่าจิตวิญญาณ อย่างที่ได้กล่าวแล้วว่า ทุกคนเกิดมาไม่เท่าเทียมกัน มีความสามารถความถนัดที่แตกต่างกัน แม้ภายนอกเราจะเห็นว่าแต่ละคนคล้ายคลึงกัน แต่ภายในยังมีอะไรแฝงอยู่ที่ผู้ใหญ่ต้องช่วยเด็กค้นหาค้นพบ ช่วยให้เขาได้รู้จักตัวเอง ได้รู้ว่าเขาชอบอะไร และมีสิทธิ์เลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนเองถนัดในสิ่งที่ตนเองชอบ เราควรจะเตรียมความพร้อมให้กับเด็กมากกว่าจะยึดเยียดความรู้หรือสิ่งที่เราคิดไปเองว่าเขาต้องการให้กับเขา และเราต้องเข้าใจด้วยว่าแต่ละคนก็สามารถแสดงศักยภาพของตนออกมาในเวลาที่แตกต่างกัน เราต้องใจเย็นๆ คอยช่วยเหลือ สนับสนุนในสิ่งที่เขาทำได้ดี ให้เขามีความสุขกับการกระทำของเขา และเมื่อเขาหาหรือค้นพบตัวเขาเองแล้วเขาก็จะรู้สึกภูมิใจในตัวเองที่สามารถทำสิ่งเหล่านั้นได้ดี ซึ่งจะส่งผลกลับไปเชื่อมโยงต่อความรู้สึกอารมณ์อื่นๆในชีวิตเขาต่อไป

ทั้งนี้ทั้งนั้นความต้องการทางด้านจิตใจและอารมณ์ของคนเรานั้น เป็นสิ่งไม่คงทนถาวร สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา จะอยู่กับตัวเราเพียงแค่ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งเร้า สิ่งที่เราเข้ามากระทบ ที่เราได้รับมา แต่เป็นสิ่งที่เราต้องการไม่รู้จบ

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นความต้องการหรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการเจริญเติบโตของเด็กๆ นอกจากนั้นเด็กแต่ละคนยังมีความต้องการความงามความรัก ในทุกๆส่วนของชีวิต มากเท่ากับที่เขาต้องการอาหารและการออกกำลังกาย เด็กต้องการความเงียบสงบ เช่นเดียวกับที่ต้องการหัวเราะและร้องตะโกนเสียงดัง เขาต้องการการอยู่ลำพังเท่ากับที่ต้องการใช้ชีวิตอยู่กับผู้อื่น เขาต้องการการทำงานเช่นเดียวกับที่เขาต้องการเล่น ส่วนประกอบทุกส่วนของการเจริญเติบโตมีความสำคัญเท่าเทียมกัน หากว่าเราต้องการให้เด็กพัฒนาไปสู่การเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะที่สมบูรณ์และเป็นองค์รวมสำหรับเด็กแล้ว การมีชีวิตอยู่ดูจะเป็นสิ่งที่แตกต่างเพียงเล็กน้อยกับการที่เขา “มีตัวตนอยู่” ดังนั้นสำหรับเด็ก การไม่มีตัวตนหรือไม่ได้รับการยอมรับในตัวตนย่อมไม่ต่างจากเด็กที่ตายไปแล้ว เขาต้องการการชี้นำในการเจริญเติบโตของเขาเพื่อให้เขาสามารถบรรลุถึงมันได้อย่างดีที่สุด เขาต้องการมองหานหนทางที่จะมีความสุขและเติบโตขึ้นเพื่อทำนุบำรุงโลกใบนี้ที่เขาได้อยู่อาศัย

(Geraldine Brain Siks 1958 : 1 – 6)

4. ข้อมูลโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนที่ขออนุญาตใช้กลุ่มตัวอย่าง (นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้อง) มี 2 โรงเรียน คือ

- 4.1 โรงเรียนราชบพิธ
- 4.2 โรงเรียนปัญจทรัพย์

4.1 โรงเรียนราชบพิธ

ประวัติโรงเรียน

คณะกรรมการการศึกษาจังหวัดพระนคร มีมติจัดตั้งโรงเรียนราชบพิธขึ้นโดยแยกออกมาจากโรงเรียนวัดสุทัศน์ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2477 สถานที่ตั้งอยู่เลขที่ 29 ถนนราชบพิธ แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ 3 งาน 74 ตารางวา ในที่ดินของราชพัสดุ โดยมีนายศิลปชัย ศิรินาม ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ รับนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 270 คน ซึ่งในขณะนั้นมีห้องเรียนจำนวน 6 ห้องเรียน

ปี พ.ศ. 2497 ได้รับงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการต่อการต่อเติมอาคารเรียน และโรงอาหาร 1 ห้อง

ปี พ.ศ. 2500 กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้ยกเลิกการสอนสองผลัด เป็นเหตุให้ห้องเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน จึงได้จัดสรรงบประมาณให้อีกจำนวนหนึ่ง โดยรื้อโรงอาหารสร้างเป็นตึก 3 ชั้น 9 ห้องเรียน คิดเป็นเงิน 700,000 บาท (เจ็ดแสนบาทถ้วน) การดำเนินงานของโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นที่สนใจของผู้ปกครองนักเรียนในท้องถิ่นนี้ และท้องถิ่นใกล้เคียง จึงมีนักเรียนเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องจัดการเรียนเป็นแบบสองผลัดขึ้นอีก

ปี พ.ศ. 2503 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนเป็นตึก 3 ชั้น โดยรื้ออาคารไม้หลังเดิมและสร้างอาคารใหม่เชื่อมกับอาคารหลังที่ 1 อาคารหลังใหม่นี้มี 12 ห้องเรียน ชั้นล่างจัดเป็นห้องประชุม การสอนยังสอนสองผลัด

วันที่ 1 เมษายน 2506 โรงเรียนราชบพิธ ได้โอนไปขึ้นกับเทศบาลกรุงเทพมหานคร ตามนโยบายของคณะรัฐมนตรี และได้ขยายการเรียนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 เป็นปีแรก รับนักเรียนโดยการสอบคัดเลือก รวม 3 ห้องเรียน มีนักเรียน 152 คน

ปีการศึกษา 2529 สำนักการศึกษาประชุมชี้แจงเรื่องการสอนสองผลัด ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นผู้ให้เงินอุดหนุนงบประมาณการสอนสองผลัดของโรงเรียนกรุงเทพมหานคร มีความเห็นว่าควรให้โรงเรียนปรับการสอนเป็นผลัดเดียว ซึ่งเป็นนโยบายของกรุงเทพมหานครอยู่ก่อนแล้ว โรงเรียนราชบพิธ จึงปรับการสอนเป็นผลัดเดียว ตามนโยบายในปีการศึกษา 2529 ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2529 เป็นต้นมา

วันที่ 1 ตุลาคม 2535 โรงเรียนราชบพิธ ยกสภาพของผู้บริหารโรงเรียนจากอาจารย์ใหญ่ มาเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนโดยมีนางถวิลวงศ์ กาญจนินทุ เป็นผู้อำนวยการคนแรกของโรงเรียน

ปีการศึกษา 2536 ได้รับงบประมาณจากกรุงเทพมหานคร ก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น ได้ทุนโล่งจำนวน 6 ห้องเรียน แล้วเสร็จในเดือนกรกฎาคม 2537

ปัจจุบันโรงเรียนราชบพิธเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวม 19 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 572 คน เป็นชั้นอนุบาล 131 คน ชั้นประถมจำนวน 441 คน มีผู้บริหาร 3 คน ข้าราชการครูจำนวน 16 คน ครูจ้างชั่วคราว 2 คน ครูพี่เลี้ยง 6 คน ธุรการ 1 คน ภารโรง 3 คน รวมบุคลากร 31 คน โดยการบริหารของนายสุวัจน์ พงษ์ศักดิ์ ผู้อำนวยการคนปัจจุบัน

สภาพชุมชน โดยทั่วไปเป็นชุมชนหนาแน่น ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ราชพัสดุ ที่ของพระราชชนนี และของเอกชนให้เช่า การประกอบอาชีพประชาชนท้องถิ่นเดิม ประกอบอาชีพตีเงิน ตีทอง แต่ปัจจุบันได้โยกย้ายไปแทบไม่เหลืออาชีพเดิม จะเป็นคนย้ายถิ่นมาเช่าอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะเป็นแหล่งค้าขาย (ตลาด) มีส่วนราชการโดยรอบ อาทิกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กรมแผนที่ทหาร กรมที่ดิน หอการค้าไทย เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันและอนาคต ส่วนราชการที่กล่าวถึงได้โยกย้ายออกนอกเขตไปบ้างแล้วเป็นบางกอง

สิ่งอำนวยความสะดวก

1. โรงเรียนมีน้ำดื่มที่สะอาด 2 ที่
2. โรงอาหาร 1 ที่
3. หลังสมุด 1 ห้อง
4. โรงเรียนใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินงานและการเรียนการสอน 2 เครื่อง
5. โรงเรียนมีโทรทัศน์ฉายให้ดูทุกวันในเวลาพักกลางวัน 4 ที่
6. โรงเรียนมีห้องศักยภาพเพื่อส่งเสริมนักเรียนตามโครงการ 1 ห้อง
7. โรงเรียนมีห้องพิเศษต่างๆเพื่อให้เกิดประโยชน์ เช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรีไทย ดนตรีสากล นาฏศิลป์ ห้อง กพอ.

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนราชบพิธ

โรงเรียนราชบพิธมุ่งเน้นพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

ดังนั้นโรงเรียนราชบพิธได้กำหนดจุดมุ่งหมายในอนาคต เพื่อให้บรรลุผลมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

1. นักเรียน เป็นผู้ที่มีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลง มีความสามารถทางสติปัญญา จิตใจ สังคม และร่างกายที่เข้มแข็งสมบูรณ์
2. หลักสูตรการเรียนการสอน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมายของหลักสูตร เน้นกระบวนการคิด และสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้เทคโนโลยีสิ่งแวดลอม และมีความรู้ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐานได้
3. บรรยากาศและสิ่งแวดลอม มุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดและมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดลอม รวมทั้งศึกษาธรรมชาติของสิ่งแวดลอมรอบตัว
4. ชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ข้อเสนอแนะและแนวทางความต้องการในรูปแบบของคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน
5. ครูอาจารย์ มุ่งเน้นให้ครูมีมาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู โดยส่งเสริมให้มีการฝึกอบรม นำผลมาปปฏิบัติและพัฒนา รวมทั้งใช้เทคโนโลยีและประสบการณ์ใหม่ๆมาใช้ในการปฏิบัติงาน
6. การบริหารสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทำงานให้เต็มความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่

เป้าหมายของโรงเรียน

โรงเรียนราชบพิธร่วมกับชุมชน คณะกรรมการศึกษา คณะกรรมการมูลนิธิ ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียน ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของโรงเรียน ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน (Output)
2. ด้านการบริหารและการจัดการ (Process)
3. ด้านปัจจัย (Input)

1. ด้านคุณลักษณะของผู้เรียน (Output)

- 1.1 นักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความสามารถในการเรียนรู้ และพึงพอใจที่จะหาความรู้ด้วยตนเอง
- 1.2 นักเรียนได้พัฒนาการตามธรรมชาติและเต็มความสามารถ มีทักษะด้านภาษาไทย สามารถฟัง พูด อ่าน เขียน ได้อย่างดี และภาษาอังกฤษได้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น
- 1.3 นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สามารถใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีได้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น
- 1.4 นักเรียนมีความภูมิใจ รู้จุดเด่นจุดด้อยในตนเอง มีสุขภาพและจิตใจดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข
- 1.5 นักเรียนปลอดจากภาวะทุพโภชนาการ ปราศจากสารเสพติดทั้งปวง

- 1.6 นักเรียนมีความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐานทุกกลุ่มประสบการณ์ สามารถศึกษาต่อในระดับสูง หรือประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.7 นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ร่างกาย ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม ได้เข้าเรียนร่วม ในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา และเวลาตามความพร้อมของแต่ละบุคคล
- 1.8 นักเรียนมีความสามารถในการเล่นกีฬาและดนตรี ได้อย่างน้อยคนละ 1 อย่าง
- 1.9 นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความเข้าใจและสำนึกในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
2. การบริหารและการจัดการ (Process)
 - 2.1 จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 2.2 จัดกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center)
 - 2.3 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมให้ชุมชน คณะกรรมการการศึกษา มีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน สื่อการเรียนการสอน รวมทั้งดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดร่วมกับผู้ปกครอง
 - 2.4 ส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ ให้โอกาสหาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอน รู้จักใช้สื่ออย่างหลากหลายเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนมีสวัสดิการที่ดี
 - 2.5 จัดให้มีการนิเทศภายในอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการวัดผล ประเมินผลที่เชื่อถือได้อย่างต่อเนื่อง
 - 2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่ดี สะอาด ร่มรื่น สงบ ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพในตัวผู้เรียนให้เต็มความสามารถ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มีความรู้คู่คุณธรรม
 - 2.7 จัดโครงสร้างและบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผลงานบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้
3. ด้านปัจจัย (Input)
 - 3.1 ครูมีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 3.2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนและชุมชนได้
 - 3.3 โรงเรียนมีเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 3.4 โรงเรียนมีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน
 - 3.5 ผู้ปกครองและชุมชนมีศักยภาพในการให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน

แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum Plan)

โรงเรียนราชบพิธ เปิดการสอน วันจันทร์ – วันศุกร์ สัปดาห์ละ 90 คาบ คาบละ 20 นาที

โรงเรียนราชบพิธเป็นโรงเรียนสหศึกษา ระดับอนุบาล – ประถมศึกษา โดยจัดการศึกษาตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งนำหลักการ 3 ข้อ จุดมุ่งหมาย 8 ข้อ มาพัฒนาผู้เรียน โดยมีโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย และ คณิตศาสตร์
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิต และสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการดำรงอยู่ และการดำเนินชีวิตที่ดี
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างนิสัย ค่านิยม เจนคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
4. กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยการประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

โดยจัดอัตราเรียนตลอดหลักสูตร ใช้เวลาเรียน 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษามีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ 1 สัปดาห์มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง แต่ทางโรงเรียนได้ดำเนินการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 ซึ่งได้ปรับปรุงอัตราเวลาเรียนเพื่อจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาไว้ดังนี้

ตารางอัตราเวลาเรียนที่จัดกิจกรรมประเทืองปัญญา

วิชา / ระดับชั้น	ป. 1 - 2			ป. 3 - 4			ป. 5 - 6		
	เดิม	ปรับปรุง	เวลาที่ได้	เดิม	ปรับปรุง	เวลาที่ได้	เดิม	ปรับปรุง	เวลาที่ได้
ภาษาไทย	1,500	960		600	600		300	360	
คณิตศาสตร์	450	480		450	480		450	360	
รวม	1,500	1,440	+60	1,050	1,080	-30	750	720	+30
สพช.	450	480	-30	600	600		750	600	+150
จริยะ	180	120		180	120		180	120	
ศิลปะ				150	120		110	120	
ดนตรี	490	360		150	120		120	120	
พลศึกษา				150	120		120	120	
ลูกเสือ / ยุว	80	120		120	120		80	120	
รวม	750	600	+150	750	600	+150	600	600	

วิชา \ ระดับชั้น	ป. 1 - 2			ป. 3 - 4			ป. 5 - 6		
	เดิม	ปรับปรุง	เวลาที่ได้	เดิม	ปรับปรุง	เวลาที่ได้	เดิม	ปรับปรุง	เวลาที่ได้
งานบ้าน	100	120		200	240		300	240	
งานเกษตร	100	60		200	120		300	120	
งานเลือก	100	60		200	120		300	120	
รวม	300	240	+60	600	480	+120	900	480	+420
อังกฤษ	600	240	+360	600	240	+360	600	600	
รวมทั้งสิ้น	3,600	3,000	600	3,600	3,000	600	3,600	3,000	600
ประเทือง		600			600			600	

แนวทางดำเนินงานตามแผนการจัดการเรียนตามหลักสูตร

เพื่อให้จัดการศึกษาตามหลักสูตร ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย จึงกำหนดไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร และสื่อการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน ให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงหรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์ และนอกกลุ่มประสบการณ์
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงให้มากที่สุด และเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่ม ประสบการณ์ต่างๆ
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

การวัดและประเมินผล

การวัดและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียน ได้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปี ตามความสามารถของผู้เรียนให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหา

วิชา ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ส่วนกลุ่มประสบการณ์พิเศษไม่นำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน แต่จะประเมินเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำกิจกรรม

4.2 โรงเรียนปัญจทรัพย์

ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนปัญจทรัพย์เป็นโรงเรียนคาทอลิกประเภทสามัญศึกษา มีมิสซังโรมันคาทอลิกสังฆมณฑลจันทบุรีเป็นเจ้าของ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2511 บนเนื้อที่ 4 ไร่ ตั้งอยู่ที่ถนนรัชดาภิเษก ได้รับอนุญาตให้เปิดทำการสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โดยมีบาทหลวงเศียร โชติพงษ์ เป็นผู้ลงนามแทนผู้รับใบอนุญาต และใช้อาคาร 4 ชั้น เป็นอาคารเรียน มีจำนวน 12 ห้องเรียน

ปีการศึกษา 2511

- ก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น จำนวน 12 ห้องเรียน
- เปิดรับนักเรียนชาย หญิง ประจำและไป – กลับ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

ปีการศึกษา 2516

- ต่อเติมอาคาร และขยายห้องเรียน จำนวน 9 ห้องเรียน

ปีการศึกษา 2523

- ก่อสร้างอาคารเรียนใหม่ 1 หลัง เป็นอาคาร 4 ชั้น จำนวน 28 ห้องเรียน

ปีการศึกษา 2539

- ก่อสร้างอาคารใหม่ 1 หลัง เป็นอาคาร 6 ชั้น ประกอบด้วยห้องเรียน และห้องประกอบการต่างๆ

ปีการศึกษา 2540

- เปิดขยายชั้นเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ปัจจุบันโรงเรียนปัญจทรัพย์มี บาทหลวงวิศิษฐ์ วิเศษเรียรกุล ซึ่งเป็นบาทหลวงสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี เป็นผู้รับใบอนุญาต และอธิการ มีซิสเตอร์ศุภางค์ กุลมงคลรัตน์ ทำหน้าที่เป็นครูใหญ่ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 2,119 คน แยกเป็นระดับดังนี้

ระดับอนุบาล นักเรียนชาย 213 คน นักเรียนหญิง 202 คน รวม 415 คน

ระดับประถมศึกษา นักเรียนชาย 843 คน นักเรียนหญิง 761 คน รวม 1,604 คน

ระดับมัธยมศึกษา นักเรียนชาย 43 คน นักเรียนหญิง 57 คน รวม 100 คน

จำนวนครูประจำการ 90 คน

จำนวนนักการภารโรง / เจ้าหน้าที่โภชนาการ 21 คน

จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 44 ห้อง แยกเป็นระดับดังนี้

ระดับอนุบาล 9 ห้องเรียน

ระดับประถมศึกษา 31 ห้องเรียน

ระดับมัธยมศึกษา 4 ห้องเรียน

ห้องประกอบการ 24 ห้อง ได้แก่ ห้องเรียนคอมพิวเตอร์ ห้องศูนย์อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องนาฏศิลป์ ห้องจริยธรรม ห้องโสตทัศนูปกรณ์ ห้องพยาบาล ห้องทะเบียน ห้องแนะแนว ห้องพัสดุ ห้องประชุม ห้องวิชาการ ห้องปกครอง ห้องดนตรี ห้องบริการ ห้องธุรการการเงิน ห้องสื่อการเรียนการสอน ห้องประสิทธิ์ผล และห้องลูกเสือ

สิ่งอำนวยความสะดวก

1. โรงเรียนมีน้ำดื่มที่สะอาด 10 ที่
2. โรงอาหาร 2 ที่
3. ห้องสมุด 1 ห้อง
4. โรงเรียนมีห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง
5. โรงเรียนมีห้องอินเทอร์เน็ต 1 ห้อง
6. โรงเรียนมีคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนในการเรียนการสอนและค้นข้อมูลต่างๆ 124 เครื่อง
7. โรงเรียนมีโทรทัศน์ฉายให้ดูทุกวันในช่วงเช้าและเย็น 11 ที่
8. โรงเรียนมีการติดตั้งเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะและโทรทัศน์ในทุกห้องเรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3

นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดโครงการพิเศษ สัปดาห์ละ 2 วัน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถ ด้านดนตรี ขั้บร้อง เต้น ได้แสดงออกบนเวทีในช่วงพักกลางวัน และมีวิทยุโรงเรียนออกอากาศในช่วงเช้าของทุกวัน ซึ่งมีทั้งรายการสดที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัด และรายการของศูนย์การศึกษาคาทอลิก

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนปัญจทรัพย์

โรงเรียนปัญจทรัพย์มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย พร้อมทั้งมาตรฐานทาง ด้านวิชาการ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยหลักการพัฒนาคนให้ครบทุกด้าน ให้นักเรียนเป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดย

1. จัดทำแผนงาน โครงการ ให้รองรับกับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน
2. พัฒนางานวิชาการ
3. พัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี
4. พัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกระดับ
5. จัดหาและส่งเสริม สนับสนุนการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน
6. ส่งเสริมให้จัดสภาพอาคารสถานที่ บรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน
7. พัฒนาระบบการเงินและฐานข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงาน การบริการแก่ผู้เรียน
8. จัดโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารให้มีความคล่องตัว สามารถกำกับ ติดตามตรวจสอบ และรายงานการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมในด้านคุณธรรม จริยธรรม และความมีระเบียบวินัยให้เป็นที่ ยอมรับของสังคม โดยดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
10. จัดให้มีการบริการและสวัสดิการต่างๆแก่ผู้เรียน

11. จัดให้มีระบบการปกครองและบริการสวัสดิการแก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
12. พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพของผู้เรียน

เป้าหมายของโรงเรียน

โรงเรียนปัญญทรัพย์และคณะกรรมการ ตลอดจนผู้ปกครองได้กำหนดนโยบายของโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนมีแผนงานที่เหมาะสมรองรับกับปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน บุคลากรและผู้เรียน เข้าใจตรงกัน และมีพฤติกรรมเป็นไปตามปรัชญา
2. เด็กก่อนประถมศึกษามีพัฒนาการครบทุกด้านเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล
3. นักเรียนระดับประถมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงขึ้น
4. นักเรียนระดับมัธยมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์สูงขึ้น
5. ครูใช้สื่อและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม
6. บุคลากรทุกระดับมีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้เต็ม ศักยภาพของตนเอง
7. โรงเรียนมีสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ และนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เหมาะสมกับการเรียนการสอน
9. โรงเรียนมีระบบการเงินและฐานข้อมูลที่ทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกต่อบุคลากร ผู้เรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
10. โรงเรียนมีระบบการบริหารงานที่มีความคล่องตัว ส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผล
11. นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย เป็นที่ยอมรับของสังคม
12. นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรง มีความปลอดภัย มีคุณธรรม ระเบียบวินัย และลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น
13. นักเรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์เหมาะสมกับวัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

วิธีการวัด / ประเมินผล และการกำหนดอัตราส่วนคะแนน

ดำเนินการประเมิน 3 ด้าน คือ

1. ด้านจิตพิสัย ประเมินโดยครูผู้สอนแต่ละรายวิชานำผลการประเมินชิ้นงานของนักเรียนในแต่ละรายวิชา และการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันมาเป็นส่วนให้คะแนน
2. ด้านทักษะพิสัย แบ่งการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ
 - 2.1 ประเมินจากภาคปฏิบัติโดย นำผลจากการประเมินกระบวนการทำงาน และประเมินผลผลิตจากชิ้นผลงาน

- 2.2 ประเมินจากชิ้นผลงาน กำหนดให้ครูผู้สอนนำผลจากการประเมินค่าความถูกต้องของชิ้นงาน นำคะแนนของแต่ละชิ้นงานหาค่าคะแนนรวมแล้วหาค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
3. ด้านพุทธิพิสัย ประเมินจากการสอบภาคความรู้ของนักเรียน โดยมีรายละเอียด คือ
- 3.1 การสอบกลางภาค
- 3.2 การสอบปลายภาค

อัตราส่วนคะแนนระดับประถมศึกษา

วิชา		จิตพิสัย	ทักษะพิสัย		พุทธิพิสัย		รวม
			ปฏิบัติ	ผลงาน	กลางภาค	ปลายภาค	
ภาษาไทย	10 : 30 : 60	10	10	20	30	30	100
คณิตศาสตร์	10 : 30 : 60	10	10	20	30	30	100
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	10 : 30 : 60	10	-	30	30	30	100
สร้างเสริมลักษณะนิสัย	10 : 70 : 20	10	50	20	-	20	100
การงานพื้นฐานอาชีพ	10 : 70 : 20	10	20	50	-	20	100
ภาษาอังกฤษ	10 : 30 : 60	10	20	10	30	30	100

กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ตอนที่ 1				ตอนที่ 2		
จิตพิสัย		ทักษะพิสัย		พุทธิพิสัย		รวม
รายการประเมิน	คะแนน	ภาคปฏิบัติ	ผลงาน	กลางภาค	ปลายภาค	คะแนน
1. ความรับผิดชอบ	2	-	งานชิ้นที่ 1 (10)	30	30	
2. การตรงต่อเวลา	2		งานชิ้นที่ 2 (10)	ฉบับที่ 1 (15)	ฉบับที่ 1 (15)	
3. ความมีระเบียบวินัย	2		งานชิ้นที่ 3 (10)	ฉบับที่ 2 (15)	ฉบับที่ 2 (15)	
4. ความสนใจ	2					
5. เจนคติที่ดีต่อการเรียน	2					
รวม	10	-	30	30	30	100

ตารางวิชาที่โรงเรียนเปิดสอนระดับประถมศึกษา / จำนวนคาบเรียนในหนึ่งสัปดาห์

ชั้น	คณิต	ไทย	ส.ป.ช.	อังกฤษ	จริยะ	ศิลปะ	นาฏศิลป์	ดนตรี	พละ	งานบ้าน	ประดิษฐ์	เกษตร	คอมฯ	ห้องสมุด	งานเลือก	ลูกเสือ	รวมคาบ/สัปดาห์
ป.1	6	7	6	6	2	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	35
ป.2	6	6	6	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	35
ป.3	6	6	6	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	35
ป.4	5	5	5	6	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	35
ป.5	5	5	5	6	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	35
ป.6	5	5	5	6	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	35

5. แผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนราชบพิธ และโรงเรียนปัญญทรัพย์ ยึดหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นเกณฑ์ในการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรประถมศึกษาเป็นหลักสูตรที่เน้นให้มีการเรียนการสอนในรูปแบบของทักษะ กระบวนการ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะสร้างเสริมให้คนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และเป็นคนที่ดีของสังคมและประเทศชาติ หลักสูตรนี้จึงเน้นให้มีการสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียนโดยการจัดเนื้อหาสาระให้มีลักษณะเป็นมวลประสบการณ์ ตามลักษณะของเนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

1. **กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้** ประกอบด้วยวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ มีลักษณะของวิชาเป็นการฝึกทักษะ ซึ่งเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เรียนรู้กลุ่มประสบการณ์อื่นๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ อ่านคล่อง เขียนคล่อง คงสภาพการรู้หนังสือและคิดเลขเป็น

2. **กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต** เป็นกลุ่มที่ว่าด้วยความรู้ด้านต่างๆในการดำรงชีวิตของสังคมมนุษย์ ทางด้านสุขภาพอนามัย ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครอง พระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความสัมพันธ์ของประเทศในระดับภูมิภาคและโลก วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งความรู้ต่างๆเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เพื่อให้คนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดี

3. **กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย** เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีค่านิยมเป็นแกนกลาง มวลประสบการณ์ต่างๆที่จัดให้จึงมุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มวลประสบการณ์ที่จะสร้างเสริมและพัฒนาค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ จริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ และกิจกรรมสร้างนิสัย

4. **กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ** เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานเป็น มีนิสัยรักการทำงานและรู้จักปรับปรุงงานอยู่เสมอ กำหนดให้เรียนทั้งงานบังคับและงานเลือก งานบังคับ คือ งานบ้านและงานเกษตร ส่วนงานเลือก ได้แก่ งานประดิษฐ์และงานช่างกับงานอื่นๆ

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

อาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่เรารักที่สุดในบรรดาสิ่งทั้งหลายก็คือ ตัวเราหรือชีวิตของเราเอง นับตั้งแต่เกิดมา เราได้รับการเอาใจใส่จากพ่อแม่ให้มีชีวิตรอดอยู่ได้ ให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน ประกอบอาชีพ และมีครอบครัว เราต้องเผชิญกับสถานการณ์และต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่างๆมากมาย จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น ดังนั้นมนุษย์เราจึงต้องอาศัยการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของตนและผู้เกี่ยวข้อง โรงเรียนถือเป็นสถาบันสำคัญในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิต สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม ผู้เรียนจะต้องรู้จักเผชิญปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้โดยอาศัยสติปัญญา ความรู้ ประสบการณ์ และคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ให้เจริญก้าวหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ตนเอง ครอบครัว และสังคมต้องการ

ความมุ่งหวังที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน

ชีวิตเป็นสิ่งที่มั่งคั่งและเป็นที่ยกย่องของคนทุกคน การจัดหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในระดับประถมศึกษา จึงจำเป็นต้องจัดเป็นมวลงประสบการณ์พื้นฐานที่จำเป็นและสามารถเกื้อกูลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง เข้าใจธรรมชาติที่อยู่แวดล้อมตนทั้งทางสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตนเองและสรรพสิ่งที่ตนเป็นส่วนหนึ่งด้วย มีความคิด สติปัญญา ค่านิยม สามารถดำรงชีวิต แก้ปัญหา พัฒนาและปรับปรุงชีวิตของตนเอง ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอันชอบธรรม

หน่วยย่อยที่ 4 ประวัติศาสตร์ไทย (โรงเรียนราชบพิธ)

คำอธิบาย

ศึกษา สังเกต อภิปราย และบันทึก เกี่ยวกับร่องรอยของอดีตในท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน และเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับความเป็นมาของชาติ เช่น วัด โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นต้น

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติ สามารถอธิบายความรู้สึกรักของตนเองต่อสิ่งที่เรียนรู้ได้ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมในฐานะเป็นคนไทย

ขอบเขตเนื้อหาที่สำคัญ

หัวเรื่อง	จำนวนคาบ
ความหมายของคำว่าประวัติศาสตร์	5
ความสำคัญของประวัติศาสตร์	10
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย	10
รวม	25

*การยืดหยุ่นคาบการสอนให้อยู่ในดุลพินิจของครู

*1 คาบการสอน เท่ากับ 20 นาที

จุดประสงค์ปลายทาง

1. อธิบายความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์"
2. อธิบายความสำคัญของประวัติศาสตร์
3. อธิบายวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย
4. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับมนุษย์
5. อธิบายความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น"
6. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชาติ
7. สังเกต อภิปราย และบันทึกเกี่ยวกับเรื่องราวของท้องถิ่นไทย
8. อธิบายประวัติศาสตร์ไทยกับภูมิปัญญาชาวบ้าน
9. ช่างซึ่งและภูมิใจในประวัติศาสตร์ไทย

แนวการสอนเรื่อง ความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์"

จำนวน 5 คาบ

สาระสำคัญ

ประวัติศาสตร์ หมายถึงเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีต เป็นเรื่องราวการดำเนินชีวิตของคนในสังคม การศึกษาเรื่องราวในอดีตเป็นสิ่งสะท้อนให้เข้าใจปัจจุบันได้ดีขึ้น

จุดประสงค์ปลายทาง

1. เข้าใจวิธีการทำงานกลุ่ม (ป.02 ข้อ 10)
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามขั้นตอนด้วยความมั่นใจ (ป.02 ข้อ 11)
3. อธิบายผลดีผลเสียของพฤติกรรมต่างๆที่ปฏิบัติต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตย (ป.02 ข้อ 17)

จุดประสงค์การเรียนรู้ (นำทาง)

นักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์" ได้ (ป.02 ข้อ 17)
2. บอกความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์ไทย" ได้ (ป.02 ข้อ 17)
3. บอกวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ได้ (ป.02 ข้อ 17)
4. บอกความสำคัญของการศึกษาเรื่องราวของคนไทยในท้องถิ่นได้ (ป.02 ข้อ 17)

แนวการสอนเรื่องความสำคัญของประวัติศาสตร์

จำนวน 10 คาบ

สาระสำคัญ

ประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อความเป็นมาของเผ่าพันธุ์ การสืบทอดวิวัฒนาการการดำรงชีวิต

จุดประสงค์ปลายทาง

1. เข้าใจวิธีการทำงานกลุ่ม (ป.02 ข้อ 10)
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามขั้นตอนด้วยความมั่นใจ (ป.02 ข้อ 11)
3. อธิบายผลดีผลเสียของพฤติกรรมต่างๆที่ปฏิบัติต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตย (ป.02 ข้อ 17)

จุดประสงค์การเรียนรู้ (นำทาง)

นักเรียนสามารถ

1. บอกความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับมนุษย์ได้ (ป.02 ข้อ 17)
2. บอกได้ว่าประวัติศาสตร์เกิดขึ้นมาได้อย่างไร (ป.02 ข้อ 17)
3. บอกได้ว่าการศึกษาดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไร (ป.02 ข้อ 17)
4. บอกความหมายของคำว่า "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" ได้ (ป.02 ข้อ 17)
5. ยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นได้ (ป.02 ข้อ 17)

แนวการสอนเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย

จำนวน 10 คาบ

สาระสำคัญ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติ

จุดประสงค์ปลายทาง

1. เข้าใจวิธีการทำงานกลุ่ม (ป.02 ข้อ 10)
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามขั้นตอนด้วยความมั่นใจ (ป.02 ข้อ 11)
3. อธิบายผลดีผลเสียของพฤติกรรมต่างๆที่ปฏิบัติต่อครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตย (ป.02 ข้อ 17)

จุดประสงค์การเรียนรู้ (นำทาง)

นักเรียนสามารถ

1. บอกความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น" ได้ (ป.02 ข้อ 17)
2. บอกความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กับประวัติศาสตร์ไทยได้ (ป.02 ข้อ 17)
3. บอกลักษณะเฉพาะของสังคมไทยได้ (ป.02 ข้อ 17)
4. ยกตัวอย่างวิถีชีวิตของสังคมไทยที่เป็นพิธีกรรม ตั้งแต่เกิดจนตายได้ว่า มีอะไรบ้าง (ป.02 ข้อ 17)
5. วิเคราะห์ได้ว่า พิธีกรรมเหล่านั้นเป็นประวัติศาสตร์อย่างไร (ป.02 ข้อ 17)
6. ปฏิบัติตนด้วยความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ไทย (ป.02 ข้อ 17)

หน่วยย่อยที่ 4 ประวัติศาสตร์ไทย (โรงเรียนปัญญทรัพย์)

สาระสำคัญ

1. ประเทศไทยเป็นประเทศเก่าแก่ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก มีมรดกตกทอดเป็นของตนเอง
2. ประวัติศาสตร์ชาติไทยเป็นแหล่งสำคัญในการศึกษาหาความรู้
3. มรดกทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญที่ควรรักษา

เนื้อหา

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติ (1 คาบ)
 - สมัยก่อนประวัติศาสตร์
 - สมัยสุโขทัย
 - สมัยศรีอยุธยา
 - สมัยกรุงธนบุรี
 - สมัยปัจจุบัน กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของชาติไทยปัจจุบัน
2. การหาความรู้ทางประวัติศาสตร์จากอุทยานประวัติศาสตร์ (1 คาบ)
 - อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร
 - อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
 - แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

3. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ (1 คาบ)

- บุคคลสำคัญของชาติ

สุโขทัย - พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สร้างเมืองสุโขทัย

- พ่อขุนรามคำแหง สร้างหลักศิลาจารึก

อยุธยา - พระเจ้าอู่ทอง สร้างเมืองอยุธยา พระนเรศวร

ธนบุรี - พระเจ้าตากสิน สร้างกรุงธนบุรี

กรุงเทพฯ - พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สร้างกรุงเทพฯ กษัตริย์องค์แรกแห่งราชวงศ์จักรี

*1 คาบการสอน เท่ากับ 50 นาที

จุดประสงค์

1. บอกประวัติศาสตร์ของชาติไทยสมัยต่างๆได้
2. บอกความรู้ทางประวัติศาสตร์จากอุทยานประวัติศาสตร์ได้
3. บอกความหมายของชาติได้ และรู้จักบุคคลสำคัญของชาติ

บทที่ 3

การพัฒนาสร้างสรรค์งาน

ผู้ดำเนินโครงการการใช้กระบวนการละครสร้างสรรค์ในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ได้แบ่งขั้นตอนการสร้างสรรค์งานตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการทำกิจกรรม
3. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 - 3.1 วางแผน
 - กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะนำมาจัดทำเป็นกิจกรรม
 - 3.2 ปฏิบัติ
 - ข้อมูลเพิ่มเติมก่อนกำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรม
 - กำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรมในหัวข้อที่เลือก
 - การคัดเลือกผู้นำกิจกรรมหรือพี่เลี้ยง
 - ตารางเวลาการทำกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

“ประชากร” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. นักเรียนโรงเรียนราชบพิธ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน
2. นักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 ห้องเรียน

“กลุ่มตัวอย่าง” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. นักเรียนโรงเรียนราชบพิธ สังกัดกรุงเทพมหานคร กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2544 ห้อง ป. 2/2 จำนวน 38 คน
2. นักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2544 ห้อง ป. 2/2 จำนวน 48 คน

โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม

1. แผนกิจกรรมซึ่งได้มาจากดัดแปลงจากแผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หัวข้อ “ประวัติศาสตร์” ของครูโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์เข้ากับกระบวนการละครสร้างสรรค์
2. โปสเตอร์ ภาพประกอบ และอุปกรณ์ต่างๆที่กำหนดไว้ในแผนกิจกรรม
3. ใบงาน

3. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

3.1 วางแผน

- กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะนำมาจัดทำเป็นกิจกรรม

ผู้ดำเนินโครงการกำหนดหัวข้อเรื่องจากการนำหลักสูตรวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมาพิจารณา แล้วเลือกหัวข้อที่เหมาะสมจะนำมาจัดทำเป็นกิจกรรมมากที่สุด โดยมีการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ และอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญญทรัพย์ เริ่มแรกผู้ดำเนินโครงการได้ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และร่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ที่ร่างขึ้นเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2545 จุดมุ่งเน้นของหลักสูตรทั้ง 2 ฉบับคล้ายคลึงกัน คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะกระบวนการต่างๆโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงามในการดำเนินชีวิต มุ่งมั่นพัฒนาตนเองและสังคม นอกจากนั้นยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชาติไทยและมีความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีความสามารถในการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การจัดการ การคิด การตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างรอบคอบและมีเหตุผล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ และพึ่งตนเองได้ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงความหลากหลายของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นหลักสูตรทั้ง 2 ฉบับนี้จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษากำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้จากท้องถิ่นของตนเองและเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตนเองด้วย

ร่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดหลักการและแนวการดำเนินการที่แตกต่างไปจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ โดยกำหนดหลักการของหลักสูตร ดังนี้

1. ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์
2. ให้มีความเหมาะสมในการจัดสาระการเรียนรู้ เวลา และเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน
3. ให้มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ
4. ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
5. ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์จากการศึกษาทุกรูปแบบ
6. ส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา
7. ให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
8. เสริมสร้างเอกภาพของชาติ มีความพอดีระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล

ในส่วนของวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในร่างหลักสูตรฉบับใหม่ ครั้งแรกผู้ดำเนินโครงการตั้งใจจะยึดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นหลักในการดำเนินโครงการ แต่เมื่อผู้ดำเนินโครงการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้จัดการโรงเรียนปัญญทรัพย์ และอาจารย์ประจำวิชาของโรงเรียนปัญญทรัพย์และโรงเรียนราชบพิธแล้ว จึงต้องปรับเปลี่ยนมายึด

เนื้อหาวิชาตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) เนื่องจากทางโรงเรียนปัญญทรัพย์ยังใช้หลักสูตรฉบับนี้อยู่ และยังไม่มีการแยกวิชาสังคมศึกษาออกจากวิชาวิทยาศาสตร์ ในส่วนของโรงเรียนราชบพิธนั้นได้มีการแยกทั้ง 2 วิชาออกจากกันบ้างแล้ว แต่ก็ยังคงใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เช่นกัน เมื่อผู้ดำเนินการรู้แน่ชัดแล้วว่าจะต้องยึดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ผู้ดำเนินโครงการจึงได้ขอแผนการสอนของวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจากอาจารย์ประจำวิชาของโรงเรียนปัญญทรัพย์และโรงเรียนราชบพิธ เพื่อนำมาพิจารณาเลือกหัวข้อที่เหมาะสมที่สุด ทั้งทางด้านเนื้อหา และเวลา

ก่อนที่ผู้ดำเนินโครงการจะเลือกหัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” ผู้ดำเนินโครงการได้เลือกหัวข้อ “ชุมชน” ซึ่งเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ สามารถที่จะนำกระบวนการของละครสร้างสรรค์มาใช้ได้อย่างเต็มที่ และเนื้อหามีความหลากหลาย เพราะแต่ละชุมชนก็จะมีเอกลักษณ์ ลักษณะ และปัญหาที่แตกต่างกันไป ดังนั้นถ้าจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ก็น่าจะเป็นสิ่งดีที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ รู้จักชุมชนของตนเองมากขึ้น และรู้ว่าชุมชนของเราเหมือนหรือแตกต่างไปจากที่แบบเรียนบรรยายไว้อย่างไร เมื่อเลือกหัวข้อเรียบร้อยแล้วผู้ดำเนินโครงการก็ได้ปรึกษากับประธานและกรรมการศิลปการแสดงนิพนธ์เพื่อกำหนดรูปแบบ ขอบเขตของการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรของโรงเรียน สามารถนำไปทดลองปฏิบัติได้จริง ในภาคการศึกษาที่ 2 ประจำปีการศึกษาที่ 2544 เมื่อได้รูปแบบและขอบเขตของกิจกรรมแล้วผู้ดำเนินโครงการได้นำเสนอรูปแบบของกิจกรรมโดยคร่าวกับอาจารย์วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญญทรัพย์ แต่ด้วยการจัดแผนการสอนที่แตกต่างกันของ 2 โรงเรียนพร้อมทั้งแผนการสอนที่ได้มาในครั้งแรกเป็นเพียงหัวข้อที่นักเรียนจะต้องเรียนภายใน 1 ปีการศึกษา มิได้กำหนดวันที่ในการสอนที่แน่นอนทำให้เกิดปัญหาขึ้น เนื่องจากโรงเรียนปัญญทรัพย์ได้เลือกการสอนหัวข้อ “ชุมชน” มาไว้ในช่วงต้นของภาคการศึกษาที่ 1 ประจำปีการศึกษาที่ 2544 ทำให้ผู้ดำเนินโครงการไม่สามารถใช้หัวข้อนี้ในการจัดทำกิจกรรมได้ ผู้ดำเนินโครงการจึงจำเป็นต้องเลือกและหาข้อมูลหัวข้อใหม่ และเพื่อป้องกันการผิดพลาดซ้ำสอง ผู้ดำเนินโครงการจึงได้ขอแผนการสอนที่สมบูรณ์ ซึ่งระบุจำนวนคาบ และวันที่ที่แน่นอนในการสอนหัวข้อต่างๆของภาคการศึกษาที่ 2 ประจำปีการศึกษาที่ 2544 ของทั้ง 2 โรงเรียนมาใหม่ พร้อมทั้งเข้าพบอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญญทรัพย์ เพื่อปรึกษาในการเลือกหัวข้ออื่นที่เหมาะสมอีกครั้งจากการที่ได้ปรึกษากับอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธ ท่านได้เสนอหัวข้อที่น่าสนใจขึ้นมา คือ หัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” โดยให้เหตุผลว่า ในทัศนคติของเด็กแล้วเขารู้สึกว่า “ประวัติศาสตร์” เป็นเรื่องไกลตัวเพราะการนำเสนอที่ยากและสลับซับซ้อน และเป็นหัวข้อใหม่ที่บรรจุเข้ามาในหลักสูตรวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ดังนั้นถ้าเรามีกิจกรรม มีวิธีสอนที่น่าสนใจก็น่าจะทำให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผู้ดำเนินการเองก็เห็นด้วย จึงนำหัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” นี้ มาปรึกษากับอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนปัญญทรัพย์ ประธานและกรรมการศิลปการแสดงนิพนธ์ว่าเหมาะสมที่จะนำมาจัดทำกิจกรรมหรือไม่ เมื่อทุกคนต่างเห็นชอบสมควรนำหัวข้อนี้มาจัดทำกิจกรรม ผู้ดำเนินโครงการจึงสรุปเลือกหัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” มาเป็นหัวข้อในการจัดทำศิลปการแสดงนิพนธ์ขึ้น

3.2 ปฏิบัติ

- ข้อมูลเพิ่มเติมก่อนกำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรม

เมื่อผู้ดำเนินโครงการกำหนดหัวข้อแน่นอนแล้ว ก่อนที่จะเริ่มคิดรูปแบบของกิจกรรม ผู้ดำเนินโครงการจำเป็นต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กให้มากขึ้น เพื่อที่จะสามารถคิดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเด็กมากที่สุด โดยผู้ดำเนินโครงการได้ขออนุญาตอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และอาจารย์ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 ของโรงเรียนราชบพิธ และโรงเรียนปัญจทรัพย์ เข้าศึกษาและสังเกตการสอนของคุณครู พฤติกรรมของเด็กขณะที่อยู่ในชั้นเรียน การตอบสนองต่อรูปแบบการสอนของคุณครู กลวิธีการสอน รวมถึงข้อตกลงร่วมกันที่ใช้ในชั้นเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลที่สำคัญในการกำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรม จากการสังเกตผู้ดำเนินโครงการได้ลักษณะเด่นของเด็กที่คล้ายคลึงกันของทั้ง 2 โรงเรียน ดังนี้

1. เด็กนักเรียนมีความตื่นตัว และกระตือรือร้นในการเรียน มีศักยภาพในการเรียนรู้สูง
 2. เด็กนักเรียนจะมีการเคลื่อนไหวร่างกายตลอดเวลา ไม่ชอบอยู่นิ่ง ในบางครั้งเด็กนักเรียนมีการเล่นกันในขณะที่คุณครูสอน
 3. คุณครูมีการสอนโดยใช้คำถามนำเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสนใจเรียน
 4. คุณครูจะมีข้อตกลงหรือกติการ่วมกันกับเด็กๆ เพื่อความเป็นระเบียบของชั้นเรียน เช่น สะสมดาว
- นอกจากนั้น ในโรงเรียนราชบพิธยังมีการฝึกให้เด็กนักเรียนเขียน “ใบงาน” แบบต่างๆ เช่น ใบงานปลายเปิด ซึ่งจะมีที่ว่างไว้สำหรับให้เด็กๆ เขียน “ผังมโนคติ” หรือ “mind mapping” ใบงานฝึกกระบวนการคิด ให้เด็กๆ ได้เขียนเล่า อธิบายความรู้สึกของตัวเองเมื่อได้ฟัง – ดู เรื่องต่างๆ

ผู้ดำเนินโครงการมิได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กๆ เฉพาะในชั้นเรียนสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเท่านั้น แต่ยังสามารถสังเกตพฤติกรรมของเด็กๆ เวลาเรียนวิชาอื่นๆ ด้วย เช่น วิชาพลศึกษา วิชานาฏศิลป์ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทำให้ผู้ดำเนินโครงการมีความเข้าใจมากขึ้นว่าควรที่จะจัดกิจกรรมออกมาในรูปแบบใดให้ได้ผลและเข้าถึงเด็กมากที่สุด

นอกจากพฤติกรรมของเด็กขณะอยู่ในชั้นเรียนแล้ว ผู้ดำเนินโครงการยังต้องหาข้อมูลความเป็นไปได้ที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น กฎระเบียบต่างๆ ของโรงเรียน เงื่อนไขการใช้สถานที่ภายในโรงเรียนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกิจกรรม ขั้นตอนการพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ ตารางเวลาเรียนและเวลาพักของนักเรียน บุคคลสำคัญในชุมชนที่ควรยกมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนได้รู้ รวมถึงรายละเอียดต่างๆ ของเนื้อหาบทเรียน คู่มือหรือหนังสือเรียนที่นักเรียนใช้เรียนอยู่ โดยได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของทั้ง 2 โรงเรียนเป็นผู้ช่วยชี้แนะ และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชบพิธ และโรงเรียนปัญจทรัพย์

- กำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรมในหัวข้อที่เลือก

หลังจากที่ผู้ดำเนินโครงการได้รวบรวมข้อมูลได้พอสมควรแล้ว ก่อนที่ผู้ดำเนินโครงการจะกำหนดรูปแบบและขอบเขตของกิจกรรมในหัวข้อที่เลือก ผู้ดำเนินโครงการได้นำข้อมูลที่ได้ปรึกษากับประธานและกรรมการศิลปะการแสดงนิพนธ์เพื่อหาแนวทางในการจัดกิจกรรม ซึ่งได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า ควรจะจัดกิจกรรมให้ใกล้ตัวเด็ก เริ่มจากประสบการณ์ตรงที่เด็กๆ เคยได้รับ และเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมเด็กๆ น่าจะมีความเข้าใจคำว่า “ประวัติศาสตร์” อย่างลึกซึ้งตามศักยภาพของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รู้ว่าประวัติศาสตร์มีที่มาที่ไป เมื่อได้

แนวทางแล้วผู้ดำเนินโครงการจึงเริ่มลงมือคิดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาและเวลา โดยยึดตามแนวการสอนและแผนการสอนเรื่อง “ประวัติศาสตร์ไทย” ที่อาจารย์โรงเรียนราชบพิธ และโรงเรียนปัญญทรัพย์ให้มา (โดยมีรายละเอียดอยู่ในบทที่ 2 แผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” ของโรงเรียนราชบพิธ และโรงเรียนปัญญทรัพย์) ทั้งนี้ผู้ดำเนินโครงการยึดแนวการสอนหัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” ของโรงเรียนราชบพิธเป็นหลัก เนื่องจากมีเนื้อหา และเวลาเรียนมากกว่าโรงเรียนปัญญทรัพย์

จากนั้นผู้ดำเนินโครงการได้นำร่างกิจกรรมที่คิดขึ้นเข้าเสนอต่อประธานและกรรมการศิลปะการแสดงนิพนธ์ได้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำจากการประชุมปรึกษา โดยมีข้อสรุปดังนี้

- การเรียบเรียงกิจกรรมทั้ง 8 วันยังไม่เชื่อมโยงกัน ควรจะร้อยกิจกรรมให้มีความเชื่อมโยงกันและนำไปสู่กิจกรรมในวันสุดท้าย กิจกรรมในวันสุดท้ายจึงเป็นวันที่เด็กทำความเข้าใจกับคำว่า “ประวัติศาสตร์ไทย”
- เป้าหมายของกิจกรรมเข้าไปซ้ำมา ควรระบุเป้าหมายของแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน
- บางกิจกรรมอาจค่อนข้างยากสำหรับเด็ก ป.2 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการและวิธีการที่ครูใช้ซึ่งอาจช่วยให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น
- ต้องมีกิจกรรมสำรองไว้ในทุกๆครั้งที่ทำกิจกรรม เผื่อเวลาเหลือ หรือถ้าเวลาไม่พอเราควรจะต้องตัดกิจกรรมอย่างไร
- ในการทำกิจกรรมแต่ละวันผู้ดำเนินโครงการสามารถที่จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แล้วให้พี่เลี้ยงแต่ละกลุ่มเป็นผู้นำกิจกรรม โดยยึดคำถามที่ผู้ดำเนินโครงการเขียนไว้ในใบกิจกรรม เพื่อเด็กๆจะได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่างๆเต็มที่
- ผู้ดำเนินโครงการมีหน้าที่เป็นผู้ควบคุมพี่เลี้ยงแต่ละกลุ่ม กำหนดเวลา และกิจกรรมให้ดำเนินไปพร้อมๆกันทุกกลุ่ม
- น่าจะนำกิจกรรมที่ 2 มาไว้เป็นกิจกรรมที่ 8 เพื่อเป็นการสรุปกิจกรรมทั้งหมดที่ได้ทำมาโดยตลอด โดยอาจจะพูดถึงชนเผ่าต่างๆในประเทศไทยแทนการพูดถึงภาคต่างๆ โดยการเล่าเป็นนิทานคล้ายกับการเล่าประวัติของเผ่าตนเอง หรือใช้เพลงมาเป็นส่วนช่วยในกิจกรรม และควรจะหาตัวอย่าง “สถานที่” หรือ “วัตถุ” ให้เห็นเป็นภาพ เช่น รูปถ่าย เอกสาร เครื่องดนตรี อาจใช้เป็นภาพโปสเตอร์ใหญ่ๆที่รวบรวมรูปภาพต่างๆไว้
- ตัวอย่างคำถามบางคำถามไม่สามารถใช้กับเด็กๆได้ ภาษายากเกินไปสำหรับเด็กชั้น ป.2 หรือไม่เหมาะสมกับเด็กชั้น ป.2
- กิจกรรมที่ 6 การที่จะให้เด็กเล่นสมมติบทบาทถึง 4 สถานการณ์นั้นมากเกินไป ไม่สามารถทำได้ภายในเวลา 1 ชั่วโมง ควรเลือกเพียง 1 สถานการณ์เท่านั้น และควรเลือกสถานการณ์ที่สอดคล้องสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมอื่นๆได้
- กิจกรรมที่ 7 น่าจะใช้ของเล่นมาเป็นสื่อในการเชื่อมโยงความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” อาจจะโยงเข้ากับประเพณีที่เลือกในกิจกรรมที่ 6
- กิจกรรมที่ 8 จะต้องมีการให้เด็กดู และควรพิจารณาว่าจะสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมเข้าด้วยกันได้หรือไม่ เช่น เชื่อมโยงสถานที่ในกิจกรรมที่ 8 เข้ากับประเพณีในกิจกรรมที่ 6

หมายเหตุ สามารถดูรายละเอียดของร่างกิจกรรมได้ในภาคผนวก

เมื่อได้ข้อแนะนำมาแล้ว ผู้ดำเนินโครงการได้ปรับกิจกรรมแก้ไขข้อบกพร่องครั้งที่ 1 เพื่อนำเสนอต่อประธานและกรรมการศิลปะการแสดงนิพนธ์เป็นครั้งที่ 2 และได้นำกิจกรรมที่ปรับแก้เสนอต่ออาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธเพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมที่คิดขึ้นนี้สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนของนักเรียนหรือไม่ เมื่อทำกิจกรรมตามที่กำหนดขึ้นนี้เสร็จสิ้นแล้วเด็กนักเรียนจะได้รับความรู้เท่าเทียมกับนักเรียนห้องอื่นๆหรือไม่ ผู้ดำเนินโครงการจะต้องปรับแก้ในจุดใดบ้างเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้เป็นไปตามเป้าประสงค์ ได้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำ โดยมีข้อสรุปดังนี้

- เตรียมกิจกรรมดีขึ้น มีการวางแผนการนำเสนอด้านเนื้อหาดี
- ในแต่ละขั้นตอนที่วางแผนไว้นั้น อาจจะต้อง “ย่อ” ขั้นตอนลงไปให้ละเอียดอีกขั้นหนึ่ง เพราะว่าบางส่วนยากเกินไปสำหรับเด็ก ป.2 อาจทำให้เด็กเบื่อไม่อยากแสดงความคิดเห็น
- ผู้นำกิจกรรมและพี่เลี้ยงต้องเข้าใจให้ได้ว่าเด็กๆใช้ภาษาอย่างไร เขาเข้าใจหรือไม่เข้าใจเรื่องอะไร คำศัพท์แบบไหนที่เหมาะสมกับเด็ก
- ผู้ดำเนินกิจกรรมจะต้องหาวิธี “โยง” หรือ “เปรียบเทียบ” เรื่องความยาวนานของระยะเวลาให้เด็กเข้าใจ
- ถ้าหากมีการนำเสนอความคิดใหม่ๆ ต้องมีการบอกกล่าวกับเด็กเสียก่อน ไมเช่นนั้นเด็กจะรู้สึกเบื่อได้
- ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดเรื่องเวลาในการทำกิจกรรม เพราะในแต่ละครั้งมีเวลาเพียง 1 ชั่วโมง กิจกรรมบางกิจกรรมอาจไม่เสร็จสิ้นในเวลา
- ในการพาเด็กไปทัศนศึกษาผู้ดำเนินโครงการควรไปหาข้อมูลจากผู้บรรยายก่อน เพื่อว่าอาจจะมีอะไรบางอย่างที่ต้อง “เตรียม” เด็กไปก่อน เช่น การปฏิบัติตัว คำศัพท์บางคำที่ควรารู้
- สำหรับเด็กที่ไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ ผู้ดำเนินโครงการจะต้องมีความละเอียดอ่อนต่อความรู้สึกของพวกเขาด้วย เช่น ไม่ล้อเลียน และอนุญาตให้เขาทำในสิ่งที่ไม่ขัดต่อศาสนาของเขา
- เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมผู้ดำเนินกิจกรรมควรที่จะออกแบบใบงานเพื่อเป็นการวัดผลหลังการปฏิบัติกิจกรรม และควรนำมาให้อาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นผู้ดูและให้คำแนะนำ

ผู้ดำเนินโครงการได้นำข้อเสนอแนะต่างๆมาปรับเปลี่ยนและแก้ไขกิจกรรมครั้งที่ 2 , 3 และ 4 ในส่วนของการเรียงลำดับกิจกรรม การใช้ภาษาในการตั้งคำถามชวนคิด และเนื้อหาบางอย่างที่ยากและมากเกินไปสำหรับเด็ก ป.2 จนได้กิจกรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติกับทั้ง 2 โรงเรียนจะใช้กิจกรรมเดียวกัน แต่ด้วยแผนการสอน เนื้อหา และเงื่อนไขเวลาที่แตกต่างกัน ตามที่ผู้ดำเนินโครงการได้ให้ข้อมูลไว้แล้วในบทที่ 2 แผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์ โดยแผนการสอนของโรงเรียนปัญจทรัพย์เรียนหัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” เพียง 3 คาบ หรือประมาณ 3 ชั่วโมง แต่โรงเรียนราชบพิธต้องเรียนหัวข้อเดียวกันนี้ถึง 25 คาบ หรือประมาณ 8 ชั่วโมง ดังนั้นในการปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์จึงต้องตัดทอนกิจกรรมเหลือเพียง 3 กิจกรรม โดยใช้กิจกรรมที่ 1 , 2 และ 3 ของกิจกรรมที่ใช้ปฏิบัติจริงกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิธ ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักที่ 2 โรงเรียนนี้เรียนคล้ายคลึงกัน จากนั้นผู้ดำเนินโครงการได้เข้าปรึกษากับอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของ

โรงเรียนปัญญทรัพย์ถึงรายละเอียดของเนื้อหาและนำเสนอกิจกรรม ได้ข้อสรุปว่ากิจกรรมที่เตรียมไว้นั้นสามารถใช้ได้ ผู้ดำเนินโครงการจึงไม่มีปัญหาในการปรับหรือตัดทอนกิจกรรม

นอกจากการปรับแก้กิจกรรมแล้ว ในระหว่างนี้ผู้ดำเนินโครงการได้หาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม เขียนเป็นใบความรู้ให้ผู้นำกิจกรรม หรือ พี่เลี้ยงเพื่อให้ข้อมูลความรู้ต่างๆที่เด็กจะได้รับเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสรุปดังนี้

1. ค้นคว้าข้อมูลและนิยามของคำว่าประวัติศาสตร์ ในระดับขอบเขตที่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ควรจะรู้
2. ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวัดสุทัศน์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะพานักเรียนไปทัศนศึกษา พร้อมทั้งนิมนต์พระมาเป็นวิทยากรบรรยายให้กับนักเรียน
3. ค้นคว้าและสัมภาษณ์ข้อมูลบุคคลสำคัญในท้องถิ่น พร้อมทั้งจัดหารูปภาพบุคคลเหล่านั้นมาประกอบการสอน
4. ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญในท้องถิ่น (ภูเขาทอง สี่แยกคอกวัว บ้านหม้อ ปากคลองตลาด) พร้อมทั้งจัดหารูปภาพสถานที่ต่างๆเพื่อเป็นสื่อการสอน โดยการถ่ายจากสถานที่จริง
5. ค้นคว้าข้อมูลและนิยามของคำว่า "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" ตลอดจนเลือกและจัดหาของเล่นที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เหมาะสมกับเด็กชั้น ป.2 เพื่อให้เด็กๆได้มีโอกาสสัมผัสกับของจริง
6. ค้นคว้าข้อมูลที่สอดคล้องสามารถเชื่อมโยงกับของเล่นต่างๆที่นำมาให้เด็กเล่น เพื่อเป็นความรู้เสริม
7. คัดเลือกเลือกนิทาน ตำนาน ที่สอดคล้องและเชื่อมโยงกับกิจกรรม เพื่อนำมาเล่าให้เด็กๆฟัง
8. ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ตำนาน และเรื่องเล่าเกี่ยวกับวันลอยกระทง พร้อมทั้งจัดทำโปสเตอร์ภาพประเพณีลอยกระทงประกอบการสอน
9. จัดทำโปสเตอร์ภาคต่างๆ 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในโปสเตอร์แต่ละภาคจะมีลักษณะการแต่งกาย ประเพณี การละเล่น รูปแบบบ้าน สถานที่สำคัญ อาหารประจำของแต่ละภาค และรวมเอกลักษณ์ของแต่ละภาคไว้

การแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมในการทำกิจกรรมครั้งนี้เกิดขึ้นตลอดการทำกิจกรรม รวมถึงในระหว่างปฏิบัติกิจกรรมจริงกับนักเรียนด้วย เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการได้ข้อสังเกตจากนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมจริงจากครั้งแรกๆ ว่าควรจะต้องใช้กลวิธีตลอดจนการจัดลำดับการกิจกรรมย่อยในแต่ละครั้งอย่างไรจึงจะสามารถทำให้เด็กสนใจกับกิจกรรมได้โดยตลอด ไม่เบื่อหน่ายและเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็ก ดังนั้นผู้ดำเนินโครงการจึงได้ทบทวนแผนกิจกรรมในครั้งต่อไปเพื่อหาข้อบกพร่อง พร้อมทั้งนำประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมครั้งแรกๆมาปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมต่อไปในบางจุดก่อนนำกิจกรรมไปปฏิบัติจริงกับนักเรียน

- การคัดเลือกผู้นำกิจกรรมหรือพี่เลี้ยง

"ผู้นำกิจกรรม" หรือ "พี่เลี้ยง" เป็นส่วนสำคัญมากในการทำละครสร้างสรรค์ ผู้ดำเนินโครงการใช้วิธีการหาเพื่อนและน้องๆร่วมคณะที่สนใจ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีความรักความเมตตาต่อเด็กมาเป็นผู้นำกิจกรรม ซึ่งได้รับความสนใจจากน้องๆร่วมคณะเป็นอย่างดี ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้จำเป็นต้องมีผู้นำ

กิจกรรมรวมทั้งสิ้น 5 คน (รวมผู้ดำเนินโครงการด้วย) เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการกำหนดให้ผู้นำกิจกรรม 1 คน ต่อเด็กนักเรียนประมาณ 10 คน หลังจากได้ผู้เข้าร่วมโครงการที่จะมาทำหน้าที่เป็นผู้นำกิจกรรมแล้ว คือ 1. นางสาวบุญพร พูลล้ำเลิศ 2. นางสาวจันทนี ประทุมคม 3. นายศุภพงศ์ เขียววิชัย 4. นายกิตติรัตน์ ปลื้มจิตร ก็ได้ประชุมทำความเข้าใจถึงลักษณะของกิจกรรมตั้งแต่ผู้ดำเนินโครงการได้เสนอหัวข้อศิลปะการแสดงนิพนธ์ขึ้นนี้ผ่านว่าจะออกมาในลักษณะใด และเมื่อผู้ดำเนินโครงการได้คิดกิจกรรม พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลเขียนเป็นใบความรู้เสร็จสมบูรณ์แล้ว จึงได้เรียกประชุมอาสาสมัครที่จะมาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงอีก 2 ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของกิจกรรม และตกลงวันเวลาที่จะปฏิบัติกิจกรรม

อาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการทุกคนล้วนมีประสบการณ์ด้านละครสร้างสรรค์มาพอสมควร ผ่านการฝึกฝนในการเป็นผู้นำกิจกรรมมาแล้ว ทำให้พวกเขาเข้าใจถึงกระบวนการต่างๆ และสามารถทำความเข้าใจกับกิจกรรมที่ผู้ดำเนินโครงการจัดทำขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ในการประชุมทั้ง 2 ครั้งจึงเป็นการชี้แจงในส่วนของรายละเอียดที่สำคัญ ในส่วนของการบ้านที่ผู้ร่วมโครงการต้องทำส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับรายละเอียดต่างๆในใบความรู้ ฝึกเล่านิทาน ซึ่งผู้ดำเนินโครงการได้ให้ผู้ร่วมโครงการลองปฏิบัติในการประชุมด้วย นอกจากนั้นผู้ดำเนินโครงการยังได้ให้ผู้ร่วมโครงการเสนอความคิดเห็นในส่วนของกิจกรรมงูใจ เกมต่างๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมได้เพื่อเก็บไว้เป็นกิจกรรมสำรอง และได้ลองให้ผู้ร่วมโครงการสมมติบทบาทเป็นผู้นำกิจกรรมและนักเรียนชั้น ป.2 สลับกัน เพื่อให้เกิดความชำนาญพร้อมที่จะแก้ไขสถานการณ์ถ้าเด็กๆถามคำถามแปลกๆ ชน หรือไม่ฟังเรา

ก่อนการปฏิบัติกิจกรรมกับเด็กๆ ผู้ดำเนินโครงการจะอธิบายชี้แจงรายละเอียดของกิจกรรมในวันนั้นๆ ก่อนทุกครั้ง เป็นการสรุปภาพรวมของกิจกรรมแต่ละวันเพื่อเป็นการนิเทศผล และเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้นือหาสาระที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมก็จะมีการพูดคุยกันถึงปัญหาที่ผู้ร่วมโครงการแต่ละคนพบความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคน รวมถึงสิ่งที่ควรปรับปรุงในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป เพื่อแก้ไขให้การปฏิบัติกิจกรรมของเราในครั้งต่อไปได้ผลมากที่สุด

- ตารางเวลาทำกิจกรรม

การกำหนดวันที่ในการทำกิจกรรม ผู้ดำเนินโครงการได้เข้าปรึกษากับอาจารย์วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์เพื่อหาวันที่สะดวกต่อการทำกิจกรรม ในเบื้องต้นผู้นำกิจกรรมยึดเวลาตามแผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หัวข้อ ประวัติศาสตร์ไทยของทั้ง 2 โรงเรียน แต่เนื่องจากการนักเรียนโรงเรียนราชบพิธเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสัปดาห์ละ 4 วัน จึงทำให้จำเป็นต้องหาชั่วโมงทดแทนในวันที่ไม่มีเรียน เพราะการทำกิจกรรมในครั้งนี้ต้องการความต่อเนื่อง ผู้ดำเนินโครงการจึงขอให้อาจารย์ช่วยจัดวันในการปฏิบัติกิจกรรมให้ใหม่ ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และอาจารย์ประจำชั้น

ในส่วนของโรงเรียนปัญจทรัพย์ก็ได้มีการปรึกษากับอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเพื่อตกลงวันทำกิจกรรมเช่นเดียวกัน เนื่องจากวันที่กำหนดไว้ครั้งแรกตรงกับวันครู ซึ่งเป็นหยุดเรียน ผู้ดำเนินโครงการจึงขอเลื่อนอาจารย์ไป 1 สัปดาห์เพื่อความต่อเนื่องในการทำกิจกรรม

ตารางเวลาทำกิจกรรมกับโรงเรียนราชบพิธ

วันจันทร์ที่	17 ธันวาคม 2544	เวลา 12.30 – 13.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1
วันอังคารที่	18 ธันวาคม 2544	เวลา 9.30 – 10.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 2
วันพุธที่	19 ธันวาคม 2544	เวลา 12.30 – 14.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 3
วันพฤหัสบดีที่	20 ธันวาคม 2544	เวลา 9.30 – 10.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 4
วันศุกร์ที่	21 ธันวาคม 2544	เวลา 9.30 – 10.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 5
วันจันทร์ที่	24 ธันวาคม 2544	เวลา 12.30 – 13.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 6
วันอังคารที่	25 ธันวาคม 2544	เวลา 9.30 – 10.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 7
วันพุธที่	26 ธันวาคม 2544	เวลา 12.30 – 13.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 8

ตารางเวลาในการทำกิจกรรมกับโรงเรียนปัญญทรัพย์

วันจันทร์ที่	21 มกราคม 2545	เวลา 14.40 - 15.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 1
วันอังคารที่	22 มกราคม 2545	เวลา 9.20 - 10.10 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 2
วันพุธที่	23 มกราคม 2545	เวลา 14.40 - 15.30 น.	ปฏิบัติกิจกรรมที่ 8

บทที่ 4

สรุปผล

1. จุดมุ่งหมาย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม
4. วิธีการดำเนินงาน
5. สรุปผลการดำเนินงาน
6. ข้อสังเกตที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม
7. ข้อเสนอแนะ

๕

1. จุดมุ่งหมาย

เพื่อเป็นอีกกระบวนการหนึ่งของการศึกษาที่เชื่อมโยงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนมากที่สุด ตามความต้องการและพัฒนาการของผู้เรียน ทำให้ให้เกิดการเรียนรู้ที่ผ่านกระบวนการทางความคิด ความเข้าใจของผู้เรียนโดยตรง พร้อมทั้งช่วยพัฒนาศักยภาพในตัวของผู้เรียนทั้งด้านความคิดและจิตใจ ให้ผู้เรียนมีอิสระเสรีทางความคิด กล้าคิดและกล้าแสดงออกในสิ่งที่เหมาะสม ตลอดจนให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน สร้างทัศนคติที่ดีในการเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และอยากที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

“ประชากร” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. นักเรียนโรงเรียนราชบพิธ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ห้องเรียน
2. นักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 4 ห้องเรียน

“กลุ่มตัวอย่าง” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. นักเรียนโรงเรียนราชบพิธ สังกัดกรุงเทพมหานคร กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2544 ห้อง ป. 2/2 จำนวน 38 คน
2. นักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาที่ 2544 ห้อง ป. 2/2 จำนวน 48 คน

โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม

1. แผนกิจกรรมซึ่งได้มาจากดัดแปลงจากแผนการสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หัวข้อ “ประวัติศาสตร์ไทย” ของครูโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์เข้ากับกระบวนการละครสร้างสรรค์

2. โปสเตอร์ ภาพประกอบ และอุปกรณ์ต่างๆที่กำหนดไว้ในแผนกิจกรรม
3. ใบงาน
 - ใบงานปลายเปิด
 - ใบงานฝึกกระบวนการคิด

4. วิธีการดำเนินงาน

ผู้ดำเนินโครงการได้ดำเนินงาน ดังนี้

1. นำแผนการกิจกรรมเสนอให้ประธานและกรรมการศิลปะการแสดงนิพนธ์ รวมถึงอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์ตรวจสอบคุณภาพและนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
2. ดำเนินการปฏิบัติกิจกรรม โดยผู้ดำเนินโครงการเป็นผู้นำและควบคุมกิจกรรมด้วยตนเอง พร้อมผู้ช่วยกิจกรรม 4 คน
 - ใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิธทั้งสิ้น 8 วัน วันละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที
 - ใช้เวลาปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ทั้งสิ้น 3 วัน วันละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที

5. สรุปผลการดำเนินงาน

จากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมกับ “นักเรียนโรงเรียนราชบพิธ” ได้ข้อสรุปในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1

ในการได้ปฏิบัติกิจกรรมกับเด็กจริงๆทำให้ผู้ดำเนินโครงการพบว่า การให้ “คำสั่ง” ในการปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างกับเด็กว่าเราต้องการจะให้เขาทำอะไร เราจะต้องพยายามอธิบายให้เข้าใจง่ายและชัดเจน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เขาไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ในบางคำสั่งเราไม่สามารถอธิบายคำสั่งให้เด็กฟังแบบอธิบายกับผู้ใหญ่ได้ เพราะเด็กจะไม่เข้าใจ เราจำเป็นจะต้องย่อยคำสั่งออก ค่อยๆอธิบายให้เป็นขั้นเป็นตอน มิเช่นนั้นเด็กจะสับสน แล้วอาจส่งผลให้เด็กเบื่อหน่าย หรือกลายเป็นไม่สนใจในกิจกรรมเลย เช่น กิจกรรม “ทำประกอบชื่อ” คือให้เด็กๆพูดชื่อของตัวเองพร้อมทั้งคิดทำประกอบ เมื่อพูดจบให้เพื่อนๆพูดทวนชื่อเพื่อนพร้อมทำทำประกอบ เพื่อให้เด็กๆและผู้นำกิจกรรมรู้จักกัน ทั้งเป็นการละลายพฤติกรรมของแต่ละคนให้กล้าแสดงออกพร้อมที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่อไป กิจกรรมนี้ค่อนข้างซับซ้อนสำหรับเด็กและเป็นกิจกรรมใหม่ที่เขาไม่เคยปฏิบัติ ผู้นำกิจกรรมจึงต้องมีวิธีให้คำสั่งที่เขาจะสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง โดยในการอธิบายคำสั่งแม้ว่าผู้ดำเนินโครงการจะแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยแล้ว แต่ถ้าเด็กอยู่ห่างกันเกินไปก็อาจทำให้สารที่เราต้องการสื่อสารไปไม่ถึงตัวเด็ก ดังนั้นเราอาจใช้เทคนิครวมเด็กเข้าด้วยกันหรือเรียกว่า “รวมกลุ่มระดมความคิด” แล้วค่อยอธิบาย เด็กๆจะได้ได้ยินเราชัดเจนและรู้สึกถึงความเป็นสมาชิกของกลุ่ม หรืออาจทำให้เขาเป็นตัวอย่างก่อน แล้วเมื่อให้เขาปฏิบัติเราก็ควรปฏิบัติไปพร้อมกับเขา เพื่อให้เขาเกิดความมั่นใจ

การสร้างข้อตกลงร่วมกันในวันแรกของการปฏิบัติกิจกรรม เช่น “เมื่อพี่ๆพูดหรืออธิบายอะไรน้องๆก็ควรที่จะเงยบและฟังเพื่อที่จะได้ปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง” และมีการทวนข้อตกลงเมื่อเด็กๆเริ่มเสียวระบิยบ

ทำให้กิจกรรมผ่านพ้นไปด้วยดี ในการปฏิบัติกิจกรรมครั้งนี้ เนื่องจากผู้ดำเนินโครงการและผู้ร่วมโครงการต้องทำกิจกรรมกับเด็กๆยาว 8 วัน ดังนั้นเราจึงต้องสร้างกฎกติการ่วมกัน เพื่อความเป็นระเบียบและราบรื่นในการทำกิจกรรม ผู้ดำเนินโครงการได้ใช้การแบ่งกลุ่มย่อยกลุ่มละประมาณ 10 คน แล้วให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันตั้งชื่อกลุ่มและช่วยกันรักษาคะแนนของกลุ่มตัวเอง โดยในทุกๆวันจะมีคะแนนให้แต่ละกลุ่มเป็นเต็ม 100 คะแนน เด็กๆทุกคนจะต้องพยายามรักษาคะแนนไม่ให้โดยหักออกไป ในการหักคะแนนนั้นผู้ดำเนินโครงการและผู้ร่วมโครงการจะดูจากการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ถ้ากลุ่มไหนมีระเบียบวินัย เรียบร้อย น่ารัก ก็จะได้คะแนนเต็มในวันนั้น แต่ถ้ากลุ่มไหนไม่เชื่อฟังผู้นำกิจกรรม ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ก็จะโดนหักคะแนน 10 คะแนน หรือตามสมควรโดยมีคุณครูประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตช่วยตัดสินด้วย เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมทั้ง 8 วัน จะมีการประกาศรางวัลกลุ่มดีเด่น

เด็กๆมีความสนใจในกิจกรรมที่ทำดี แต่การที่ผู้นำกิจกรรมแต่ละคนมีเทคนิคในการถ่ายทอดรายละเอียดของกิจกรรมที่แตกต่างกัน คือบางคนแทรกเกมส์ที่นอกเหนือจากที่ผู้ดำเนินโครงการกำหนดไว้ (แต่ไม่ถือเป็นการผิดเพราะผู้ดำเนินโครงการให้อิสระกับผู้นำกิจกรรมเต็มที่) ทำให้กลุ่มที่มีเสียงดังจากเกมส์ดึงดูดสมาธิของกลุ่มอื่น เด็กๆจะหันไปสนใจว่ากลุ่มนั้นทำอะไร แต่ก็มีได้เป็นปัญหาใหญ่ เพราะเด็กๆก็ยังคงสนใจกิจกรรมในกลุ่มมากกว่า

เด็กๆกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น สนใจที่จะเล่าเรื่องราว ประสบการณ์ของเขาให้เพื่อนๆฟัง ทำให้ผู้นำกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงความรู้ต่างๆจากความคิดและคำพูดของเด็กๆได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเขา แต่ในบางกลุ่มเด็กๆก็ยังหวั่นไหว อยากที่จะเล่นอยู่ทำให้ผู้นำกิจกรรมดึงเอาความรู้จากแต่ละคนมานำเสนอการได้ยาก ต้องกระตุ้นพร้อมทั้งดึงความสนใจจากเด็กให้กลับมาอยู่ที่กิจกรรมที่กำลังปฏิบัติอยู่

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เด็กๆยังเขียนหนังสือไม่คล่อง ทำให้เวลาที่ผู้ดำเนินโครงการกำหนดไว้ในการเขียนใบงานคือประมาณ 10 นาที ไม่เพียงพอสำหรับการเขียนของเด็ก ต้องใช้เวลาประมาณ 20 นาทีถึงจะเรียบร้อยทุกกลุ่ม ดังนั้นในการทำกิจกรรมครั้งต่อไปถ้ามีการเขียนใบงาน ก็ควรที่จะเผื่อเวลาไว้ให้มากกว่านี้ ให้เด็กๆมีเวลาได้คิดและถ่ายทอดความรู้ของเขาได้เต็มที่ ทำให้การประเมินผลสมบูรณ์ขึ้น

กิจกรรมที่ 2

การปฏิบัติกิจกรรมที่ 2 ทำให้ผู้ดำเนินโครงการเห็นถึงปัญหาของการถามคำถามต่างๆกับเด็ก วิธีการถามคำถามรวมถึงคำที่ใช้ในการถามนั้นสำคัญมาก เพราะถ้าไม่น่าสนใจ เป็นคำถามที่ใกล้ตัวเด็ก เข้าใจง่ายหรือยากเกินไปจะทำให้เด็กเบื่อ เช่น การถามย้าว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีอะไรบ้าง เมื่อเด็กสามารถสรุปได้แล้วเราก็ไม่ควรที่จะไปถามย้าเขาหลายๆครั้ง ถ้าเราถามย้ามากเกินไปแทนที่จะเป็นการย้าความจำให้กับเขาจะกลับกลายเป็นเรื่องที่น่าเบื่อสำหรับเด็ก ถ้าเราต้องการให้เขาแสดงความคิดเห็นมากๆหรือต้องการให้เขาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เขาเคยมีอยู่ เราก็จำเป็นต้องหาวิธีถามคำถามที่แตกต่างกัน ใช้คำถามชวนคิดที่เปิดกว้างให้เขาสามารถแสดงความคิดอย่างเป็นขั้นตอน ใช้การสมมติ การยกตัวอย่าง หรืออาจใช้กิจกรรมเสริมเข้ามา เช่น ร้องเพลง เล่นเกมส์ แล้วเชื่อมโยงประยุกต์กิจกรรมเสริมเข้ากับการถาม – ตอบ แต่ยังคงเนื้อหาเดิมอยู่

ผู้ดำเนินโครงการยังจัดสรรเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมไม่เหมาะสม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไม่ได้ขีดในการกำหนดเวลา ทำให้กิจกรรมไม่กระชับ กิจกรรมจูงใจกินเวลาในส่วนของการประเมินผลซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญมากกว่า ดังนั้นจึงต้องปรับปรุงการจัดสรรเวลาใหม่ เพื่อให้กิจกรรมที่ปฏิบัติเกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเด็ก

อาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตได้ให้ข้อเสนอแนะหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมว่า การที่เราแบ่งกลุ่มให้เด็กๆ แล้ว เมื่อเราจะให้เขาเขียนใบงานก็ควรให้เขาทำเป็นกลุ่ม ไม่ควรให้ทำเดี่ยว เพราะทำให้เสียเวลา และเด็กๆ ไม่ได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันอย่างครบถ้วน ขาดการระดมสมองในการสรุปความ อย่างไรก็ตาม หากเรากลัวว่าใบงานที่เราให้เขาทำไม่เหมาะสมที่จะทำ 10 คน เราก็สามารถย่อยกลุ่มได้อีกเป็น 2 - 3 คนให้เขาทำร่วมกันก็ได้

กิจกรรมที่ 3

กิจกรรมที่ 3 นี้เป็นการพาเด็กนักเรียนไปทัศนศึกษาที่วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เด็กๆ สามารถปฏิบัติตนได้ดี เชื้อฟังผู้ดำเนินโครงการและพระวิทยากร เด็กๆ เคยเรียนหนังสือกับพระอาจารย์ที่โรงเรียนมาแล้ว ดังนั้นจึงสามารถใช้คำพูดกับพระวิทยากรได้อย่างเหมาะสม รู้ว่าควรทำความเคารพพร้อมกับกล่าวคำพูดอย่างไร นอกจากนั้นเด็กยังสามารถนั่งรอพระวิทยากรได้นานถึงเกือบ 30 นาที เนื่องจากพระวิทยากรติดภารกิจทางวัด ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจกับผู้ดำเนินโครงการเป็นอย่างยิ่ง เพราะตามพัฒนาการของเด็กวัยนี้การจะให้เด็กวัยนี้นั่งเฉยๆ เพื่อรอเป็นการขัดต่อพฤติกรรมของพวกเขามาก แต่ในช่วงท้ายของกิจกรรมที่ 2 ผู้ดำเนินโครงการได้สร้างความเข้าใจกับเด็กๆ ถึงการปฏิบัติตัวเมื่ออยู่ในโบราณสถานว่าเขาควรที่จะปฏิบัติตัวอย่างไร เป็นข้อตกลงร่วมกันอีกประการหนึ่ง ซึ่งเด็กๆ สามารถปฏิบัติตัวและรักษาข้อตกลงได้อย่างดี

ก่อนที่พระวิทยากรจะบรรยายเรื่องราวต่างๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัด ท่านได้สอนให้เด็กๆ สวดมนต์และสอนให้ท่องกลอนซึ่งเป็นคำคล้องจอง ซึ่งเด็กๆ มีความจำที่ดีมากสามารถท่องได้ภายในระยะอันสั้นและสามารถจดจำได้ขึ้นใจ เด็กๆ มีความสนใจในเรื่องราว ตำนาน เรื่องเล่าต่างๆ เช่น กลอน ตำนานกลองวัดสุทัศน์ พญาบุญทอง ประตูปโบสถ์ที่รัชกาลที่ 2 ทรงเป็นผู้แกะสลักด้วยพระองค์เองที่พระวิทยากรบรรยายเป็นอย่างดี ทั้งยังซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจและสิ่งที่เขาอยากรู้เพิ่มเติม เช่น ภาพวาดที่ฝาผนังโบสถ์เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร ทำไมเขาถึงวาดรูปเปรต ตุ๊กตาคานที่ตั้งอยู่บริเวณวัดมาจากไหน เป็นต้น

เด็กๆ สนุกสนานกับการทำกิจกรรม “กรอรูปมหัสจรรย์” มาก สังเกตได้ว่าเด็กทุกคนชอบวาดรูป และส่วนใหญ่สามารถทำได้ดีมาก รู้จักเก็บรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ตั้งใจและมีสมาธิในการวาดเป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 4

กิจกรรมที่ 4 มีความเป็นทางการมากขึ้น ผู้นำกิจกรรมจึงต้องมีวิธีการที่ทำให้เด็กสนใจกับกิจกรรม เช่น เลียนเสียงบุคคลสำคัญ ทำให้เด็กๆ สนุกกับการเรียน พยายามที่จะมีส่วนร่วมกับการกิจกรรม ช่วยแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แต่ก็ยังมีการเรียกร้องที่จะเล่นอยู่บ้าง ผู้นำกิจกรรมจึงต้องแทรกกิจกรรมเสริมที่ทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อให้เขาได้ผ่อนคลาย ไม่เครียดกับการปฏิบัติกิจกรรม

กิจกรรมที่ 5

ในการปฏิบัติกิจกรรมวันนี้เกิดปัญหาที่ผู้ดำเนินกิจกรรมไม่คาดคิดมาก่อนคือเด็กงอน เริ่มจากน้องคนหนึ่งในกลุ่มกินจุบจิบ สาเหตุมาจากกลุ่มเขาไม่ได้ออกมาแสดงหน้าชั้นก่อนเป็นกลุ่มแรก ทำให้บรรยากาศในกลุ่มเริ่มเสีย การปฏิบัติกิจกรรมก็ดำเนินไปได้ไม่ดีนัก แต่ในส่วนของกลุ่มอื่นๆ ก็ไม่มีปัญหา เด็กกล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะเมื่อให้คิดทำประกอบเพลง “ดอกไม้” ซึ่งทุกคนช่วยกันคิดช่วยกันเลือกทำ

มีการออกเสียงว่าทำโน่นเหมาะสมกว่ากัน สามารถทำงานกลุ่มร่วมกันเป็นอย่างดี เคารพความคิดซึ่งกันและกัน และสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการทำงานได้อย่างเหมาะสม

ในตอนต้นของการปฏิบัติกิจกรรมอาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตได้มาแนะนำให้ผู้ดำเนินโครงการว่า ควรเปิดโอกาสให้เด็กออกมารายงานหน้าชั้น เพื่อเป็นการฝึกความกล้า เสริมความเป็นผู้นำให้กับเด็กๆ ดังนั้นในท้ายกิจกรรมผู้ดำเนินโครงการจึงได้ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมากลุ่มละ 2 คน เพื่อสรุปความเป็นมาของสถานที่ที่เด็กๆ ได้ฟังไปแล้ว กลุ่มละ 1 สถานที่ ตัวแทนกลุ่มที่ออกมาเริ่มแรกบางคนก็ยังไม่กล้าพูดเอง แต่จะคอยบอกเพื่อนให้เพื่อนพูด พอเพื่อนพูดไม่ถูกใจถึงจะยอมพูด และช่วยกันสรุปความ

การที่เด็กงอนเราเนื่องจากการจัดลำดับการออกมาทำกิจกรรมหน้าชั้น ทำให้ผู้ดำเนินโครงการเรียนรู้ว่า ควรจะต้องหาวิธีในการเรียนลำดับโดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น

- กลุ่มไหนเจียบก่อน เรียบร้อยก่อน ได้ออกก่อน
- 1 – 2 – 3 ยกมือ กลุ่มไหนยกก่อนได้ออกก่อน
- จับสลาก
- เวียนสลับกัน เป็นต้น

นอกจากนั้นยังทำให้ผู้ดำเนินโครงการเรียนรู้อีกว่า เด็กแต่ละคนมีความละเอียดอ่อนทางจิตใจเป็นอย่างมาก สิ่งที่เราเห็นว่าไม่สำคัญและมองข้ามไป จริงๆแล้วอาจเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อจิตใจของเด็ก ดังนั้นเราจะต้องมีความละเอียดอ่อน รอบคอบ ใส่ใจ และคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของจิตใจเด็กให้มากกว่านี้ ต้องระมัดระวังสิ่งเล็กๆน้อยๆที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจพวกเขา เพราะเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่เราไม่ควรมองข้าม และไม่ควรให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นอีก

กิจกรรมที่ 6

ในกิจกรรมที่ 6 นี้ ผู้ดำเนินโครงการสามารถจัดสรรเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมได้เหมาะสมกว่าการปฏิบัติกิจกรรมในวันแรกๆมาก เนื่องมาจากผู้ดำเนินกิจกรรมเริ่มรู้จักสภาพในตัวเด็ก ทำให้เด็กมีเวลาในการเขียนใบงานเต็มที่ งานที่ได้จึงออกมาเป็นที่น่าพอใจ

เด็กๆตั้งใจทำกิจกรรมดี โดยเฉพาะการเล่นบทบาทสมมติที่ทำให้เขาสนุกสนาน ทั้งยังได้แสดงออกถึงจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ แต่ในการปฏิบัติกิจกรรมบทบาทสมมตินี้ ผู้ดำเนินโครงการค้นพบว่า ในการให้คำสั่งเราจำเป็นต้องตั้งคำถามให้เด็กๆเพิ่ม เพื่อช่วยให้เขานำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมบทบาทสมมติ เช่น การให้เด็กๆสมมติตัวเองเป็นไดโนเสาร์ ผู้ดำเนินโครงการจะป้อนคำถามให้เขาคิดว่า ไดโนเสาร์ของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างไร มีอวัยวะอะไรบ้าง ใครจะอยู่ส่วนไหน เช่นเดียวกันกับการสมมติตัวเองเป็นต้นไม้ และสมมติตัวเองเป็นภาพถ่ายวันลอยกระทง แต่ในการสมมติตัวเองเป็นภาพถ่ายวันลอยกระทง ผู้ดำเนินโครงการเพิ่มคำถามให้กับเด็กๆว่า มีใครอยู่ในภาพบ้าง อยู่ที่ไหน ทำอะไรอยู่ เป็นต้น คำถามเหล่านี้มีส่วนเพิ่มความกระจำให้เด็กๆเข้าใจว่าเราอยากให้เขาทำอะไรและเมื่อเด็กๆเข้าใจเขาก็แสดงออกมาได้อย่างดีเยี่ยม สามารถให้รายละเอียดกับทุกบทบาทสมมติได้ดี ซึ่งเด็กๆสามารถปฏิบัติกิจกรรมนี้ได้ผลเกินคาด ทั้งในแง่ของการทำงานกลุ่มร่วมกัน รวมถึงการใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เด็กๆทุกคนในกลุ่มแสดงออกเต็มที่ ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ทำให้พวกเขาสามารถอธิบายถึงโครงสร้างต่างๆที่เขาสมมติได้เป็นอย่างดี

ในการใช้กิจกรรมจูงใจเป็นการเล่นบทบาทสมมตินี้ ทำให้เด็ก ๆ มีความกระตือรือร้นเป็นอย่างมากที่จะทำกิจกรรมย่อยต่อไป เปิดใจรับกิจกรรมทำให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยดี และยังทำให้ผู้ดำเนินโครงการค้นพบว่าเด็ก ๆ นั้นมีความสามารถในการเก็บรายละเอียดของสิ่งต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีจินตนาการที่ยืดเยื้อและเปิดกว้าง ทั้งยังสามารถถ่ายทอดแสดงออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ได้ด้วย ในการสมมติตัวเองเป็นภาพยนตร์วันลอยกระทง ภาพของแต่ละกลุ่มมีเรื่องราว รายละเอียดที่ชัดเจน สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นรู้เรื่องได้ ถึงแม้เรื่องราวต่างๆ จะยังไม่ซับซ้อนนักแต่ก็ได้รายละเอียดครบถ้วนในส่วนที่พวกเขาต้องการนำเสนอ

กิจกรรมที่ 7

กิจกรรมที่ 7 เป็นกิจกรรมที่ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงของเขา จากการเล่นของเล่นที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ทำให้เด็กสนุกสนานและมีความสุข นอกจากได้เล่นแล้ว เด็ก ๆ ยังได้ฟังนิทาน ซึ่งผู้นำกิจกรรมให้เด็ก ๆ มีส่วนร่วมด้วยการทำท่าประกอบ ทำเสียงประกอบ ทำให้เด็กไม่เบื่อและสนุกด้วย

กิจกรรมวันนี้มีกิจกรรมย่อยมากทำให้ผู้ดำเนินโครงการต้องจัดสรรเวลาให้ดี การร้อยเรียงกิจกรรมก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง ตัวอย่างเช่น ในตอนแรกผู้ดำเนินโครงการได้กำหนดกิจกรรมย่อยไว้ว่า จะให้เด็ก ๆ ได้เล่นของเล่นก่อน แล้วถึงจะกลับมานั่งฟังนิทาน แต่เมื่อทบทวนดูพบว่า ถ้าให้เด็ก ๆ เล่นแล้ว การที่จะให้เด็กเล็กเล่นมาสื่อสารกับการฟังนิทานคงเป็นไปได้ยาก ผู้ดำเนินกิจกรรมจึงสลับกิจกรรมย่อยกัน ซึ่งก็ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

เด็กทุกคนชอบเล่นของเล่นมาก แม้ว่าของเล่นที่เรานำมาให้เล่นอย่าง ม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย กระลา จะเป็นของเล่นที่ไม่มีกลไกน่าสนใจเท่ากับของเล่นสมัยใหม่ แต่เด็ก ๆ ก็เล่นกันอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถสร้างจินตนาการ และสร้างสถานการณ์ให้การเล่นน่าสนใจขึ้นได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมที่ 8

กิจกรรมในวันนี้เป็นการสรุปสิ่งที่เรียนมาทั้งหมด ผู้ดำเนินโครงการใช้วิธีให้เด็ก ๆ เวียนกันไปหาผู้นำกิจกรรมทั้ง 4 คน ซึ่งแต่ละคนจะบรรยายภาคต่างๆ ในประเทศไทยคนละภาค คล้ายๆ การ “เข้าฐาน” ก่อนที่จะทำกิจกรรมนี้ ผู้ดำเนินโครงการเริ่มกิจกรรมโดยการพูดคุยถึงศาสนาที่สำคัญในประเทศไทย ซึ่งเด็ก ๆ ก็ช่วยกันตอบคำถามเป็นอย่างดี เมื่อเด็ก ๆ เสร็จจากการเข้าฐาน ผู้ดำเนินโครงการก็ได้สรุปองค์ความรู้ทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง และให้เด็ก ๆ ออกมาช่วยกันสรุปหน้าชั้นด้วย การออกมานำชั้นเป็นครั้งที่ 2 ของการทำกิจกรรมนั้น เด็ก ๆ มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไป คือ เด็กกล้าพูด กล้าแสดงออกมากขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะออกมาพูด อาจเป็นเพราะเด็ก ๆ เริ่มต้นเคยกับผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรมแล้ว จึงมีความกล้ามากขึ้น

สรุปผลจากการทำกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิธ

- กิจกรรมที่ 1- 3 เด็ก ๆ ตื่นเต้นกับการที่จะได้ปฏิบัติกิจกรรม จึงมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม แม้ว่ากิจกรรมบางกิจกรรมจะมีความเป็นทางการมาก เนื่องจากเนื้อหารายละเอียดที่ต้องการให้เด็ก แต่เด็ก ๆ ก็มีความตั้งใจในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี มีบ้างที่เขาไม่สนใจ ไม่ฟังผู้นำ แต่ผู้นำกิจกรรมก็สามารถแก้ไขเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

- กิจกรรมที่ 4 – 5 เด็กๆเริ่มสนใจมากขึ้น ไม่ค่อยสนใจ เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับผู้นำกิจกรรมแล้ว ผู้ดำเนินกิจกรรมและผู้นำกิจกรรมจึงต้องหากลวิธี กิจกรรมสำรวจมาช่วยให้เด็กสนใจกับกิจกรรมโดยตลอด
- กิจกรรมที่ 6 – 8 เป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการเด็ก เพราะเป็นกิจกรรมที่เด็กๆต้องเคลื่อนไหวร่างกายโดยตลอด ทำให้เด็กๆได้เปลี่ยนแปลงอริยาบถตลอดเวลา เขาจึงมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม สนใจที่จะเรียนโดยที่ผู้นำกิจกรรมไม่ต้องกระตุ้นมากนัก และเด็กๆเองก็ไม่เบื่อ

นอกจากในส่วนของกิจกรรมแล้วผู้ดำเนินโครงการยังได้เรียนรู้ว่า **ความเสมอภาคเป็นสิ่งที่คนทุกคนต้องการ** เด็กๆเองก็เช่นกัน เด็กทุกคนต้องการความเสมอภาค ต้องการเป็นคนสำคัญ เราจึงต้องคำนึงถึงและต้องหาวิธีในการทำให้ทุกคนเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการแบ่งเด็กๆออกเป็นกลุ่มๆ เราก็จะต้องไม่ให้ความสนใจกับใคร กลุ่มไหนเป็นพิเศษ และพยายามทำให้แต่ละกลุ่มเท่าเทียมกันมากที่สุด

จากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมกับ “นักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์” ได้ข้อสรุปในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1

กิจกรรมที่ 1 เด็กๆส่วนมากยังไม่กล้าแสดงออก ไม่ยอมแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะว่า เด็กยังไม่คุ้นเคยและยังไม่เปิดใจรับผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรมว่าจะมาเป็นผู้ให้ความรู้กับเขา เด็กๆยังเห็นเราเป็น “พี่” อยู่ แต่เด็กๆก็ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม ไม่ได้ต่อต้าน เด็กๆที่โรงเรียนปัญจทรัพย์เป็นผู้ใหญ่มากกว่าเด็กที่โรงเรียนราชบพิธ มีสมาธิดีกว่า ไม่หวั่นหรือเรียกร้องที่จะเล่น มีวินัยในตัวเอง มีความเป็นผู้นำสูง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้รวดเร็ว เช่น ให้เข้าแถว นั่งเป็นวงกลม

กิจกรรมที่ 2

ผู้ดำเนินกิจกรรมพบปัญหาว่า เด็กๆที่โรงเรียนปัญจทรัพย์นี้ ไม่ชอบการทำงานเป็นกลุ่ม สังเกตจากการที่ผู้ดำเนินกิจกรรมให้เขาวาดรูปโดยจับกลุ่ม 3 คน เด็กๆแต่ละคนจะทำงานในส่วนของตนเอง ไม่ค่อยมีการวางแผนหรือปรึกษาร่วมกัน เมื่อผู้ดำเนินกิจกรรมให้เด็กๆเร่งมือ เพราะใกล้จะหมดเวลาแล้ว ก็มีเด็กๆบางคนพูดขึ้นว่า “นี่ถ้าให้ทำคนเดียวก็เสร็จไปนานแล้ว ทำเป็นกลุ่มแบบนี้เสียเวลา” แต่บางกลุ่มก็ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แต่เมื่อเราหมดเวลาเด็กๆก็เลิกทำไม่สนใจว่าจะเสร็จหรือไม่ ไม่เหมือนที่โรงเรียนราชบพิธที่จะไม่ยอมเลิกทำจนกว่าจะเสร็จ ทำให้ผู้ดำเนินโครงการกำหนดเวลาได้ง่ายกว่า

เด็กๆให้ความสนใจและตั้งใจทำกิจกรรม และแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เด็กๆยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ได้เอง ผู้นำกิจกรรมต้องชี้แนวทาง ถามคำถามนำ เพื่อให้เด็กเข้าใจและเชื่อมโยงได้ ซึ่งเมื่อทำเช่นนี้ เด็กๆก็สามารถเชื่อมโยงได้ดีขึ้น เป็นการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ใกล้ตัวเขา เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์เด็กๆเชื่อมโยงว่า โรงหนัง IMAX เก่า โรงเรียนเก่า บ้านเก่าแก่ หีบ เปลือกหอย เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3 (กิจกรรมที่ 8 ของโรงเรียนราชบพิธ)

กิจกรรมที่ 3 ผ่านพ้นไปด้วยดี เด็กๆเริ่มที่จะยอมรับผู้ดำเนินโครงการและผู้นำ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ผู้ดำเนินโครงการมีเวลาได้ปฏิบัติกิจกรรมเพียงเท่านี้

เด็กๆมีสมาธิในการฟังเรื่องราวต่างๆ สามารถจับใจความสำคัญของแต่ละภาคได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีเด็กบางคนที่ไม่สนใจกิจกรรม อยู่กับตัวเอง ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องพยายามกระตุ้นให้เขามีส่วนร่วมกับกิจกรรม ซึ่งก็ได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง

สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์

- เด็กๆมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม แต่ยังไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรมต้องพยายามกระตุ้นให้เขาแสดงความคิดเห็นออกมา
- เด็กๆต้องใช้เวลาในการปรับตัวให้ยอมรับผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรมพอสมควร แต่เนื่องจากเวลาที่ทำกิจกรรมน้อยเกินไป คือพอเด็กเริ่มยอมรับก็หมดเวลาปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ผู้ดำเนินกิจกรรมคิดว่า ถ้าเราสามารถทำให้เด็กๆยอมรับเราได้ตั้งแต่ครั้งแรก การปฏิบัติกิจกรรมจะได้ผลดีกว่านี้มาก
- เด็กๆไม่ได้ถูกฝึกให้คิดเชื่อมโยง ดังนั้นเวลาทำกิจกรรมผู้นำกิจกรรมจึงต้องชี้แนะแนวทางถามคำถามนำ เพื่อให้เด็กๆเชื่อมโยงเป็น และเมื่อเด็กๆเชื่อมโยงเป็นแล้ว เขาก็สามารถเชื่อมโยงได้ดี มีผลเป็นที่น่าพอใจ
- เด็กบางคนมีปัญหาเรื่องของการทำงานกลุ่ม ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าจะรีบแก้ไข เพราะเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงการทำงานเป็นกลุ่มได้ ถ้าเขามีทัศนคติที่ไม่ดี อาจส่งผลเสียต่อการทำงานของเขาต่อไปในอนาคต

สรุปผลการปฏิบัติกิจกรรมทั้งหมด

จากการปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์ กิจกรรมส่วนใหญ่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นอย่างดี โดยประเมินผลจากการสังเกตของผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรม จากการตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็นของเด็กๆ จากการเขียนใบงาน และสัมภาษณ์อาจารย์ที่เฝ้าสังเกตการณ์ ในวัตถุประสงค์บางข้อ เช่น ความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” แม้ว่าเด็กๆยังไม่มี ความลึกซึ้งในความหมายเท่าไรนัก แต่เขาก็เข้าใจในระดับความสามารถและศักยภาพของเด็ก ป.2 ซึ่งก็ตรงตามวัตถุประสงค์ เพราะในส่วนของวัตถุประสงค์ต่างๆที่เป็นการให้นิยามและความหมายนี้ ผู้ดำเนินโครงการต้องการเพียงให้เด็กๆมีความเข้าใจโดยอาศัยสิ่งใกล้ตัวเชื่อมโยงกับเนื้อหา ตามความสามารถและศักยภาพของเด็กเท่านั้น มิได้คาดหวังว่าเด็กๆจะต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ต่อแก่

จากการสัมภาษณ์อาจารย์โรงเรียนราชบพิธและโรงเรียนปัญจทรัพย์ถึงผลของการปฏิบัติกิจกรรม ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนมาก
2. กิจกรรมที่นิสิตนำมาใช้เข้ากับเนื้อหาหลักสูตร เข้ากับวัตถุประสงค์ ในหมวดของ “ประวัติศาสตร์ไทย” ได้เป็นอย่างดี
3. เด็กๆมีอิสระ เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง เด็กได้คิดด้วยตัวเองโดยที่ครูไม่ต้องป้อน ได้เสนอความคิดเห็นจากสิ่งที่เขาได้สัมผัสอยู่ จากประสบการณ์ที่เขาเคยได้รับ ทำให้เด็กซึมซับความรู้โดยไม่รู้

ตัว จดจำได้แม่นยำกว่า เพราะว่าเป็นความรู้ที่เกิดจากพื้นฐานความรู้ของเขาเอง แล้วครูค่อยมาเสริมสรุปความ

4. กิจกรรมเป็นส่วนที่สำคัญมาก โดยมีผู้นำกิจกรรมเป็นส่วนช่วยเสริมช่วยสร้างสีสัน กระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ถ้าในการเรียนการสอนแม้ว่าจะกำหนดอัตราส่วนของครูต่อนักเรียนเท่ากันกับการทำกิจกรรมในครั้งนี้ แต่ไม่มีการใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการสอนเลย การเรียนการสอนก็ไม่น่าสนใจและไม่เข้าใจเด็กเช่นเดิม
5. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก เนื่องจากในการปฏิบัติกิจกรรมเด็กไม่ต้องมานั่งทอดอกฟังครูสอนแต่เขาได้เคลื่อนไหวร่างกายไปตามธรรมชาติของเขา มีอิสระ เช่น นอนวาดรูป นั่งรวมกลุ่มกันแสดงความคิดเห็น แต่ก็มีอิสระจนเสียระเบียบ ซึ่งผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรมสามารถควบคุมระเบียบได้ดี โดยการย้ำข้อตกลงร่วมกัน
6. ฝึกให้เด็กกล้าคิดกล้าแสดงออก ได้คิดวิเคราะห์ ได้มีประสบการณ์แปลกๆใหม่ๆ เช่น การละคร ซึ่งสนใจเด็กๆมาก เด็กมีความสุขสนุกกับการเรียนบ่งบอกได้ว่ากิจกรรมประสบความสำเร็จ
7. ในส่วนของเนื้อหา นักเรียนได้ความรู้ครบถ้วนดี แต่สิ่งที่นักเรียนได้มากกว่า คือ กระบวนการต่างๆ ทำให้เด็กที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมเหนือกว่าเด็กที่เรียนแบบท่องจำ อ่านหนังสือ เพราะเด็กที่อ่านหนังสืออย่างเดียวจะไม่รู้จักการคิดวิเคราะห์ และไม่สามารถดึงสาระความคิดของตัวเองออกมาได้
8. เด็กได้เรียนรู้การทำงานกลุ่ม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และค้นคว้าเป็น ซึ่งจะทำให้เขาสามารถหาความรู้ให้กับตัวเองได้อีกมากมายโดยไม่จำกัดเฉพาะแต่ที่เราสอน
9. หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมเด็ก ๆ มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น คือ รักพวกพ้อง ได้รับความเห็นของคนอื่น เพราะเขาได้ทำงานกลุ่ม ในงาน 1 ชิ้นที่ครูให้ช่วยกันทำเขาจะร่วมมือกันทำ ทำให้ผลงานออกมาดีมากๆ เห็นได้ชัดจากนักเรียนโรงเรียนราชบพิศ ที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมได้ทำงานกลุ่มร่วมกันเป็นเวลา 8 วัน ในโรงเรียนปัญญทรัพย์เด็กรู้จักกระบวนการการทำงานกลุ่มมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงเท่าไรนัก เนื่องจากได้มีเวลาปฏิบัติกิจกรรมน้อย และพื้นฐานของเด็กเองไม่ค่อยได้ฝึกฝนกระบวนการนี้
10. เด็กรู้จักจับสาระสำคัญ ใจความ ของเนื้อหาในกิจกรรม มิใช่เป็นเพียงแต่เล่นสนุกอย่างเดียว เป็นการเริ่มปลูกฝังให้เด็ก ๆ เรียนรู้จากการเล่น ได้ทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลิน และสาระความรู้ ซึ่งจะเป็นทัศนคติที่ดีที่จะติดตัวเขาไปอีกนาน

6. ข้อสังเกตที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม

จากการได้ปฏิบัติกิจกรรมกับเด็กทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้ข้อสังเกต ดังนี้

1. กิจกรรม

การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กนั้น เราต้องคำนึงถึงพัฒนาการเด็กให้มากๆ และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของเขา สังเกตได้ว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้

เด็กได้เคลื่อนไหวร่างกายตลอดเวลา จะเป็นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จดีกว่ากิจกรรมที่เด็กไม่ได้ปรับเปลี่ยน อริยาบถตัวเองเลย

2. เวลา

ผู้นำกิจกรรมจะต้องเรียนรู้เด็กให้ได้ว่า ศักยภาพของเด็กแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างไร เพื่อจะได้สามารถจัดสรรเวลาได้เหมาะสม เนื่องจากเด็กแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นเวลาที่เด็กๆใช้ในการทำกิจกรรมต่างๆจึงไม่เท่ากันด้วย กิจกรรมที่ผู้ดำเนินโครงการจัดขึ้นในแต่ละกิจกรรมจะมีกิจกรรมย่อยซึ่งมีความสำคัญลดหลั่นกันไป เราต้องเลือกให้เป็นว่าส่วนไหนสำคัญ ส่วนไหนตัดทอนได้ แล้วค่อยกำหนด ควบคุมเวลาให้เหมาะสมตามศักยภาพในการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กแต่ละกลุ่มตัวอย่าง กิจกรรมในส่วนของการประเมินผลเป็นส่วนที่สำคัญมากส่วนหนึ่งซึ่งเราจะต้องให้ความสำคัญ เด็กกลุ่มตัวอย่างหนึ่งต้องการเวลาในการเขียนใบงาน 20 นาที ในขณะที่อีกกลุ่มอาจต้องการเพียง 15 นาที เพื่อความสมบูรณ์ของกิจกรรมเราจึงต้องจัดเวลาให้กับเด็กๆอย่างเพียงพอ

3. ผู้นำกิจกรรม หรือพี่เลี้ยง

ในการปฏิบัติกิจกรรมนี้ ผู้ดำเนินโครงการใช้อัตราส่วน ผู้นำกิจกรรม : นักเรียน เป็นอัตราส่วน 1 : 10 ทำให้เด็กได้แสดงออกและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่กับการเรียน ผู้นำกิจกรรมเองก็สามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง ทำให้เกิดความไว้วางใจ ความใกล้ชิด ซึ่งความใกล้ชิดของผู้สอนกับนักเรียนนี้ส่งผลดีในการเรียนเป็นอย่างมาก นอกจากจะทำให้กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาแล้ว ยังส่งผลถึงความรู้สึกทางจิตใจด้วย ตัวอย่างเช่น เด็กที่เคยมีพฤติกรรมก้าวร้าว เมื่อได้รับความเอาใจใส่ ได้รับความใกล้ชิดจากผู้นำกิจกรรม พฤติกรรมนั้นก็แสดงออกน้อยลง และมีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้เรายังรู้ถึงความสามารถ ศักยภาพ และปัญหาของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี ทำให้เราพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลได้ ส่งเสริมในสิ่งที่เขาชอบ เขาถนัด และถ้าเขามีปัญหาต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการการแก้ไข เราก็สามารถทำได้ทันทั่วทั้งที่

4. พื้นฐานการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้ดำเนินการทดลองมีพื้นฐานการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน คือ นักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ได้รับการสอนโดยการนำกิจกรรมเข้ามาในบทเรียน พร้อมทั้งได้รับการฝึกให้คิดแบบเชื่อมโยงความรู้ ดังนั้นในการทำกิจกรรมเด็กจึงแสดงความคิดเห็นเต็มที่โดยที่ผู้นำกิจกรรมไม่ต้องป้อนคำถาม เพื่อให้เขาเชื่อมโยงประสบการณ์ใกล้ตัวเข้ากับเนื้อหาความรู้ใหม่มากนัก และไม่มีปัญหาในการทำงานกลุ่ม ทั้งยังสามารถทำงานกลุ่มได้ดีมาก

สำหรับนักเรียนโรงเรียนปัญจทรัพย์ไม่ได้ถูกฝึกให้คิดแบบเชื่อมโยง ดังนั้นในการปฏิบัติกิจกรรมผู้ดำเนินโครงการและผู้นำกิจกรรมจึงต้องใช้คำถามชวนคิด เพื่อให้เขาคิดและสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ เริ่มจากสิ่งใกล้ตัวเขา เช่น

- เด็กๆเคยถ่ายรูปถ่ายหรือไม่
- รูปถ่ายตอนเด็กๆของแต่ละคนเป็นอย่างไร
- เด็กๆรู้ได้อย่างไรว่ารูปนี้คือตัวเราเองตอนเล็ก
- ในรูปเด็กๆกำลังทำอะไรอยู่และมีใครอยู่ในรูปบ้าง
- เด็กๆเคยเห็นรูปตอนพ่อ - แม่ของเราเป็นเด็กหรือไม่

- ดังนั้นรูปถ่ายก็เป็นหลักฐานอย่างหนึ่งที่แสดงและบอกให้เรารู้เรื่องราวในอดีตได้ แล้วเด็กๆ คิดว่ามีสิ่งอื่นอีกหรือไม่ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวในอดีตกับเราได้อีกหรือถ้าเราอยากรู้เรื่องราวในอดีตเราจะสามารถรู้ได้โดยวิธีใดบ้าง

เมื่อเด็กได้รับการชี้แนะที่ดี จากคำถามต่างๆที่ผู้นำกิจกรรมให้ เขาก็สามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ดี คิดได้กว้างไกลเป็นที่น่าชื่นชม

7. ข้อเสนอแนะ

ประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรมทำให้ผู้ดำเนินโครงการมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจจะจัดทำโครงการลักษณะนี้ ดังนี้

1. การบันทึกผล

ในการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง ผู้ดำเนินโครงการควรจะบันทึกผลของกิจกรรม รวมถึงพฤติกรรมของเด็กในกลุ่มว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร เป็นรายบุคคล เพื่อเราจะได้ศึกษาเรียนรู้ศักยภาพของเด็ก และสามารถนำมาประยุกต์กิจกรรมต่อไปให้เหมาะสมกับเขา

2. การประเมินผล

ขณะที่เราทำกิจกรรมเราต้องประเมินผลไปด้วยทุกครั้ง โดยเราประเมินเองจากการสังเกตแล้วจดบันทึกไว้ และประเมินผลจากใบงาน แบบฝึกหัด ฯลฯ ที่เด็กทำ ถ้าไม่มีการประเมินผลเราจะไม่ทราบเลยว่าเด็กเป็นอย่างไร กิจกรรมที่เรานำมา让孩子ปฏิบัติได้ผลหรือไม่ และเมื่อถึงกิจกรรมต่อไปเราจะเชื่อมโยงกิจกรรมได้ยาก นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้ดำเนินโครงการมิได้เป็นผู้นำกิจกรรมแต่เพียงผู้เดียว ก็ควรที่จะมีการพูดคุยกันกับผู้ร่วมโครงการทุกครั้งถึงสิ่งที่เกิดขึ้น ข้อคิดเห็น สิ่งที่ยากจะเสนอแนะ สิ่งที่ต้องปรับปรุง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ช่วยกันแก้ไขให้กิจกรรมของแต่ละกลุ่มย่อยได้ผล และดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

3. สถานที่

สถานที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากสำหรับการทำกิจกรรม การเรียนรู้ของเด็กจะได้ผลดีหรือไม่ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบรรยากาศในการเรียนรู้ เราจึงควรจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมกับการทำกิจกรรม คือ เป็นที่ที่มีความเป็นส่วนตัว เด็กรู้สึกปลอดภัยที่จะปฏิบัติกิจกรรม สงบเงียบ มีบรรยากาศที่ดีเหมาะสมกับการเรียนรู้ ถ้าเป็นไปได้ในการแบ่งที่ให้นักเรียนย่อยปฏิบัติกิจกรรมควรจัดให้แต่ละกลุ่มอยู่เป็นสัดส่วน เพื่อจะได้ไม่รบกวนซึ่งกันและกัน เพราะจะทำให้เกิดปัญหาเด็กสนใจกลุ่มอื่น ขาดสมาธิ ดังนั้นก่อนการปฏิบัติกิจกรรมผู้ดำเนินโครงการจึงจำเป็นต้องสำรวจความเหมาะสมของสถานที่ โดยคำนึงถึงกิจกรรมเป็นหลักว่ากิจกรรมในลักษณะนี้ เราควรใช้สถานที่แบบใด แต่ถ้าไม่สามารถจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมได้ ผู้ดำเนินโครงการก็จำเป็นต้องจัดสถานที่ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับกิจกรรมให้มากที่สุด

4. การแบ่งกลุ่ม

ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อปฏิบัติกิจกรรม เราควรมีวิธีในการแบ่งกลุ่มที่ดี เพื่อไม่ให้เด็กรู้สึกถูกบังคับ รู้สึกอึดอัดกับการถูกจับแยกจากเพื่อน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ากลุ่มกับเพื่อนกลุ่มใหม่ๆ และเพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่อไป ในการแบ่งกลุ่มนี้ เราอาจใช้วิธี

- นับเลข 1 - 2 - 3 - 4 เท่ากับจำนวนกลุ่มที่เราต้องการ นับได้เลขเดียวกันอยู่รวมกัน
- เลือกหัวหน้ากลุ่มขึ้นมาก่อน เพื่อเป็นการกระจายเด็กเก่งแล้วจึงนับเลข

- เล่นเกมส์ “ลมเพ ลมพัด” เพื่อให้เด็กกระจายไม่เกาะกลุ่มเป็นพวกใครพวกมัน เมื่อเด็กกระจายตัวดีแล้วก็แบ่งเด็กตามจำนวนที่ต้องการให้ไปอยู่แต่ละกลุ่ม

5. การทำงานกลุ่ม

ในการปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ถ้าเขาไม่เคยปฏิบัติหรือถูกฝึกให้รู้จากกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การปฏิบัติกิจกรรมก็อาจมีปัญหาได้ อย่างที่ผู้ดำเนินโครงการได้ประสบในการปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนปัญญทรัพย์ ดังนั้นเราควรที่จะต้องค่อยๆฝึกเขาให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม รู้จักกระบวนการกลุ่ม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ต้องอาศัยเวลาให้เขาได้ปรับตัว ต้องให้เขาเห็นถึงคุณค่าในการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น อธิบายให้เขาเข้าใจว่าการทำงานกลุ่มบางครั้งอาจล่าช้ากว่าทำคนเดียว แต่ถ้าเด็กๆรู้จักแบ่งงานกันทำ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ร่วมมือร่วมแรงกัน งานที่ได้แม้ว่าในครั้งแรกอาจจะเสร็จช้าแต่เด็กๆจะได้ข้อมูลแปลกใหม่จากความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม ทำให้ผลงานที่ออกมาดีและมีคุณภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ. 2534
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **สาระความรู้ที่ได้จากการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง กระบวนการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ. กรมวิชาการ. 2541
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพฯ. 2532
- คณะการศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์". **ความจริงของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ. เจ. พิล์ม โปรเซส. 2541
- คณะการศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์". **ความจริงของแผ่นดิน ลำดับที่ 2 : ครูเก่งๆ ของเรามีอยู่เต็มแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ. เจ. พิล์ม โปรเซส. 2542
- คณะการศึกษา "การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์". **ความฝันของแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ตะวันออก. 2540
- คณาจารย์แม่ค. **หนังสือเรียน คุณภาพแม่ค สปช. 2**. กรุงเทพฯ. ฟิสิกส์เซ็นเตอร์. 2543
- จ. เปரியญ. **ประเพณีพิธีมงคลของไทยอีสาน**. กรุงเทพฯ. [ม.บ.พ.]. 2522
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช , ศาสตราจารย์ ดร. เพลิน. กรุงเทพฯ. พี. เพรช. 2541
- **ที่มา 1**. กรุงเทพฯ. อัลฟ่า พับลิชชิ่ง. 2544
- **ที่มา 2**. กรุงเทพฯ. อัลฟ่า พับลิชชิ่ง. 2544
- นิตยา ประพฤติกิจ , รศ.ดร. **การพัฒนาเด็กประถมวัย**. กรุงเทพฯ. ภาคพัฒนาปัญญา และเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิชาการฝึกหัดครู. 2536
- ประยูทธ สิทธิพันธ์. **พระราชพิธีและประเพณีชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ. บริษัทสันศาสตร์. 2524
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. **ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก**. กรุงเทพฯ. 2544
- พรภิรมณ์ เชียงกุล , สิ้นชัย กระบวนแสง , วิทยากร เชียงกุล. **หนังสือเรียนสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประวัติศาสตร์ไทย 1**.
- พรภิรมณ์ เชียงกุล , สิ้นชัย กระบวนแสง , วิทยากร เชียงกุล. **หนังสือเรียนสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประวัติศาสตร์ไทย 2**.
- แม่ส้ม. **ทำไมต้อง Homeschool**. กรุงเทพฯ. แพลน พับลิชชิ่ง. 2543
- รุจิรี ภูสาระ , ดร. และคณะ. **แบบเรียนแนวหน้า ชุดพัฒนากระบวนการ**. กรุงเทพฯ. อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่ง แก้วแดง , ดร. **สหสวรรค์ใหม่ : การศึกษากับสังคม**. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์เทคนิค 19. 2542
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ. อักษรเจริญทัศน์. 2526

- ศิริวรรณ คุ่มให้. **วันและประเพณีสำคัญ**. กรุงเทพฯ. เดอะบุคส์. 2543
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ และคณะ. **แผนการสอน สปช. ป.2**. กรุงเทพฯ. วัฒนาพานิช. 2540
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **ภูมิปัญญาชาวบ้าน**. กรุงเทพฯ. สำนักงาน]. 2534
- ลำลี รักสุทธิ. **นิทานเรื่องนี้มีว่า**. กรุงเทพฯ. พัฒนาศึกษา. 2543
- เอกวิทย์ ณ ถลาง , ศาสตราจารย์ ดร. **ภูมิปัญญาภาคกลาง**. กรุงเทพฯ. อมรินทร์. 2544
- McCaslin , Nellie. **Creative Drama in Classroom**.
- Rosenberg , Halane S. **Creative Drama and Imagination**.
- www.thaitip.com

ประกาศคุณประการ

ขอขอบคุณ

- อาจารย์ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์
- อาจารย์รพีพร ณะกลาง
- อาจารย์สามมิติ สุขบรรจง
- อาจารย์ศรีสมาน จงประดิษฐ์นันต์
- อาจารย์พาพร มโนเสงี่ยม
- อาจารย์เพชร อ้วนสกุล
- อาจารย์เยาวรัช จุลมณฑล
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชบพิธ
- คณาจารย์โรงเรียนราชบพิธ
- ผู้จัดการโรงเรียนปัญจทรัพย์
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนปัญจทรัพย์
- คณาจารย์โรงเรียนปัญจทรัพย์
- นางสาวบุญพร พูลล้ำเลิศ
- นางสาวจันทนี ประทุมคม
- นางสาวพรธิชา มโนเสงี่ยม
- นางสาวเกศรา กิตติบัณฑิตกุล
- นางสาวเสนาหฤท นิตยวรรณะ
- นายศุภพงศ์ เขียววิชัย
- นายกิตติรัตน์ ปลื้มจิตร
- นายจกัณพัฒน์ วงศ์โสภา
- นายอรรคสิทธิ์ พนลยุทธ
- นายทศธร เลานบูรณกิจ
- นางพนิดา นิตยวรรณะ

ภาคผนวก

ตารางตัวอย่างกิจกรรม

ตัวอย่างร่างกิจกรรม	ตัวอย่างกิจกรรมที่นำไปปฏิบัติจริง
กิจกรรมที่ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” จุดประสงค์ 1. สามารถบอกความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” ได้ 2. ฝึกให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออก 3. ฝึกให้นักเรียนพูด เล่าเรื่อง สื่อสารกับผู้อื่นได้ กิจกรรมจูงใจ - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 10 คน - ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ทำประกอบบ๊อชี่อ” (แนะนำตัวเองพร้อมทำท่าประกอบ แล้วให้เพื่อนๆทำตาม พร้อมพูดชื่อเพื่อนด้วย) กิจกรรมการสอน - ให้นักเรียนผลัดกันเล่าเรื่องราว เหตุการณ์สำคัญ หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนประทับใจที่เกิดขึ้นตอนนักเรียนอยู่ชั้น ป.1 - ผู้นำกิจกรรมถามคำถามเพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนได้เล่ามากับความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” ในแต่ละเรื่องราวที่นักเรียนเล่า ตัวอย่างคำถาม 1. ทำไมนักเรียนถึงจำเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เล่าให้เพื่อนๆฟังได้ 2. เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆที่นักเรียนเล่าให้เพื่อนๆฟังนั้น สำคัญอย่างไร สามารถบอกอะไรกับเราได้บ้าง 3. มีใครเคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์คล้ายๆเพื่อนบ้างหรือไม่	กิจกรรมที่ 1 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” จุดประสงค์ 1. สามารถบอกความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” ได้ 2. ฝึกให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก 3. ฝึกให้นักเรียนเล่าเรื่องและสื่อสารกับผู้อื่นได้ กิจกรรมจูงใจ - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คน - ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ทำประกอบบ๊อชี่อ” (แนะนำตัวเองพร้อมทำท่าประกอบ และให้เพื่อนๆทำตาม พร้อมพูดชื่อเพื่อนด้วย) กิจกรรมการสอน - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดกันเล่าเรื่องราว เหตุการณ์สำคัญ หรือเหตุการณ์ที่นักเรียนประทับใจที่เกิดขึ้นตอนนักเรียนอยู่ชั้น ป.1 (ใครอยากเล่าก่อนก็ได้) - ผู้นำกิจกรรม (พี่เลี้ยง) แต่ละกลุ่มถามคำถามเพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่นักเรียนได้เล่ามาความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” ในแต่ละเรื่องราวที่นักเรียนเล่า

4. ในเหตุการณ์มีเพื่อนคนอื่น ๆ หรือใครอยู่ในเหตุการณ์ที่เพื่อนเล่าให้เราฟังนั้นอีกบ้าง 5. นอกจากเรื่องที่เกิดขึ้นที่นักเรียนอยู่ชั้น ป.1 แล้ว นักเรียนจำเรื่องที่ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะอยู่ ป.1 ได้บ้างหรือไม่ - สรุปคำตอบของนักเรียนมาเป็นความหมายของคำว่าประวัติศาสตร์	ตัวอย่างคำถาม 1. ทำไมนักเรียนจึงจำเรื่องราว เหตุการณ์ที่เราเล่าให้เพื่อนฟังได้ 2. เรื่องราว เหตุการณ์ต่างๆที่นักเรียนได้เล่าให้เพื่อนๆฟังนั้นสำคัญอย่างไร ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อะไร 3. มีใครที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์คล้ายๆเพื่อนบ้างหรือไม่ 4. ในเหตุการณ์ที่เพื่อนเล่าให้เราฟังนั้น มีเพื่อนคนอื่นๆ หรือใครอยู่ในเหตุการณ์อีกบ้างหรือไม่ 5. จากเรื่องที่เพื่อนเล่ามา (ยกตัวอย่างที่นักเรียนเล่า) มีเหตุการณ์ไหนบ้างที่เป็นสาเหตุของผลในปัจจุบัน 6. นอกจากเรื่องที่เกิดขึ้นตอนที่นักเรียนอยู่ชั้น ป.1 แล้ว นักเรียนจำเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนที่จะอยู่ ป.1 ได้บ้างหรือไม่ - แต่ละกลุ่มสรุปคำตอบของนักเรียนมาเป็นความหมายของคำว่า "ประวัติศาสตร์" กิจกรรมหลังการสอน - ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 2-3 คน เขียนใบงานฝึกกระบวนการการคิด เรื่อง "ประวัติศาสตร์" หมายเหตุ - เมื่อแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 คนแล้ว นักเรียนจะอยู่กลุ่ม เดิมไปจนจบกิจกรรมที่ 8 - ให้นักเรียนเตรียมดินสอสีมาในวันรุ่งขึ้นด้วย
--	---

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์ไทย” จุดประสงค์ 1. สามารถบอกความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์ไทย” ได้ 2. สามารถบอกความสำคัญของการศึกษาเรื่องราวของคนไทยในท้องถิ่นได้ 3. สามารถบอกความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับมนุษย์ได้ สื่อการสอน - รูปภาพเรื่องราว เหตุการณ์ในอดีต และวิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นต่างๆ กิจกรรมจุดใจ - ร้องเพลง “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” กิจกรรมการสอน - ให้นักเรียนดูรูปภาพเรื่องราวเหตุการณ์ในอดีต พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าให้ความคิดอะไรกับนักเรียนและนักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรบ้าง - ร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของการศึกษาเรื่องราวในอดีต - สรุปเป็นความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” - ตั้งคำถามให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” และเข้าใจว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ คือการศึกษาวิถีชีวิตของคนไทย ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ ตัวอย่างคำถาม 1. จากที่นักเรียนได้ดูรูปภาพและได้พูดคุยกัน นักเรียนพอจะบอกได้หรือไม่ว่า ประวัติศาสตร์เกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นคนสร้างประวัติศาสตร์ 2. มีใครบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เราได้พูดคุยกันมา เกี่ยวข้องอย่างไร 3. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการศึกษาประวัติศาสตร์	กิจกรรมที่ 2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย จุดประสงค์ 1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ได้ 2. ฝึกให้นักเรียนบอกเล่าโดยสื่อสารผ่านการเขียน หรือแสดงออกมาเป็นภาพ อุปกรณ์การสอน - กระดาษ - ดินสอ - ดินสอสี กิจกรรมการสอน - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน - ให้นักเรียนแต่ละคนวาดรูปหรือเขียนเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ กิจกรรมเกี่ยวกับโรงเรียนที่นักเรียนเคยมีประสบการณ์มา - นำผลงานของนักเรียนทั้งหมดมาจัดเรียงกัน - ร่วมกันอภิปรายว่า นักเรียนได้รู้อะไรบ้างจากรูปภาพที่นักเรียนและเพื่อนวาด และข้อความต่างๆเหล่านี้ - เชื่อมโยงกิจกรรมที่ 1 และ 2 ว่าเรามีวิธีการศึกษาเรื่องราวในอดีตได้หลากหลาย จากที่นักเรียนได้ปฏิบัติมาแล้ว ให้ยกตัวอย่างได้บ้างว่ามีวิธีการได้บ้าง (จากคำบอกเล่า จากรูปภาพ ข้อความ หลักฐานที่เหลืออยู่) - นอกจากวิธีต่างๆเหล่านี้ ยังมีวิธีอื่นๆอีกหรือไม่ นักเรียนเคยได้ยินเพลง “ในน้ำมีปลาในนามีข้าว แผ่นดินของเราแสนอุดมสมบูรณ์” หรือไม่ หรือเพลง “ลอยกระทง” เพลงก็สามารถบอกให้เราารู้ถึงวิถีชีวิตความเป็น
--	---

- แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ศึกษาสภาพสังคม ความเป็นอยู่ การทำมาหากิน วัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญของแต่ละภาค โดยมีพี่เลี้ยงให้ข้อมูล (แบ่งเป็นภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ) - แต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนความรู้ที่ได้รับออกมาเป็น แผนผังความคิด (mind mapping) ของภาคที่ศึกษา - แต่ละกลุ่มออกมาสรุป สิ่งที่ตัวเองเขียนให้เพื่อนฟังหน้าชั้น หมายเหตุ ให้นักเรียนเตรียมดินสอสีมาในวันรุ่งขึ้น	อยู่ของคนได้ด้วย - แนะนำนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์จากโบราณสถาน และโบราณวัตถุ โดยการตั้งคำถาม ตัวอย่างคำถาม 1. นักเรียนเคยไปเที่ยววัด สถานที่ที่เราได้ไปสำหรับเก็บรวบรวมสิ่งของโบราณที่มีค่า (โบราณวัตถุ) ที่เราเรียนว่าพิพิธภัณฑ์ เมืองโบราณ หรือสถานที่ให้ความรู้แก่ เราเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บ้างหรือไม่ 2. เวลาที่นักเรียนไปเที่ยวสถานที่เหล่านั้น นักเรียนปฏิบัติตัวอย่างไร 3. นักเรียนเคยเห็นเครื่องปั้นดินเผา ของสะสม หรือโบราณวัตถุที่มีค่าบ้างหรือไม่ ลองยกตัวอย่างสิ่งของที่นักเรียนเคยเห็น 4. ในวันรุ่งขึ้นเราจะไปทัศนศึกษากันที่วัดสุทัศนเทพวราราม นักเรียนรู้จักวัดสุทัศนเทพวรารามหรือไม่ ใครเคยไปวัดนั้นมาแล้วบ้าง 5. เมื่อนักเรียนไปวัดนักเรียนควรจะปฏิบัติตัวอย่างไร นักเรียนคิดว่านักเรียนจะส่งเสียงดัง หรือวิ่งเล่นในวัดได้หรือไม่ กิจกรรมหลังการสอน - ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 2 – 3 คน เขียนใบความรู้ปลายเปิด (ผังมโนคติ หรือ mind mapping) เรื่อง “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” หมายเหตุ ให้นักเรียนเตรียมหมวกมาคนละ 1 ใบในวันรุ่งขึ้น
---	---

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย จุดประสงค์ 1. นักเรียนสามารถบอกวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ได้ 2. ฝึกให้นักเรียนสื่อสารผ่านการเขียน หรือแสดงออกมาเป็นภาพแทนการพูด อุปกรณ์การสอน - กระดาษ - ดินสอ - ดินสอสี กิจกรรมการสอน - ให้นักเรียนแต่ละคนวาดรูป หรือเขียนเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ หรือกิจกรรมเกี่ยวกับโรงเรียนที่นักเรียนเคยมีประสบการณ์มา - นำผลงานของนักเรียนมาจัดเรียงกัน - ร่วมกันอภิปรายว่า นักเรียนได้เรียนรู้จะได้จากรูปภาพ และข้อความต่างๆ เหล่านี้ - เชื่อมโยงกิจกรรมที่ 1 และ 2 ว่าเรามีวิธีการศึกษาเรื่องราวในอดีตได้หลากหลายจากที่นักเรียนได้ปฏิบัติมาแล้ว ให้นักเรียนยกตัวอย่างว่ามีวิธีอะไรบ้าง (จากคำบอกเล่า จากเพลง จากรูปภาพ ข้อความ หลักฐานที่เหลืออยู่) - นอกจากวิธีที่เราได้ปฏิบัติกันมา ยังมีวิธีอื่นอีกหรือไม่ - แนะนำนักเรียนถึงวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์จากโบราณสถานและโบราณวัตถุ โดยการจัดคำถาม	กิจกรรมที่ 3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม · นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จุดประสงค์ 1. ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์จากโบราณสถาน และ โบราณวัตถุ 2. ฝึกให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตัวเวลาอยู่ในโบราณสถาน 3. ฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ 4. นักเรียนได้รู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น 5. เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ฟังที่ดี กิจกรรมการสอน - พานักเรียนออกไปทัศนศึกษา ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร โดยพระวิทยากรเป็นผู้บรรยาย - เมื่อจบกิจกรรมให้ผู้นำกิจกรรมถามความรู้สึกนักเรียนที่ได้มาเที่ยวชมวัด - ให้นักเรียนทำกิจกรรม “การบูรณาประวัติศาสตร์” โดยแจกกรอบกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น แล้วให้นักเรียนแต่ละคนมองผ่านกรอบกระดาษ โดยนักเรียนสามารถเลือกมุมที่ตัวเองถูกใจที่สุด แล้วลงมือวาดรูปที่ตัวเองเห็นในกรอบใบกระดาษที่ผู้นำกิจกรรมแจกให้
---	---

	ตัวอย่างคำถาม 1. นักเรียนเคยไปเที่ยววัด พิพิธภัณฑ์ เมืองโบราณ หรือสถานที่ที่ให้ความรู้แก่เราเกี่ยวกับประวัติศาสตร์บ้างหรือไม่ 2. เวลาที่นักเรียนไปเที่ยวสถานที่เหล่านี้ นักเรียนควรปฏิบัติตัวอย่างไร 3. นักเรียนเคยเห็นโบราณวัตถุและโบราณสถานหรือไม่ เป็นอย่างไร 4. เมื่อเวลานักเรียนไปดูโบราณสถาน นักเรียนควรจะปฏิบัติตัวอย่างไร 5. ถ้านักเรียนอยากได้ความรู้เกี่ยวกับโบราณวัตถุและโบราณสถานต่างๆ นักเรียนควรทำอย่างไร
--	--

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ จุดประสงค์ 1. ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์จากโบราณสถาน และโบราณวัตถุ 2. ฝึกให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตัวเวลาอยู่ในโบราณสถาน 3. ฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะตั้งคำถาม เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนอยากรู้ 4. นักเรียนได้รู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น 5. เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ฟังที่ดี กิจกรรมการสอน - พานักเรียนออกไปทัศนศึกษา ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร โดยมีพระวิทยากรเป็นผู้บรรยาย	กิจกรรมที่ 4 นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์” จุดประสงค์ 1. สามารถบอกได้ว่าประวัติศาสตร์เกิดขึ้นได้อย่างไร 2. สามารถบอกได้ว่าการศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับ การศึกษาประวัติศาสตร์อย่างไร 3. รู้จักวิธีการปฏิบัติตนที่ดีต่อครอบครัว ชุมชน สังคม สื่อการสอน - รูปภาพคำสั่งในท้องถิ่น - ให้นักเรียนท่องกลอนที่พระวิทยากรสอนเมื่อตอนไปทัศนศึกษา กิจกรรมสนใจ “ ก่อนจะทำสิ่งใดใจต้องคิดดูหรือคิดทำสิ่งนี้ดีหรือไม่ - หากรู้ว่าผิดกลับตัวเปลี่ยนหัวใจ ลองหาทางทำใหม่ทำให้ดี ” กิจกรรมการสอน - นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่ได้ไปทัศนศึกษา ตัวอย่างคำถาม 1. นักเรียนได้ความรู้อะไรบ้างจากการไปทัศนศึกษาครั้งนี้ 2. นักเรียนคิดว่านักเรียนมีจะมีส่วนช่วยรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุได้อย่างไร - ชักถามนักเรียนเกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่นักเรียนรู้จักในประเทศไทย - ให้นักเรียนรู้จักบุคคลสำคัญในท้องถิ่นบ้างหรือไม่ ใครบ้าง - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน - ยกตัวอย่างบุคคลสำคัญในท้องถิ่นโรงเรียน คือ “คุณการุณ เมฆสีประหลาด” และ “สก.แก้ว แห้วสันตติ”
---	---

กิจกรรมเล่าที่มาของสถานที่เหล่านั้นให้นักเรียนฟัง

4. นักเรียนเคยได้ยิน ได้ฟังเรื่องเล่าหรือตำนานอื่นๆหรือไม่ ผู้นำกิจกรรมยกตัวอย่างตำนาน นิทานพื้นบ้านอื่นๆ เล่าให้นักเรียนฟัง
- แต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปความสำคัญของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสิ่งที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเหล่านั้น

กิจกรรมหลังการสอน - ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มกลุ่มละ 2 คน มาสรุปที่มาของสถานที่ในท้องถิ่นที่ได้ฟังไปแล้ว กลุ่มละ 1 สถานที่

3. นักเรียนคิดว่าประเพณีสามารถสะท้อนอะไรได้บ้าง (ความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สภาพอากาศ สภาพภูมิศาสตร์) 4. ประเพณีนี้สำคัญอย่างไร หมายเหตุ ให้นักเรียนเตรียมกรรไกร กาว มาในวันรุ่งขึ้น	3. นักเรียนเคยไปเที่ยวงานวันลอยกระทงที่ไหนบ้างหรือไม่ เป็นอย่างไร 4. นักเรียนเคยไปเที่ยวงานภูเขาทองหรือไม่ เป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง 5. จุดเด่นของวันลอยกระทงคืออะไร - ผู้นำกิจกรรมเล่าเรื่องราว นิทาน ตำนานเกี่ยวกับวันลอยกระทง - ร่วมกันอภิปรายว่าประเพณีวันลอยกระทงนี้เป็นอย่างไร แสดงถึงอะไร และสำคัญอย่างไร กิจกรรมหลังการสอน - ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 2 – 3 คน วาดรูปพร้อมแต่งเรื่องในหัวข้อ “วันลอยกระทง”
--	--

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” จุดประสงค์ 1. สามารถบอกความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ได้ 2. สามารถยกตัวอย่างสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านได้ 3. ให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ประดิษฐ์ของเล่นหรือของใช้จากไม้ไอศกรีม อุปกรณ์การสอน - รูป หรือสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน - ไม้ไอศกรีม กิจกรรมการสอน - ให้นักเรียนดูรูปภาพ สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน - ร่วมกันอภิปรายถึงความหมายของคำว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ตัวอย่างคำถาม 1. นักเรียนคิดว่ารูปภาพ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร 2. ทำไมสิ่งประดิษฐ์เหล่านั้นจึงเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน - แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5 คน - ให้นักเรียนประดิษฐ์สิ่งของ อุปกรณ์เครื่องใช้ ของเล่น หรืออะไรก็ได้ที่ใช้ประโยชน์ได้ จากไม้ไอศกรีม	กิจกรรมที่ 7 นักเรียนชั้น ป.2 จำนวน 40 คน เป้าหมาย ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” จุดประสงค์ 1. สามารถบอกความหมายของคำว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ได้ 2. สามารถยกตัวอย่างสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านได้ 3. ให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ อุปกรณ์ - ของเล่นที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย กิจกรรมจูงใจ - กระดาษที่ไว้สำหรับเล่นเดินกะลา - ให้นักเรียนเล่น “แมงมุมขยำหลังคา” “จิ้งจอกเจี๊ยะ” “งูกินหาง” หรือการละเล่นพื้นบ้านที่นักเรียนรู้จัก กิจกรรมการสอน - ผู้นำกิจกรรมเล่านิทาน ตำนาน เกียรติความรู้ หรือยกตัวอย่างเรื่องราวที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านให้นักเรียนฟัง - แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงความหมายของคำว่าภูมิปัญญาชาวบ้านตามความเข้าใจของนักเรียน โดยยกตัวอย่างเรื่อง “กล้วย” ตัวอย่างคำถาม 1. นักเรียนเคยเห็นสิ่งประดิษฐ์ ของเล่นเหล่านั้นมาก่อนหรือไม่ 2. นักเรียนเคยได้ลองเล่นของเล่นเหล่านั้นบ้างหรือไม่ 3. นักเรียนคิดว่าของเล่นเหล่านี้มีประโยชน์อย่างไร - แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 10คน ให้นักเรียนดูของเล่นที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย กระดาษที่ไว้สำหรับเล่นเดินกะลา - ให้นักเรียนได้ลองเล่นของเล่นต่างๆ
--	--

	ที่นักเรียนได้ดู และในชั่วโมงแรกนักเรียนยังได้เล่าเรื่องตอนอยู่ชั้น ป.1 ให้เพื่อนๆ ฟังอีกด้วย ดังนั้นนักเรียนพอจะบอกได้หรือไม่ว่าประวัติศาสตร์เกิดขึ้นจากใคร 2. มีใครบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เราได้พูดคุยกันมา เกี่ยวกับอย่างไร 3. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการศึกษาประวัติศาสตร์ - นักเรียนทั้งหมดร่วมกันอภิปรายถึงความสำคัญของการศึกษาเรื่องราวในอดีต - สรุปเป็นความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์ไทย” และให้นักเรียนเห็นว่าแต่ละท้องถิ่นก็มีประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่อาจจะมีสิ่งที่เหมือนกันและแตกต่างกันไป และทั้งหมดรวมกันทำให้เกิดเป็นประวัติศาสตร์ชาติไทย กิจกรรมหลังการสอน - ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปความรู้ที่ได้รับตั้งแต่กิจกรรมที่ 1 ถึงกิจกรรมที่ 8 แล้วให้ตัวแทนกลุ่มออกมาพูดให้เพื่อนกลุ่มอื่นๆ ฟังหน้าชั้น
--	--

ใบความรู้ (กิจกรรมที่ 1-2)

ประวัติศาสตร์มีอยู่รอบๆตัวเรา สิ่งที่เราเห็นอยู่ทุกวันนี้ มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ รวมถึงตัวเราเองด้วย

ประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องราวของผู้คนในอดีตที่ผ่านมาเป็นเวลายาวนาน เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย คือการศึกษาวิถีชีวิตของคนไทย

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ หมายถึงร่องรอยที่คนในอดีตทิ้งไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็นว่า สมัยก่อนผู้คนมีความเป็นอยู่กันอย่างไร หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีหลายอย่าง เช่น โบราณสถาน วัดเก่าๆ เจดีย์เก่าๆ โบราณวัตถุ ศิลปจารึก โครงกระดูก เครื่องใช้ รูปภาพ จดหมาย บ้านทึก เรื่องเล่าสืบกันมา

เราสามารถรู้เรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาได้จากหลักฐานต่างๆเหล่านี้ และการที่เราได้ศึกษาเรื่องราวในอดีตหรือประวัติศาสตร์ ก็เพื่อให้เข้าใจและแก้ไขปัจจุบันเพื่ออนาคตที่ดีขึ้น เพราะสิ่งที่ผ่านไปแล้วไม่ได้ผ่านไประยะๆ แต่เป็นสาเหตุของผลในปัจจุบัน นอกจากนั้น ประวัติศาสตร์ยังทำให้เราเป็นคนมีเหตุผล รู้จักแก้ไขข้อบกพร่องของตัวเอง เพื่อพัฒนาตัวเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

ความหมายของคำศัพท์

โบราณสถาน หมายถึงสิ่งที่ไม่ได้เคลื่อนที่ได้ เช่น วัด โบสถ์ วัง มีอายุเก่ากว่า 100 ปีขึ้นไป

โบราณวัตถุ หมายถึงสิ่งของเก่าๆที่เคลื่อนที่ได้ มีอายุเก่ากว่า 100 ปีขึ้นไป เช่น พระพุทธรูป เทวรูป ศิลปจารึก

ศิลปจารึก หมายถึงแท่งหินที่คนสมัยก่อนบันทึกเรื่องราวไว้ และคำบอกเล่าของคนที่มีเรื่องราวในอดีตที่มีความสำคัญต่อชาติ

ใบความรู้ (กิจกรรมที่ 2 – 3)

วัดสุทัศน์เทพวราราม ราชวรมหาวิหาร เป็นหนึ่งในหกพระอารามสำคัญที่สุดของประเทศไทย ตั้งอยู่ใจกลางเกาะรัตนโกสินทร์ คือกลางกรุงเทพมหานครในสมัยนี้ โดยมีพระศรีศากยมุนีเป็นประธานของพระอาราม

วัดสุทัศน์เทพวราราม มีชื่อเรียกกันเป็นสามัญหลายชื่อในสมัยโบราณ เช่น วัดพระใหญ่ วัดพระโต ซึ่งเป็นการเรียกตามลักษณะพระพุทธรูปสำคัญของวัด คือ พระศรีศากยมุนี วัดเสาชิงช้า เรียกตามสถานที่ตั้งซึ่งอยู่ใกล้กับเสาชิงช้าเทวสถานของพราหมณ์กลางเมือง วัดมหาสุทธาวาส เป็นนามที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ พระราชทาน และวัดสุทัศน์เทพวราราม พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ พระราชทาน และวัดสุทัศน์เทพวราราม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ พระราชทาน ทั้งสองชื่อนี้หมายถึงสุทฺธสฺส นครบนเขาพระสุเมรุศูนย์กลางของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ที่ประทับของพระอินทร์¹

¹ ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร , มรดกโลก. วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร. กรุงเทพฯ. ไทยวัฒนาพานิช

ใบความรู้ (กิจกรรมที่ 4)

ประวัติศาสตร์เกิดจาก “การบันทึก” เรื่องราวของบุคคล ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และบอกเล่าต่อกันมา

บุคคลที่มีความสำคัญในท้องถิ่นบริเวณโรงเรียนราชบพิธ ที่จะยกตัวอย่างได้แก่

1. คุณการุณ เมฆสีประหลาด
2. สก.แก้ว แห้วสันตติ

ประวัติคุณการุณ เมฆสีประหลาด

คุณการุณ เมฆสีประหลาด ปัจจุบันอายุ 71 ปี เดิมอาศัยอยู่ละแวก “วัดเลียบ” ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ชั้น ป. 2 ก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้นทำให้ต้องหยุดเรียนไป ต่อมาได้ย้ายมาประกอบอาชีพค้าขายในชุมชนตรอกหม้อ ซอยเทศา (ถึงปัจจุบันประมาณ 50 ปีมาแล้ว)

คุณการุณยึดถือหลักในการดำเนินชีวิตว่า ใช้ชีวิตเรียบง่าย มีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องคิดถึงส่วนรวม มีอะไรก็ต้องแบ่งปัน นอกจากนั้นยังปฏิบัติตัวเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีตลอดมา เมื่อมีโอกาสก็จะเข้าวัดทำบุญ

ทั้งคุณการุณ และภรรยา เป็นคนที่เห็นคุณค่าของการศึกษาเป็นอย่างมาก นอกจากจะสนับสนุนส่งเสริมให้ลูกๆ ทั้ง 9 คน ได้มีโอกาสเรียนสูงๆ แล้ว ยังช่วยอนุเคราะห์สนับสนุนมอบเงินให้กับเด็กนักเรียนที่ขาดแคลนของโรงเรียนราชบพิธ ทำให้ได้รับคัดเลือกเป็น “รองประธานมูลนิธินักเรียนขาดแคลนโรงเรียนราชบพิธ”

ข้อคิดที่คุณการุณอยากจะฝากถึงเด็กๆ คือ ให้เด็กๆ ยึดตั้งใจเรียน เมื่อเรามีโอกาสที่ดีแล้วก็ควรที่จะทำให้อีกที

ความดีของคุณการุณทั้งหมดนี้ จึงทำให้คุณการุณเป็นที่รัก และเป็นที่พึ่งของคนในชุมชน ให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนในทุกๆ เรื่องที่สามารถช่วยได้

ประวัติสก.แก้ว แห้วสันตติ

สก.แก้ว แห้วสันตติ ปัจจุบันอายุ 56 ปี จบการศึกษาจากคณะเภสัชศาสตร์ มหิดล และได้เปิดร้านขายยาอยู่ที่ถนนตรีเพชร ซึ่งเป็นที่ที่อาศัยมาตั้งแต่เกิด

สก.แก้วเป็นสก.เนื่องจากช่วงหนึ่งทางหลวงจะเวนคืนที่ดินละแวกนั้นทั้งหมด ด้วยความรักความผูกพันในถิ่นที่อยู่ จึงต่อรองกับทางหลวงจนประสบความสำเร็จไม่โดนเวนคืน ตั้งแต่นั้นมาก็เริ่มสนใจการเมือง อยากที่จะทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้คนที่อาศัยในท้องถิ่น เพราะไม่อยากให้คนในท้องถิ่นโดนรังแก ถูกเอารัดเอาเปรียบ

สก.แก้ว ยึดหลักในการดำเนินชีวิตว่า ครอบครัวสำคัญที่สุดต้องมาเป็นอันดับ 1 ต้องให้ความสำคัญกับครอบครัว ต้องเป็นคนดี และต้องมีน้ำใจกับทุกคน

ข้อคิดที่อยากจะฝากถึงเด็กๆ คือ อยากให้เด็กๆ เลี่ยง 1. ยาเสพติด 2. การพนัน และสุดท้ายอยากให้เชื่อฟังพ่อ – แม่ เชื่อฟังผู้ใหญ่ เพราะพ่อ – แม่ นั้นรักและหวังดีกับเราที่สุด

และเรื่องราวของบุคคลทั้ง 2 นี้ ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของที่นี่

ใบความรู้ (กิจกรรมที่ 5)

ท้องถิ่น หมายถึง ท้องที่ใดท้องที่หนึ่งโดยเฉพาะ บริเวณที่มีการกำหนดขอบเขตโดยเฉพาะ
ทุกสิ่งบนแผ่นดินล้วนมีที่มา ถ้าเราได้เรียนรู้ ได้ศึกษา "ที่มา" จะทำให้เรามีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ ของท้องถิ่น และของชาติมากยิ่งขึ้น
ที่มาของสถานที่ต่างๆที่จะยกตัวอย่างให้นักเรียนฟัง

1. บ้านหม้อ

ถนนบ้านหม้อเริ่มจากถนนเจริญกรุงตรงสี่กั๊กพระยาศรี ตรงไปทางปากคลองตลาด ตัดถนนพาหุรัด บ้านหม้อในสมัยก่อนเป็นย่านอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่มีชื่อเสียง และเจริญมาแห่งหนึ่ง คือ ทำหม้อนั่นเอง มีหลักฐานบันทึกไว้ในหนังสือ "นิเทศสารค้ำกลอน" กล่าวว่า
"แต่บัดนี้ที่ย่านเรียนบ้านหม้อ เหตุด้วยก่อเกิดฐานะที่ประสงค์
ทำหม้อขายได้มาสินค้าคง จึงตกลงนามย่านของบ้านบาง"

ในสมัยสร้างกรุงบริเวณบ้านหม้อ (ในปัจจุบัน) เป็นป่าละเมาะแบบชนบททั่วไป ราษฎรที่อาศัยปลูกบ้านเรือนอยู่ มีอาชีพทำหม้อขายต่อกันมา พอบ้านเมืองเจริญขึ้น อาคารบ้านเรือนก็เปลี่ยนไปเป็นตึกแถว เป็นย่านการค้า คนจีนเข้าไปเปิดร้านค้าขายของต่างๆ ในสมัยต่อมา บริเวณนี้ไม่มีการทำหม้อขาย แต่มีชื่อเสียงทางทำเครื่องเงิน เครื่องทอง ในปัจจุบันบ้านหม้อเป็นแหล่งรวมเครื่องใช้ไฟฟ้ามากมาย

บริเวณบ้านหม้อนี้ เป็นที่ตั้งของธนาคารคนไทยแห่งแรก แต่สมัยนั้นไม่ได้เรียนว่าธนาคาร พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นมหิศราชนนอุปถัมภ์ ผู้ก่อตั้งทรงใช้ภาษาฝรั่งเรียกว่า "บุคคัลลีย์" (book club) โดยทรงให้เหตุผลไว้ในลายพระหัตถ์ที่ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งว่า "แต่เพราะความไม่แน่ใจว่าการนั้นจะสำเร็จได้ ด้วยเหตุว่าถึงแม้ว่าทางจ่ายแน่แก่ใจอยู่แล้วว่าจะมีจ่าย แต่การฝากนั้นยังทราบไม่ได้ถ้าการฝากไม่มีพอแล้ว ก็ยอมให้การจ่ายไม่สำเร็จอยู่ตามธรรมดา จึงได้รับใส่เกล้า เรียกอุปฟิศนี้ว่า "บุคคัลลีย์" สาเหตุที่ไม่ใช่คำว่า "แบงค์" เหมือนประเทศอื่นๆ เพราะว่าเป็นเรื่องใหญ่สำหรับคนไทย กลัวจะไม่ยอมรับ" ปัจจุบัน "บุคคัลลีย์" ได้เปลี่ยนชื่อเป็น "ธนาคารไทยพาณิชย์"²

2. ปากคลองตลาด

- นำกิจกรรมด้วยบทร้องเล่นของเด็กคือ "ตะลือก ตีอกแตก มาทำไม... มาซื้อดอกไม้ ดอกอะไร ดอกมะลิ ดอกจำปี ดอกกุหลาบ..."
- ตั้งคำถามว่า นักเรียนคิดว่านักเรียนจะหาซื้อดอกไม้ต่างๆเหล่านี้ได้จากไหนบ้าง นักเรียนรู้จักปากคลองตลาดหรือไม่

ในสมัยก่อนบริเวณแห่งนี้เป็นตลาดปลาที่ใหญ่ที่สุด บรรดาเรือแจวจากทั่วทุกสารทิศจะบรรทุกปลาทะเล ล่องแม่น้ำท่าจีน จ.สมุทรสาคร เรือผ่านมาผ่านคลองบางใหญ่ มาขึ้นที่ปลายคลองด้านใต้ของคูเมือง ที่เราเรียกว่าปากคลองตลาดในปัจจุบัน

² ที่มา : ที่มา 2. กรุงเทพฯ. อัลฟา พับลิชชิ่ง. 2544. หน้า 29

ต่อมาในสมัย ร.ศ. ๑๑๑ รัฐบาลประกาศให้มีสะพานปลาที่ตำบลวัดลำพองเพียงแห่งเดียว ผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณปากคลองตลาด จึงหันมาประกอบอาชีพขายดอกไม้มาจนถึงทุกวันนี้³

3. เจดีย์ภูเขาทอง

เจดีย์ภูเขาทอง ที่ตั้งตระหง่านอยู่ในวัดสระเกศ บริเวณสะพานผ่านฟ้า เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ที่พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ซึ่งขณะทรงผนวชอยู่ที่ประเทศอินเดีย ส่งมาถวายในฐานะที่พระมหากษัตริย์ไทย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) เป็นกษัตริย์เพียงพระองค์เดียวที่เป็นพุทธมอญในสมัยนั้น

เจดีย์ภูเขาทองแห่งนี้ รัชกาลที่ ๓ โปรดเกล้าฯให้สร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งเมืองหลวงกรุงเทพมหานคร โดยนำแบบอย่างมาจากของเมืองหลวงเก่ากรุงศรีอยุธยา ซึ่งในอดีตเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมือง

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนรูปพระปรางค์ โดยสร้างเป็นเจดีย์ขึ้น พร้อมทั้งสร้างบันไดเวียนขึ้นลง 2 ทาง บันไดตรง 1 ทาง และพระราชทานนามว่า “พระบรมบรรพต”

และในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงโปรดเกล้าฯให้สร้างถนนสระปทุม ต่อจากถนนบำรุงเมืองที่รัชกาลที่ ๔ ได้สร้างขึ้นไว้ และโปรดให้สร้างพลับพลาชั้น ๑ หลัง ทรงบัญญัติให้เรียก “สุวรรณบรรพต” แทน แต่คนทั่วไปนิยมเรียก “ภูเขาทอง” จนติดปากมาถึงทุกวันนี้⁴

4. สี่แยกคอกวัว

สี่แยกคอกวัว สมัยก่อนเป็นเพียงทุ่งโล่ง ไม่มีตึกรามบ้านช่อง มีเพียงกระต๊อบไม่กี่หลัง ผู้คนก็มีอยู่ประปราย จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เราจะเห็นวัว ควาย ออกมาเดินเล่น มีคนสันนิษฐานว่า ที่บริเวณแห่งนี้คงจะเคยใช้เป็นสถานที่เลี้ยงวัว เพราะตามประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ ๓ - ๔ นั้น ชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาในสยามเพื่อนติดต่อสัมพันธไมตรีเป็นจำนวนมาก ทางรัฐบาลจะต้องจัดหานมวัวมาให้ชาวตะวันตกเหล่านี้เป็นประจำทุกวัน ซึ่งเรื่องนี้ได้มีการบันทึกไว้ในหมายเหตุอย่างชัดเจน ดังนั้นทางการจึงต้องเลี้ยงวัวไว้เพื่อรีดนมเอง จึงจะเพียงพอกับความต้องการ และในสมัยนี้ยังเป็นสมัยแรกที่คนไทยรู้จักการดื่มนมวัว⁵

5. เกาะหนู เกาะแมว และหาดทรายแก้ว (กิจกรรมสำรอง)

สงขลา เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวสวยงามอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะบรรดาเกาะแก่ง และหาดทรายขาวสวยงาม เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ผู้ที่เคยไปจังหวัดสงขลา คงจะเห็นเกาะหนึ่งที่มีรูปร่างคล้ายหนู และเกาะซึ่งมีรูปร่างคล้ายแมวหางออกไปไม่ไกล มีเรื่องเล่าของชาวสงขลาเล่าสืบต่อกันมาว่า พ่อค้าชาวจีนคนหนึ่งนำสินค้าบรรทุกใส่เรือสำเภามาจอดเทียบท่าอยู่หน้า

³ ที่มา : ที่มา 1. กรุงเทพฯ. อัลฟ่า พับลิชชิ่ง. 2544. หน้า 11

⁴ ที่มา : ที่มา 2. กรุงเทพฯ. อัลฟ่า พับลิชชิ่ง. 2544. หน้า 33

⁵ ที่มา : ที่มา 2. กรุงเทพฯ. อัลฟ่า พับลิชชิ่ง. 2544. หน้า 63

เมืองสงขลา เมื่อขายสินค้าของตนเองจนหมดแล้วก็เลือกซื้อสินค้าของเมืองไทยกลับไปขายยังประเทศของตน อีกด้วย พ่อค้าชาวจีนผู้นี้ได้ซื้อหนูถีบจักร และแมวไทยไปเลี้ยงแก่เหงาบนเรือ⁶

เมื่อหนู และแมว รู้ว่าตัวเองจะต้องถูกพาข้ามไปยังประเทศจีน ก็รู้สึกไม่อยากไป ทั้งสองจึงปรึกษากันเพื่อหาทางหนีออกจากเรือ ในระหว่างนั้นก็ได้ล่วงรู้ว่าพ่อค้าชาวจีนผู้นี้มีลูกแก้ววิเศษอยู่ลูกหนึ่ง ที่สามารถทำให้เดินไปในน้ำได้โดยไม่จม หนูถีบจักรจึงแอบย่องเข้าไปขโมยลูกแก้ววิเศษนี้ออกมาจากห้องลับ โดยมีเจ้าแมวเป็นผู้ดูต้นทางให้

หลังจากที่เจ้าหนูคาบลูกแก้วออกมาได้แล้ว มันจึงรีบกระโดดลงทะเล ทันใดนั้น ลูกแก้ววิเศษก็เปล่งประกายแสงเป็นรัศมีเจิดจ้า ทำให้เจ้าหนูลอยอยู่บนผิวน้ำ เจ้าแมวจึงรีบกระโดดตามลงมา แล้วเอามือแตะหลังเจ้าหนูไว้ ทั้งคู่เดินไปบนผิวน้ำเพื่อกลับมายังเมืองสงขลา ระหว่างเดินทาง เจ้าแมวเกิดหิวและอยากกินเจ้าหนูขึ้นมา มันจึงตะครุบหนูหมายจะกินให้อิ่มท้อง อารามตกใจทำให้ลูกแก้วที่เจ้าหนูคาบอยู่ในปากหลุดร่วงลงไปในท้องทะเล ทั้งคู่จึงจมนาย และตายอยู่ใต้ท้องทะเลหน้าเมืองสงขลา

ต่อมาบริเวณแห่งนี้ก็กลายเป็นเกาะหนู และเกาะแมว ส่วนลูกแก้ววิเศษก็กลายเป็นหาดทรายอันงดงามที่ชาวเมืองเรียกกันว่า หาดทรายแก้ว ในปัจจุบัน

⁶ ที่มา : ที่มา 1. กรุงเทพฯ. อัลฟา พับลิชชิ่ง. 2544. หน้า 25

ใบความรู้ (กิจกรรมที่ 6)

ประเพณี คือสิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีต ประเพณี ประเพณีส่วนใหญ่เกิดจากวิถีความคิดและความรู้สึกในตัวเรา เมื่อคิดหรือรู้สึกอย่างไรก็แสดงออกมา อย่างนั้นเป็นแบบเดียวกันในส่วนรวม แล้วสืบๆกันมา

ประเพณีแยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. จารีตประเพณี เกี่ยวกับเรื่องผิดถูกหรือดีชั่วทางจารีต
2. ศิลธรรมขนบประเพณี เกี่ยวกับขนบหรือระเบียบแบบแผนที่กำหนดขึ้น
3. ธรรมเนียมประเพณี เกี่ยวกับเรื่องถือเป็นธรรมเนียมกันมาเท่านั้น ไม่ถือว่าดีชั่วทางศีลธรรม หรือวางเป็นขนบขึ้นไว้

พิธีลอยกระทง

การลอยกระทงเป็นนักขัตฤกษ์รื่นเริงของคนทั่วไป เมื่อเป็นพิธีหลวง เรียก “ พระราชพิธีจองเปรียงลดชุดลอยโคม สงน้ำ ” ต่อมาเรียก “ ลอยพระประทีป ” พิธีนี้มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยดังปรากฏหลักฐานอยู่ในหนังสือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ และได้กระทำต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตลอดจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

พิธีลอยกระทงเดิมทำกันในวันเพ็ญเดือน 11 และวันเพ็ญเดือน 12 ปัจจุบันพิธีลอยกระทงเฉพาะวันเพ็ญเดือน 12 สันนิษฐานว่าได้มาจากอินเดีย ตามลัทธิพราหมณ์เชื่อว่า ลอยกระทงเพื่อบูชาแม่น้ำคงคาอันศักดิ์สิทธิ์ของอินเดีย และลอยเพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้า คือ พระนารายณ์ ซึ่งบรรทมสินธุ์อยู่กลางเกษียรสมุทร

อีกประการหนึ่ง ศาสนาพุทธเชื่อว่าการลอยกระทงเป็นการทำพิธีเพื่อต้อนรับพระพุทธเจ้าในวันเสด็จจาก เทวโลกสู่โลกมนุษย์ ภายหลังจากทรงเทศนาโปรด พุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ บ้างก็เชื่อเพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุไว้ใน พระจุฬามณี พระเจดีย์บนสวรรค์ บ้างก็ว่าเพื่อบูชารอยพระพุทธบาทที่ทรงประทับไว้ ณ หาดทรายริมฝั่งแม่น้ำนัมมทานทีในแคว้นทักขิณาบถ ของประเทศอินเดีย (ปัจจุบันเรียกว่าแม่น้ำนเรศวรพหุทา)

บางท่านก็ว่า ลอยกระทงเพื่อบูชาคุณพระแม่คงคาที่ให้เราได้อาศัยน้ำกินน้ำใช้ และขอภัยพระแม่คงคา ที่ทิ้งสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในน้ำ เมื่อถึงวันเพ็ญ เดือน 12 ประชาชนจะจัดทำกระทงเป็นรูปต่าง ๆ ด้วยใบตอง หรือกาบใบต้นพลับพลึง หรือวัสดุอื่น ๆ ประดับตกแต่งกระทงให้สวยงามด้วยดอกไม้สดในกระทงจะปักธูปเทียนเป็นเครื่องบูชา บางทีก็ใส่ธูปธูป หรือหมากพลูลงไปด้วยสมัยก่อนในพิธีลอยกระทงมีการเล่นสักรว เล่นเพลงเรือ และมีแสดงมหรสพ ประกอบงานมีการประกวด นางนพมาศ ประกวด กระทงและร่วมกันลอยกระทง โดยจุดธูปเทียน กล่าวอธิษฐานตามที่ใจปรารถนาและปล่อยกระทงให้ลอยไปตามน้ำ

นอกจากนั้นสมัยก่อนในคืนวันเพ็ญ เดือน ๑๒ นี้ ชาวบ้านมักจะรออยู่จนถึงเที่ยงคืน พอเห็นพระจันทร์อยู่ตรงศีรษะพอดีก็จะลงมาอาบน้ำที่ท่าหน้า และตักน้ำไปใส่ตุ้มเอาไว้กิน เพราะถือว่าตอนนี้เป็นตอนที่น้ำนิ่งและใสสะอาด นอกจากนี้ถ้าทนนหาบไหวก็จะอาบน้ำลูบหน้าลูบตาด้วย⁷

รูปแบบของกระทงในสมัยปัจจุบันนั้น มีรูปแบบมาจากการประดิษฐ์กระทงของนางนพมาศ หรือท้าวศรีจุฬาลักษณ์ ซึ่งเป็นสตรีที่มีรูปโฉมงดงาม ศึกษามารยาทเรียบร้อย ฉลาดรอบรู้ มีปฏิภาณเฉียบแหลม และ

⁷ ที่มา : www.thaitip.com

เป็นผู้มีฝีมือ ได้คิดดัดแปลงการลอยกระทง หรือพิธีจองเปรียง โดยทำเป็นรูปดอกบัวโคมลอยน้ำ เป็นที่โปรดปรานของพระร่วงเจ้ายิ่งนัก และได้ถือเป็นประเพณีลอยกระทงตามแบบอย่างของนางนพมาศสืบต่อกันมา

มีนิทานเล่าถึงต้นเหตุของการลอยกระทงไว้ว่า ครั้งดึกดำบรรพ์ กาเผือกสองตัวผัวเมีย ทำรังอยู่บนต้นไม้ในป่าหิมพานต์ใกล้ฝั่งแม่น้ำ วันหนึ่งกาผู้บินจากรังไปหากิน เผอิญหลงทางกลับรังไม่ได้ ก็บินกระเจิดกระเจิงสูญหายไป ฝ่ายนางกาซึ่งกำลังกกไข่อยู่ 5 ฟองที่ในรัง คอยกาตัวไม่เห็นกลับมาก็กระวนกระวายใจ จนอยู่มาวันหนึ่งเกิดพายุใหญ่ พัดรังกาพังกระจัดกระจาย ฟองไข่ก็ตกลงไปในแม่น้ำ ส่วนแม่กาก็พลัดไปทางหนึ่ง เมื่อลมสงบกลับมารังไม่เห็นฟองไข่ก็เสียใจเป็นที่สุด ร้องไห้เสียใจจนขาดใจตาย แล้วไปเกิดใหม่บนพรหมโลกชื่อท้าวพกาพรหม ส่วนฟองไข่ทั้ง 5 ฟอง ถูกลมพัดลอยไปในแม่น้ำแต่ไม่จม แล้วถูกคลื่นซัดขว้างขึ้นไปบนตลิ่งแต่ไม่แตกเป็นอันตราย และไม่ได้อยู่ในที่เดียวกัน ต่างฟองต่างอยู่กันคนละแห่ง ครั้นแล้วฟองไข่ทั้ง 5 นี้มีผู้นำไปดูแลรักษาเอาไว้ ฟองที่ 1 แม่ไก่เอาไป ฟองที่ 2 แม่นาคเอาไป ฟองที่ 3 แม่เต่าเอาไป ฟองที่ 4 แม่โคเอาไป ฟองที่ 5 แม่ราชสีห์เอาไป เมื่อฟองไข่ทั้ง 5 ถึงกำหนดฟักแตกออกก็ไม่เป็นลูกกา แต่ว่าเป็นมนุษย์ เมื่อเติบโตขึ้นแล้วเห็นโทษในความเป็นฆราวาส และเห็นในอนิสงส์ของการบวช จึงลามารดาเลี้ยงไปบวชเป็นฤๅษีอยู่ในป่าหิมพานต์

วันหนึ่งฤๅษีทั้ง 5 เผอิญไปพบปะกันเมื่อถามถึงนามวงศ์และมารดาของกันและกัน ก็ได้รู้ว่าแต่ละท่านนั้นไม่มีมารดาที่แท้จริงมีแต่มารดาเลี้ยง จึงพร้อมใจกันตั้งสัตย์อธิฐาน ด้วยแรงแห่งอธิฐานร้อนไปถึงท้าวพกาพรหม เสด็จลงมาจากพรหมโลก จำแลงองค์เป็นกาเผือกบินมาเกาะบนต้นไม้ตรงหน้าฤๅษีทั้ง 5 แล้วบอกเล่าเรื่องเดิมให้ฟัง และกล่าวต่อไปว่า ถ้าคิดถึงแม่เมื่อวันเพ็ญ เดือน ๑๑ เดือน ๑๒ "ให้เอาด้ายดิบผูกไม้เป็นตีนกา ปักธูปเทียนบูชาลอยกระทงในแม่น้ำเกิด ทำอย่างนี้เรียกว่าคิดถึงแม่" บอกเสร็จแล้วท้าวพกาพรหมก็ลากลับไป ตั้งแต่นั้นมาพวกเราก็พากันลอยกระทง เพื่อบูชาท้าวพกาพรหมด้วย และเพื่อบูชาฝ่าพระบาทของพระฤๅษีทั้ง 5 ซึ่งประดิษฐานอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำยมุนานี้ด้วย สืบเนื่องกันมาจนถึงทุกวันนี้^๘

^๘ ที่มา : กองวัฒนธรรม กรมการศาสนา. ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลลอยกระทง. กรุงเทพฯ. 2521

ใบความรู้ (กิจกรรมที่ 7)

ภูมิปัญญา หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมา ทั้งทางตรง คือประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือความรู้สะสมที่สืบทอดกันมา

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ภูมิปัญญาเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน เพื่อการดำรงชีวิต ดังนั้นจึงย่อมมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อไป

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก

เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจสิ่งในสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดจึงต้องง่ายไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ

กล้วย และประติษฐกรรมจากส่วนต่างๆของกล้วยโดยเฉพาะใบตอง

ในบรรดาพืชเมืองร้อนที่ขึ้นแพร่หลายและอยู่ใกล้ตัวมนุษย์มากที่สุดนอกจากข้าวแล้วก็เห็นจะได้แก่กล้วย ทุกส่วนของกล้วย ตั้งแต่ราก ลำต้น ใบ ปลี (ดอก) และผล คนไทยรู้จักเอามาประดิษฐ์เป็นของกินของใช้มากมาย กล้วยในประเทศไทยมีหลากหลายชนิด ที่รู้จักทั่วไปโดยเฉพาะในภาคกลางได้แก่ กล้วยน้ำว้า กล้วยหอมทอง กล้วยหอมจันทร์ กล้วยไข่ กล้วยหักมุก กล้วยเล็บมือนาง ฯลฯ กล้วยเหล่านี้นิยมกินผลทั้งสุกและกินปลี ลำต้นหรือหยวกกล้วยเอามาทำเชือก กาบกล้วยและใบกล้วยเอามาประดิษฐ์สิ่งของได้หลายอย่าง หยวกกล้วยผสมรำเป็นอาหารหมู และเอาหยวกอ่อนมาแกงเผ็ดหรือยำได้หลายอย่าง ส่วนกล้วยที่นิยมใช้ใบคือกล้วยตานี ผลไม่นิยมกินเพราะมีเมล็ดมาก แต่ใบตองกล้วยตานีนั้นมีขนาดใหญ่ รวมทั้งเหนียวและหนาพอดีๆ เหมาะสำหรับการพับ ตัด และขึ้นรูปทรงต่างๆได้ดีกว่ากล้วยชนิดอื่นๆ นอกจากนั้นก็ยังมีกล้วยป่าที่เอาใบและต้นมาใช้ประโยชน์ได้เช่นเดียวกัน อีกทั้งเลี้ยงไว้เป็นไม้ประดับเพื่อความสวยงามก็ได้ กล้วยป่าเหล่านี้ได้แก่กล้วยบัว กล้วยผา กล้วยนวล เป็นต้น

ในความเป็นไม้สารพัดประโยชน์ คนไทยกินและใช้กล้วยดังนี้

1. ปลีหรือดอกกล้วย

ใช้แกงเลียง ยำ แกงเผ็ด และใช้เป็นผักกินกับขนมจีน น้ำพริก ก๋วยเตี๋ยวผัดไทย หรือกินเป็นผักจิ้ม น้ำพริก จิ้มปลาร้าก็ได้

2. ผลกล้วย

นอกจากจะกินสดมีรสชาติหวานอร่อยหลากหลายรส หลากกลิ่น และมีคุณค่าทางโภชนาการสูงแล้ว ผลกล้วยดิบใช้แกงเผ็ดหรือใช้เป็นผักสดเครื่องจิ้มก็ได้ ผลสุกใช้ทำขนมได้หลายอย่าง เช่น ขนมกล้วย กล้วยเชื่อม กล้วยบวชชี เค้กกล้วยหอม กล้วยไข่ - ข้าวเม่าคลุก กล้วยต้มคลุกมะพร้าว กล้วยฉาบ กล้วยแขก กล้วยปิ้ง

กล้วยตาก เป็นต้น ผลกล้วยใช้เป็นเครื่องสังเวยเข้าพิธีกรรมก็ได้ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ พิธียกเสาเอกปลูกเรือน และพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ ไหว้เทวดา ไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ฯลฯ และยังใช้เป็นของฝากของกำนัลได้อีกด้วย

3. ต้นกล้วย

ใช้หยวกกล้วยข้างในที่ขาวสะอาดประดับเมรุเผาศพผู้ตายที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่มีคณับหน้าถือดา ข้างสลักลวดลายหยวกเพื่อการนี้เรียกกันว่า “ข้างแทงหยวก” นอกจากงานศพแล้ว งานบุญทั้งหลายก็มีการแทงหยวกเช่นกัน ต้นกล้วยอ่อนใช้ผูกกับยอดเสาเอกและเสาโทในพิธียกเสาหลุมปลูกเรือนด้วย กาบกล้วยเอามีดกรีดยาวให้เป็นเส้นๆ เอาไปพิ้งแดดจนแห้งสนิท ใช้เป็นเชือกผูกของ เชือกกล้วยมีคุณสมบัติพิเศษ คงจะเป็นเพราะมีสารเคมีบางอย่างอยู่ในเนื้อเยื่อ งามางชนิดถูกเชือกกล้วยมัดหรือตีกก็จะแผ่หมดแรงหมดฤทธิ์ กล้วยทั้งต้นใช้เป็นทุนให้เด็กสำหรับหัดว่ายน้ำ และถ้าเอามาเสียบหรือผูกรวมกันเป็นตับหลายๆต้นก็ใช้เป็นแพได้อีก

4. ทางกล้วย

หรือก้านที่ลิดใบตองออกแล้ว ใช้ใส่แจกันปักดอกไม้ ใช้ทำของเล่นเด็กก็ได้ เช่น ทำเป็นม้าก้านกล้วย ปืน ตักแตน นก ฯลฯ

5. รากกล้วย

ใช้เป็นยาสมุนไพรเข้ากับสิ่งอื่นๆได้หลายขนาน

6. ใบตอง

เป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ทำของได้สารพัด ได้แก่ ใช้บรรจุตะกร้าและชะลอมผลไม้ ใช้ห่อเสบียงอาหารเดินทาง ใช้ห่อของซื้อขายในตลาด ใช้ห่อขนมมานาชนิด ใช้ทำห่อหมก ทำแป้งข้าวหมากก็ได้ ใช้ทำกระทงต่างๆเพื่อทำขนมหรือเข้าพิธีต่างๆ กระทงใส่ดอกไม้ ใส่ข้าวตอก และใช้ทำกระทงเจิม บรรจุดอกไม้มีกรวยครอบเพื่อเป็นเครื่องไหว้ในโอกาสต่างๆ เช่น ลาบวช ขอบมา ถวายพระเจ้าพรหม ถวายเทพธิดา เป็นต้น ใช้ทำกระทงสำหรับลอยกระทงในวันเพ็ญเดือนสิบสอง ใช้ทำบายศรีเพื่อใช้เป็นเครื่องบูชาเทวดา บูชาครู หรือทำขวัญ

อนึ่ง ความหลากหลายของการกินการใช้กล้วยและใบตองของคนไทย นับว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับระบบนิเวศวิทยาและการรักษาสีเขียวแวดล้อมเป็นอย่างดีด้วย เพราะผลิตผล ผลิตภัณฑ์ และศิลปะประดิษฐ์จากใบตอง เมื่อใช้งานแล้วทิ้งไปก็จะย่อยสลายง่าย กลายเป็นปุ๋ยเป็นดินไป หรือกลับคืนสู่ธรรมชาติอย่างเรียบง่ายแตกต่างจากถุงพลาสติก โฟม หรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ล้นแต่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายยาก สร้างมลพิษและปฏิภูม ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไปทุกที

นิทานพื้นบ้านเป็นวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้กับเด็กวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กมักชอบฟังเรื่องราวที่สนุกสนานและดึงดูด

นิทานพื้นบ้าน หมายถึงเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมา เนื้อเรื่องมีมากมายหลากหลายประเภท เช่น นิทานตลกขบขัน นิทานอธิบายเหตุ นิทานสัตว์พูดได้ ฯลฯ

“ลิงรดน้ำต้นไม้” เป็นนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่งที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายให้เด็กเข้าใจว่า หากเราไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องอะไร เราควรถามผู้ที่รู้จริงในเรื่องนั้นเสียก่อน ไม่ควรคิดหาวิธีหรือลงมือปฏิบัติโดยที่ยังไม่รู้วิธีการแน่ชัด เพราะอาจส่งผลเสียหายและอาจทำให้เราถูกตำหนิจากการพยายามทำผิดได้

ลิงรดน้ำต้นไม้^๑

ในไร่ดอกไม้กว้างใหญ่และงดงามยิ่งแห่งหนึ่ง ตอนท้ายไร่เป็นที่อยู่ของลิงนับร้อยๆตัว

วันหนึ่งพวกชาวไร่ดอกไม้ไม่อยู่ พวกเขาไปขายดอกไม้ที่ตลาดใหญ่ในเมือง พวกลิงซึ่งได้อยู่ดีกินดีตลอดมาที่ท้ายไร่นั้น โดยพวกชาวไร่ไม่ได้ไปรบกวนขับไล่ ลิงก็เกิดมีความนึกคิดกตัญญูรู้คุณคณะชาวไร่ดอกไม้ขึ้นมา จึงชวนกันว่า

“วันนี้พวกชาวไร่ดอกไม้ท่านไม่อยู่ พวกเราใจดีและใจบุญ มีพระคุณต่อพวกเรามากมาย ยอมให้เราได้อยู่ดีกินดีที่ท้ายไร่นี้ตลอดมา โดยไม่มารบกวนขับไล่เลย ขอให้พวกเราตอบแทนพระคุณพวกเขาในวันนี้เถิด เราจึงไปช่วยเขารดน้ำต้นไม้เถิด แล้วเมื่อพวกชาวไร่กลับมาจากค้าขายดอกไม้ พวกเราจะได้พักผ่อนกันอย่างเต็มที่ ไม่ต้องเป็นห่วงรดน้ำต้นไม้ทั่วไร่อันกว้างใหญ่นี้เหมือนอย่างทุกวัน”

ฝูงลิงหลายร้อยตัวนั้นพากันเห็นชอบด้วย และดีอกดีใจเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ช่วยงานของท่านผู้มีพระคุณทั้งหลายนั้นในแบบคติดียิ่งที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นวับันควายให้ลูกท่านเล่น” หรือในเรื่องนี้ก็ต้องเป็นคติว่า “อยู่ไร่ท่านอย่าดูตาย ช่วยรดน้ำต้นไม้ให้ท่านเถิดเถิด”

แล้วพวกลิงกตัญญูกตเวทีคือ รู้พระคุณท่านและตอบแทนพระคุณท่านด้วย ก็ยกพวกทั้งร้อยตัวนั้นพากันเข้าไปในไร่ดอกไม้เพื่อรดน้ำต้นไม้ทั้งหลายร้อยต้นนั้นให้ชาวไร่ใจดีมีเมตตาถึง แต่พวกลิงรดน้ำต้นไม้ไม่เป็นจึงหารือกันว่า “เอ รดน้ำต้นไม้ทำยังไงเอ่ย” “ฉันรู้ ฉันเคยเห็นชาวไร่ท่านรดจ๊ะ” ลิงตัวแก่กว่าเพื่อนบอกพรรคพวก “เขาตักน้ำรดราดไปที่ต้นไม้จ๊ะ” “แต่เราต้องมีวิธีการรดน้ำต้นไม้ที่ดี ต้นไม้ดอกไม้จึงจะงอกงาม ดีมากๆ นะจ๊ะคุณตาลิง” ลิงหนุ่มไฟแรงมีปัญญาดี มีความคิดก้าวหน้าไปไกล บอกความเห็นแล้วบอกวิธีการรดน้ำแบบก้าวหน้าของตนว่า “วิธีรดน้ำต้นไม้ที่ดีก็คือ เราต้องรดน้ำต้นไม้ให้มากพอกับความใหญ่ของรากต้นไม้จ๊ะ คุณตาลิงจ้อง เอ๊ย ลิงจ๋า” ลิงหนุ่มพูดอย่างมีมารยาทที่ดีต่อลิงชราแต่ก็อดลูกเล่นตามแบบลิงไม่ได้ อย่างไรก็ตามความคิดก้าวหน้าของลิงหนุ่มนั้น ฝูงลิงทั้งหลายร้อยนั้นพากันเห็นด้วย ดังนั้นพวกลิงจึงพากันถอนดูรากต้นไม้เถิด ต้นกุหลาบเถย ต้นทานตะวันเถย พวกลิงถอนดูหมดอย่างถ้วนถี่ แม้แต่ต้นกล้วยไม้ตามกระถาง พวกมันทำงานช่วยเหลือกันอย่างละเอียดรอบคอบ อย่างตั้งใจและเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงไม่มีต้นไม้ต้นใดในไร่ดอกไม้เลยที่จะไม่ถูกถอนขึ้นมาดูความใหญ่เล็กของราก แล้วพวกลิงกตัญญูทั้งหลายนั้นก็กะเนปริมาณการรดน้ำต้นไม้ทั้งหลายให้พอเหมาะกับขนาดของรากได้ทุกต้น

ด้วยเหตุนี้แหละเมื่อบรรดาชาวไร่ดอกไม้กลับมาถึงไร่ทำเงิน ไร่ทำทองของเขา จากการขายดอกไม้ได้กำไรงดงามเป็นนิจ ก็แทบเป็นลมล้มทั้งยืนกันทั่วทุกคน เพราะต้นไม้ทุกๆต้นที่ขึ้นงอก ออกดอกงดงามทั่วทั้งไร่ ได้เหี่ยวเฉาไปหมดทุกๆต้น หลังจากการตรวจตราดูร่องรอยก็รู้ชัดว่าเป็นเพราะพวกลิง ชาวไร่จึงช่วยกันขับไล่ลิงหลายร้อยตัวนั้นเข้าป่าไปหมดในวันนั้นเอง พวกลิงใจซื่อจึงซุบซิบกันว่า “เอ๊ะ! ก็แปลกดีนะ ที่ชาวไร่ขับไล่พวกเรา แทนที่จะชอบใจเรา ให้รางวัลเรา เอ้อ ทำดีไม่ได้ดีก็มีด้วย”

คติที่ได้จากเรื่องนี้ : การกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์นั้นเกิดเป็นหายนะได้

^๑ ที่มา : สำนึก รักสุทธิ , อาจารย์ ๓ พ.ม., ศษ.บ. น.ธ. เอกเปรียญ. นิทานเรื่องนี้มีว่า. กรุงเทพฯ. พัฒนาศึกษา. 2543

ใบความรู้ (กิจกรรม 8)

ดินแดนที่เป็นประเทศไทยมีคนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยหิน คือประมาณหลายแสนปีมาแล้ว พวกนี้อยู่ในถ้ำ เร่ร่อน ล่าสัตว์เป็นอาหาร มีเครื่องมือที่ทำด้วยหินซึ่งเป็นร่องรอยให้เห็นมาถึงปัจจุบัน ต่อมาจึงตั้งถิ่นฐานตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหลักแหล่ง อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน ทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ มีการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยดินเผาและโลหะ เช่น สำริด เหล็ก

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมอันสูงส่งเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก ทั้งการแต่งกาย การไหว้ อาหารไทย และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ คณะกรรมการมรดกโลกแห่งสหประชาชาติได้เลือกสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของไทยเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ถึง 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย และกำแพงเพชร อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง

ประเทศไทยจึงมีชื่อเสียงว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่เก่าแก่ แห่งหนึ่งของโลก คนทั้งโลกควรจะต้องช่วยกันอนุรักษ์สถานที่เหล่านี้ โดยเฉพาะคนไทยจะต้องรักษาไว้ให้เป็นมรดกตกทอดสืบต่อไปถึงลูกหลาน

ก่อนที่ประเทศไทยจะรวมเป็นปึกแผ่นอย่างในปัจจุบัน คนไทยที่อยู่ในดินแดนต่างๆทั้งประเทศก็มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นของตน มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่มีประวัติความเป็นมาเฉพาะตน มีประเพณีเฉพาะถิ่น ซึ่งยังคงปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้แต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป การแต่งกายจึงแตกต่างกัน

ภาคเหนือ หรือในอดีตเรียกว่า “ล้านนา” เป็นดินแดนที่มีประวัติความเป็นมายาวนานร่วมสมัยกับสุโขทัย มีโบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นศิลปะแบบล้านนา เป็นร่องรอยที่มีอยู่ในปัจจุบัน แสดงถึงการมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

ชาวล้านนามีประเพณีวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นของตน ดูได้จากการแต่งกายและการทำบุญเรียกว่า “ตานก๋วยสลาก” เป็นการทำบุญด้วยการถวายของพระตามสลากที่มีชื่อผู้ถวายที่พระจับได้ นิยมปฏิบัติกันในระหว่างพรรษา โดยพุทธศาสนิกชนจะนัดวันกันนำอาหารคาว – หวานจัดเป็นชุดใส่ชะลอมมาทำบุญ ส่วนมากเป็นอาหารประจำภาคเหนือ เช่น น้ำพริกฮ่อง น้ำพริกหนุ่ม นางเล็ด

ภาคใต้ เป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางการค้าขายกับประเทศอื่นๆมาตั้งแต่สมัยโบราณ สถานที่สำคัญเช่น วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และวัดพระบรมธาตุไชยา ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งสองแห่งเป็นวัดที่เก่าแก่มาก เป็นร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าภาคใต้เป็นดินแดนที่มีผู้คนนับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกับภาคอื่นๆ

ผู้คนหลายจังหวัดในภาคใต้ เช่น สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส นับถือศาสนาอิสลาม และรับวัฒนธรรมแบบมลายู เช่น การรำนโหร้า หนังตะลุง การแต่งกาย เป็นต้น

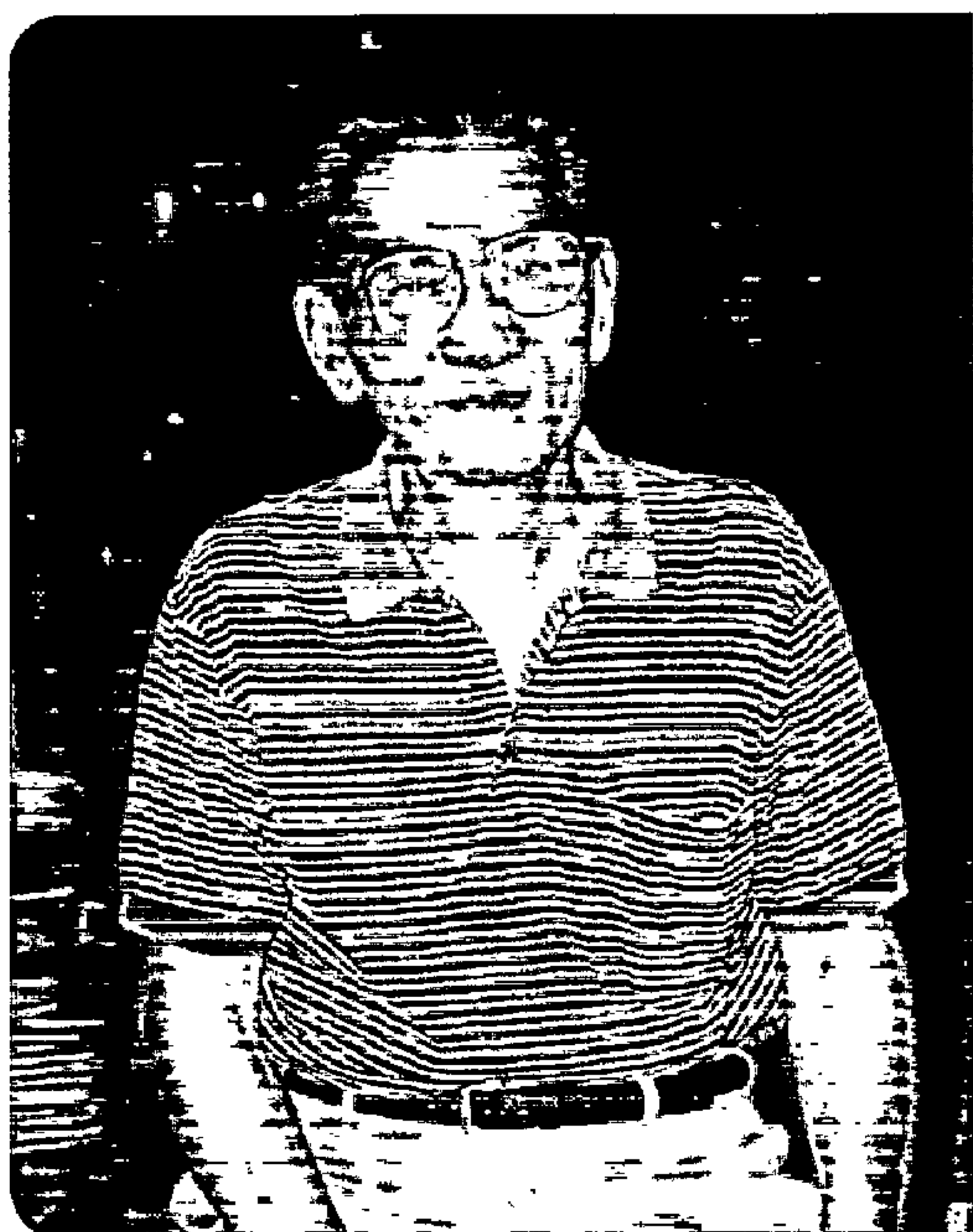
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นดินแดนที่มีศิลปะวัฒนธรรมที่เก่าแก่ สถานที่สำคัญ เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นศิลปะแบบขอม เป็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ปราสาทหินทั้ง ๓ แห่งนี้ สร้างในสมัยที่ขอมมีอำนาจอยู่ในบริเวณนี้จึงมี

ลักษณะแบบปราสาทหินของขอม นอกจากนั้นยังมีสถานที่สำคัญที่เป็นมรดกโลกที่อยู่ในเขตภาคอีสาน คือ บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นถิ่นฐานแรกของคนในดินแดนที่กลายมาเป็นประเทศไทย มีมาก่อนสุโขทัย เป็นยุคก่อนที่คนแถบนี้จะมีตัวหนังสือเขียน ช่วงสมัยนี้เราเรียกว่า “สมัยก่อนประวัติศาสตร์” เราขุดพบโบราณวัตถุเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ มีลวดลายสวยงามมาก สิ่งของเหล่านี้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จึงเป็นแหล่งโบราณคดีที่เป็นมรดกโลก

การที่ภาคอีสานอยู่ใกล้ประเทศลาวและเขมร ทำให้มีประเพณีวัฒนธรรมการแต่งกายและภาษาท้องถิ่นที่พูดคล้ายกันไปด้วย

ภาคกลาง เป็นดินแดนที่มีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นบริเวณที่เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองหลายช่วงสมัย ได้แก่ กรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร และกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย แต่ก็สามารถรวมกันอยู่เป็นชาติไทยได้ เพราะเรามีเชื้อชาติเดียวกัน คือ เป็นคนไทย ใช้ภาษาไทยเหมือนกัน และมีพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ทรงเป็นศูนย์รวมชาติ ทำให้เราสามารถอยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

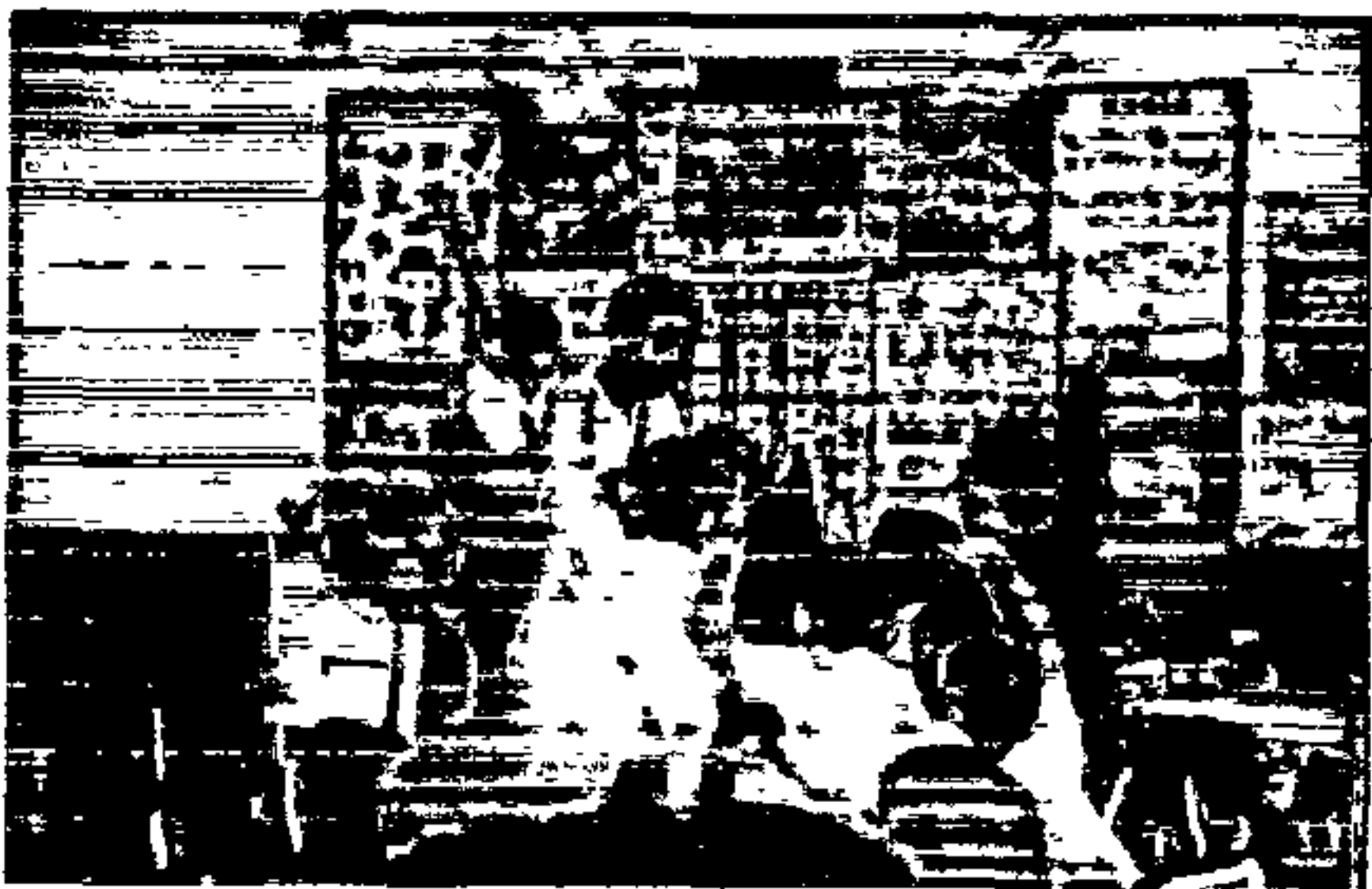

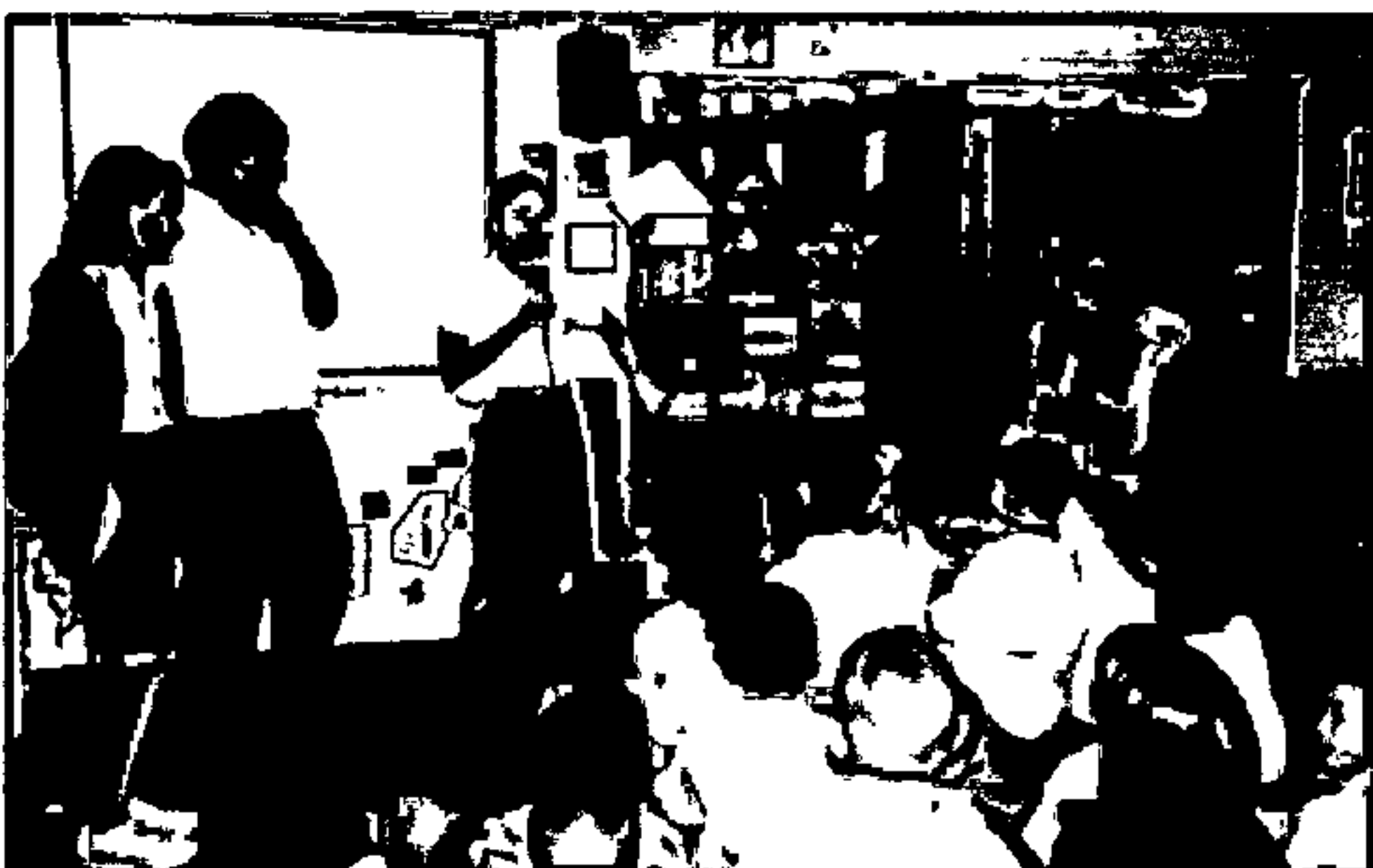
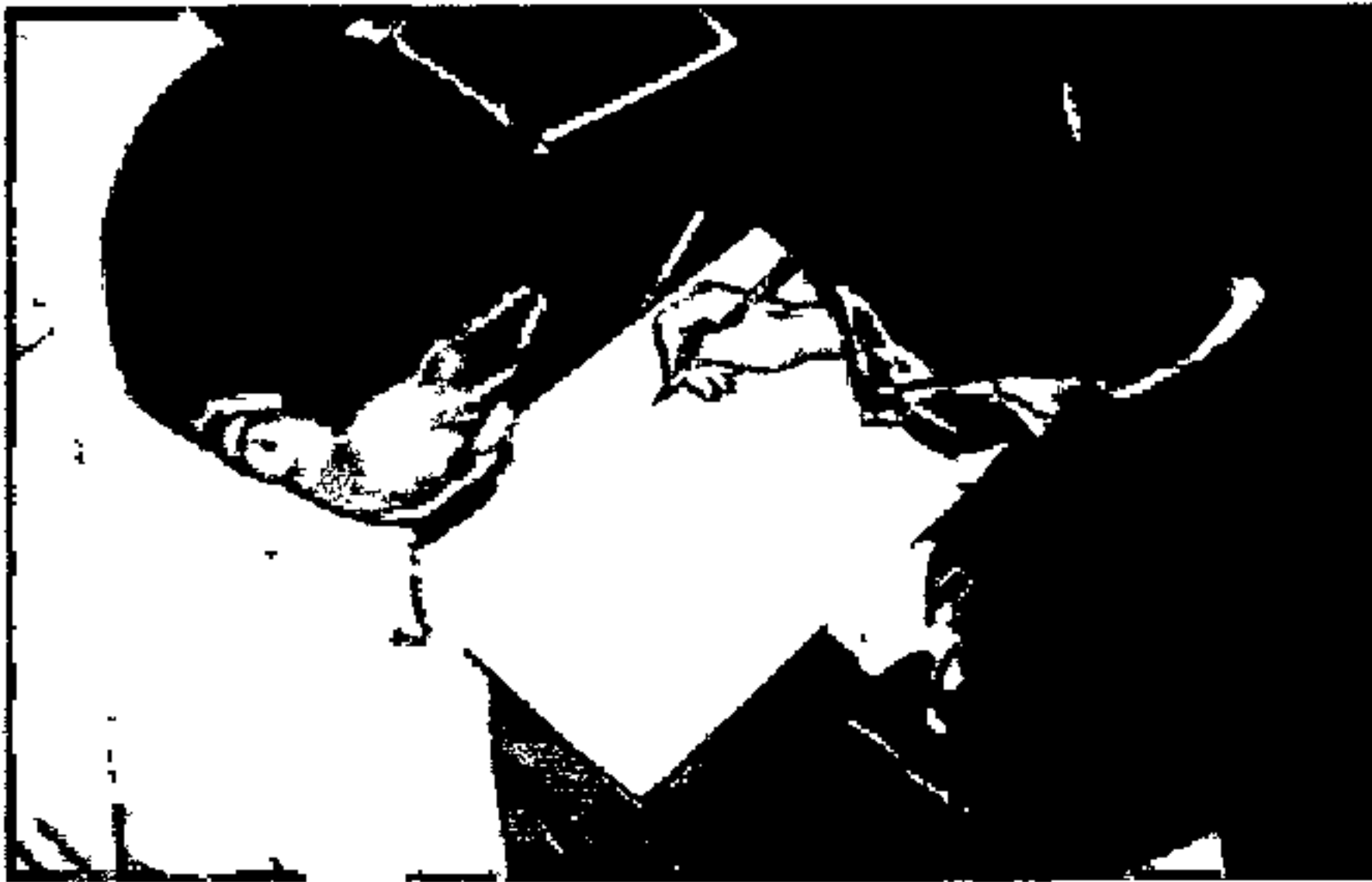
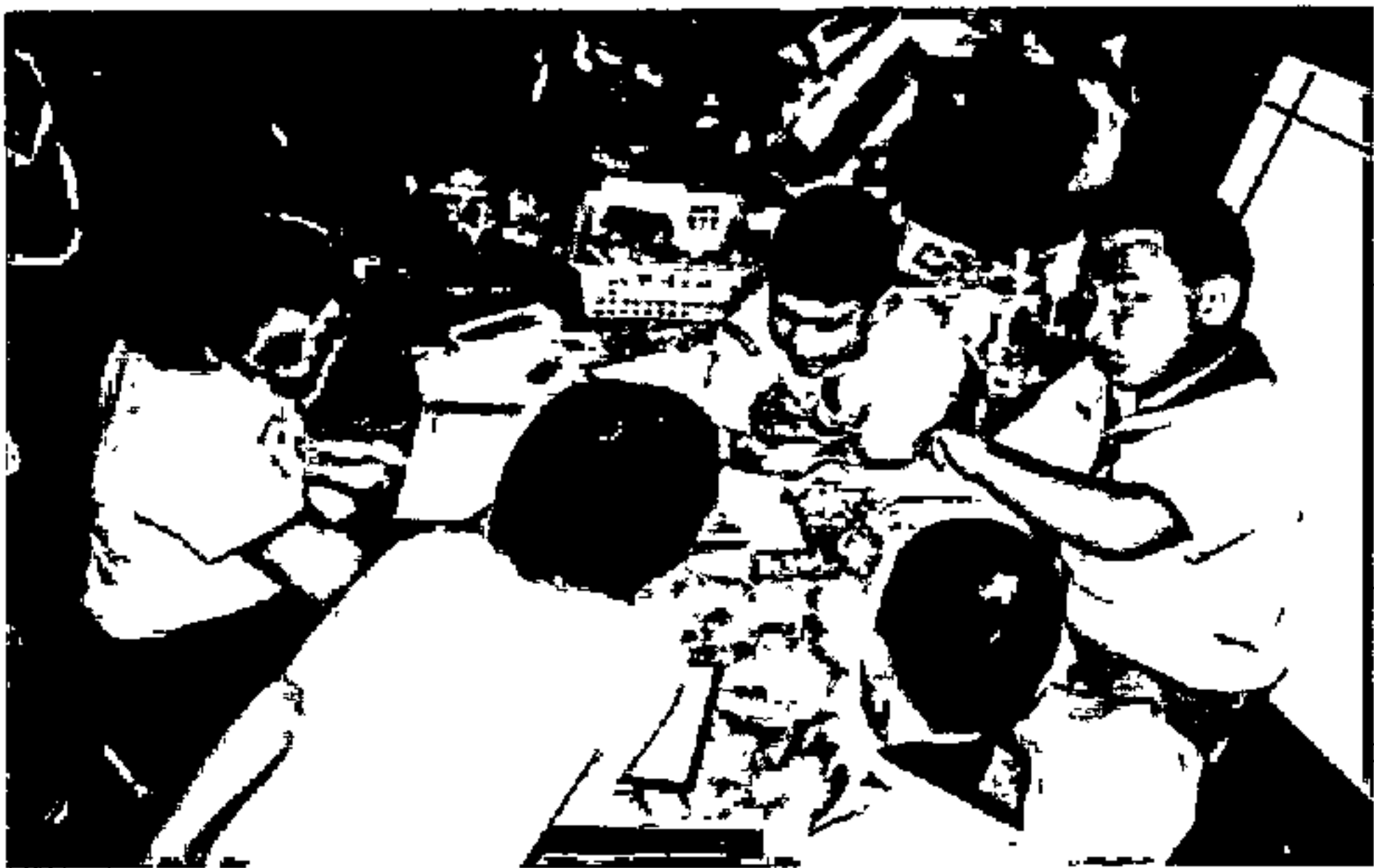
สัมภาษณ์บุคคลสำคัญในท้องถิ่น
โรงเรียนราชบพิศ
คุณการุณ เมฆสีประหลาด
สก.แก้ว หัวสันตติ

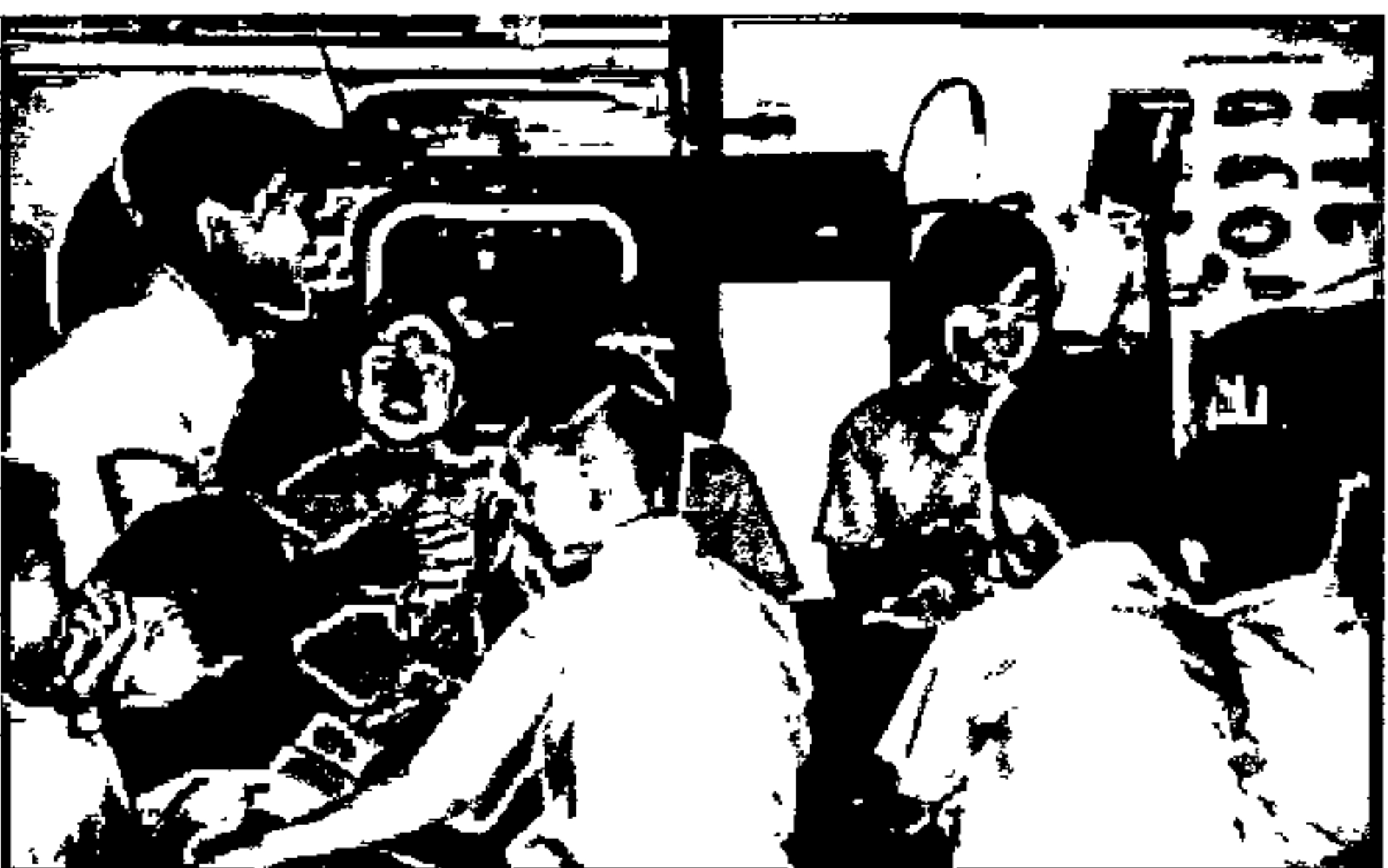

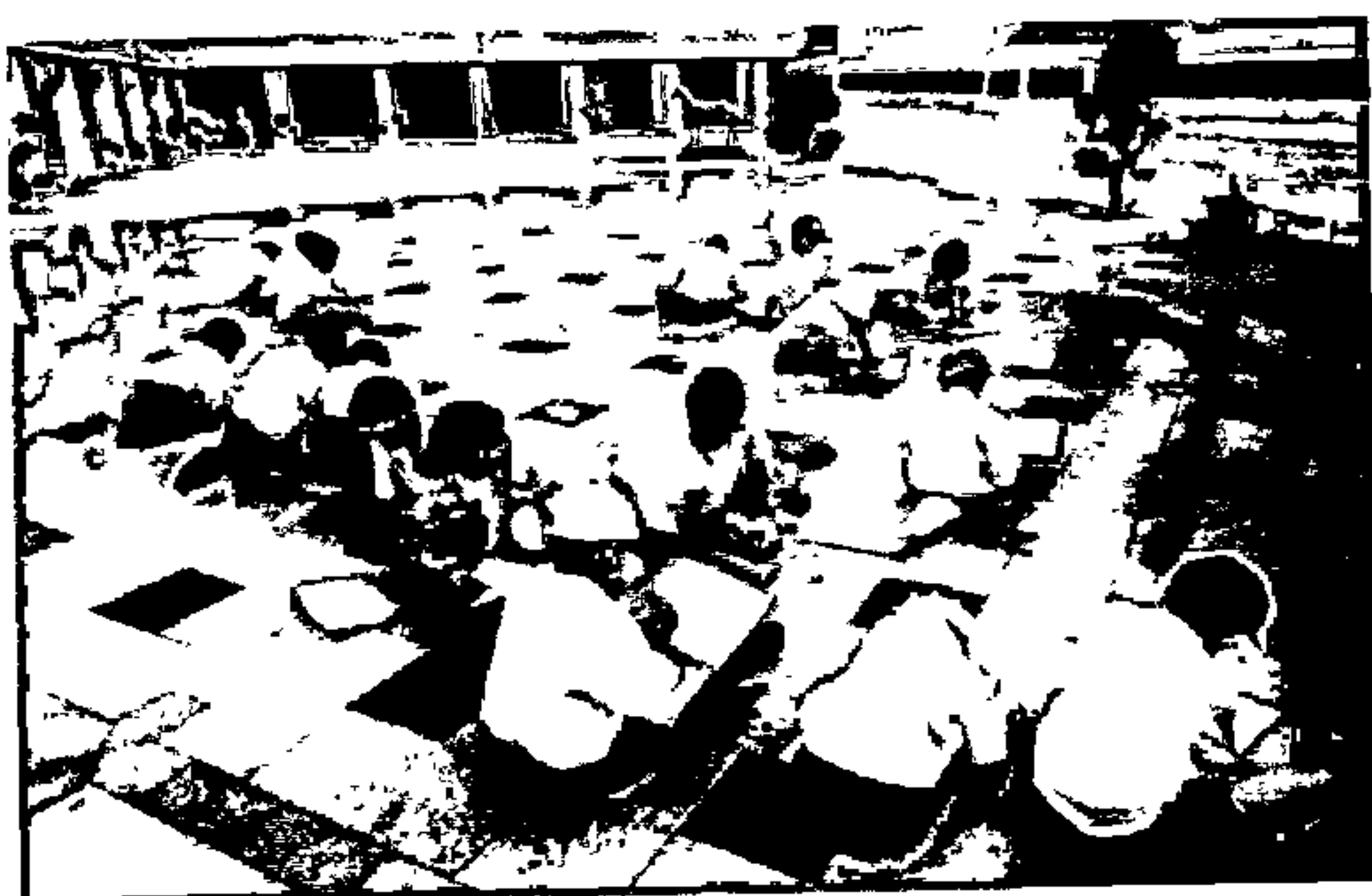
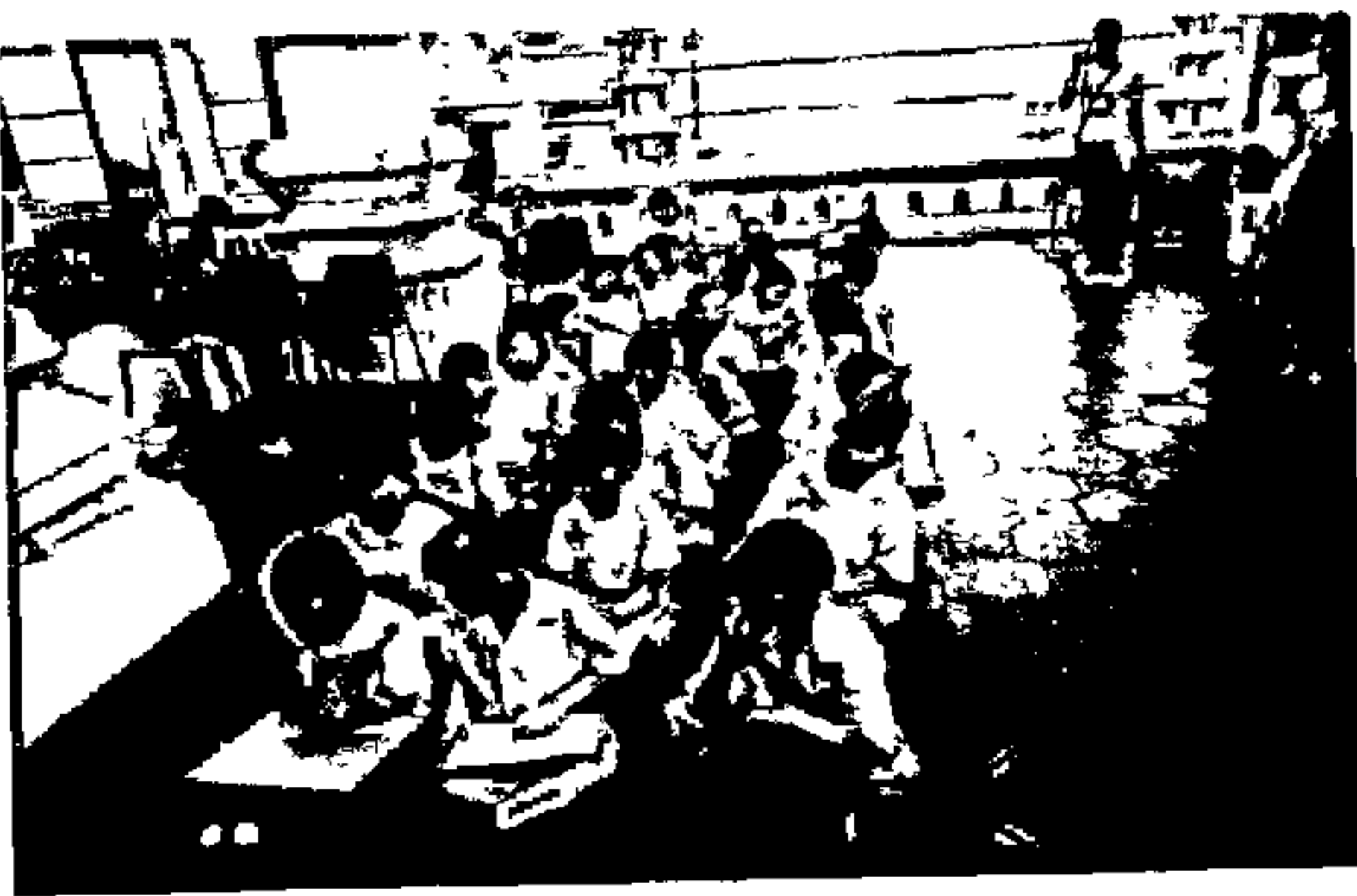
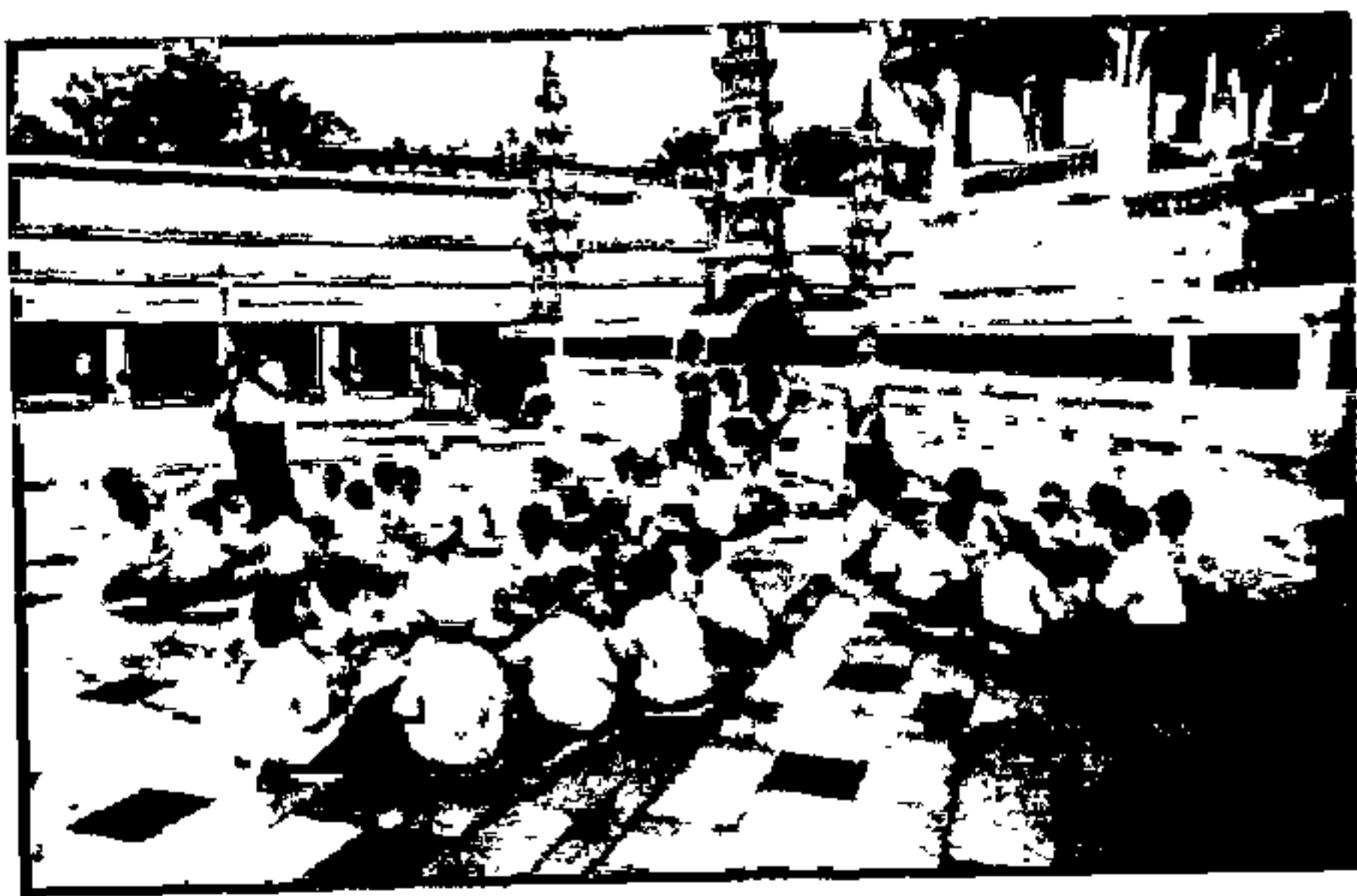
ปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนราชบพิศ

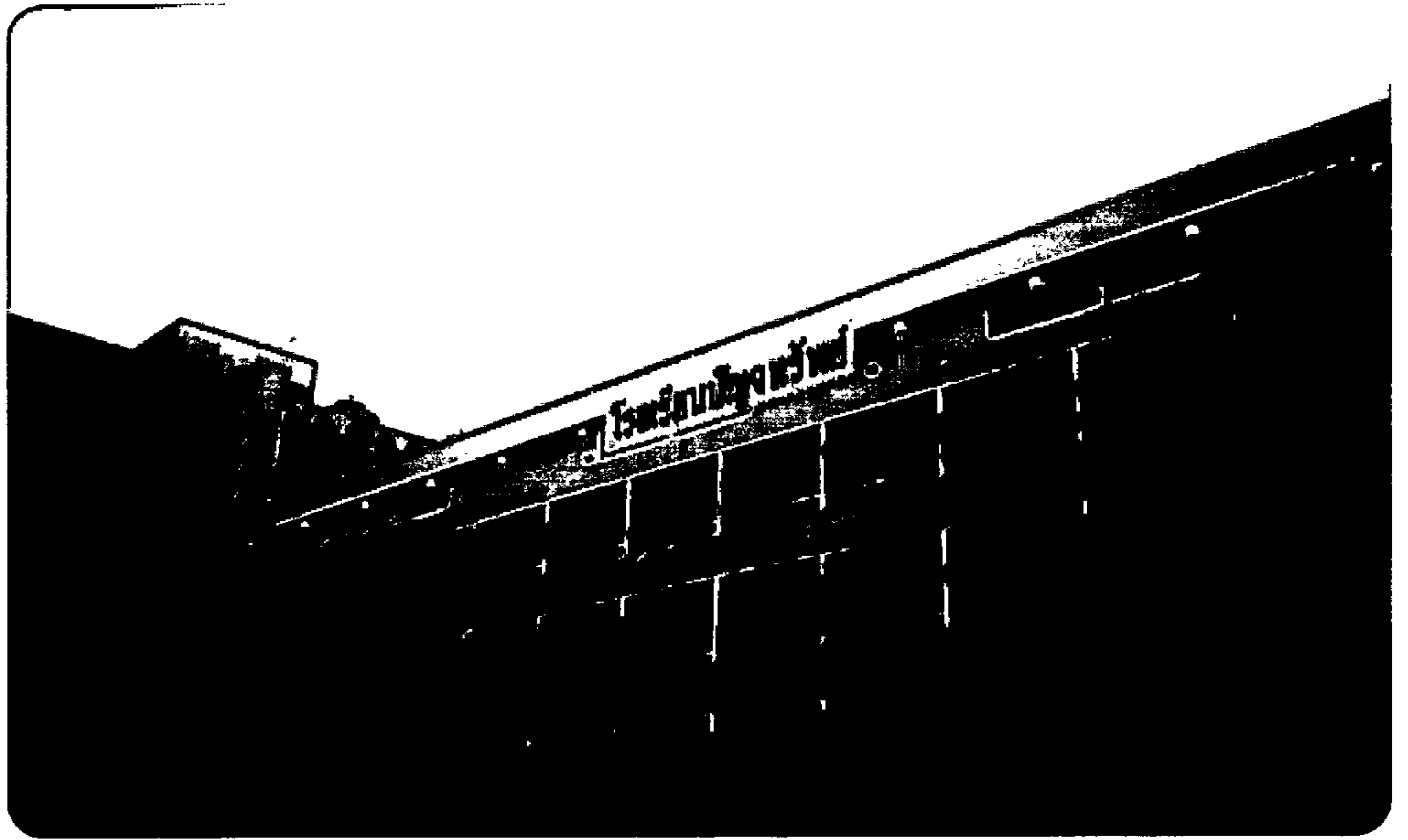

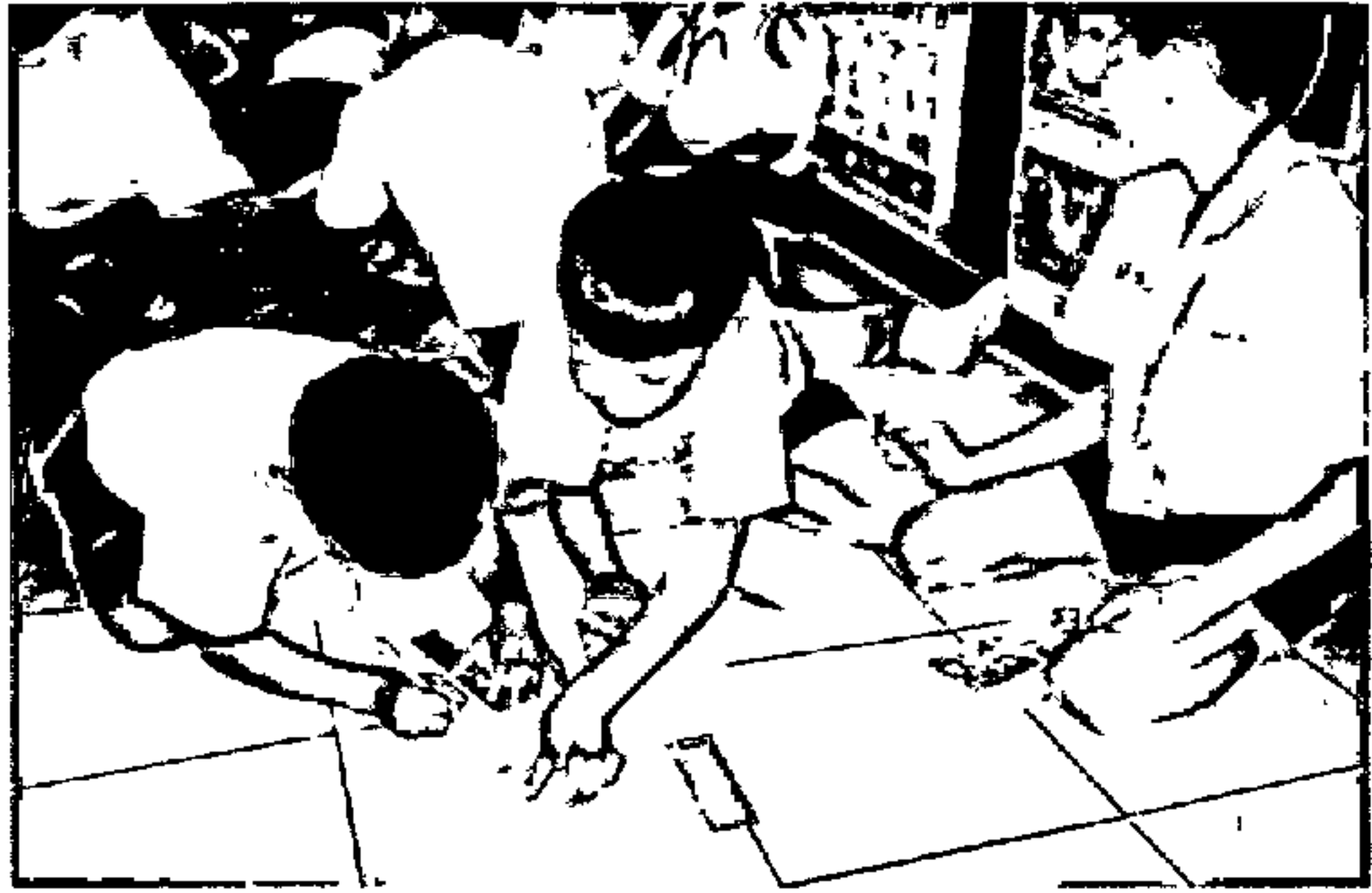
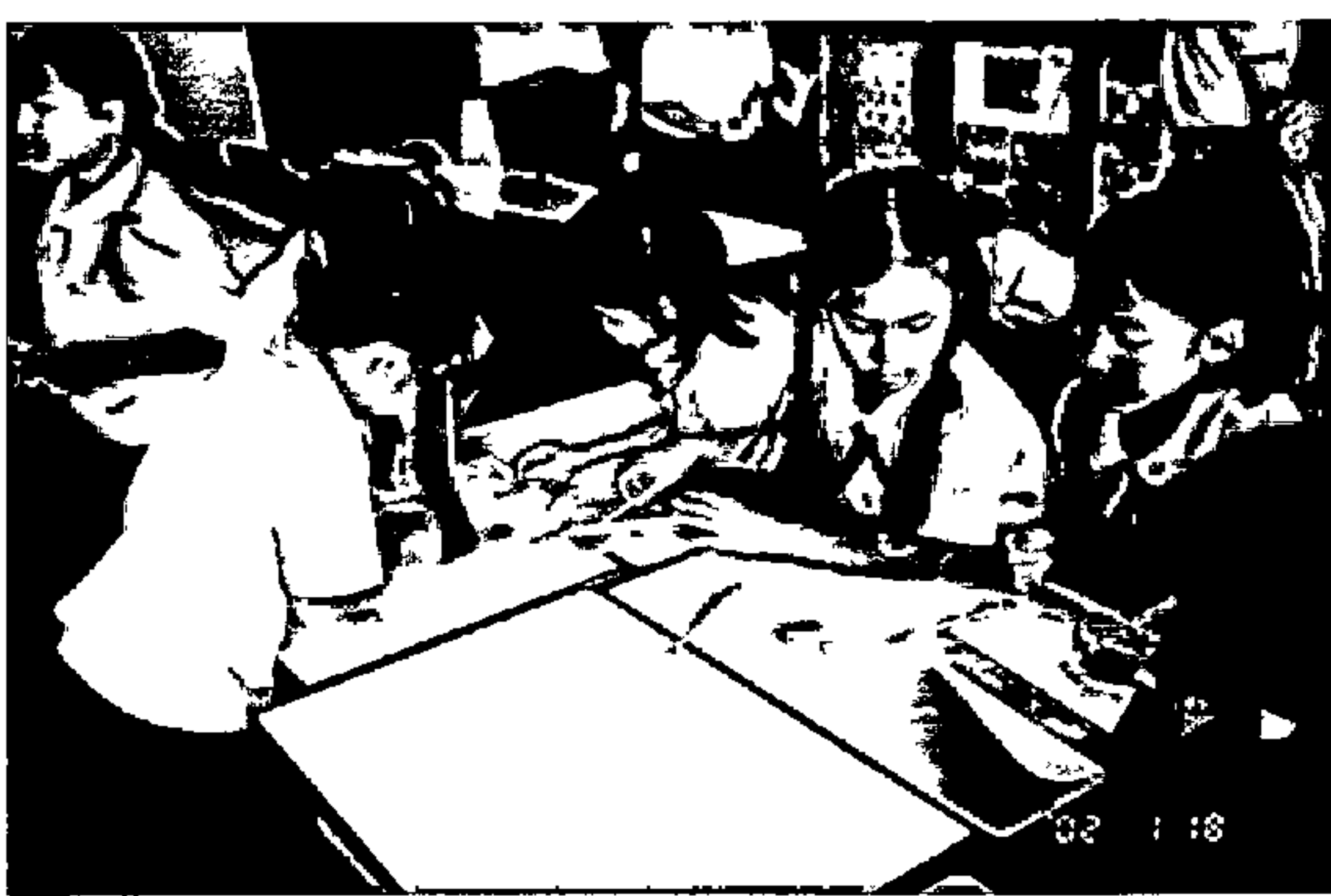

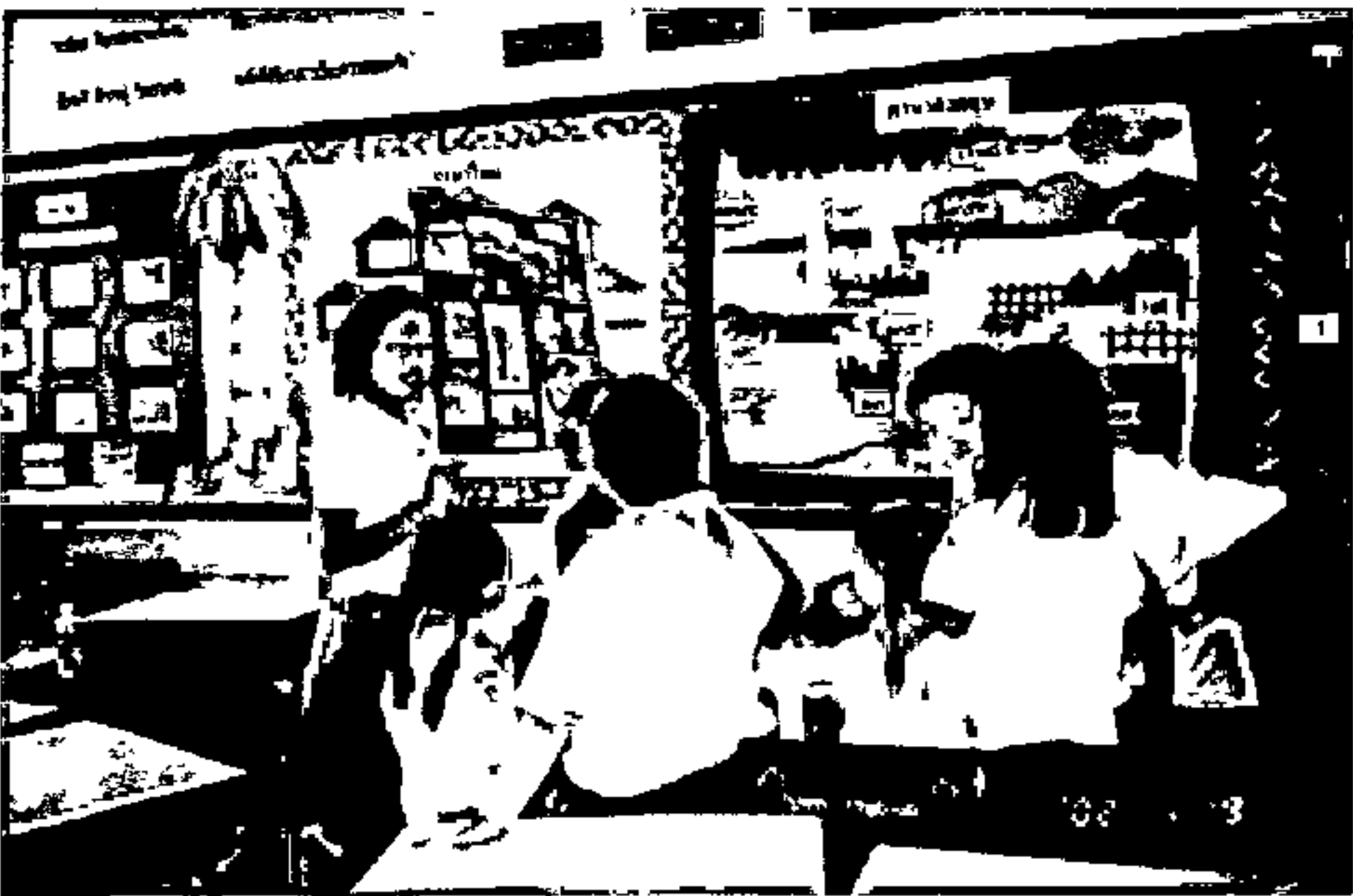
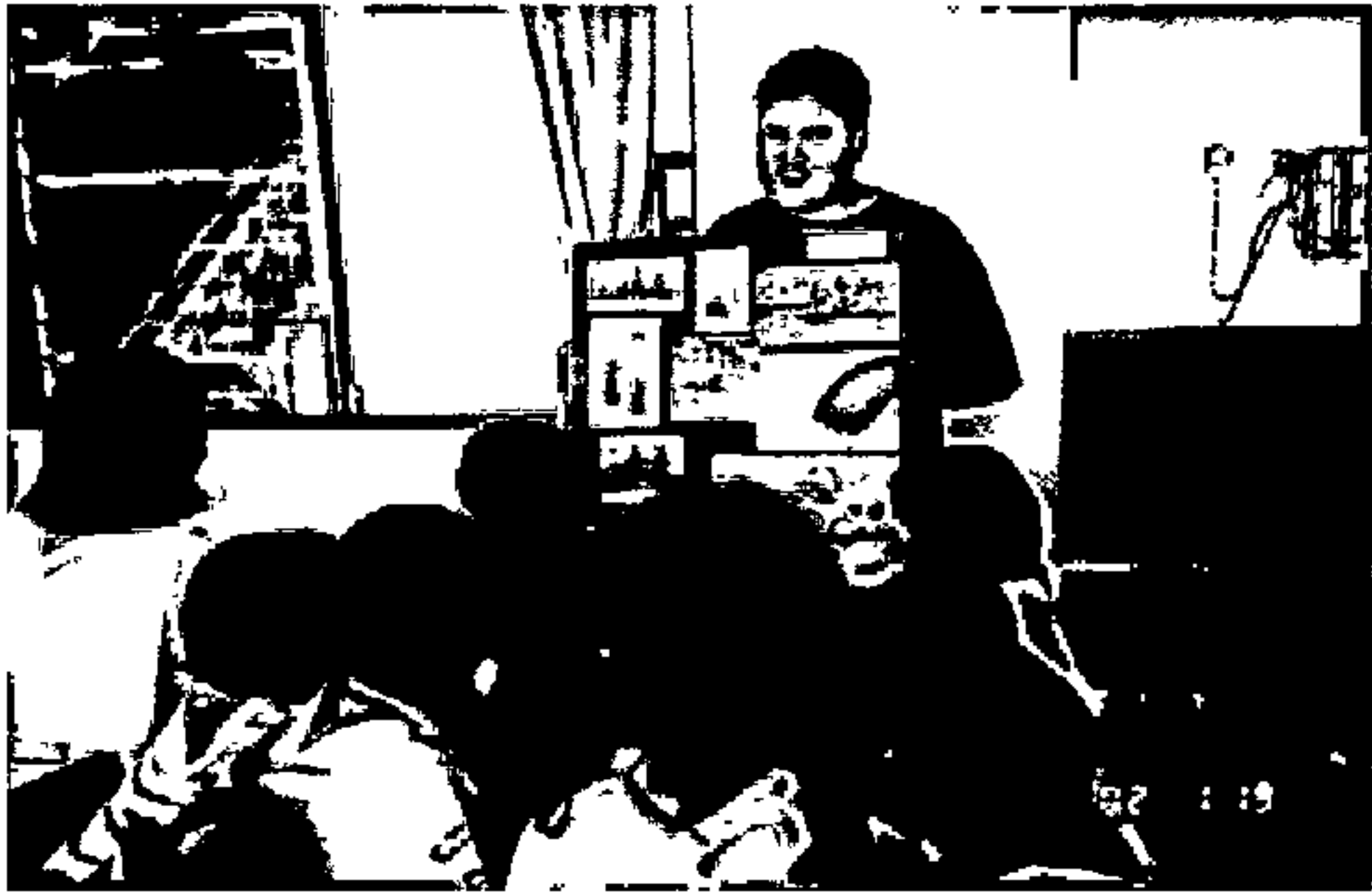

ปฏิบัติกิจกรรมกับนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองหว้า

บทสัมภาษณ์ ผลสรุปการปฏิบัติกิจกรรม

อาจารย์ศรีสมาน จงประดิษฐ์นันต์ อาจารย์ประจำวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โรงเรียนราชบพิธ

- อยากจะขอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว ว่ามีข้อดีแตกต่างจากการเรียนในห้องเรียนหรือไม่ อย่างไร

“ก่อนอื่นต้องขอชื่นชมกับนักศึกษาที่มาให้นักเรียนโรงเรียนราชบพิธในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งดิฉันก็คิดว่านักศึกษาท่านนี้เป็นอนาคตของประเทศไทยเลย ที่มีความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มที่ท่านเรียนมา แล้วก็นำมาใช้

จากการทำกิจกรรม ปรากฏว่าเด็กสนใจมาก แตกต่างไปจากที่ครูสอน แต่จริงๆครูศรีสมานก็สอน child center อยู่แล้ว เด็กจะชอบมากก็คือเรื่องของการเข้ากลุ่ม การได้แสดงออก การได้วิเคราะห์ การได้มีประสบการณ์แปลกๆใหม่ เช่น การละครเข้ามา ซึ่งอันนี้จูงใจเด็กมาก เด็กจะชอบมาก และยังกล่าวขวัญถึงอยู่ ซึ่งมีความสุขกับการเรียน อันนี้บ่งบอกได้เลยว่าประสบความสำเร็จสำหรับเด็กในโรงเรียนราชบพิธ

ต่างในที่นี้ จริงๆแล้วถ้าถึงตอนนี้แล้วไม่ต่าง เพราะว่าราชบพิธเป็นแกนนำปฏิรูป เราปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนมาแล้วก่อนหน้านี้ ตั้งแต่ปี 40 แต่ว่าเรื่องของกลุ่มนาฏศิลป์ เราก็มีหมวดหนึ่งที่ครูนาฏศิลป์จะสอน ถ้าเป็นกระบวนการวิทยาศาสตร์ก็ครูวิทยาศาสตร์สอน ก็ออกมาในรูปลักษณะที่ไม่แตกต่างกัน แต่ว่าของนักศึกษาที่นำมาใช้น่าสนใจกว่า”

- อาจารย์คิดว่าที่เด็กมีความสุข มีความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะตื่นเต้นกับพี่เลี้ยงใหม่ๆ หรือว่าเป็นเพราะกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

“แน่นอนนะคะ มันจะเป็นที่กิจกรรม ใครมาสอนก็นำกิจกรรมนี้เข้ามาเด็กต้องสนใจแน่นอน ไม่เกี่ยวกับครูพี่เลี้ยง แต่ครูพี่เลี้ยงก็มีส่วนในการสร้างสีสัน ในการปลุกเร้า การกระตุ้น

แต่จริงๆมันอยู่ที่ตัวกิจกรรม เพราะได้เห็นกิจกรรมของนักศึกษาที่นำมาใช้แล้ว ได้ดูทุกโปรแกรมว่าใช้ได้เลย เข้ากับหลักสูตร เนื้อหา เข้ากับจุดประสงค์ ในหมวดของประวัติศาสตร์ที่น่าเสนอไป อันนี้คือใช่ มันเป็นที่กิจกรรม ขอชมว่าเขียนได้ดี”

- อาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไร ถ้ามีคนท้วงว่าที่กิจกรรมประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเราแบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยจึงดูแลได้ทั่วถึง ไม่ได้อยู่ที่กระบวนการของการปฏิบัติกิจกรรม แล้วถ้าเราแบ่งนักเรียนในห้องเรียนเป็นกลุ่มย่อยเหมือนกัน อาจารย์คิดว่าจะประสบผลสำเร็จเหมือนกันหรือไม่

“สำหรับเรื่องของกิจกรรม ถ้าว่ากลุ่มย่อยเล็กนั้นดีแล้ว แต่ในการเรียนรู้ปัจจุบัน ครูคนเดียว ถึงจะกลุ่มย่อยเล็กก็ยังดีไม่เท่ากับมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม เสร็จแล้วที่นี้ครูคนเดียวจะดูไม่ทั่วถึง เด็กเกิดติดปัญหาปั๊บก็ถามปั๊บก็ต้องรอเรียกคุณครู คุณครูก็จะเดินมา ยังติดกลุ่มนี้อยู่ก็ไม่สามารถไปหาอีกกลุ่มหนึ่งได้ จุดมันจะด้วยอยู่ตรงนี้ แต่ถ้าหากมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่ม ถามปั๊บได้คำตอบปั๊บ มันก็กระตุ้นการเรียนรู้ ก็กระเถิบๆมันก็ไป มันก็บรรลุจุดประสงค์เลย”

- แล้วถ้าสมมติให้ห้องเรียนแต่ละห้องมีนักเรียนห้องละประมาณ 20 คน แต่สอนแบบปกติ จะได้ผลเท่ากันกับการสอนที่ให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมหรือไม่ กิจกรรมยังเป็นส่วนสำคัญอยู่หรือไม่

“เกณฑ์จริงๆมันเป็นไปไม่ได้ แต่ถ้าเป็นไปได้ ครูก็อยากได้เด็กจำนวนน้อยๆ เพื่อที่ว่าเราจะได้อยู่ทั่วถึง เราจะได้รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งมันเป็นเป้าประสงค์ของการเรียนรู้ปฏิรูป

ที่นี้คิดว่าถ้าเราไม่ใช้กิจกรรมเลยใน 20 คน ถ้าเราสอนแต่ละชั่วโมง ก็ไม่เข้าใจเหมือนเดิม ยิ่งไงก็ต้องมีกิจกรรม กิจกรรมสำคัญมากเลย เพราะเดี๋ยวนี้เด็กต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักค้นคว้า รู้จักวิเคราะห์ รู้จักตั้งสาระออกมาอะไรอย่างนี้ แล้วมีความสนุกสนาน ระดับประถมไม่ควรจะต้องถึงขั้นค้นคว้าหนัก แล้วเขาจะไม่มีความสุข ใช้สมองเกินวัย ตอนนี้การศึกษาเราเด็กพร้อมรับแล้วและครูก็พร้อมรับ”

- จากการที่เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรม อาจารย์คิดว่าเด็กจะมีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร

“เท่าที่สังเกตในห้องที่ทดลอง เปลี่ยนนะคะ รู้สึกว่าเขาจะรักพวกพ้อง หนึ่งคือเขารักพวกพ้อง เพราะเขาได้ทำงานกลุ่ม แล้วเขาพร้อมรับกลุ่มหลายๆเลย เขาพร้อมรับ ดังนั้นงานชิ้นเดียวเขาจะร่วมมือกันทำ แล้วออกมาดีมากๆ บอกเลยว่าดีมากๆ แล้วรู้จักจับสาระสำคัญ ใจความ ไม่ใช่แต่รักสนุกอย่างเดียว อันนี้มันเริ่มปลูกฝังเข้าไปในจิตสำนึกเขาแล้ว คิดว่าเขาจะติดตัวไปอีกนาน เรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้องบอกเลย เพราะกิจกรรมมันซึมซาบเข้าไปแล้ว”

- อยากให้อาจารย์ให้ข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมครั้งต่อไปว่าควรจะมีเพิ่มหรือปรับเปลี่ยนในส่วนใดบ้าง

“จริงๆทุกบทเรียนนำกิจกรรมเข้ามาได้ แต่อันนี้กำหนดด้วยระยะเวลา

ข้อดีก็คือแน่นอน ไม่ต้องไปตกใจว่าจะไม่จบเนื้อหาสาระ ถ้าเราให้วิทยายุทธเรื่องการรวมกลุ่ม การคิดวิเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการค้นคว้าเป็น เด็กจะติดตัวเป็นอาวุธ เหมือนกับว่า เราไม่ได้ให้ปลา แต่ให้วิธีหาปลา ดังนั้นไม่ต้องตกใจ ทุกกิจกรรมนำเข้ามาได้ ในยุคปฏิรูปเด็กพร้อมรับ ครูก็พร้อมรับการปรับปรุง

แล้วอยากจะเสนอเพิ่มเติมก็คือว่า ขณะที่ทำไปมันต้องวัด วัดประเมิน หัวใจของการประเมินมันไม่ทัน ในแต่ละครั้งที่ทำกิจกรรม ฉะนั้นพอหมดชั่วโมงถ้าเราไม่ได้ประเมินเราจะลืม พฤติกรรมเด็กคนนี้เราจะลืม ชั่วโมงถัดไป

ก็ท้าวความไม่ได้ ดังนั้นขณะที่สอนอยู่ก็ต้องจดบันทึกพฤติกรรมเด็ก กลุ่มไหน อย่างไร บุคคล เรียกว่าเป็นรายตัวเลข แล้วเราก็พัฒนาเป็นรายบุคคล คิดว่าน่าจะมีประสบความสำเร็จในทุกๆด้าน"

- ในส่วนของเนื้อหา อาจารย์คิดว่าในการปฏิบัติกิจกรรมครั้งนี้เด็กได้เนื้อหาครบถ้วนหรือไม่

"ถ้าพูดถึงเนื้อหา ก็บอกแล้วว่ายุคปฏิรูปเราไม่เน้นเนื้อหา เราเน้นกระบวนการ ถ้าเด็กรู้จักค้นคว้า อย่างว่าแต่หนังสือเลยเขาเข้าห้องสมุดค้นลึกกว่านี้ก็ยังได้ ดังนั้นเราไม่เน้นหนังสือ หนังสือดิฉันยังบอกเลยว่ากลับไปอ่านที่บ้าน ไปอ่าน ไปทำเองได้

ไม่ต้องตกใจนะคะ กระบวนการต่างๆหรือกิจกรรมที่นำมาสู่เด็กนั้นสำคัญมาก ส่วนเนื้อหาไม่ต้องตกใจเด็กอ่านหนังสือเป็น เขาอ่านได้เองและสามารถจับสาระออกมาได้ มันเหนือกว่าเด็กที่อ่านหนังสือแล้วตอบตามตำรา ไม่รู้จักคิดวิเคราะห์ และดึงสาระความคิดของตัวเองออกมาไม่ได้ อันนี้ถือว่า อย่างไรกิจกรรมนำสู่การเรียนรู้ได้ดีกว่าอยู่แล้ว"

อาจารย์พพร มโนเสงี่ยม อาจารย์ประจำวิชานาฏศิลป์ โรงเรียนราชบพิธ

- กิจกรรมที่นำมาปฏิบัติมีข้อดีแตกต่างจากการเรียนปกติอย่างไร

"กิจกรรมที่นำมาปฏิบัติมีข้อดีว่าการเรียนธรรมดา คือ

1. เด็กมีความกระตือรือร้นที่จะรู้มากขึ้น
2. เด็กได้ขึ้นด้วยตัวของเขาเองว่า ในเนื้อหาวิชาที่นำมาสอน เช่น "ชุมชน" เขาได้คิดของเขาเองว่าในชุมชนเขามีอาชีพอะไร โดยที่ครูไม่ต้องป้อน เด็กได้เสนอความคิดเห็นจากที่เขาได้สัมผัสอยู่ จะทำให้การเรียนของเด็ก เด็กจะจำได้แม่นยำกว่า เพราะว่าเขาได้จากพื้นฐานความรู้ของเขาเอง แล้วครูค่อยมาเสริมทีหลัง ถือว่าเป็นการที่ได้ผล โดยเฉพาะกับเด็กเล็ก เพราะเด็กเล็กช่วงความจำเขาจะสั้น แต่ถ้าเขารู้ด้วยตัวของเขาเอง ด้วยการปฏิบัติ หรือความใกล้ชิด จากประสบการณ์ที่เขาได้รับโดยตรง จะทำให้เขาจำได้ยาวนาน แม่นยำขึ้น"

"เนื้อหาได้เลย ได้ครบถ้วนเลย เพราะเด็ก ป.2 เราไม่ได้เน้นรายละเอียดมากมายนัก เราเอววงกว้าง โตขึ้นเราก็ปรับเนื้อหามากขึ้น ถ้าจะทำรูปแบบกิจกรรมก็ต้องเพิ่ม"

- ถ้าให้จำนวนครูต่อนักเรียนในห้องเรียนเท่ากันกับการปฏิบัติกิจกรรม แต่สอนแบบปกติ อาจารย์คิดว่า จะประสบผลสำเร็จเหมือนกันหรือไม่ กล่าวคือกิจกรรมยังเป็นส่วนสำคัญอยู่หรือไม่

“ในส่วนของกิจกรรม ผลจะคล้ายคลึงใกล้เคียงกันถ้าให้เด็กน้อยสมมติจำนวน 1 : 10 อย่างนี้ ก็จะใกล้เคียงกันในการทำกิจกรรม แต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นไปได้ จึงต้องมีการเรียนแบบระบบกลุ่มขึ้นมา คือให้เพื่อนดูแลเพื่อนแทนครู เพราะฉะนั้นถือว่ากิจกรรมอย่างนี้ได้ผลดีกับการศึกษา แล้วก็การใช้การแบ่งกลุ่มโดยใช้การแสดงเข้ามา ที่เราเรียกว่า บทบาทสมมติ ทางกระทรวงศึกษามีมานานแล้ว แต่เราไม่สามารถนำมาใช้ได้ครบ เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีมาก สถานที่เราไม่เพียงพอ ติดขัด โต๊ะ เก้าอี้ ในการเคลื่อนไหวเด็กจากกลุ่มหนึ่งไปอีกกลุ่มหนึ่งลำบากมาก”

- แสดงว่ากิจกรรมมีส่วนช่วยในการทำให้เด็กกล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น

“ไม่ค่ะ กิจกรรมมีส่วนมากทีเดียว ให้ถึง 60% ในการเล่น”

- ถ้าแบ่งกลุ่มย่อยเหมือนกัน

“อ้อ ถ้าเผื่อเด็กในห้องเรียนมีจำนวนน้อย อย่างนั้นจะใกล้เคียงกัน แต่ในความเป็นจริงมันเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องใช้กิจกรรมกลุ่ม เพราะฉะนั้นเห็นด้วยที่ทางประสานมิตรจะจัดให้มีการเรียนแบบนี้ หรือส่งนักศึกษามาฝึกอย่างนี้ เพราะถือว่าช่วยทางด้านการศึกษามากทีเดียว”

- ในส่วนของเนื้อหา อาจารย์คิดว่าเด็กได้เนื้อหาครบถ้วนตามหลักสูตรหรือไม่

“เนื้อหาได้เลยค่ะ ได้ครบถ้วน เพราะว่าเด็ก ป.2 เราไม่ได้เน้นรายละเอียดมากมายนัก เราเอางกว้าง เด็กโตขึ้นเราก็ปรับเนื้อหาให้มากขึ้น คือเรื่องเดียวกันแต่เราใส่เนื้อหาเข้าไปมาก รูปแบบกิจกรรมก็ต้องเพิ่มมากขึ้น แคนี่สำหรับเด็ก ป.2 ก็ถือว่าพอเพียงกับเขาแล้ว”

- อาจารย์คิดว่ากิจกรรมที่นำมาปฏิบัติเหมาะสมกับเด็กหรือไม่

“เหมาะสมหรือไม่ เหมาะสมค่ะ พอกับเด็ก เพราะได้นั่งดู ได้สังเกต นั่งสังเกตการณ์ในการสอนแล้วใช้ได้ ถือว่าประสบผลสำเร็จ”

- อาจารย์คิดว่ากิจกรรมที่นำมาปฏิบัติมีข้อเสียหรือไม่ อย่างไร

“ในการทำกิจกรรม ข้อเสียคือ หนึ่งอาจจะเสียเวลา เรากำหนดว่าใน 1 ชั่วโมงเราจะได้นี้อะไรมากกว่านี้ แต่พอทำกิจกรรม กว่าเด็กจะจับกลุ่ม กว่าเปลี่ยน อาจจะทำให้เสียเวลามากในช่วงแรกๆ ถ้าเด็กยังไม่เข้าใจ การเคลื่อนไหวของกลุ่ม

อีกประการหนึ่ง คือ ต้องมีคนเข้ามาช่วยเป็นพี่เลี้ยง แต่ถ้าครูคนเดียวการดูมันอาจจะไม่ทั่วถึง ให้งานแล้ว ครูต้องเดินดู เป็นที่ปรึกษาทุกกลุ่ม มันไม่ทันเวลาแล้ว อย่างน้อยก็ต้องมีพี่เลี้ยงเข้ามาช่วย นั่นคือข้อเสียของการทำกิจกรรมกลุ่ม ถ้าจับคู่ได้ดีก็จะได้ดี หมายถึงว่า เพื่อนครูในโรงเรียนด้วยกัน เธอไปสอนชั่วโมงฉัน ฉันสอนชั่วโมงเธอ อะไรอย่างนี้ก็จะดีขึ้น"

- อาจารย์คิดว่าที่เด็กกระตือรือร้น สนใจที่จะเรียน เป็นเพราะพี่เลี้ยง หรือด้วยกระบวนการของกิจกรรม

"ที่เด็กกระตือรือร้น ได้ทั้ง 2 อย่าง

1. เด็กตื่นเต้นที่มีพี่เลี้ยง และพี่เลี้ยงไม่ดู รับฟังความคิดเห็นของเขา เพราะว่าครูประจำวิชาจำเป็นเหลือเกินที่จะต้องดูบ้าง เพราะว่าเด็กเยอะ เพราะฉะนั้นก็โอเคหนึ่งเด็กตื่นเต้นที่มีพี่เลี้ยงใหม่
2. เด็กได้เคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเขา เพราะกิจกรรมมันจะเน้นความเป็นธรรมชาติของเด็ก เราไม่ได้บอกให้เขานั่งกอดอก นั่งตัวตรง แล้วก็นั่งฟังครูพูด กิจกรรมเหมาะสมตามวัยของเด็ก และพัฒนาการของเขา เขาได้เคลื่อนไหวตัวบ้าง เขาอาจนอนวาดรูป เราก็ปล่อยเขา เราก็ไม่เป็นไร เราไม่ได้ว่าเขา เขามีอิสระ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องคุมระเบียบ และน้องฝึกสอนก็คุมระเบียบได้ตรงจุด เพราะฉะนั้นเป็นไปได้ที่จะนำกิจกรรมมาใช้"

- อยากให้อาจารย์แนะนำในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปว่าควรปรับปรุงหรือแก้ไขจุดใดบ้าง

"ที่จะแนะนำหมายถึงว่า ถ้าชั่วโมงแรก คุณเล่นกิจกรรมได้เต็มที่เพื่อให้เด็กรักและศรัทธาผู้สอน พอชั่วโมงหลังต่อไป ใส่เนื้อหาให้มากกว่านี้อีกนิดหนึ่ง เพราะว่าเด็กเขาเปิดสมองรับเราแล้ว เมื่อเขาเปิดใจเปิดสมองรับเราแล้ว เราสามารถใส่อะไรเข้าไปมากกว่าปกติได้ เหมือนกับกระเพาะที่เคยได้ทานอาหารแล้ว ก็ทานได้แล้ว นั่นคือส่วนที่อยากให้เติม เพิ่มเนื้อหา

แล้วก็ความกระชับของการสอนในกิจกรรมให้มันกระชับ กิจกรรมนั้นๆควรจบภายใน 1 ชั่วโมง แต่เท่าที่ดูจะช้าก็สักประมาณ 5 นาที ก็ไม่ถือเป็นเสียหาย แต่ถ้าเมื่อเราเสร็จก่อนสัก 5 นาทีเพื่อให้เด็กเก็บตำรับตำรา อะไรต่ออะไร เพื่อจะเตรียมพร้อมไปสู่วิชาอื่นต่อไป ก็ยังดี ไม่กินเวลา"

อาจารย์เพชร อี๋สกุล อาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ประจำวิชาส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต โรงเรียนปัญญทรัพย์

- อาจารย์คิดว่ากิจกรรมที่นำมาปฏิบัติมีข้อดีแตกต่างจากการสอนปกติอย่างไร

“สำหรับในห้องนะคะ คิดว่ากิจกรรมที่มำจัดให้นี้นักเรียนได้มีส่วนร่วม แล้วก็กล้าแสดงออก ส่วนมากจะมี ส่วนร่วมแทบทุกคน เขามีอิสระ เรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง สนุกสนาน แล้วก็ไม่เครียด ”

- อาจารย์คิดว่ากิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไปมีข้อเสียหรือไม่ อย่างไร

“ก็มีบางกลุ่มผู้นำกลุ่มอาจจะเสียงเบาเกินไปนิดหนึ่ง น้องอาจไม่ฟัง หรือช่วงนั้นน้องอาจจะคุยบ้าง ส่วน มากโดยรวมก็คิดว่าดี ดีมากเลย ประสบความสำเร็จมาก เพราะนักเรียนส่วนมากชอบแล้วก็ถามถึงบ่อยๆ ว่าเมื่อไร ที่จะมาจัดกิจกรรมให้อีก เขาสนุก เขาได้แสดงออก เขาได้เล่น ได้อะไรอย่างนี้”

- อาจารย์คิดว่าน้องๆได้เนื้อหาครบถ้วนเท่ากับเพื่อนๆห้องอื่นหรือไม่

“คิดว่าได้นะคะ เพราะกิจกรรมที่จัดให้นี้ก็หลากหลาย มีทั้งเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ชุมชน และก็เป็นมาของประวัติศาสตร์ คิดว่าได้แล้วก็เขาได้ บางที่เขาได้โดยไม่รู้ตัว บางครั้งอาจจะดีกว่าที่เราสอน ไปโดยเขาอาศัยความจำ แต่เขาได้เห็นภาพ ได้อะไร คิดว่าเขาได้มากค่ะ”

- การปฏิบัติกิจกรรมส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

“ส่วนมากเด็กยุคนี้เขาค่อนข้างที่จะกล้า กล้าพูดกล้าถาม ไม่แตกต่างเท่าไร เพราะเขากล้าอยู่แล้ว เวลาบ่อยไปนิดหนึ่ง ที่แรกอาจารย์คิดว่าบางคนที่เขาไม่กล้าแสดงออกเมื่อเขาเข้ากลุ่มเขาอาจจะเฉย แต่ จากการสังเกตรู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมได้ดีขึ้น เขากล้า หรือว่าเป็นเพราะพี่ๆมาใหม่ไม่ใช่เป็นครู เขาเลยให้ความสนใจ สนม หรืออย่างไรก็ไม่ทราบ แต่รู้ว่าทุกคนมีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกมาก บางคนเราถามเขา เขาอาจจะไม่กล้า พูด ยืนเฉย แต่เวลาอยู่กับเพื่อนๆเข้ากลุ่มนี้รู้สึกว่าเขามีความสุขทุกคน”

- อาจารย์คิดว่าเป็นเพราะพี่เลี้ยงหรือเป็นเพราะกิจกรรม

“น่าจะเกี่ยวข้องกัน ทั้งกิจกรรมและผู้นำกิจกรรมด้วย”

- อาจารย์มีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไปหรือไม่ว่าจะปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมในจุดใด

“ส่วนที่คงไว้ก็อุปกรณ์สื่อ คิดว่าดีใช้ได้ ที่ปรับปรุงก็คิดว่าไม่มีนะ คิดว่าส่วนมากจะดี เพราะดูในภาพรวม แล้วก็ดี การนำเกมส์ หรือการจัดกลุ่ม แต่นักเรียนอาจจะมากไปนิดหนึ่ง ทำให้บางครั้งอาจจะมีเล่นบ้าง ออกไป นอกเรื่องบ้าง แต่สื่อหรืออุปกรณ์ที่นำมาใช้คิดว่าดีมาก”

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่..... 1-8

ผู้บันทึก..... โสจ. อาภาวดี ศรีสมาน

วันที่ 25 สิงหาคม 2544

ข้อคิดเห็น. ตามทศที่ได้สำรวจการครองของ ห.ร. เพื่งพอ ฝักรองรณะ: ตั้งแต่
จนแรกจนถึงในวิเศษการครอง ข้อนี้เห็นว่า ข้อที่กล่าวมาเป็นเหตุที่ตัดสินแล้ว
พูดจาไพเราะ แลถึงขั้นแล้วแต่ไร เปรียบเทียบพ้องในการครองได้ดี ของ
ตามแนวการครองที่เห็นไว้

- ការបង្កើនការងារកសិកម្មក្នុងតំបន់
- ការងារកសិកម្មក្នុងតំបន់កសិកម្មក្នុងតំបន់
- ការងារកសិកម្មក្នុងតំបន់កសិកម្មក្នុងតំបន់
- ការងារកសិកម្មក្នុងតំបន់កសិកម្មក្នុងតំបន់

สิ่งที่ควรปรับปรุง.

- អាណត្តិរដ្ឋបាល ៦០ ឆ្នាំ ដែលបានក្លាយជាស្ថាប័ន ច្បាប់ស្របច្បាប់
- ក្រុមប្រឹក្សាភិបាលក្រុងកំណើតអាណត្តិរដ្ឋបាល ៦០ ឆ្នាំ ដែលបានក្លាយជាស្ថាប័ន ច្បាប់ស្របច្បាប់

[illegible][illegible]

หมายเหตุ: ข้อนี้เป็นที่รู้กัน และเป็นที่เชื่อถือกันมานานแล้วว่า สมรรถภาพของสัตว์
โดยมากจะขึ้นกับอายุ และสภาพแวดล้อม ซึ่งใน 2 ข้อนี้ 38 ปี 14.

စိတ်ကောင်းမှုပညာ

စ-စာအုပ်အမျိုးအမည်

১০.০৮.১৯৮০.১৮০৮১৮০৮.

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....1-8

ผู้บันทึก ๑๑๑๕ พานพ ส/ม.ลือฉวน วันที่ 26 ธันวาคม 2544.

[illegible][illegible][illegible]

หมายเหตุ.

หมายเหตุ.....
 ๑๓๓๑ :- กรมการช่างรับใช้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ๑๓๓๒ :- กรมการช่างรับใช้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

.....
 sum. 2/10/50.

C. 2 5-5247

8.5. 97228.

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่...1.....

ผู้บันทึก... นศ. บุญพร... พูลศักดิ์เลิศ... วันที่ 17/12/44... (โรงเรียนนาฏราชพิทย)

ข้อคิดเห็น.

..... ก็จาก... ..
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.

.....ให้ครอบครัวใช้เวลาพักผ่อนร่วมกัน.....เพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างมีความสุข.....
.....กับ.....กิจกรรมที่.....ตาม.....ว่า.....ไป.....วัด.....ที่.....วัด.....ใน.....วัด.....นั้น.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปผล.....เป็นไปไ้ดีด้วยดีในสิ่งๆนั้น.....มี.....สิ่งๆนั้น.....สิ่งๆนั้น.....
.....สิ่งๆนั้น.....สิ่งๆนั้น.....สิ่งๆนั้น.....

This image shows a single sheet of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

หมายเหตุ.

.....

.....

.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 1

ผู้บันทึก น.ส. รัชฎาพร ปรหมมา วันที่ 17 ธ.ค. 44 (โรงเรียนนาขมิ้น)

ข้อคิดเห็น เด็กๆ ก่อนทำมีคำถามว่าในเรื่องของประวัติความเป็นมาของบ้านแล้ว แต่ยังไม่เข้าใจ
สิ่งที่ กิจกรรมช่วยได้คือ ทำให้มีความเข้าใจว่าประวัติความเป็นมาของบ้านนั้นเกี่ยวกับ
อะไรและทำไมถึงมีบ้านนาขมิ้นนี้ขึ้นมาบ้าง และทำไมถึงมีบ้านนาขมิ้นนี้ขึ้นมาบ้าง
ขอบคุณ

สิ่งที่ควรปรับปรุง-ควรเพิ่มเวลาในการให้เด็กๆ ได้ถามมากขึ้น เพราะเด็กยังไม่กล้าถาม
หากเพิ่มเวลาให้เด็กๆ ได้ถามมากขึ้น
- กิจกรรม โคมี่ การเล่นเกมเกี่ยวกับนาขมิ้น เพราะได้ความรู้
ไม่ซ้ำซาก สนุกสนาน

สรุปผล

ดี มีเพื่อนมาช่วยทำกิจกรรม

หมายเหตุ

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....

1 (โรงเรียนนาขางโจร)

ผู้บันทึก.....

ส.ร.น.อ.ศ.

วันที่.....

ข้อคิดเห็น.....

ดีเยี่ยม

เก่งกล้าเกิน

ไปด้วย สนิท

มากแล้ว รักมาก

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

ไม่เหลือ

ทุกอย่าง perfect

สรุปผล.....

$$A^+ = B^+$$

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....1.

ผู้บันทึก นาย วิมลรัตน์ ปรีชาธรรม วันที่ 17 ธันวาคม 2544 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์)

[illegible]

..... * การให้เหตุผลตามแบบของคำว่าประวิติคุณศัพท์..... ดูเหมือนว่าคำศัพท์ที่ ๑๖
จะขาดไป..... การที่จะเข้าใจความหมายของประโยคที่ ๑๖ นี้..... ขวัญใจเจ้าตัวเล็กดูจาก
ข้อสังเกตคือ..... สังเกตที่หน้าจะเขียนเป็น ๔ ที่รู้จักของคนจีน และศัพท์อื่นใดที่ไม่เกี่ยวข้อง
กับศัพท์ธรรมะได้ความคิดจากเดิม หน้าจะสื่ออะไรก็สามารถแปลตามจิตใจเขาได้..... ไปอย่าง
ไปอีก

[illegible]

* กิตติคุณที่ห้า - เล่าเรื่องตอน ๑... สักกพหุของเรือน, คณาดร., เพื่อบรรณสัน
- เล่าสถานที่ที่เคไปได้มา... สวรรค์ดาว, กิตติคุณที่ห้า, ๑๐๐, ๑๐๐
- เล่าเรื่องที่สี่... โฉมหน้า, โฉมหน้า, ๑๐๐, ๑๐๐

- เล่มเรื่องบาดแผลที่มี..... นกสาม, จิ้งจอก, ก้อนหิน, จักรพรรดิ, ฟ้าแกว่ง
 ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับตนเอง ได้ถูกแกะไขแล้วสิ่งที่เปิดเผยมา เช่น จิ้งจอกขาว, ฟ้าแกว่ง
 - โลกสีทอง ป.1 แปลงปล้นนกสาม, นกสามแปล, อีสานอุทัย

หมายเหตุ * ข้อวิจารณ์นี้ เป็นหลักการที่ดี ไม่กลับเสถียรความคิด แลบกวามทว.....

* บัวหิมะ ใบเล็ก... * ดอกใบเล็ก... * ดอกใบเล็ก... * ดอกใบเล็ก...

A. Hoiwān' nūo a. mab⁷ hāx' pōnā: nē: son... m' sōnwom' nāw' dīn... māj. mōw' i: son

การทูลเกล้าฯ ถวาย..... * ด. ๕๐๖/๒๕๖๓ ส. ๕๐๖/๒๕๖๓ * ด. ๕๐๖/๒๕๖๓ ส. ๕๐๖/๒๕๖๓ * ด. ๕๐๖/๒๕๖๓ ส. ๕๐๖/๒๕๖๓

၁။ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် မြန်မာ့နိုင်ငံတော်

ใบประเมิณผล

กิจกรรมที่.....2.....

ผู้บันทึก ผอ. นพ.พร..... คนแล้วได้..... วันที่ 18122544 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์)

ข้อคิดเห็น..... ได้ชมและเข้าใจแล้ว ทั้งใจและใจส่วนน้อยมาก..... เท่านั้นใจน้อยนิด

.....กล่าวเป็นธรรมดา..... ค่ะ ฉันก็ต้องพูดอะไร..... ที่ให้เด็กได้ค่อยๆปรับตัว..... ในเวลา.....

.....
.....

19.9.23

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....สัจจะยังไม่หมดสติมากักตึง... น่าจะเป็นที่โดนดูนะ

สรุปผล.....เป็นไปได้ดีด้วยดี ตามเป้าหมายประสงค์

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 2
ผู้บันทึก: ศุภพรณ์ ศรีวรวิชัย วันที่ 18-12-2001 (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์)
ข้อคิดเห็น: วิชาศึกษาศาสตร์ ทำหน้าที่นำนักเรียนไปปฏิบัติจริงในห้องเรียนได้มาก
ก็ได้ฝึกได้จริง เพราะได้ลงมือทำเอง ได้รู้ ได้เข้าใจเรื่องที่จะทำกิจกรรม
ชนิดนี้

สิ่งที่ควรปรับปรุง..... ก็เรื่องเวลาการส่งจดหมาย (พอๆ - ยี่สิบกว่าวันก็พอ)
แล้วก็น่าจะใส่ชุดfantasyมาจ

สรุปผล..... ๑๗:๑๕ B-A

หมายเหตุ : หาก นกอีก ๑ ตัว ยืนส่งนมให้เพื่อน OK ๒๐ เดวิ
 ต่อมา + แล้วแล้วค่อย

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่

ผู้บันทึก: นาย น. น. น. วันที่ 18 ธันวาคม 2544 (โรงเรียนเทศบาล)

[illegible][illegible]

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 4

ผู้บันทึก บุญพร

วันที่ 20/12/44

(โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์)

ข้อคิดเห็น

วันนี้กิจกรรมเป็นทางการมากขึ้น เด็กๆไม่ค่อยมีสมาธิเท่าไรนัก เริ่มกรอกรำเล่นมากกว่า คุยต่อยากเหมือนเล่น แต่รักดีค่ะ

สิ่งที่ควรปรับปรุง

สถานที่ ไม่เหมาะสม

สรุปผล

หมายเหตุ

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 4

ผู้บันทึก น.ส. ชัญฉวี ประทุมมา วันที่ 20 ธ.ค. 2544 (โรงเรียน ม.ช.บ.พิษ)

ข้อคิดเห็น..... ได้เข้าเรียนด้วยดีทุกสัปดาห์ สนใจสืบเสาะหาความรู้ และพยายาม
มีส่วนร่วมในกิจกรรม ช่วยแสดงความคิดเห็น และ คิดตามสิ่งที่ได้อ่านไป
อย่างซื่อสัตย์ เมื่อมีการแยกแต่ละกลุ่มออกกัน เด็ก ๆ จะมีความรู้สึกดี
ที่ได้ทำกิจกรรม เช่นนี้ ได้ทำเพราะเด็ก ๆ มีความรู้ความเข้าใจ
ดี เป็นประโยชน์กว่าคนอื่น ๆ เขาต้องการที่จะได้ ได้เรียนรู้อย่างดี
เขาจะรู้สึกละอายใจที่คนอื่น ๆ

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล.....

B

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....

4

ผู้บันทึก นาย. ปิณฑิโรจน์..... วันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๕ (โรงเรียนราชพิศ)
ข้อคิดเห็น..... วัณห์..... ที่..... เริ่ม..... และ..... สถานะที่..... ได้..... ของ.....
เมื่อ..... แล้ว..... และ..... อยู่..... และ..... และ.....
นอกจากนี้..... ไป..... ได้..... ที่..... ที่..... ที่.....
อภิปราย..... และ..... แสดง..... ได้..... อันเป็น.....
เรียน..... ที่..... ไป..... ส่วน..... ๑..... ได้.....
แสดง..... เข้า..... สถานะ..... ได้..... ได้.....
..... เพื่อ..... ได้..... ประวัติ.....
.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล..... OBJECTIVE ที่..... Goal ได้บรรลุผลตาม.....
..... รวม..... สถานะ..... จาก.....
..... ได้..... ได้..... ได้.....
..... "....."
.....

หมายเหตุ..... วัณห์..... สถานะ.....
..... ได้..... ได้.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....5.....

ผู้บันทึก.....11/12/44.....

วันที่.....21/12/2544.....

(โรงเรียนเทศบาลพิสัย)

ข้อคิดเห็น.....

.....ฉันมีปัญหานานาเรื่อง.....น้องคนหนึ่งเริ่มชอบก่อน.....คนดีคนเดียว.....
.....ตามใจ.....ฉันแต่ก็กลัวคนจะมา.....เดี๋ยวก็.....บรรณการในอีกส่วน.....
.....หัวขี้.....ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนแต่ไม่สนใจ.....เนื่องจากไม่ตั้งใจ.....
.....ฉันบอก.....อยากจะได้.....และน้องมีปัญหามากตรงที่โดนเรียกเป็น.....
.....กลุ่มเด็ก.....เขาจึงกลัว.....ทำไมจึงไม่ไป.....เรา.....
.....เขา.....ใคร.....แต่.....เขาบอก.....
.....เขา.....แต่.....ฉันยัง.....
.....คุณ.....น้องอยากจะได้.....อยากได้.....
.....สิ่งที่.....อยากได้.....

สรุปผล.....ฉันได้.....คุณ.....
.....เขา.....เขา.....
.....เลย.....

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 5

ผู้บันทึก NATTY วันที่ 21 ธ.ค. ๕๕ (โรงเรียนสาธิตฯ พิษณุ)

ข้อคิดเห็น ดีใจว่ะ!! น.ศ. ก็ดีไม่ใช่น้อย

สิ่งที่ควรปรับปรุง ปรับปรุงให้ดีขึ้นด้วย & เราได้ช่วยกันทำในชั่วโมง
ฝึกฝนก็เพราะเราจะได้มาทำกันดีกว่า

สรุปผล B-A

หมายเหตุ เด็กๆ เก่งมีทัศนคติชอบ อยู่ในใจจริง สนุก กลุ่มที่ ๑ ได้ผลดี

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 5

ผู้บันทึก น.ศ. วันเพ็ญ วิชาหม่อม วันที่ 21 ธ.ค. 24 (โรงเรียนสาธิตฯ พิษณุ)

ข้อคิดเห็น..... ทำการได้ดีมากนั้น เก่งช่วยจำได้โดยที่ สดวกเด่น โดยที่ใน
การเขียนค่อนข้างช้าหน่อย..... แต่ถ้าทำบ่อยๆน่าจะดีขึ้น และควรจดจำ
ให้คล่องตัวขึ้น ก็ยังทำได้ดีไม่ผิดอะไรในสิ่งที่สอนอยู่นะ

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล.....

B

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่..... 6

ผู้บันทึก..... บุญไพร..... วันที่..... 24.12.2544..... (โรงเรียนสหราษฎร์รังสฤษดิ์)

ข้อคิดเห็น.....
.....นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี.....
.....นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี.....
.....นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี.....
.....นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี.....
.....นักเรียนได้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล.....

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 6

ผู้บันทึก น.ส. รุ่งพรทิพย์ ฐานะกุล วันที่ 21 ธ.ค. 44 (โรงเรียน ภ.จ.ร. พิษณุ)

ข้อคิดเห็น..... ได้ดูการจัดทำสื่อการเรียนการสอนที่จัดทำขึ้นโดยคุณครู รุ่งพรทิพย์ ฐานะกุล
..... มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียนการสอน ซึ่งสื่อที่จัดทำขึ้นมีลักษณะเป็น
..... รูปเล่มที่สวยงาม สีสันสดใส และมีความน่าสนใจ น่าอ่าน
..... และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้ และขอชื่นชมคุณครู รุ่งพรทิพย์ ฐานะกุล

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล..... A

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่..... 6

ผู้บันทึก..... ศาส. พิมพิรัตน์..... ผู้สังเกต..... จันทิ..... 24 ธันวาคม 2544..... (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์)

ข้อคิดเห็น..... น้องๆ วัยนี้ มีใจรัก..... และสามารถ..... ประเมินการ..... ได้.....

ดี..... อาจเป็นเพราะ..... การเรียนรู้..... ทักษะ..... ไปเที่ยว..... ได้..... การ..... ทำ.....

ได้..... สามารถ..... ได้..... และ..... ได้..... กว่า..... ทั้ง..... ทั้ง.....

..... ประสิทธิภาพ..... มา..... ได้..... ได้..... ได้.....

..... ได้..... ได้..... ได้..... ได้..... ได้.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล..... ดี..... ได้..... ได้..... ได้..... (.....)

.....

หมายเหตุ..... ได้..... ได้..... ได้..... ได้..... ได้.....

..... ได้..... ได้..... ได้..... ได้..... ได้.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 7

ผู้บันทึก ปณ. พ.ว.

วันที่ 25.12.2544

(โรงเรียนเทศบาล ๕)

ข้อคิดเห็น

วันนี้กิจกรรมทำงูผ่านไปได้ด้วยดีไม่มีปัญหาอะไร ส่วนน้อยที่เคย
งอนก็สงบนิ่งแล้วเรียบร้อยดูเหมือนเป็นปัญหาวัดไรมาก กิจกรรมตอนเล่น
กันสนุกสนาน ได้กลุ่มสนุกสนานวิ่งเล่นกันอย่างเพลิดเพลิน

สิ่งที่ควรปรับปรุง

สรุปผล

หมายเหตุ

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่..... 7

ผู้บันทึก: นายปัทมาธิ์ ไรตรี วันที่ 25 ธันวาคม 2545 (โรงเรียนนาขยพิงค์)

ข้อคิดเห็น.....

1) ବିଦ୍ୟା ଶବ୍ଦଟି

..... ๓) ข้อ ๗ จะใช้ไปเข้า ๑๐๑ ของบท ๗ เรื่องห้ามชดเชย บางข้อที่เรารู้ว่า.....

.....กำลังไปโรงเรียน อยู่ อยู่ใกล้ๆ กับโรงเรียน
.....

..... 3) ใช้ว่า ห้อย หน้ากรวยไว้หน้า ทวนตามแนว " " "

..... 4.) ที่ลงบันทึกไว้ สำนวนภายใน..... เดือน..... ปี..... เป็นความลับหรือไม่

ชื่อตัว... ได้สอบแล้วของโรงเรียน..... ได้ดู... ได้ฟัง... ดูจาก... จาก... ไปแล้ว... ของโรงเรียน.....

สิ่งที่ควรปฏิบัติ.....เมื่อแบ่งกลุ่มแล้ว.....เมื่อจบ.....เมื่อจบแล้ว.....เมื่อได้เวลาแล้ว.....เมื่อได้เวลาแล้ว.....

เมื่อไปตลาดนัด.....ซื้อผัก ๑๐๐ บาท.....ขายได้ ๑๒๐ บาท.....กำไร ๒๐ บาท

.....'สิ่ง'ที่สอน...แล้ว...สอน...แล้ว...แล้ว...

.....
.....

ชื่อ นามสกุล เลขที่ ชั้นเรียน ปีการศึกษา โรงเรียน จังหวัด

[illegible]

สรุปผล.....
 1. การดำเนินงาน.....
 2. ผลการดำเนินงาน.....
 3. ปัญหาและอุปสรรค.....
 4. ข้อเสนอแนะ.....
 5. สรุป.....

เปลี่ยนจากเดิม ๕๖๐... เมื่อครั้ง... การเสด็จจากวัด... เวลาอีก... ข้าพเจ้า... รัชกาลที่ ๕...

ถูกประหารชีวิตเมื่อ พ.ศ. ที่ ภายใต้อำนาจของ วันที่ ใน พ.ศ.

ที่สด... เพราะโอกาสที่จะได้สัมผัสผลงานของสมาชิกในวงได้... ได้พบ... แล้ว...

ถ้าผมได้พบ... ผมจะบอกให้ทุกคนได้รู้...

หมายเหตุ.....ด.ช. ดสมกัน มานะกิจใน จ. แม่ฮ่องสอนได้ ๖ ปี และสำเร็จการศึกษา.....

[illegible]

สามารถวัดค่าเฉลี่ยได้โดยใช้ค่า $\bar{y}$ และ $\bar{x}$ ได้

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 7

ผู้บันทึก น.ส. กนกพร ปรหมวงษ์ วันที่ 25 ธ.ค. 14 (โรงเรียนอัสสัมชัญ)

ข้อคิดเห็น..... ได้ดูวิดีโอต้นตอของเหตุการณ์จากกล้องวงจรปิด
มีลักษณะคล้าย, ดึงกระดาษ, พอจะรู้ได้ว่านักเรียนกำลังทำอะไร
ได้ดูจากในคลิป, แต่หากยังไม่ได้รับทราบจากนักเรียนโดยตรงก็ยังไม่
เพียงพอที่จะสรุปได้ว่านักเรียนได้
.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล.....

A

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 4

ผู้บันทึก น.ส. ทัศนี ประทุมคง วันที่ 26 ธ.ค. 44 (โรงเรียนนาหว้าพิทย)

ข้อคิดเห็น..... เด็กๆ สามารถวางตัว ความรู้ที่วางๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย
ที่สอนไปในชั่วโมงแรกๆ ได้ดี และ แท้จริง พยายามจะส่งมาก ที่เราเข้าใจ
ในสิ่งที่เราสอนไป..... เด็กๆ มีความเห็นด้วยที่ไปสอนตามที่
เด็กๆ กลุ่มนี้สามารถจะพอเห็นได้ และ ความเข้าใจที่ดีๆ กับความเข้าใจ
มาก.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....

สรุปผล..... A

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่..... ๕. (ได้ทำหรือไม่)..... ๖. สรุปด้วยผล

ผู้บันทึก.....นาย นิพนธ์ นิลทิพย์.....บันทึก.....วันที่ 25 ธันวาคม 2544.....(โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1)

ข้อคิดเห็น...ขอแปลว่า...ในกรณีการร้อง...creative drama...หน้า ๑ หน้าตัวเรื่อง...

ประวัติของแม่-ประมาณ ๗๖ ปี แก้วแก้วคิดว่า ประสพผลสำเร็จ ๕๐ ปีนี้ มี ๒๐ ปี ที่ต้อง

คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๖๑

ความสูง... ได้กำหนดขึ้นไว้ที่ 100 > มาจาก objective ของ 110-130

[illegible][illegible][illegible]

วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๖.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๒๐๖

[illegible]

สิ่งที่ควรปฏิบัติ..... 11/7/25 (วัน - อา) คือ 5 วันพอแล้ว มีข้อดี และ ข้อเสีย ดังนี้

ก. ๒. สัตว์โลกเกิดมาเพราะเหตุใด และสัตว์โลกมีหน้าที่อย่างไร

MSA-ค่าความผิดพลาด - 4.4 ล้าน 7-13% คิด ค่าสถิติ 2.91 2.91 2.91

ควบคุมงานประจำตัวให้เรียบร้อย : ขาดงานที่ขี้เกียจ : ไม่สู้รับ : ทำตัว : ป. 2 : ก็ต้องฟังพ่อแล้ว

Motivation ถูกมองว่าเป็นแรงผลักดันให้คนทำงาน

$\text{KOH} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{KHSO}_4 + \text{H}_2\text{O}$

ค่ากำหนดค่า γ , β , α และ ω

การประหารชีวิตด้วยการฉีดยา =

.....

ឥរុប្បជន.

หมายเหตุ.

หมายเหตุ.

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 1-3

ผู้บันทึก ดร.เพชร อัสกุล

วันที่ 21-23 มกราคม 2545

(โรงเรียนปทุมราชวงศา)

ข้อคิดเห็น

นักเรียนมีจำนวนมาก สนใจในการจัดกิจกรรมดี มีความสนุกสนาน
ในการเรียน ก้าวแสดงออก ก้าวแสดงความคิดเห็น
และให้ความร่วมมือในกลุ่มดีมาก

สิ่งที่ควรปรับปรุง

- ผู้ดำเนินกิจกรรมบางคนเริ่มเบา

สรุปผล

นักเรียนมีจำนวนมาก และได้รับความรู้ ความสนุกสนาน
ในการเรียนมาก จำเนื้อหาที่เรียน ซึ่งเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม-
สร้างสรรค์ ได้เป็นอย่างดี

หมายเหตุ

นักเรียนบางคนยังเล่น และแกว่งเพื่อน เวลาพักกลุ่ม

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 1

ผู้บันทึก บุญพร วันที่ 27/01/45 (โรงเรียน ชัยบุรพาฬ)

ข้อคิดเห็น

เด็กที่ไปทัศนศึกษาครั้งนี้ มาจากโรงเรียน
เทศบาล ได้ไปร่วมกลุ่มหนึ่ง สามารถไปโดยสะดวก
ประวัติส่วนตัวมีลักษณะที่คล้ายคลึง 1,000,000 ปี
สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีสติปัญญาไม่ต่างจากคนทั่วไป

สิ่งที่ควรปรับปรุง สอนให้
นักเรียนได้

สรุปผล เด็กที่ไปทัศนศึกษาครั้งนี้

หมายเหตุ

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 4
ผู้บันทึก น.ส. สันที ประทุมทอง วันที่ 21 ม.ค. 2545 (โรงเรียนเซนต์ยอแซฟ)
ข้อคิดเห็น..... นร. ทว. โรงเรียนเซนต์ยอแซฟ มีความแตกต่างกับ นร. ทว. จากโรงเรียนอื่นที่อยู่มานาน
นร. ที่เข้าเรียนใหม่ ที่เข้าใหม่ และเข้าใหม่ ได้ช่วยมาช่วยกับการเรียน นร. ในชั้นเรียน
เมื่อคุณครูสอนดี เวลาเข้าแถว และนั่งฟังครูสอน ได้เป็นอย่างดี และได้ช่วยครู
ได้เป็นอย่างดี และด้วยความดีนี้ ได้แนะนำให้นักเรียนมาช่วยกัน ครูก็ได้ช่วย
ช่วยการตรวจ เพราะนักเรียนมาช่วยกันเรียนได้ดีมาก ๆ นักเรียนได้ช่วย
ทำงานมาช่วยกัน ได้ด้วย นร. บางคนไม่ได้มาช่วยกัน เพราะยังไม่ได้มาด้วย

สิ่งที่ควรปรับปรุง..... 1. สถานที่ อยู่ติดกันเกินไป และเสียงดังมาก ทำให้เสียสมาธิ
..... เสียงไม่ได้ดังเท่าที่ควร

สรุปผล..... B

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....
ผู้บันทึก นาย นิธิกร นิลรัตน์..... ปลัดจังหวัด..... วันที่ ๑๖/๐๑/๔๕..... (โรงเรียนสตรี บุรีรัมย์ ๙)
ข้อคิดเห็น..... วิชาที่ไปสอน..... ศึกษานิเทศก์..... โรงเรียน..... อำเภอ..... จังหวัด.....
พิจารณาแล้ว..... ด้านวิชาการ..... สังคม..... ประสิทธิภาพ..... การให้คำแนะนำ.....
คำชี้แจง..... ดุษฎี..... สังเกตได้ว่า..... ข้อสรุป.....
กล่าวได้ว่า..... และ..... วัตถุประสงค์..... objective
.....
.....
.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง..... สภานิติบัญญัติธรรม..... ได้ยื่นข้อ ไปพร้อม..... รัฐสภาแต่ละภาค.....
 ให้นิติบัญญัติ..... แต่ได้ไม่เต็มที่, บางแห่ง 50 สัก..... เพราะ = ข้อกฎหมาย..... ส.ส.ยังไม่เสร็จ.....
 เป็นอย่างมากร.....

สรุปผล..... ๑๒.๕๕๕๕๕๕๕๕..... ประสงค์ สันติสุข..... ม.ร.ว.คณาธิปไตย..... ประสงค์ วัฒนา
ม.ร.ว.คณาธิปไตย..... ๑๕/๑๒/๕๕

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 2

ผู้บันทึก บุญพร

วันที่ 22/01/45 (โรงเรียนทุ่งนาคำราษฎร์)

ข้อคิดเห็น

เด็กที่มีสมาธิเป็นศูนย์กลางเรียนเหมือนกัน อย่างน้อยในกลุ่มมีสมาธิกับ
ทุกคนก็จะมีผู้หนึ่ง ทำอะไรคนเดียวไม่ฟังเพื่อนคนอื่น
บางคนก็มีเพื่อนเหมือนกันไม่ฟังเขา มีเพื่อนคนหนึ่งพูดขึ้นว่า "ถ้าทำของ
เขาคนเดียวเขาจะไม่ฟังได้หรอกแล้ว" เขาฟังก็พูดไม่ออกเหมือนกัน
เด็กที่มีสมาธิดี มีบ้างที่หลุดออกไปเพราะสมาธิของตัวเอง
เลอะเลือนบ้างได้ เด็กที่มีสมาธิเวลาพูดอย่างสนุกสนานก็ยังไม่
หยุดได้สักที

สิ่งที่ควรปรับปรุง... ระยะเวลาค้นคว้าใช้เวลาเกินกว่านี้

สรุปผล... เห็นว่าเด็กที่มีสมาธิแบบที่อาจารย์จะ... ตอบว่ารู้แต่ไม่รู้วิธี
ไม่เหมือนเด็กที่สามารถทำอะไรก็ได้... หรือถ้าบอกว่าจะรู้
เด็กที่มีสมาธิดีได้มากกว่า อาจจะไม่ใช่เพราะกิจกรรม
ทุกอย่างทำได้... ระยะเวลาค้นคว้าเกินกว่านี้... ก็วิเคราะห์
ยากเหมือนกัน เปรียบเทียบไม่ได้

หมายเหตุ

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่.....2.....

ผู้บันทึก.....น.ส.ศันสนีย์.....ช.ร.ทุมถน.....วันที่.....22.....พฤษภาคม.....2545.....(โรงเรียนบ้านป่าจันทน์)

ข้อคิดเห็น.....นร. มีสมาธิอยู่กับงาน และ สนุกสนานที่เรียน เห็นอย่างดี โดยไม่นั่งไป

.....สนใจกลุ่มอื่น.....สนใจนร. เริ่มที่จะ เสนอความคิดเห็นมากขึ้น.....หรือมีบทบาทการ

.....ที่ดีมาก.....เช่น อวดรูปโรงเรียน นร. บอกว่าที่โรงเรียนมีฟุตบอล และ มีกีฬาอีกหลาย

.....เช่น เทวี่ ๑๐๘.....ซึ่งแสดงว่า นร. มีความสนใจในวิชาต่างๆ และ สถานการณ์รอบทิศทาง

.....เกิดขึ้น.....

สิ่งที่ควรปรับปรุง.....สถานที่ควรเน้นที่โต๊ะ ไม่ควรใช้กระดาษ เพราะ ไม่สะดวกต่อการทำกิจกรรม

สรุปผล.....A.....

หมายเหตุ.....

ใบประเมินผล

กิจกรรมที่ 2

ผู้บันทึก บิณฑิรา รัตน์ ปลื้มมิตร วันที่ 23/01/45 (โรงเรียนอัสสัมชัญ รพศ.)

ข้อคิดเห็น... วันนี้ ได้เรียนรู้ในสิ่งที่น่ารู้ และได้รับความรู้ใหม่ ๆ ในด้าน การปฏิบัติ
อย่าง สดวก... การศึกษา หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ และ การปฏิบัติ
ได้รวดเร็ว... และ ยังได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ อีก

สิ่งที่ควรปรับปรุง

สรุปผล... Section นี้ น่าจะ เรียนรู้ ได้ดี... และ ยังได้...
อีกด้าน อีกด้าน... เวลา... ถ้า... หลักฐาน...
ใช้... ทำให้... mind mapping...
หรือ... มาก

หมายเหตุ... น่าจะ... อีก

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๓๐๓ กรุงเทพมหานคร

ในโครงการส่งเสริมศักยภาพนักเรียนกรุงเทพมหานคร

ใบงานฝึกกระบวนการคิด

.....นามสกุล.....
.....ชื่อ.....

วัน		พ.ศ.
๖๓	เดือน	
๖๔	ปี	

ความรูสึกของชนเผ่าได(ฟง - ตั) เรือง

1

โรงเรียนราชบพิธ (แกนนำปฏิรูปการเรียนรู้) เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

★★★★★

กิจกรรมวิชา เรื่อง
ชื่อ ชั้น วันที่
คำชี้แจง

โรงเรียนราชบพิตร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร (แกนนำปฏิรูปการเรียนรู้)

ชื่อ นามสกุล ชั้น ป. / เลขที่
วัน ที่ เดือน พ.ศ. ครูผู้สอน
กิจกรรมวิชา เรื่อง

ความคิดเห็นของนักเรียน
ข้อเสนอแนะของครู
ความคิดเห็นของผู้ปกครอง
เกณฑ์การประเมินผล ดี 2 พอใช้ 1 ปรับปรุง 0